

R. 41. 592

NULLO HABITU RESPECTU AD SIGNA
CRITICA ANTIQUORUM:

FRANCISCO SOLANO de LUQUE

JACOBO NIELL,
M.D. DOCT.

WILHELMUS NOORTWYK, M. D.

D. G. C. SCHELHAMMER

DISQUISITIO EPISTOLICA

P. U. L. S. U.

[illegible]

V E N E T I I S , M D C C L I X .

Apud THOMAM BETTINELLI.

SUPERIORUM PERMISSU.

1579

PRÆFATIO

INTERPRETIS.

ARS Longa, Vita Brevis. Verissimum, notissimumque, Effatum Hippocratis, quod nemo, reu ngnarus, negat, adfirmat quivis. Sed, licet de absoluta Axiomatis illius veritate plane convicti simus omnes, ita nihilominus agimus, ac si, e diverso, Ars Brevis, Vita Longa, forer. Gravis profecto, & Humanæ Rationi omnino contrarius, Error! Artem, jam inde difficilem, ipsi etiamnum difficiliorem effecimus. Sapientiores olim Proavi uni sese Idiomatici adstringebant, unaque, Scientiis dicata, Lingua, si quid utile detexissent, communicabant Publico, cunctis Nationibus profuturi. At hodie Materno fere quilibet Idiomate scribit, haud aliter quam si suæ tantummodo Patriæ vivèret, &, quod universo Orbi commune esse oportuerat, Bonum Exteris invideret. Hinc nescit *Italus*, quid *Gallus* observaverit, nec *Gallis* iterum *Anglorum* Inventa profunt; nisi, molesto opere, Linguas Alienas addiscere, ac, utilioribus sæpe Studiis relictis, ad prima denuo Litterarum Rudimenta regredi, sicque repuerascere, præoptarint. Hoc autem quam injucundum sit plurimis, vel inde patet, quod vix centesimus quisque Tædia hæc devorare valeat. Hisce Laboribus facile nos invicem possemus eximere, si ad Antiquam (quod sperare vix ausim) Universalem Linguam rediremus. Quo facto, longe melius haud dubie Humano Generi consultum foret. Innumeris Hominum Miseriis Medela petitur: sed optimi quique Medici ingeminant: Quantum est, quod nescimus! Ulterius igitur perpolienda Ars: Idque longe optime exsequemur, si omni eam extraneo liberemus Onere, &, quod jam discendis Linguis nequicquam consumendum est, tempus fructuosioribus Studiis impendamus. Communis omnium Miseria est; communem itaque contribuamus Operam; & faciles mutuo impertiamur nostra. Sic spes est, multo magis provehendam Scientiam, quam si inutili velo plurimorum, aliunde licet capacissimorum,

oculis obtegatur. Memorabilis ad rem nostram in Sacris
 Paginis † Historia legitur: Construebant Turrim Babel;
 crescebat Moles, quamdiu una Lingua loquerentur Arti-
 fices; his vero multiplicatis, statim subsistit tota: mani-
 festo indicio, quantum Linguarum Varietas Operis cujus-
 cunque Incremento noceat. Certissimum utique Deus ip-
 se quondam Impedimentum censuit; &, luculentissimo
 harum Observationum Testimonio, de eadem adhuc ho-
 die Veritate convincimur. Eas olim ante An. 1737. So-
 lanus ediderat; sed, *Hispanico* Idiomate conscriptæ, intra
 ejusdem Regionis limites suffocatae sunt; donec in Nihel-
 lino, ibidem, favente casu, degentis, manus inciderent:
 qui, ad breve Compendium reductas, secundo demum
 Prælo, Anno 1741, tradidit. Sed quotusquisque est, cui
 id etiam, diu admodum, vel ipso Nomine, notum fuit?
 & cur? nisi quod *Anglico* Idiomate conscriptum esset?
 Interim Rem sane gravissimam continet, &, pro Huma-
 ni Generis Salute, si quæ unquam fuit, Inquisitione di-
 gnissimam. Quinque jam elapsi sunt Anni, ex quo pro-
 diit Libellus iste. Ecquid, obsecro, tanto tempore profe-
 cimus? quotquot, aut de Opusculo hoc, aut de Re ipsa,
 generali solummodo Sermone, meminerunt, vel unus est,
 vel nemo. Tantum abest, ut aliquod adeo memorabi-
 li Negotio Incrementum accesserit. Atque ita pulcher-
 rima sæpe Inventa semisepulta latent, nec ad illam,
 quam cæterum acquirerent, Perfectionem unquam for-
 te deducuntur. Felicius haud dubie successisset, si, com-
 muni Lingua, non suis tantum credidisset Auctor tanti
 Ponderis Negotium, sed omnium etiam Exterorum Dili-
 gentiæ commendasset. Quidquid sit, merito saltem major
 inde Spes haberi potest. Quapropter in animum induxi,
Anglicum hunc Libellum interpretando, Periculum facere,
 numquid, ea ratione, majori imposterum Rei Publicæ
 Emolumento serviat. Qua de re nullus dubito. Multa
 certissime, in Opusculo hoc, fide majora deprehender Le-
 ctor: sed solidis adeo Testimoniis confirmata, ut vel hæc
 credenda sint, vel prorsus nihil. Judicabit quisque, an
 vera dixerim, postquam pervolvit totum. Nullis ego Ad-
 miniculis animos præoccupare velim. Legant Medici,

exa-

examinent, concludant. Unum dixero (quod, si quavis in Republica Medica fidem merui, amovendis forte præmaturo, quæ incredibilis adeo res, prima fronte, cerro certius offeret, Præjudiciis servire possit), me aliqua de eisdem rei Veritate Experientia instructum esse. Præjudicia hæc, lecto Opere, ultro quidem, ni fallor, evanescerent; haud inutile tamen, meo iudicio, fuerit, iisdem, in ipso limine, aliquantulum occurriffe. Luceat, quæ observavi, paucis edicere. Vix primum de Invento *Solaniano* Rumorem subaudiveram, cum, ecce, ad Puellam Hydropicam vocor, 20. circiter Annorum Virginem. Prima, qua accederem, vix, Vesperi scil. Pulsus irregulariter Intermittere, perlenfi. Mixturam dedi ex Cardiacis, quæ Conspicuatam hætenus Alvum nullatenus movere possent; tacite expectaturus Eventum. Postero mane redeuntem statim rogabat Mater, numquid Mixtura Purgantia miscuiffem? Filiam etenim quater Liquidam Alvum exonerasse. Manifestissimum sane Diarrhœæ, Intermittentem Pulsus excipientis, Testimonium. Iterum: 20^a Julii 1746. hora 10^a matutina, Ægro adfui, quem, ex Primarum Viarum Saburra, Continua Remittens Febris prehenderat. Dies Morbi 14us erat. Æger ipse firma Compage robustus, 25. Annorum, adfuetus laboribus. Aliquot ante diebus, ea passim præcipseram, quæ solvere, & per Alvum expellere, Saburram possent; mitiora tamen: hinc blande hætenus purgatus, fœtidam, fuscam, subnigram quandoque, materiem rejecerat; semel etiam pauxillum Sanguinis permixtum fuit. Eo ipso Nycthemero, quinquies adhuc similem deposuerat Alvum, fuscam sc. satisque, licet aliquantulo minus, olidam. Denique, ea die (20^a Julii) explorans Pulsus, validum, & febrilem, reperi, sed, quod imprimis memorabile, satis evidenter Diærotum. Observavi, quod monuerat Nihellius *, secundum Ictum, si fortius nonnihil comprimerem, omnino evanescere; sed, si molli tantummodo digito tangerem, sensibilis denuo resurgebat. Secundus ille Ictus Primo longe minor erat, ad quamlibet Diastolen Continuus; & de Vertigine querebatur Æger. Rogavi igitur, an Narium Hæmorrhagiam passus esset? nesciebat ipse; sed, quæ adstibat, So-

ror, Cervicalis Indumentum, sanguineis aliquot maculis confpersum, se vidisse, testata est; quas & ego deinde conspicatus sum. Quatuor, vel quinque, erant, non magnæ, diluti Coloris. Jussi, ut attenderent, an major forte copia excerneretur. Simplicem interea, ex Aq. hord., Nitr., Rob. Ribes., & Sambuc., Mixturam exhibui, quæ Naturæ Impetum mutare nequaquam posset. Postridie, hora circiter II^a, redeunti, nullum Sanguinem adparuisse, relatum est; sed, septies, ad minus, simili, ut supra, materie, Purgatus fuerat; & continuabatur Vertigo. Explorando Pulsum, percepi Dicrotum: Secundus Ictus, ad quamlibet, uti prius, Diastolen, sed multo validior, Primoque fere æqualis, aderat; & hunc ille excipiebat subito. Iteravi Mixturam. Sequenti mane, 22^a sc., septies iterum, prægresso nycthemero, Alvum evacuassee, indicarunt; sed meliori materie: Febris imminuta plurimum, nitidior Lingua, sanum fere Lotium, Vertigo nulla, & Secundus Ictus vix sensibilis, adparuerunt. Petii, numquid Sanguinem percepisset? Decem circiter Guttas e Naso dimiserat. Abinde, neque ullus amplius Pulsus Dicrotus, neque ulla Hæmorrhagia, prodit. Constat igitur, aliquem, Pulsum Dicrotum inter ac Hæmorrhagiam, Nexum dari; in præcedenti Casu, licet totus Impetus deorsum ruere videretur, certissime nihilominus observatum. De Pulsu Inciduo, fateor, nihil etiamnum, propria Experientia, edoctus sum, sed Amicus quidam, fide dignissimus, sequentem Casum obtulit. Initio Decembris 1745, *Leidenfis* Civis meum imploravit auxilium. Post meridiem accedenti narrabat, ter se Intermittente Terriana Febre laborasse, jamque, ob incredibilem Anxietatem, nescire, quid ageret. Observavi Pulsum, qui valde Irregularis videbatur: sed, magis magisque attentus, perfecte (ut SOLANUS vocat) Incidium deprehendi. Sex, septemque, Pulsationibus crescebat regulariter; statimque iterum, a septima vel octava exorsus, novam Periodum inchoabat: sicque, iisdem plane Periodis, continuabatur in posterum. Hora septima rediens, inveni Pulsum, distinctius adhuc, fortiusque, easdem Periodos decurrentem. Certior hinc, futuræ per Sudores Crisis spe, suasi, ut nulla Medicamina, Naturam forte

vij

turbatura, adsumeret; Calidum solummodo servaret Corpus; & Lac ebutyratum, cum Hordeo mundato coctum, cœnaret, uti proposuerat. Hora decima, eadem Vesperis, tertia jam vice, reversus sum; Pullumque Inciduum, prægressis similem, sed multo etiamnum distinctiorem, reperi. Quarto nunc Tertianæ Paroxysmo adsciebatur, leniori tamen (nec, in universum, valida etiam ante Febris fuerat). Ex omnibus his, ipsum, instanti nocte, admodum Sudaturum, præ sagii, Sequenti mane, se torum fere profusissimis Sudoribus ea nocte diffluxisse, retulit; Anxietatem autem integre fere evanuisse. Æqualem Pulsum, & Naturalem, observavi. Dies hic Intercalaris erat, & perfecte intermittebat Febris. Post meridiem redii, sed nihil Incidui Pulsus adparuit. Hora circiter quinta, iterum visitavi Ægrum; jamque denuo Pulsum Inciduum detexi; qui, hora septima, increverat, & distinctior longe, hora decima, sentiebarur; minori tamen vi, quam præcedenti die, feriebat digitum. Novum inde, sed minorem, ea nocte proditurum Sudorem annuntiavi, Sequenti mane, omnia, ut dixeram, contigisse, testatus est. Disparuerat Pulsus Inciduus, Morbusque, ea Crisi, omnino Judicatus videbatur. Post meridiem nihilominus Ægro adhuc semel adfui: sed, bene se valere, dixit, & pro Cura grates reddere. In alio præterea Febricitante Ægro Pulsum Inciduum observavi; sed unica tantum vice: huncque etiam Sudor Criticus sequebatur. Accuratissima sane Observatio! eaque inprimis Novitate memorabilis, quod, cum SOLANUS nunquam ultra quatuor Incrementes Ictus animadverterit †, hic tamen sex, septemque, similes successivi Ictus singulas quasque Periodos absolverent. Patet igitur, haud imaginarium esse SOLANIANUM illum, inter prædictos Pulsus & relativas eorundem Crises, Nexum; sed revera subsistere; caute tamen, & a gnaro Medico, legitime distinguendum: etenim, Pulsus tales non semper ejusmodi Crises denotare posse, attentior quivis statim percipit. Ex. gr. Quadraginta circiter Annorum Vir, post Peripneumoniam, in Phthisin Pulmonalem incidit: unde, assidua Tussi, vehementer concutitur; tandemque in Dorso acquirit Tu-

311
 berculum, quod sensim in insignem Gibbum angetur,
 cui admotâ manus Pulsus, Carpi Pulsui perfecte syn-
 chronum, deprehendit. Manifestum ergo Aneurysmia. Diu,
 multumque, tortus, infelix Æger subita denique Hæmo-
 ptoe suffocatur. Hæc ex Relatione D. TRONCHIN, a-
 liorumque, qui viventem sæpe examinaverant, habeo.
 Sed Cadaveris Dissectioni, cum DD. TRONCHIN, VAN
 LEENT, aliisque Medz. Doctoribus, & Chirurgo BOOM,
 ipse præfens interfui. Gibbus erat ingens, æquabilis, a
 sinistra Scapula, per Dorsum, ad Lumbos usque, expor-
 rectus, mollis, elasticus. Supertensa Cutis colorem natu-
 ralem servaverat: in medio solummodo Gibbi Vesicula
 cernebatur, Gangrænosa quasi, exigua; qua rupta, parum
 Liquoris effluxit, quod eadem seorsum conclusum fuerat:
 ex Gibbo enim nihil prodiit. Inciso Thorace, invenieba-
 tur Pulmo, arctissime ubique accretus, Pleuræ, Pericar-
 dio, Diaphragmati, &c. Aperto Pericardio, Cor, erecta
 sursum basi, apice perpendiculariter Diaphragmati insiste-
 bat; satis cæterum Naturale. Prudenter separato Pulmo-
 ne, in sinistro latere Aorta adparuit, in amplitudinem
 Vesicæ Urinariæ majoris inflatæ expansa, totaque hac mo-
 le intra Pectus adfurgens. Substantia hujus, in univer-
 sum loquendo, nec crassior naturali evaserat, nec graci-
 lior; sed in ejusdem tunicis passim, Scirrhusa quasi, tu-
 bercula sentiebantur. Saccus ille hinc inde inæquabiliter
 nonnihil collapsus erat; incipiebatque mox sub Arcu Aor-
 tæ, cum Cordis basi elevatæ; & continuus ad Diaphrag-
 ma usque protendebatur. Aperta hæc, adeo enormiter di-
 latata, Aorta coagulato Cruore copiosissimo plena erat;
 purgata autem, tota postica parte, per ambitum, Zona
 crassiore Dorso firmissime concreta conspiciebatur, ita ut
 nulli hic Extravasationi locus foret. In Aortæ fundo,
 Costæ Cariosæ, & fragiles, imo &, proximæ his, Cor-
 porum Vertebrarum partes Cariosæ occurrerunt. Sed,
 quod inprimis stupendum; Tribus Amplis Hiatis, 1o.
 inter 6am. & 7am., 2o. inter 7am. & 8am., 3o. inter 8am.
 & 9am., Costam, perforata Aorta cum Gibbo, simili coa-
 gulato Cruore repleto, communicabat: ita ut totus Gib-
 bus nihil esset nisi coagulatus Cruor, intra Cavum hoc
 Accessorium conclusus, quod Cute, a naturali habitu vix

mutata, circumscribatur: sed Margo Gibbi, quæ in Dorsum tangeret, interius, Substantiam monstrabat, fungosam, rubellam, subcartilagineam, satis crassam, cujus ope, per universum ambitum, Cutis adeo firmiter Dorsò coaluerat, ut, prodigioso Naturæ Artificio, Sanguinem & hic coercere poruerit, ne ultra Gibbum diffunderet. Substantia hæc Tunica Adiposa videbatur, ea ratione mutata; quæ Gibbi Cutem Dorsò firmiter adstringebat; Cute cæterum, ibidem etiam loci, sanissima. Musculi ubique, uha cum Cute, elevati erant; sed extenuati admodum; quin & hinc inde, deleti quasi, vix reliquerant vestigium. Ecquis miraretur, obsecro, si, in ejusmodi Casu, Intermitteret Pulsus? nec ullus, credo, futuram inde Diarrhœam concluderet. Hæ certe, aliæque, nimis generalium Regularum Exceptiones sunt; minime tamen ipsam Rerum Veritatem destruunt. Sed abunde in his exspatiatus est NIHELLIUS. Desistam igitur: &, tribus modo verbis, quod restat, expediam. Auctoris Verba, quam potui, proxime, Interpretando, secutus sum: subinde tamen, relicta Litera, expressi Sensem. Hoc ipsa Linguarum Diversitas non suavit modo, sed coegit. Durus cæterum, nauseosus, vixque intelligendus, sæpe evasisset Sermo; ne jam quidem, fateor, satis comptus, at tamen nonnihil tolerabilior. Sentiet, quisusciperit, quanti constet, ejusmodi Libros Latine reddere. Si quam, tedioso Opere, apud te, Lector; Gratiâ mervisse, videar; si majori in posterum Rei Publicæ emolumento Successus respondeat; Gaudebo. Primarius utique mihi Scopus fuit, Humani Generis Saluti consulere; quæ si unquam promoveri poterit, hujusmodi certe Inventis promovendam, legitima, maximaque, Spes est. Vale, Lector, tuque, pari, quo a me offertur, animo, accipe.

P. S. Una de remonere te prætermiseram, Lector. Operosum in Libelli Calce *Indicem* deprehendes, multo labore ac studio a D^o. H. DE BOSCH, *Medicine Doctore*, sollicitissime consinnatum, eo certe, qui in Editione Anglica reperitur, longe accuratior. Huic igitur soli ea de re & Laudem reddere convenit & Grates
D O.

DOCTORI MEAD

Regis Medico.

VIR CELEBERRIME!

Quemadmodum sententia tua de emolumento, quod ex secuturis Observationibus in Medicinam, humanumque genus, redundare possit, stimulus est maxime honorificus, qui me incitare valeat, ut eas Publico communicem, sic, quod huiusmodi nominis tui pignore adjici concedis pondus, efficacissima præparatio est, ut Opus hoc ab Erudito Orbe sine præjudicio recipiatur.

Noſti, Domine, hoc, quod tracto, ſubjectum, primo intuitu, maxime forte omnium, quæ hac ætate in Publicum prodierunt, objectionibus expoſitum eſſe. Revocare ex tenebris diu neglectam, & oblivioni fere traditam, Criſum obſervationem, pro molimine antiqua & exploſa præjudicia reſuscitandi facile traduci poterit. Novas circa Pulſum Obſervationes proponere, negotium, quod multorum adhuc viventium Medicorum memoria ultra omnem modum & comprehensionem mille intricatis ſubtilitatibus, antiquis & modernis, exteris atque domeſticis, oneratum fuit, non improbabiliſſime chymericum & abſurdum videbitur: ſed inprimis Criſum prædictionem ſuſcipere via tam inſolita, & inſpinata, Pulſu ſcilicet, maxima veriſimilitudine, adfectata ſingularitas exiſtimari poterit, & hypotheſis arbitraria. Adeo periculolum eſt Auctoris molimen, cujus primarium ſubjectum rebus ſtipatum eſt, quæ diu in vituperationem ceciderunt! Hæ, ad primam etiam mentionem, ſtatim occurrunt menti ſub contemptibili obſoletorum errorum idea, noxiam in reliquum ſubjectum ſpargunt umbram, totumque una communi inutilitatis accuſatione involvunt. Huiusmodi præjudicium generaliter omne ulterius

examen circa intentionem Auctoris executionemve præcludit, Opusque nondum lectum neglectui & oblivioni damnat.

His, aliisque similibus, difficultatibus secuturæ Observationes probabiliter submergerentur, simul atque apparerent, nisi auctoritas quædam, tanti in Medicina momenti, actua, impetuosum Criticum ad pacatiorem mentem revocaret, eique attentionem persuaderet ad facta, quæ propono.

Opus, quod & novum & utile judicatum est a Viro tam eminenti eruditione, tam annosa experientia, instructo, mox quandam dignitatis speciem acquirit, omni de levitate ejus præconceptæ opinioni superiorem, & in objectum maxime seriæ attentionis evadit. Haud ergo adulatio fuerit, agnoscere, quodcunque, ab hoc Opere, Publico accessurum sit emolumentum, id magna ex parte tibi adscribendum fore.

Sic, arte salutari a te ipso, prospero successu, exculta, alios etiam ad ejusdem profectum excitando, nobilissimum magnæ, quam obtinuistis, famæ usum facis.

Patere, Celeberrime Vir, ut vere tester, esse me omni reverentia eximiis adeo dotibus debita.

Humillimum tuum, & obsequio-
fissimum servum,

JACOBUM NIHELL.

PRÆ-

PRÆFATIO

Momentum sequentis Operis in duabus præcipue rebus consistit, videlicet in novitate, & in veritate, factorum, quæ continet. Facta hæc & nova & rara esse, facile ab unoquoque Lectore agnoscetur, qui ea, quæ hæcenus de Pulsibus, respectu Crisium, scripta sunt, haud ignorat. Non igitur infumam tempus probando id, quod certus sum in lectione hujus Operis a nemine negandum esse. Sed alterum, factorum nempe veritas, delicatioris magisque dubiæ naturæ est, & sinistræ, quæ semper ea proportionem, qua novum & mirabile subjectum est, in mente nascitur, suspitioni expositum. Summa igitur ratione expectari potest, ut illud hic, quantum fieri potest, solidissime pertractetur. Historiæ Crisium per sudores, diarrhœas, & hæmorrhagias, unice per Pulsus, quædam tribus, quædam quatuor diebus, antequam contingerent, prædictarum, nisi additis documentis sustententur, inventa veluti fabulosa, aut ridiculæ incantamentorum narrationumculæ, videri debent. Ut vero tam naturales, tam legitime, suspiciones adhibite in hujusmodi casu fraudis removeantur, necessarium evadit, erudito Orbi significare, qua auctoritate ac fide illa, quæ præsentis Operis molem efficiunt, facta Publico offerantur: hocque optime ex sequenti relatione apparebit.

Anno 1737. Opus a FRANCISCO SOLANO DE LUQUE, Medicinæ Doctore, de *prædictione cricum ex Pulsu*, sub titulo *Lapidis Lydii Apollinis*, Hispanico idiomate conscriptum, a Domino Petro Roxo, membro honorario Academiæ Medicæ *Madridensis*, & Nosocomii *S. Joannis de Dios Gadibus* Medico, mihi tradebatur, quo tempore *Anglico* ejusdem urbis Commercio Medicam opem præstebam. Narrabat mihi, aliqua sese experientia de *Solaniani* inventi veritate instructum esse,
& de

& de ignava contrerraneorum suorum infensilitate conquerebatur, qui tanti ponderis negotium, tam novum, tamque validis factorum testimoniis stabilitum, quale ipsi istud, quod memoratus Doctor proposuerat, videbatur, omnino negligerent.

Novitate & momento Subjecti percussus, plus quam vulgari diligentia librum lego. Auctoris Observationes summam mihi admirationem pariunt, talesque videntur, quales amicus meus representaverat. Totum negotium maximo candore propositum invenio, nova signa critica planissime descripta, nexum inter hæc & relativas eorum crises stabilitum per facta, facta ipsa testimoniis confirmata personarum maxime honorabilium illius civitatis, in qua contigerant, Medicorum præcipue, Auctoris nostri emulorum in Praxi, quos impossibile erat, de qualicumque in ejus favorem collusione habere suspectos; *collusione* scil. contra naturam, quæ famam ejus ac fortunam in proprium ipsorum detrimentum per apertum mendacium atque imposturam adaugeret. Postquam Auctor noster Lectores suos examinandæ factorum, quæ adlegat, veritati, materięque ad proprię experientię lancem ponderandę, hoc modo aptos reddidit, eosdem serio ad utrumque hoc examen invitat. Concipi non poterat, tot omnium ordinum, quot ipse nominabat, testes in simplici materia Facti decipi potuisse, nec etiam ausisse ipsum, publice eorum auctoritate abuti, ut fictitiā quandam hypothēsē exornaret. Itaque *Solani* Observationes omnibus candoris, ac publicæ fidei, quæ optari possent, conditionibus instructę videbantur. Nihilominus ut in tanti momenti negotio ne minimo quidem dubio locus foret, *Antequeram* petere decrevi, quæ civitas trium modo dierum itinere *Gadibus* distabat, ut factorum ejus veritatem examinarem coram, siquę talia, qualia ipse representaverat, deprehenderentur, penitissimam in nova ejus arte prædicendi Crises, sub ipsius auspiciis, mihi met experientiam compararem. Magna me humanitate recipiebat, cun-

Etasque, quas desiderare poteram, opportunitates procurabat, libere circa prægressas ejus Observationes inquirendi, videndique illas, quæ eo, quo *Antequera* morabar, tempore, duorum nempe mensium spatio, occurrerunt. Hoc intervallo cum omnis fere conditionis hominibus, quos ipse in libro suo factorum testes nominaverat, frequenter conversabar. Inter hos varii erant primi ordinis ac characteris Viri, qui omnes, nullo excepto, casus, in quibus eorum mentio facta fuerat, confirmarunt. Maxima parte etiamnum in vivis erant, paratique jurejurando attestari dicta. Generalis hic & uniformis omnium ordinum, præsertim Medicorum, consensus in testimonium factorum illorum (rei, in qua nulla illusio esse poterat) summus auctoritatis & fidei gradus est, quem rerum huiusmodi indoles admittit, & convincens evidentia videbitur, dum variæ ejus Observationes in sequentibus paginis perlegentur.

Si quæ insuper ad persuasionem conditiones requirentur, invenientur hæc in factis similibus, post *Solani* Observationes, ab aliis Medicis, me ipso, imo & quibusdam Auctoris familiaribus, adnotatis, qui, licet in Medicina hospites, attamen sufficientem ex *Lapide Lydio* supra dicto rei hujus cognitionem acquisiverant, ut Observationes aliquot satis feliciter concinnarent, uti in decursu præsentis Operis *Parte I. Sect. 2. cap. 3. Observ. 6.* adparebit. Ipse ego plerisque Domiaorum istorum, quos hic respicio, familiaris fui; certusque sum, nullam illis rationem fuisse, ut facta supposititia Orbi obtruderent; quin & adfirmare audeo, quod nulla illis, quos intime novi, causa sufficere potuisset, ut ad vilem adeo imposturam seducerentur. Novi aliquos, qui cæco contra *Solani* Observationes præjudicio occupati, talia ne quidem facta animadvertabant, quæ ipsismet hac methodo occurrerent, donec post manifestam quorundam casuum evidentiam eosdem negligentia suæ puderet, tandemque mera experientia vi con-

vincerentur . Peculiarem de me ipso mentionem præmittam , sed ex modo , quo universum subjectum tracto , Lectori de candore meo relinquam iudicium ; concius enim sum , unicam hanc , meo respectu , esse posse , ac fore , iudicii ejus regulam .

Quantumvis jamjam memorata facta , ea scil. quæ *Solani* Observationibus posteriora sunt , ultra omnem præjudicii ac cavillationis potestatem convincentia invenientur , minus tamen delectamentum , minorem admirationem , pariunt , ac illa , quæ ante ipsum fortuito observata sunt , dum ne vel minima adhuc rei hujus suspicio , nulla imaginationis ex novitate inclinatio , aderat , dumque igitur facta ipsa , mera propriæ suæ evidentiae vi , præjudicia temporum , & Observationum incuriam , perumpere debuerunt . Facile concipitur , quam paucæ ejusmodi Observationes exspectari possint . Nihilominus rarissimam unam in *Prosperi Alpini* scriptis conservare , Providentiæ placuit ; factum , quod post Auctoris hujus ætatem in Adversariis Medicis obicurum mansit , & universæ Facultati impenetrabile , mysterium ; jam vero ope luminis ab Observationibus *Solanianis* recepti elucidatur , & manifestum in hujus favorem testimonium evadit , ut in Operis conclusione apparebit . Neque tamen unica istius generis est ista *Prosperi Alpini* Observatio ; alteram *Wierus* suppeditat , quæ & ipsa loco proxime memorato enarrabitur .

Hæc est Evidentia , qua Facta , in hoc Opère , Publico oblata sustinentur ; & sanè raro in favorem quarumcumque hætenus in Medicinâ divulgatarum Observationum tam multæ , tam solidæ , demonstrationes concurrerunt .

Præter Facta sua , Leges quasdam pro prædictione Crisium ex Pulsu erudito Orbi communicavit *Solanus* : Leges , quas ex longa Observationum circa hoc negotium collectarum serie deduxerat . Verum hæ longe alia ratione considerandæ sunt , ac Facta . Nihil familiarius

rius est, quam erronea ex verissimis datis conclusio. In hanc erroris speciem delapsus est Auctor, urgendo rem, legesque suas libere nimis & universaliter construendo, quemadmodum ego in *secunda hujus Operis parte* propria experientia demonstrabo, & solers quivis Medicus in prima ejus circa intermittentem Pulsum generali regula immediate percipiet.

Attamen talis error præcipue in Auctore nostro excusari poterat, cujus eruditio in Medicina, & Philosophiæ Naturalis cognitio, pro infelici in ipsius patria doctrinæ statu, nimis infirma erat, profundas illas & validissimas impressiones sustinendo, quas ingens novorum rarissimorumque Factorum numerus in ejusdem imaginatione excitaverat. Monitum hoc necessarium duxi, ut omni præmaturæ exceptioni, quæ contra Opus hoc, respectu errorum quorundam palpabilium, qui in statutis de Crisium prædictione legibus sese offerunt, in universum adduci posset, occurrerem. Speroque, fore ut Lectori placeat, suum eatenus judicium suspendere, donec viderit, qua evidentia materiâ hanc in *II^a. hujus Operis parte* disposuerim, eo magis, quod, priusquam facta legerit, legitimus in hoc casu iudex esse nequeat.

Quando obitus Doctoris *Roxo*, amici mei, qui integram mihi in Nosocomio *Gadensi S. Joannis de Dios*, quascunque vellem, Observationes faciendi libertatem concesserat, brevique post secutum iter, una cum aliis nonnullis impedimentis, duobus hisce proxime elapsis annis omnes mearum juxta *Solani* methodum Observationum ultiores progressus inhibuerant, earundem editionem differre maluissem, donec magis Demonstrativæ evaderent, nisi sequentes circumstantiæ dilationem istam dissuasissent: prima est exiguum emolumentum, quod ab illis expectari potest, quæ circa hanc materiem Publico tradidit *Solanus* in *Lapide suo Lydio*, qui crassum ac tædiosum volumen in folio constituit, ubi primarium Subjectum immenso inutilium

digressionum, dissertationum, orationumque, in perplexum ratiociniorum ac factorum labyrinthum confusarum, numero suffocatum est. Etenim is, quamvis diligens Observator, educationis suæ infortunio, communi patriæ suæ vitio, ad methodice scribendum omnino ineptus erat. †

Secunda circumstantia est ipsius obitus, qui brevi, postquam *Antequeræ* vale dixeram, accidit, dum mea persuasione correctam & succinctam Observationum suarum editionem præpararet; quæ ita, una cum variis eximiis factis, ipsius aliorumque perspicacia de novo observatis, penitus perierunt. Tertia est *Hispanorum* Medicorum neglectus & incuria, qui, licet ad accuratam *Inventi Solaniani* perquisitionem, cum *Antequeræ* degerem, excitati, idem, simul atque Auctor expiraverat (neque enim ultra jam applicabatur æmulationis stimulus,) ne minima quidem ulterioris inde auxilii relicta spe, dereliquerunt. Itaque totum gravissimi hujus negotii pondus integre ad me devolvitur. Proprii autem fati incertus, imprudentissimum fore existimavi, eorum, quæ de hac materie servaveram, editionem differre, sub dubia spe, perfectiores istis, quas jam inde feceram, Observationes imposterum communicandi; eo magis, quod ex amplitudine & diversitate Subjecti, difficultatibusque, in præsentis Praxis statu nitidæ & exquisitæ Observationi repugnantibus, convictus sim, rem hanc unius hominis diligentiam longe excedere. Quapropter Collegarum meorum in ea perveſtigatione auxilium tempestive provoco. Fateor, ad laboriosum ipsos pensum, & subtilem rerum inda-

B gi-

† Revera anno 1738. ab *Emanuele Gutierrez de Los Rios* M. D. cum auctoris consensu editum fuerat in majoris formæ 12. *Lapidis Lydii compendium*, sed judicio carens editor tunc etiam ex autographo tantum supra memoratæ farræginis transcripserat, quantum in volumen adeo angustum cogi posset, additis ex *Helmontiana* Philosophia mille ineptiis.

ginem, sollicito: verum ita demum *Angli* Medici erunt, quorum felix ad artis profectum applicatio per universam *Europam* abunde innotuit.

Ut rei hujus examen curiosis faciliatur, ab omnium circumstantiarum, circa Pulsus criticos *Solani*, & significatas per dictos Pulsus Crises, hætenus observatarum, succincta descriptione sequens Opus incipio. Proxime procedo ad particularia exempla Facti, quibus Observationum ejus veritas evincitur.

Sicque in *prima Operis parte* illo præcise statu, quo, cum proprias meas Observationes inchoarem, inveni, totum propono negotium.

Secunda Pars proprias meas Observationes continet, easque, quæ mihi ab amicis fuerunt communicatæ; omnes candide relatas; una cum talibus correctionibus, animadversionibusque, quæ circa *Solanianas* de Crisium prædictione regulas, materiam Facti hætenus observatam, & totius finem usumque, necessariæ videbantur.

Si forte leves quasdam in Factis per alios relatis incurias observaverit Lector, considerare velit, quod illa ego in privatum primo emolumentum collegerim, absque ulla intentione eadem publicandi; etenim *Solano*, ut novam & correctam suarum circa hoc Subjectum Observationum editionem curaret, persuaseram.

Post hujus obitum nullum, nisi ex ipsius Manuscripto, adæquatam instructionem recipere poteram, quod mihi, licet emere vellem, negatum fuit. Attamen illæ, quas hic respicio, incuriæ non sunt magni momenti.

Quousque numerus Observationum, quas in confirmationem rei novæ æque ac stupendæ necessarium duxi producere, permittere poterat, Factorum similitudinem evitavi. Itaque ex omnibus illis, quæ in chartis habeo, selegi talia, quæ, peculiari suarum circumstantiarum respectu, minimam inter se invicem similitudinem gererent; sed, quantamcunque adhibuerim curam,

ram, in quadraginta sex circa idem generale Subjectum datis Observationibus incommodum hoc integre vitari non potuit. Sed nec etiam in severæ veritatis Opere luxuriantis illius varietatis blandimenta requireret Lector, quæ non restricta fictionis libertas admitteret.

Expectabunt forsitan Lectorum aliqui, fore, ut in hoc Opere de celebrata adeo *Sinenfium* in explorandis Pulsibus arte mentionem faciam. Verum, etiam si mira admodum de famosis his Asiaticis tam scripta quam narrata fuerint, modernusque etiam Auctor in iisdem explicandis ac sustinendis plurimum laboris impenderit *, cuicumque ea tantum perlegere placuerit, quæ de hoc Subjecto ex optimis *Sinenfium* Medicorum Autographis in *Sinarum historia*, nuper a *Patre du Halde* edita, reperiuntur, ille quidem, quod tam ineptas nugas, crassasque absurditates, quales ibi relatæ sunt, silentio prætermiserim, facile condonabit.

Tandem, ut satisfiat talibus, qui ex præsentis Praxis statu contra qualemcunque Crisium Observationem exceptiones formare volent; peculiare de hoc Subjecto Caput addidi, quod, spero, perleget Lector, antequam ex vulgo receptis Crisium notionibus absolutum aliquod de sequenti Opere iudicium statuatur. Ausim promittere, quod & hoc, & reliqua, absque ullo partium studio, ea brevitate, iis in ratiocinando cautelis, pertractata inveniet, quæ Auctorem, tam privato suo iudicio diffidentem, quam debitæ Publico reverentiæ gnarum, decent.

NB. Auctor se devinctum sentiet Medicis, qui Facta quædam ad præsens Opus relativa ipsi communicare haud dedignabuntur. Adsignanda erunt Auctoris nomine to the *Grecian Coffeehouse in Devereux-court, Londini*. Eadem cum hisce æquitate agat, quam nunc, sequentium Dominorum respectu, observatam vident.

* In the Physicians Pulsewatch.

CATALOGUS

MEDICORUM

Qui SOLANI *Observationes propria experientia confirmant, & illustrant.*

Don Francisco Thomas de Zayas, *Regiæ Catholicæ Majestatis Familiæ Medicus, dum viveret, honorarius.*

Don Antonio Alvarez.

Don Miguel de Porras.

Don Joseph Vincente Gomez.

Omnes Antequeræ Medici.

Don Francisco Garcia, Mallen de Navarette, *Capituli Ecclesiæ Cathedralis Gadenfis, dum viveret, Medicus.*

Don Pedro Roxo, *Gadibus quondam Medicus Nosocomii S. Joannis de Dios, & membrum honorarium Academiæ Medicæ Madritensis.*

Don Raphael de Fuentes.

Don Nicolas Rexano.

Malagenfes Medici.

Don Pedro Castan, *Casæ Vermejæ Medicus.*

N. N. *Medicus Loxensis, cujus nomen in memoriam revocare nequeo.*

Don Christoval Solano de Luque, *Doctõris Solani filius, Medicinæ Studiosus.*

Don Juan de Pedraza y Castilla, *Philosophiæ & Medicinæ Baccalaureus.*

LECTORI.

CHartarum mearum aliquas pervolvendo, occurrit Diarium Thermometricum, quod *Gadibus* paravi. Oblectamento cuidam, vel & usui, esse posse, arbitratus sum, si, hoc loco, variam Caloris ac Frigoris, in illa Civitate per integrum Annum observari, successionem Publico communicarem; eo magis, quod Thermometra, quibus usus sum, FARENHEITIANA fuerint, tam æqualia inter se, & tam communia, ut instituta cum iisdem experimenta ad generalem quandam regulam reduci, sibi que mutuo satis facile & accurate comparari, queant.

Factæ sunt Observationes istæ in umbra Cubiculi, radiis solaribus nec expositi multum, nec subtracti; adeoque Aeris, quem Incolæ *Gadenses* in universum intra tecta sua respirant, naturalem Temperiem significant. Sed & animadvertendum est, ut erroneæ earundem ad alia loca applicationes evitentur, Aerem *Gadibus*, æstate æque ac hyeme, omnium forte *Andalusie* Civitatum temperatissimum occurrere.

Juxta exactissimas Observationes, quas, sub jamjam memoratis conditionibus, triennii spatio instituere potui, calor & frigus inter gradum 49 & 81, primum frigoris, alterum caloris, extremum, per Anni circuitum decurrebant.

A fine Novembris, ad Aprilem usque Thermometrum raro supra gradum 60^m. adscendit.

Decembri, Januario, & Febuario, in universum sub 56°. mansit.

A fine Martii, usque ad medium circiter Junii, plerumque inter 60 & 70 indicavit.

A medio circiter Junii, usque ad finem fere Septembris, ut plurimum inter 70 & 76 perstitit; a 72 ad 75 consuetus erat limes: raro subsidebat ad 70, aut ad 78 elevabatur; licet semel, post Ventorum inconstantiam,

Augusto Mense, ad 64 subsedisse, iterumque ad 81 ascendisse, observaverim: hique extremi sunt Termini, quos ibidem æstatis tempore animadverti.

Ab umbra in meo Cubiculo, ad umbram in Aere aperto, calido, circiter 4 & 6 graduum differentiam observavi.

A pleno calore Solis, Mense Julio, ad Aerem apertum frigidiusculum sequentis noctis, 15 graduum.

A fine circiter Septembris, usque ad finem Octobris, in universon inter 70 ac 60, & Mense Novembri inter 66 & 58, substitit.

In Circumstantiis supra memoratis, & consueto Cœli statu, vix aliquam differentiam inter diei ac noctis calorem deprehendere potui.

PARS PRIMA,
SOLANIANAS
CRISIUM EXPULSU
PROGNOSSES
CONTINENS,

Una cum variis FACTIS,

Per Quæ

OBSERVATIONUM ejus veritas in uni-
versum evincitur.

Sed & accuratissime est observandus Pulsus; quatenus est Index Materiæ Morbosæ movendæ, motæ, excretioni paratæ, & jam incipientis secerni: nam ibi demonstrat egregie tempus agendo aptum præter cætera.

BOERHAAVE Institut. N. 970.

S E C T I O I.

Nova Signa & Leges pro variarum Crisum prædictione ex Pulsu, juxta Doctorem FRANCISCUM SOLANUM de LUQUE.

C A P U T I.

Signa & Leges pro prædictione Hæmorrhagiæ Criticæ per Nasum.

I.

Pulsus Dicrotus ANTIQVORUM, qui (LATINIS Pulsus bis feriens) ANGLIS proprie *The Rebounding Pulse* vocari potest, certum indicium est futuræ Hæmorrhagiæ Criticæ per Nasum *.

II.

Si Pulsus Dicrotus ad, vel circa, trigessimum quemque Pulsum adpareat, plerumque intra quatuor deinde dies,

* Non incongruum fuerit, hic adnotasse, proximum huic Propositioni, quod unquam mihi occurrit, Monitum esse sequentem locum in *Sir John Floyer's Pulsewatch*, Vol. I. p. 138. Pulsus undosus cum vibratione signum das evacuationis menstruæ, vel hæmorrhagarum quarundam, per nasum, alvum hæmorrhoides, &c. Locus, quem cum mille aliis verisimiliter ex Galeno desumpsit. Sed quam longe ab omni illius rei cognitione absit, cui hic a *Scalano* insinuitur, plane adparet ex absoluto eius circa Hæmorrhagias silentio, ubi de Pulsu Dicroto loquitur p. 140, imo & ex propria ejus neutiquam intelligibili pulsus vibrantis descriptione p. 50. Vibrans Pulsus motui sagittæ comparatur, & per vehementem Cordis contractionem producitur, quæ Pulsum majorem efficit. Quantæ tenebræ! quantum hoc a qualicunque Pulsus Dicroti idea distat!

dies, citius nonnihil vel tardius, Hæmorrhagia sequitur. Si ad quemlibet decimum sextum Pulsu recurrat, intra tres dies supervenit Hæmorrhagia. Si octavo quolibet Pulsu observetur, Hæmorrhagia intra duos dies succedit, vel intra duos dies cum dimidio. Denique si quovis quarto, tertio, secundo, Pulsu redeat, aut continuus sit, intra 24 horarum spatium Hæmorrhagia expectari debet. In gerere igitur, quo brevioribus Pulsuum periodis revertitur Dicrotus, eo propius instat Hæmorrhagia.

III.

Aliquando Natura omnia ante memorata Critici Pulsus stadia regulariter percurrit, a primo ejus circa trigessimam quamvis Pulsationem accessu ad singulam quamlibet descendendo, unde Hæmorrhagia sensim iisdem precise gradibus adpropinquans prænosceatur. Aliquando irregulariter Hæmorrhagiam accelerat, vel retardat, tuncque Pulsus Dicrotus majore vel minore Frequentia in eadem proportionem recurrit; dumque ille variis & incertis periodis redit, tempus, quo Hæmorrhagia accidet, exacte determinari nequit.

Nota. Ea, quæ de Pulsu Dicroto, quoad varias Pulsationis, ad quas recurrit, periodos, & distantiam vel propinquitatem significatæ inde Crisis, in binis hisce postremis articulis observata sunt, de aliis etiam Criticis Pulsibus, quorum postea fiet mentio, absque iterata hoc respectu sub qualibet horum Pulsuum repetitione, similiter intelligenda erunt.

IV.

Si Arteria magna celeritate bis feriat digitum, & Secundus Ictus admodum subito Primum Ictum excipiat, jamjam aderit Hæmorrhagia; sique tunc aliquantulum differatur, simul ac Aeger nares emunxerit, erumpet.

V.

Hæmorrhagiae Quantitas prænosceatur ex Vigore; quo Arteria Secunda Vice ferit, exacte comparato cum
im-

3

impetu Primi Ictus, five vehemens hic, five languidus, fuerit: sic si Arteria Secunda Vice feriat minori momento, quam primus Ictus digito imprefferat, tunc parca erit Hæmorrhagia, & vicissim. Verum si Secundus Arteriæ Ictus, Primusque, æqualis Vigoris fuerint, moderata Hæmorrhagia succedet.

VI.

Eadem proportionem, qua sanguis effluit, Secundus Arteriæ Ictus gradatim debilitatur, donec brevi post Crisin penitus dispareat; & successiva illa Secundi Ictus remissio Hæmorrhagiæ immediate prægressæ indicium suppeditat. Hæc Animadversio, mutatis mutandis, etiam istis Pulsibus, qui alias Crises denotant, adplicari debet.

VII.

Si Pulsus Dicrotus post Hæmorrhagiam continuetur, aut de novo resurgat, alteram ejusdem generis Crisin significat, juxta regulas supra dictas. Et hoc etiam aliis Criticis Pulsibus accommodari debet.

VIII.

Si Secundus Arteriæ Ictus in uno Carpo evidentior sit, quam in altero, Sanguis sæpe ex Nare illius lateris, in quo Secundus Ictus evidentior est, majori abundantia erumpit.

C A P U T II.

Signa & Leges pro prædictione Diarrhœæ Criticæ, junctæque huic Crisi per Vomitum, vel per Urinam.

I.

Pulsus Intermittens certum indicium est futuræ Diarrhœæ Criticæ, tuncque tantum portendit Mortem, cum robur, ad perficiendam Crisin requisitum deficit*.

Spa-

* Hæc nimis universalis Propositio in secunda hujus Operis Parte intra justos limites reducetur.

II.

Spatium temporis, Intermiſſionibus abſumpti, quantitatem Materiæ, quæ per Diarrhœam evacuabitur, vel numerum Sedium, ſignificat. Intermiſſio, quæ ſpatio unius Diaſtoles durat, vel in qua una tantum Diaſtole deficit, parcam Evacuationem innuit, vel paucas Sedes. Ea, quæ duplicis Diaſtoles ſpatium abſumit, ingentem Evacuationem ſignificat, vel multas Sedes. Ea denique, quæ duas Diaſtoles cum dimidia abſumit (longiſſima a *Solano* obſervata Intermiſſio), admodum profuſam Evacuationem, vel ingentem numerum Sedium, indicat.

Nota. Quandoquidem diverſa in variis Subjectis, quin & in eodem Subjecto variis temporibus, Pulſus Frequentia certam intervalli inter ſingulasquasque Pulſationes Menſuram haud admittit, exiſtimandum eſt, *Solanum*, licet nullam unquam huiusce rei explicacionem dederit, illam in præcedenti articulo intervalli Menſuram Proportionemve ſubintellexiſſe, quam in unoquoque Aegro regulares, Intermiſſionibus mediæ, Pulſationes ad ſe invicem gerere obſervarentur.

III.

Tenſio Arteriæ, Pulſui Intermittenti conjuncta, certum eſt Vomitus Critici, Diarrhœæ ſuperaddendi, indicium.

IV.

Major minorve Arteriæ Tenſio majorem minoremve per Vomitum Evacuationem, plures paucioresve vomendi Conatus, denotat. Intermiſſionis Duratio ſimpliciter junctæ Diarrhœæ Quantitatem, vel Numerum Sedium, reſpicit.

V.

Nunquam obſervavit *Solanus* ſimplicem Criſin per Vomitum abſque Diarrhœa, neque igitur, utrum ejusmodi Criſis aliquod peculiare, *Antiquis* incognitum, Signum habeat.

VI.

Mollities Arterie, Intermiffioni conjuncta, certum indicium eft Crifis per Urinam cum Diarrhœa; & major minorve Quantitas excretionis per Urinam per majorem minoremve mollitie in Arteria gradum denotatur.

VII.

Nunquam observavit *Solanus* simplicem Crifin per Urinam, fine ullo Diarrhœæ concurfu, nec aliquod novum fignum ejusmodi Crifis noverat.

C A P U T III.

Signa & Leges pro prædictione Sudoris Critici.

I.

CUM Pulsus, qui futurum Criticum Sudorem fignificat, hætenus non fatis cognitus, neque proprio charactere insignitus, fuerit, neceffarium eft, peculiarem ejus Descriptionem præmittere.

II.

Species eft *Pulsus Inæqualis*, in una, duabus, tribus, quatuorve, fucceffivis *Pulfationibus*, tam altitudine, quam vigore, fupra alias *Diaftoles infurgentis*.

III.

Si hoc Pulsus Incrementum in una folummodo Pulfatione recurrit, difficulter cognofci poteft, vixque indicat Sudorem Criticum, nifi Arteria poft primam in digitum impreffionem fenfibiliter ulterius urgeat, & profundum Carni ictum imprimat. Tunc enim Sudorem Criticum, intra paucas ad fummum horas fecuturum, fignificat.

IV.

Verum ut conftituatur novus ille, a *Solano* pro Sudore Critico detectus, Pulsus, duæ, tres, vel quatuor, fucceffivæ Pulfationes, non tantum fupra reliquas, fed & gradatim, uti ipfæ procedunt, fupra fe invicem, infurgere debent; fecunda fupra primam, atque ita porro.

10. Quatuor hujusmodi successivas Pulsationes ad summum observavit *Solanus*. Pulsum hunc *Pulsum Inciduum* vocavit, ob analogiam ejus cum quadam Pulsus specie, quæ illo nomine in *Heredia* appellatur, & ANGLICE *The Unequal rising Pulse* (LATINE igitur *Pulsus inæqualiter adsurgens vel increscens*) dici potest. Attamen eum ego isto, quod ipsi imponere Auctori placuit, nomine appellabo.

V.

Pulsum hunc Auctor semper mollem deprehendit, una tantum vice excepta, qua, ante Ictum Criticum, durus apparuit*. Hicque versus Corporis superficiem motus, unicus est, quem, a Sudore distinctum, *Solanus* post Pulsum Inciduum observavit.

VI.

Pulsus Inciduus, cum Arteriæ molliæ, certum indicium est futuri Sudoris Critici.

VII.

Quantitas secuturi Sudoris est in ratione composita Numeri & Vigoris ictuum, in Pulsu Inciduo adsurgentium. Sic quatuor ejusmodi successivæ validæ Pulsationes, Profusum, duæ cum eadem vigoris conditione, Moderatum, tres cum pari vi, Copiosum, Sudorem prælagiunt. Aliæ combinationes æque facile occurrent.

CAPUT IV.

Generales quedam Animadversiones circa supra dicta Signa & Crises.

I.

Non voluit *Solanus*, quod supra dicta indicia omnes hæc Crises constanter præcedant, cum aliquas ipse citra ulla talia prægressa indicia observaverit. Sed, raros hujusmodi Casus esse, adserit, exceptis Sudoribus, qui particulares Febrium Intermittentium Paroxysmos terminant, quos Pulsus Inciduus ut plurimum

* Vid. *Solanus* II. Cap. 4.

2
mum non præcedit. Id tantum statuit, quod, dum hæc signa adparent, Crises, quas innuunt, regulariter subsequantur; adeo ut ab anno 1707, vel 1708., quo nexum inter hosce Pulsus eorumque Crises primo observaverat, ad annum 1738 usque, trium modo Casuum reminisceretur, ubi significatæ per Pulsum Crises ipsius expectationi non responderant. Horum Casuum bini Narium Hæmorrhagiam indicabant: quo tempore hæc in eorum uno deficeret, Frontis Dolor, vel Gravitas, supervenit, & proximo die Delirium, quod ultra mensam protrahebatur, successit. Attamen reconvalecebat Æger. Infortunatior alius post Hæmorrhagiæ Defectum sinistri Temporis dolore adfligebatur, & intra septem deinde dies, ingenti purulentæ materiæ copia per Nasum evacuata, occubuit. Tertius Casus Diarrhœam notaverat, cujus Defectum violenta Tormina, Singultus, ac Vomitus, comitabantur, unde Æger intra quatri-duum peribat.

II.

Aliquando Natura illi Crisi, quæ prius per Pulsum indicata fuerat, novam aliam Crisim substituit, tunc quæ præcedens signum mutatur in illud, quod ad succedentem Crisim pertinet.

III.

Aliquando, dum primum in Pulsu observatum indicium adhuc subsistit, secundum aliud, imo & tertium, supervenit, hæcque simul continuantur. Tunc duæ, tresve, Crises, ab iisdem specialiter indicatæ, singulæ juxta Leges supradictas, accidunt.

IV.

Frequenti Observatione detexit *Solanus*, quod, si in Hæmorrhagia Narium colorem pallide rubrum exhibuerit Cruor, parcaque copia fluxerit, Ægri tunc lente reconvalecant; lentissime vero, si, cum eodem colore, Hæmorrhagia abundaverit.

V.

Crisim, per Pulsus indicatarum, eventus, & determinat-

minata, qua accident, hora, una cum circumstantiis quibusdam concomitantibus, maxima probabilitate prædici possunt. At, cum illa, quæ hoc respectu *Solanus* tradidit, ex *Veteribus* derivata sint, ego hæc silentio prætermittam.

Nota. Videtur hic negligere Auctor illam eventus Crisium circumstantiam, quæ in Criticæ Evacuationis Copia, adeo sollicitè ab *Antiquis* observata, consistit.

VI.

Semper Observavit Auctor, omnes illas Crises, quæ Naturæ Morbi, juxta regulas ab *Antiquis* traditas, analogæ sunt, bene cedere, nisi robur, performandæ, ferendæque, Crisi necessarium, deficeret.

VII.

Si summa debilitate langueat *Æger*, antequam absolvi queat Crisis, occumbere poterit: attalis, si accideret, casus Observationum *Solanianarum* veritati non nocebit.

Hæ sunt, ex longo Observationum decursu, pro Crisium ex Pulsu prædictione, deductæ, a *Solano* Leges. Quod autem magno fide dignissimorum rarissimorumque Factorum numero hac in re vere sustentatus fuerit, absque ullo dubio in sequentibus Paginis adparebit. Attamen, de nimia Conclusionum illarum latitudine & extensione propria experientia convictus, hocce Prædicendi Systema non aliter, quam Historicus, tradidi, ut plane innotescere deinde possit, quousque rem acu tetigerit Auctor, quousque erraverit. Agnoscendum est nihilominus, ipsum iis locis exercuisse Praxin, quibus temperata diæta, uniformis vitæ ratio, optimusque cæli habitus, concurrunt, ut Morbi simpliciores, eorumque Crises magis regulares, efficiantur, ac quidem sub contrariis conditionibus inveniri soleant. Quid, hoc respectu, *Solano* concedere oporteat, perspicacis, & non præoccupati, Lectoris judicio relinquam. Sed quaecumque harum Prædicendi Regularum fatum fuerit, adlegata ab ipso Facta diversæ pe-

nitus naturæ erunt; priora scilicet, ab iis, quas inde deduxit. Conclusionibus non dependent, nec ullo, in subsequente ejus ratiocinio, errore debilitari poterunt. Observationum ejus, ad quas nunc procedo, substantia semper integram suam vim atque auctoritatem retinet, ausimque dicere, talem esse, quæ naturaliter animum sciendi avidum excitare, attentionem figere, & ad ulteriorem hujusce negotii pervestigationem urgere, debeat.

S E C T I O II.

Facta, quibus Observationum SOLANIANARUM veritas circa Prædictionem Crisum ex Pulsu in universum evincitur.

INfinitum Pensum foret, omnes ab Anno 1707, vel 1708, quo rem istam primum detexit, usque ad Annum 1738, quo obiit, circa hanc materiem a Solano factas Observationes chartæ tradere. Quam inexhaustum sit Subjectum hocce, ex sequenti cujusdam Epistolæ paragrapho facile judicari poterit, quam Anno 1735: ad Amicum Gadensem scripsit: Nunquam metam adsequerer, si omnes illos, quos a fine Junii usque ad Septembris proxime elapsi finem observavi, casus enarrare susciperem. Hæmorrhagiæ Narium, quas, ex Pulsu Dicroto, prædixi, plusquam quinquaginta fuerunt: omnes Prognosi meæ respondebant, & duæ solummodo supra dictæ intulere mortem. Crises per Sudorem, quas, ex Pulsu Inciduo, prædixi, septem sunt, vel octo; & quæ per Diarrhæam contigerunt, ex Intermittente Pulsu, quinque.

Ob hanc Factorum multitudinem Crises prædicendi habitus adeo tandem familiaris evaserat Solano, stimulusque, quo ab insensilibus suis Conterraneis incitaretur, præter gloriosam, sed inanem, famam, adeo levis erat, ut, ea, quæ observaret, Facta notare, passim

sim negligeret, donec peculiare subinde Casus attentionem ejus atque diligentiam excitarent.

In iis, quæ circa hanc materiam Publico communicavit Auctor, peculiare viginti quatuor Casuum historias tradidit, & in Litteris, postquam *Antequera* valedixeram, in fine Anni 1737, & initio 1738, ad me datis, tredecim novarum Observationum mentionem fecit. Casus, ab aliis, qui eosdem observaverant, dum *Antequera* degerem, ipsi communicati, fuere undecim; illique, quos ego ab Amicis meis habeo, novem sunt. Omnes igitur simul (a propriis meis Observationibus, de quibus alibi loquar, abstrahendo) quinquaginta septem Casus efficiunt. Hos ipsos enarrare, nimis tediosum foret. Ex iisdem itaque tales seligam, qui Observationum *Solanianarum* veritatem, auctoritatemque, optime in universum stabilire poterunt. In hunc finem, quædam, a Personis omni partium studio liberis confirmata, quædam etiam, ab ipsis ejus in Praxi *Æmulis* juramento corroborata, & iisdem consentientibus publicata, Facta, missis aliis, segregabo.

In harum Observationum Historiis varia, ab earum Scriptoribus addita, sed primario Scopo vere extranea, Monita & Accidentia prætermittam: at, si naturaliter ex Factorum circumstantiis nascentur, & manifestum sincere & infucate relationis Characterem gerant, omitti nequeunt, nisi illa, quam ab Observatorum candore recipiunt, ponderis & auctoritatis portione Facta ipsa denudentur.

Observationes istæ, quæ prima jam demum vice prodeunt, *Asterisci* ope a reliquis distinguuntur.

*Exempla Predictionis Hemorrhagarum Criticarum
per Nasum.*

* O B S E R V A T I O I.

*Ex Declaratione quadam Domini JOSEPHI VINCENTII GOMEZ,
Antequere Medici, desumpta.*

C Urabam, inquit, JOANNEM ROMERUM, *Antequere* incolam, in *Calle Gavilanes* (sic dicta Platea), Febre Ardeni decumbentem, quam animi deliquia, aliaque periculosa symptomata, comitabantur. Vir erat sex & viginti annorum, bono habitu, temperamenti calidi elastici. Post Sanguinis Missionem, aliaque remedia, quinto die Pulsus Dicrotus observavi. Ægro itaque *Solani* Observationibus inductus, Hemorrhagiam Narium vaticinabar; sed intra bidui solummodum spatium, quia Secundus Ictus non continuo aderat † (quo Pulsuum numero iste recurreret, non expressit Auctor); interea omnium remediorum usum suspendi. Idem Pulsus proximo die continuabatur; & dum tertio die mane egrum inviserem, narrabat mihi, se prægressa nocte sanguinem, ad dimidię pintę copiam, ex naribus dimisisse: Pulsus ejus naturalem, morbumque, ut Antiquis terminis utar, perfecte judicatum, reperi.

* O B S E R V A T I O II.

Anno 1736, *Don Juan Pardo*, Domini *Joannis Pardi*, Nobilis primi Ordinis, & in Civitate *Antequere* Regidoris §, Filius, Febre Tertianæ Continua

C 2

labo-

† Vid. pag. 2. n. 2.

§ Membrum Magistratus.

laborabat. Cura ejus gerebatur a Doctore *Francisco Criado y Balboa*, Regiæ Familiæ Medico honorario, qui, omnium, quæ applicaverat, remedium inefficaciam expertus, *Solanum* tandem in consilium advocavit, ubi nova Sanguinis Missio, a priore proposita, sed ab altero rejecta, fuit, qui, ut sequenti die institueretur, consentiebat, nisi interim, quam ex Continuo Pulsu Dicroto expectabat, Narium Hæmorrhagia erumperet. Ut vero ulterius sibi satisfacerent, ambo statim ad ægri examen regressi, unius pulsationis Intermissionem, Pulsui Dicroto conjunctam, omnique secunda vel tertia diastole recurrentem, animadvertunt: unde *Solanus* *, præter Hæmorrhagiam, Diarrhœam imminuentem præfigiebat; quæ duodecima circiter ejusdem diei hora, uti & Hæmorrhagia cætera circiter vespertina, secuta fuit. Ex eo tempore melius habebat æger.

Hujusce Observationis veritas, ab ægro ipso, ejus parentibus, ac universa familia, mihi, cum *Antequera* degerem, confirmata fuit; uti & a Domino *Antonio de Heredia y Bazan*, Civitatis illius *Corrigidore* (hoc est, Supremo tam in civilibus, quam militariibus, negotiis Magistratu), notæ dignitatis & curiositatis Nobili, qui, audito casu, statim eadem vespere, hora undecima, ut sibi ipsi de hujusce rei veritate satisfaceret, sese ad ægri domum contulerat.

OBSERVATIO III.

Don Antonio Alvarez, Antequera Medicus, in quadam, quam *Solano* tradidit, Declaratione, inter varios alios Casus, unum refert, ubi, observato Pulsu Dicroto, Sanguinis Missionem distulerat, quam cæterum plane indicaram existimabat. Proximo die, decreta secum Sanguinis Missionem, rediens, mirabatur, quod, ægrum foras exiisse, intelligeret, causamque tam inopi-

nati

* Vid. p. II. n. 3.

72
nati eventus sciscitanti respondebant Familiæres, ægrum in eadem inquietudine & anxietate, uti ipsum reliquerat, perseverasse ad Auroram usque; quo tempore, crescente anxietate, delirus evaserat, moxque sanguinem dimiserat per Nares. Post vero in tranquillum somnum delapsus, & expergefactus, probe sanus, induerat vestes, & ob magni momenti negotium exiverat. Gratulabatur sibi Doctor, quod Sanguinis Missionem, quæ tam felicem Crisin potuisset avertere, distulisset.

Declaratio, unde Observatio isthæc desumpta est, a Doctore *Alvarez* juramento confirmata, ipsoque consentiente publicata, fuit.

OBSERVATIO IV.

Anno 1736. vocabatur *Solanus*, ut *Emanuel* Mercado, robustum, laboriosum, calidissimi temperamenti, juvenem, *Antequera* incolam, in platea *Calle del Rastro* dicta, inviseret. Dies tunc sextus agebatur Febris Patechialis: insatiabilis sitis, intolerabilis in superficie corporis, licet interiores partes vix adficeret, ardor, Pulsusque, sine ulla insolita celeritate, parvus ac Dicrotus, aderant. Ex ultimo hocce symptomate imponentem Hæmorrhagiam ægri familiæ significabat Doctor; sed, hanc in illius indolis morbo perniciosam fore, judicans *, frustra omnes, quas excogitare poterat, methodos adhibuit, ut eandem averteret. Tribus diversis temporibus sanguis de naso fluxit, singulisque vicibus ab ipso familiaribus prædicebatur. Post repetitas hæc Hæmorrhagias debilior pejorque evadebat æger, & diarrhœa, similiter a *Solano* prædicta, sed quam nec impedire, nec temperare, poterat ipse, nec ferre eger, intra paucos deinde dies occubuit.

* Vide p. 12. n. 6.

OBSERVATIO V.

Eodem Anno *Joannes Delgado*, ætatis circiter triginta annorum, sicco calidoque temperamento præditus, in Febrim Tertianam Continuum, quæ caput afficiebat, incidit. Secunda die (an morbi, an curationis, non exprimitur), observato Pulsu Dicroto, cujus Secundus Ictus Primum valide & celeriter excipiebat *, copiosam ipsi narium Hæmorrhagiam, intra duodecim horarum spatium, prælagiebat *Solanus*: hæcque ita contigit. Triduo sequenti, indies, pari fundamento, parem prognosin, successu pari, non sine insigni totius familiæ stupore, repetiit. Sed tandem, nimiam hanc evaëuationem ratus, magna difficultate ejusdem continuationem præcavit; brevique restituebatur eger. Casus hic, continuum toto quatridduo Miraculum, in vicinia famosus evaferat; mihiq; dum *Antequera* versabar, ab egroti consanguineis adfirmatus fuit.

* OBSERVATIO VI.

Desumpta ex Declaratione quadam Doctoris MICHAELIS DE PORRAS.

Ego *Don Miguel de Porras*, Medicinæ Doctor, hujusque Civitatis *Antequera* incola, declaro, quod, dum Anno 1736. proxime elapso Frater meus *Don Rodrigo de Porras*, calidæ ac robustæ constitutionis juvenis, in Continuum Duplicem Tertianam Febrem incidisset, periculi cujusdam metu, quarto die Doctorem *Franciscum Solanum de Luque* in consilium advocaverim. Postquam ita, ut e re esse videbatur, consulueramus egro, in vivendo ipso *Solanus* perstitit, septimaque die mane, explorato Pulsu, Amitas & Sorores meas, quæ aderant, rogavit, ut ad emungendas nares candidum egro strophio-

* Vide p. 3. n. 4.

phiolum largirentur; se enim, ob Pulium Dicrotum, partis illius Hemorrhagiam expectare. Ego tunc domo aberam; sed bihorio post redeunti, inquirentique, quomodo valeret Frater, & utrum ipsi adfuisset Doctor, Amice & Sorores narrarunt, quæ contigerant. Respondi ego; bene, videbimus! Intra horam circiter cum dimidia, dum eger nares emungeret, tanta copia erupit sanguis, ut integrum strophium commacularet. Mox advocabat familiam; accessimus, & veritatis Solaniani presagii spectatores fuimus. In cuius rei testimonium Declarationem hancce signavi, *Antequera* nonæ Octobris 1737.

Don Miguel de Perras,

* O B S E R V A T I O VII.

Desumpta ex Epistola ad SOLANUM scripta.

Ego Don Pedro Castan, Casa Vermeja Archiater Titularis, Universitatis Gandiensis Doctor, & Regio-
somedicato approbatus, declaro, quod 12^a. Decembris 1735. vocatus fuerim, ut Antonium de Luque, ætatis 41 annorum, Febre Synocha, quarto tunc die, periculose laborantem, inviserem. Post purgationem, repetitam sanguinis missionem, variaque alia remedia, eger meus indies pejus habuit, ita ut de salute ejus desperarem. Vigesima morbi die, ad ostium domus obvium se mihi offert egri Frater Augustinus de Luque, totus perfusus lachrymis, dicitque, desiderare se, ut advocetur consilium: huic ego, examinato egro, cujus Pulsus valide admodum ac celeriter pulsabat, & Dicrotus videbatur, respondeo, frustra fore; egrum enim, antequam Medicus posset accedere, moriturum. Urget, ut, quæ maxime e re esse viderentur, prescriberem; sed, locum, quem in *Lapide Lydi* paucis diebus ante de Pulsu Dicroto legeram, mecum recolligens, egrum simpliciter jussulo suo nutriendum esse, conclusi, & expe-

standum eventum. Proximo mane prima Aurora vifitavi egrum, eandemque Pulsus vehementiam ac frequentiam apprehendens, sed evidentius, quam prægresso die, Dicrotum, mox declaravi familiæ, exspectare me Hæmorrhagiam Narium intra bihorium, monuique, ne ulla egræ remedia applicarent, donec reverterer. Post trihorium redii, eumque tanta Hæmorrhagia diffluentem inveni, ut lecti linteamina vix essent imbibendo. Bihorii spatio durabat Hæmorrhagia; quo tempore sæpe Pulsus ejus examinavi, ac notavi, Secundum Arteriæ Ictum gradatim decrefcere, tandemque integre difparere †. Tunc valedixi egræ; omne periculum transiiffe, monui; & intra paucos deinde dies reconvalefcebat. Ipse etiamnum in hac Civitate cum familia fua vivit. Alios præterea hujusmodi Cafus, fucceffu non minus felici, in Febribus Ardentibus, quæ Pleuriticis doloribus ftipatæ videbantur, obfervavi; quorum, fidefideraveris, exactas tibi Hiftorias transmittam. In teftimonium veritatis fupra memorati Cafus juro, fignoque, in Muſeo meo *Cafæ Vermeje* die 11. Octobris 1737.

Don Pedro Caſtan.

C A P U T II.

Exempla Prædictionis Diarrhæarum Criticarum.

OBSERVATIO I. II. III.

Declaratio Doctõris F. T. DE SAYAS.

EGO Don Francisco Thomas de Sayas, Regis noſtri, pro Auguſta ejus Familia, Medicus honorarius &c., declaro, quod, variis hiſce prægreſſis Annis, cum Doctõribus *Rodrigo Parilla y Villalon*, & *Franciſco Solano de Luque*, in varia conſilia advocatus, multa-

rum

14
tum in hoc Libro * relatarum, & a *Francisco Solano de Luque* predictarum, Crisium testis fuerim. Inter quas sequens Casus, in *Domino Geronimo Goni y Averdano*, Civitatis hujusce *Corrigidore*, nobis tribus tunc presentibus, admodum stupendus erat.

Postquam unusquisque nostrum, in Nobili hoc Viro Pulsum Inequalem, Intermittentem, Irregularem, animadvertisset, Dominus *Franciscus Solanus de Luque* innuit, *Agrum proxima die summo mane magnam anxietatem, cum tanta corporis perturbatione, passurum esse, ut adstantes, illum in mortis agonia versari, judicaturi forent. Sed omnem hunc tumultum tribus quatuorve sedibus pacandum esse.* Doctor *Villalon*, egoque, nullam tunc ipsius Prognosi fidem adhibuimus, irregularitatem Pulsus aliis longe causis, quam quas *Solanus* suggererat, adscribentes. Verum extremo cum stupore Prognosis hujus adimpletionem mirabamur; *Præfixo enim tempore tanta ægri anxietas erat, ut universa familia commoveretur, putaretque ipsum revera mori, sed brevi, alvo ter quaterve deposita, integre ferre reconvallescebat.* Idem, proxime die, licet serius, minori copia, & absque ullo incommodo, accidit, perfecte etiam uti *Solanus* prædixerat.

Declaro insuper, quod, cum in Fratre *Ludovico de Cuenca*, Ordinis Franciscani, in Conventu *S. Mariæ Magdalene*, hujus Civitatis Monacho, in Febris cujusdam exacerbatione Inequalem Intermittentem Pulsum deprehenderet *Solanus*, inccincte enuntiaverit, *Agrum nullo remedio indigere; Febrim enim post mediam noctem copiosa Diarrhœa terminandam fore; quæ & accidit, uti præmonuerat Doctor, nosque omnes ægrum proximo die perfecte sanum conspeximus.* Huic Prognosi Doctor *Antonius Alvarez*, ego ipse, & varii ex supra dicto Ordine Reverendi Viri, intererant.

Declaro etiam, me, dum, iisdem adstantibus, Fratrem *Franciscum Diaz*, memorati Conventus *Guardianum*,

* *Lapis Lydius* indicatur.

num, Febre, magnaue anxietate, cum Intermittente Pulsu, ad secundam & tertiam pulsationem recurrente, afflictum, inviserem, Domino *Francisco Solano* dixisse, quod, si in hoc ægro Prædictio ejus deprehenderetur vera, memet de Observationum ejus certitudine plane convictum agnoscerem. Accepit Conditionem, dixitque, *Ægrum brevi violentissimam ventris commotionem passurum esse*. Intra bihorium tam vehementes intestinorum tumultus & borborygmos, cum tam enormi flatuum eruptione, percepit æger, ut se Viscera ipsa explosurum crederet: his feculentis successit sedes, postquam commode habuit. Proximo mane; aliquas in Pulsu Intermissionis reliquias detegens, *Solanus* *, ut alvi motus faciliteretur, præscripsit Clyisma. Laudabilis evacuationis secuta fuit, ac deinde Pulsus Intermissio, febrisque, cessarunt, quod eque me, ac *Guardianum* ipsum, Fratrem *Michaelem Garzia*, Ordinis Chirurgum, plurimosque alios, in stuporem rapuit.

Quoad alias Crisum, a *Francisco Solano de Luque* prædictarum, species, Hæmorrhagias Narium, & Sudores, juro, me, licet hisce Prædictionibus ipse non adfuerim, easdem nihilominus a Personis omni exceptione majoribus, quorum aliquibus Facta ista acciderant, aliquorum in aliis testes fuerant, confirmatas audivisse. Quam ob rem, & quia ipse mecum de certitudine Prædictionum, quibus interfui, convictus sum, ne vel minimum ea de re dubium superest. Juro igitur, & sub signo.

Don Francisco Thomas de Sayas.

* O B S E R V A T I O IV.

Ex Declaratione quadam Doctoris MICHAELIS DE PORRAS.

- - - Declaro insuper, quod *Maria Josepha de Saavedra*, provectæ ætatis, cachectici, & obstructionibus stipa-

* Pag. 4. num. 7.

stipati, habitus Domina, curis quibusdam, animique inquietudinibus, laborans, ex hypochondriaca adfectione in Febrim Malignam, cum omnis nutrimenti ac remedium ejectione per vomitum, urinae suppressione, & adstricta alvo, delapsa, primum curę Doctoris *Antonii Alvarez* demandata fuerit; qui, aliquot diebus elapsis, *Franciscum Solanum de Luque*, & *Franciscum Criadum*, Medicinę Doctores, in consilium advocavit. Unanimiter consentiebant, morbum lethalem esse; *Solanus* autem, ex Intermittente Pulsu, coram Domino *Pedro Vorrego*, matre ejus, sororibus, atque universa familia, egram sequenti vespera duas tresve largas sedes habituram, monuit: quod & eadem vespera, ut mihi ab omnibus supra memoratis adseveratum fuit, inter octavam nonamque accidit. Biduo post vesperi rogabam, ut liceret videre egram; Pulsusque Intermisionem inter singulas tertias quartasque pulsationes deprehendens*, iisdem presentibus, futuram posttridie Diarrhœam indicavi. Quo facto, Predictionis, biduo ante a *Solano* factę, eventum narrarunt; unde in mea etiam ulterius confirmabar. Proximo mane egra duas largas sedes habuit, vermumque evacuavit, longitudine quadrantis ulnę. In cujus rei testimonium hanc Declarationem signavi, *Antequera* die 9. Octobris 1737.

Don Miguel de Torras

* OBSERVATIO V. VI. VII.

Ex Declaratione Doctoris VINCENTII GOMEZ.

Ego *Don Vincente Gomez*, Medicinę Doctor, Civitatis hujus *Antequera* indigena, & civis, declaro, quod, dum curam gererem *Alonso Duran*, qui in *Cruz Blanca* Febre Ardenti decumbebat, post convenientium remedium usum, nono die Regularem Pulsus Intermisionem

* Vide pag. 2. num. 2.

nem observaverim; quem dum attentione plus quam vulgari explorarem, *Frater Franciscus de S. Nicolao, Trinitarius*, qui tunc casu aderat, ait, *Videristimere, Doctor, ne æger in periculo versetur; ego, licet non sim Medicus, revera timeo: nam Pulsus ejus sistitur.* Respondi, *Me & Intermiſſionem percipere, & prævidere periculum; primum lethale signum esse, omnemque ulteriorem remedium applicationem inutilem.* Posttridie nihilominus redii, ut viderem ægrum; & manifestiorem adhuc frequentiore Intermiſſionem detexi*. Talis in sequentem usque diem perseveravit; quo tempore accessit Diarrhœa, post quam Intermiſſio disparuit †, & levamen sensit æger. Brevi post, Critico unius Parotidis abscessu facto, perfecte convaleuit.

Declaro insuper, quod, dum *Francisca de Valenzuela*, 70 annorum Domina, Continua Cuplici Tertianâ Febre laboraret, & a quodam hujus Civitatis Medico pro desperata haberetur, Filius ejus Dominus *Antonius del Campo*, ut ipsam inviserem, me impulerit; cui tandem, non sine renixu quodam, consensu; illamque, cum Intermittente, debili, ac parvo, Pullu, Lethargicam deprehendens, alterius Medici Prognosin confirmavi, recusavique, aliquid præscribere: sed, *Fratris Joannis Vilchez* importunitate, fatigatus, quædam tamen Digressiva, Stomachica, & Cephalica, præscribere. Perſiſtit Intermiſſio, & Symptomatica*, quæ ægræ vires

* Vide p. 2. num. 2. † Pap. 4. num. 6.

* Etiamſi Diarrhœam hanc *Symptomaticam* vocaverit Doctor, apparet nihilominus, eam stricte loquendo revera *Criticam* fuisse; etenim evacuatio, exquisitissime ad removendam Morbi Causam appropriata, pernicioſa evadere potest, ob accidentalem cum extrema debilitate concursum, quæ largas qualescunque fluidorum immiſſiones admittere nequit, sine totali vasorum relaxatione & collapsu. Talis in præcedenti Observatione Casus erat. Absolvebatur Crîſis, Medicus feliciter servabat.

vires pessumdabat, Diarrhœa supervenit: verum, post Adstringentium quorundam cum prædictis remediis miscelam, Diarrhœa, Febrisque, cessarunt, disparuit Intermisio, imminens Apoplexia transiit, ægraque ad stuporem omnium adfistentium sanabatur.

Ejusdem ægri † Matrem Febris Tertia Duplex prehendit, quæ non minorem mihi sollicitudinem peperit, quam quæ Filium afflixerat, ætatis ejus, sexaginta scilicet & sex annorum, magnæque Symptomatum violentiæ, respectu. Pulsus ipsius septima & octava pulsatione Intermittere, observabam*; quapropter omnibus remediis abstinui, juxta *Solani* regulas Diarrhœam Criticam præstolaturus. Triduo perseveravit Intermisio; deinde sine ulla Diarrhœæ apparitione evanuit †. Hac de causa ægræ regimen perscrutatus, eam supra dictis diebus cocta Cydonia comedisse, detexi, paratamque ex Cydoniis, Ablynthio, ac Lardo, pul-ticulam Stomacho & Abdomini adplicasse; detecta sic, unde Diarrhœæ detentio processerat, causa, iussi statim, ut hæc Medicamina amoverentur, mutaretur ægræ Diæta, Adstringentibusque, ad æquilibrandos priorum condensantes effectus, Incidentia, Attenuantia, ac Laxativa remedia substituerentur. Attenuatis sic humoribus, solidisque ad pristinam laxitatem reductis, nova Pul-

bat requisitum inter evacuationis quantitatem, atque ægræ vires, æquilibrium. Sic vacillantes hujus Spiritus sustinebat, &, remota per Crisin Morbi Causa, cito Robur recuperabat ipsa, ac sanabatur. Hic, inquam, necessario Casus fuit; cum evidens sit, pauca quædam Adstringentia, quibus Cura adscribitur, Medicamenta esse, nec adaptata Causæ, nec Morbi hic memorati violentiæ proportionata.

† *Joannis Romeri*, cujus Casus in Declaratione præsentem Observationem immediate præcedit, & ad Caput de *Hæmorrhagiis* translatus fuit.

* pag. 2. num. 2.

† Pag. 3. num. 3.

22
Pulsus Intermisſio, &, intra viginti quatuor deinde ho-
ras, Diarrhœa, quæ ægram quadantenus levabat, ap-
paruit. Sed, cum viderem, non eſſe hanc completam
Criſin, leve Tamarindorum Decoctum præſcripſi: unde
modicas binas ſedes habuit. Quamcunque interim ad-
hibuerim curam, ſenſim pejus habuit, tandemque oc-
cubuit. Supra memoratos Caſus obſervavi ipſe, &, cum
veri ſint, ſignavi, *Antequeræ* die 6. Octobris 1737.
Don Joſeph Vincente Gomez.

C A P U T III.

Exempla Prædictionis Sudorum Criticorum.

* O B S E R V A T I O I.

Communicata a Doctore GOMEZ.

Franciſcus Ignatius, Hezæ incola, in Febrem Con-
tinuam Duplicem Tertianam, magna laſſitudine,
& anxietate, ſtipatam, incidit. Sexto die an ſingulas
tertias quartasque pulſationes † Pulſum Inciduum ob-
ſervavi. Critici ergo Sudoris exſpectatione, omnium re-
mediorum uſum diſtuli. Reſpondit eventus; etenim cir-
ca ſeptimæ diei finem copioſiſſimus expellebatur Sudor,
per quem morbus feliciter deſiit. *Antequeræ* die 6.
Octobris 1737.

Don Joſeph Vicente Gomez.

O B S E R V A T I O II.

Ex SOLANO.

*Fratri Cecilio Garzia, Lorenſis Franciſcanorum
Conventus Superiori, Febre Continua laboranti, in
determinatam proximæ diei horam Sudorem Criticum*

† Vide p. 2. num. 2.

23

prædicebam. Quam ob rem, magna cum difficultate; & datæ Prognosis certitudini coram universo Conventu insistendo, Domino *Antonio de Pontes*, Medico Ordinario, persuasi, ut Missio Sanguinis, quam ægro præscripserat, differretur. Circa præfixam horam, dicto Medico præsentem, irregularem admodum perturbationem sensit, hancque Sudor copiosissimus sequebatur, quo perturbatio simul, & Febris, evanuit.

OBSERVATIO III.

Ex Eodem.

Don Alonzo de Godoy y Roxas, perpetuus Civitatis *Antequere* Regidor, post Intemperiem quandam in Febrem Continuum relabebatur, quæ adeo violenta evasit, ut quarto die in consilium advocarer. Alii Medici, Dominus *Franciscus Thomas de Sayas*, & Dominus *Antonius Alvarez*, Sanguinis Missionem proponebant; sed, levibus quibusdam Pulsus Incidui ictibus perceptis, prævilæque inde per Sudorem Crisi, ut, quartæ diei respectu, Sanguinis Missio differretur, persuasi. Vesperis Pulsum Inciduum evidentiorum, &, memoratam ab *Hippocrate* *, rubram in Urina nubeculam, observavi. Quapropter acrius memet Sanguinis Missioni opposui, prædixique, futurum septimo die Sudorem Criticum. Hoc temporis intervallum, licet æger quasdam mutationes subiret, sine ulla ulteriori Præscriptione absumebatur; & septimo die bini copiosissimi Sudores supervenerunt, quibus integre sublatus est Morbus.

OBSERVATIO IV.

Ex Eodem.

Frater Alexander de Paz, Ordinis *Franciscani*, cum *Illoram* peteret, prehendebatur Febre Continua, ad

* Aph. 21. Sect. 4.

ad Tertianæ nonnihil indolem accedente, ejus violentia ingentem ipsi inquietudinem peperit. Postmeridie quadam, Pulsus Inciduum percipiens, copiosum ipsi, circa nonam ejusdem vespere horam futurum, Sudorem denuntiavi, cujus ope restitueretur. Ad hanc meam Prognosin obstupuit, non tantum, quia hoc illi novum videbatur, sed & quod nunquam, sive per Sudorifica, sive per Exercitia, Sudor ipsi exprimi potuerat; ideoque non credebat; præcipue vero ipsius horæ determinationem mirabatur. Tandem, circa nonam, anxietatem sensit, incepit delirare, Sudavit insigniter; sicque brevi spatio perfecte convaluit.

OBSERVATIO V.

Ex Eodem.

Frater Joannes Gomez, Antequeræ jam Conventus Magdalene Guardianus, die quodam Lunæ mane in Febrim admodum Acutam incidit; die Jovis, Morbi quarto, Pulsus Inciduum observavi, &, coram universo Conventu, præmonui, die Dominica mane, post magnam anxietatem, copiosissimum adfore Sudorem Criticum; promittendo simul, ipsum inde sanandum esse. Explorato postridie Pulsu, hesternam Prognosin repetii; eundemque leviter Dicrotum deprehendens*, addidi, quod illo ipso die aliquot Sanguinis guttas de Naso emungeret; idque hora undecima faciebat. Vespere aliam pro sequenti nocte similem Hæmorrhagiam prædixi; quæ pariter contigit. Dies Saturni mane, exiguam quandam Pulsus Intermiſsionem circa tertiam quartamque Pulsationem percipiens†, facilem Alvi circa meridiem motum indicavi, eoque circiter tempore unicam sedem habuit, simulque vermem, longitudine quadrantis ulnæ, ejecit. Die Dominica, summo mane, ingentem anxietatem, jactationem, nauseam, delirium, tremorem, & insignes horripilationes passus fuit.

* Vide p. 13. num. 3. † Vide p. 2. n. 2.

fuit . Inveni ipsum , sub hisce symptomatibus luctan-
tem, nec , sine aliqua difficultate , egri , adfistentium-
que , eum in Agonia veriari existimantium , metus
compescere poteram . Perseveravit ita , spatio quadran-
tis horæ ; quo elapso , tanto cum fœtore Sudavit , ut
Monachi, omnia ejus stragula permutare , cogerentur ,
& universum Conventum lustrare suffumigiis ; eger au-
tem perfecte convaluit .

* O B S E R V A T I O VI.

*Desumpta ex Epistola ad SOL ANUM scripta a Domi-
no PETRO JOSEPHO MARIN DE APARICIO,
Visitore Generali reddituum Tabaci MALAGÆ.*

--- Post quæ ad Factum propero . *Don Alonzo de
Sevilla*, ad meam Tribum pertinens, ante aliquot dies
egrotare inceperat . Medicus ejus *Don Nicolas Rexano*
morbum Tertianæ Duplicis intermittentis nomine insi-
gniebat , qui post sex Sanguinis Missiones in Febrim
denique Continuum evasit . Desideravi igitur , videre
egrum , die Morbi undecima , Domino *Antonio Man-
zo* , Subcenturione , ac Domino *Jacinto Marfil* , redi-
tuum Tabaci Secretario, sociatus ; & , licet meæ in Re-
bus Medicis ignorantiaæ conscius, attamen juxta Regu-
las, in tuo, nunquam satis laudato , Opere communi-
catas, ægri Pulsum explorare volui . Circa trigesimam
vel trigesimam primam Pulsationem Suspensionem quan-
dam , Intermissionemve , observavi , aut aliquid tale,
quod, penitissimæ in hoc negotio cognitionis defectu -
determinare non poteram . Quamobrem Dominum *An-
tonium Manzum* , qui eodem mecum delectamento O-
peris tui partem legerat, rogavi , explorare ægri Pul-
sum , & supra dictum Pulsationum numerum exami-
nare, veller . Quo facto, eundem , quem ego observa-
veram , insolitum motum ad trigesimam tertiam Pul-
sationem animadvertit . Hinc , tuis Regulis * inducti,
ambo , Crisin quandam decimo quarto die secuturam,

D judi-

* Vide p. 2. num. 2.

judicavimus; cujus generis Crisis illa futura esset, de-
terminare non ausi. Hora deinde elapsa, supra memo-
ratis nobis occurrit Medicus, adfuitque, ægrum peri-
culose decumbere, videri sibi, e re esse, ut Vesicato-
rium, & nova Sanguinis Missio, præscriberetur; deni-
que desiderare se, ut Doctor *Raphael de Fuentes* in
consilium advocaretur. Ægri commiseratione tactus,
modeste ipsi, quid observassem, quidque inde judica-
rem, exposui, & petii, ut, priusquam propositam a
se Sanguinis Missionem susciperet, negotium istud se-
rio examinaret. Advocaveram consilium, sed eidem
interesse non potui. Hora septima vespertina, Domi-
num *Raphaelem de Fuentes* in *Administratoris Gene-
ralis* ædibus obvium habui; qui ibidem, coram Nobi-
lissimo illo Viro, ejus Familia, ac supra dicto Domi-
no *Antonio Manzo*, periculosum ægri statum declara-
vit; cumque eum rogarem, utrum in Pulsu id, quod
ego observaveram, notasset? idem se notasse, respon-
dit, sed frequentius, & ad vigesimam tertiam vel
quartam Pullationem recurrisse*; non esse Intermit-
tentem Pulsum, ut mihi imaginabar, sed Inciduum;
seque ideo Domino *Nicolao Rexano* suasisse, ne sub
hujusmodi conditionibus Sanguis ægro detraheretur; ni-
hilominus, quod ægerrime tuli, Sanguinem ipsi ex Ve-
na Hepatica subduxit. Verum, non obstante perversa
hac Curandi Methodo, nataque inde virium diminu-
tione, tam stabilis ac potens erat vincentis Naturæ
propensio, ut decima tertia nocte in calidum copiosum
Sudorem erumperet, qui ad proximum usque diem pro-
trahebatur, ægrumque Febre sua liberum reliquit; que-
madmodum Dominus *Nicolaus Rexanus* ipse mihi co-
ram Domino *Jacinto Marfil* confessus fuit. Necessarium
dixi, Casum hunc communicare tecum, &, si opus
videatur, eundem Publica Auctoritate confirmatum
transmittam. *Malagæ* die 17. Septembris 1737.

Don Pedro Joseph Marin de Aparicio.

Hæc

* Vide p. 2. n. 3.

Hæc Historia, una cum aliis quibuscumque ejusdem indolis, postea mihi ab Auctore præcedentis Epistolæ confirmata fuit.

Ex variis præcedentium Historiarum colligi potest, quod, ab eo tempore, quo salutaris Crisis indicia observaret *Solanus*, donec ea contingeret, Generalis ipsius Methodus fuerit, prohibere omnia ejusmodi Remedia, quæ, quocunque respectu, Naturæ Molimina impedire possent.

C A P U T IV.

Exemplum Prædictionis Isteri Critici.

Ex SOLANO.

Don Bartholome de Sierra y Salvatierra Ordinis S. Jacobi Eques, ex Ægrimonia, quam ob Anginam, qua adfligebatur, conceperat, in pertinacem Melancholiam incidit, & licet aliquod sub mea Cura levamen perciperet, statuit tamen, ulteriorem opem *Madridi* quærere, mihiq; ut ipsum eo comitarer, Anno 1721 persuasit.

Hoc loco Doctor *Higgins*, Regis Medicus, & Doctor *Zapata*, famosissimus *Madridi* Practicus, cum Domino *Le Gendre*, Regis Chirurgo, ægri Curam susceperunt. Doctor *Don Joseph Zunol*, Principis *Asturienfis* Medicus, Doctori *Higgins*, qui regulariter adesse non poterat, substitutus fuit. Hi duo Medici, post irritum viginti dierum laborem, ægro tandem Viperinum Jusculum proposuerunt: quod ego, ut differretur, persuasi; eo quod Pulsus Inciduum, cum notabili Arteriæ Tensione, vigesima quavis diastole recurrentem *, percipiens, declararem Familiæ, intra quinque dierum spatium maximam ægro mutationem adventuram fore. Acriter etiamnum, a supra memoratis duobus Medicis, ægroque ipso, propugnabatur, & a me repellebatur, Jusculum; cum interim, Pulsus Inciduum regulariter inter septimam & octavam Pulsationem recurrere † observarem, atque adeo Crisin adpropinquare, præno-

D 2

see-

* Vide p. 2. n. 2.

† Vide p. 3. n. 2.

fecerem, quam tunc ob Pulsus Duritiem, aliasque nonnullas Morbi Conditiones, judicavi, & aperte prædixi, fore Icterus: quo facto, æger qui plus semel certitudinis mearum Prognosium testis fuerat, in meas, contra Jus Viperinum, partes transit. Tertia nocte, ingentem inquietudinem, validamque in se ipso mutationem, sensit, & reliquo tempore in eodem statu perstitit, usque ad quartum mane, quo, ad stuporem universæ Familiæ, Totus Flavus apparuit. Jussi, ut clauderentur fenestræ, & binæ candelæ in ægri cubiculo accenderentur: Medici successive introibant; singulos, ut intrabant, rogavi, an Homini Icterico nocere Jus Viperinum, an Naturam ad Icterus Inclinantem turbare, posset? Unus, Hoc in ejusmodi Casibus neutiquam convenire; Alter vero, neminem, nisi Idiotam, Id præscripturum, respondit. Deinde ægri Pulsus explorabant, Icterus ad candelæ lumen nondum animadvertentes; sed curabam ego, ut fenestræ subito aperirentur; sic plenus irupit dies; videbant Icterus, & tanquam fulmine tacti percellabantur.

Hæc Observatio brevi postea Solano, absque ulla Doctoris Zunol, vel Zapate, contradictione, in Publicum emissæ fuit, quos tamen nimis prope concernebat Casus iste, ut nullum minimi etiam in hac Historia erroris usum facerent.

C A P U T . V.

Exempla similium Observationum Ex ANTIQUIS.

PREGRESSIS Historiis notabilem admodum Casum ex Prospero Alpino, de Præfagienda Vita & Morte Lib. IV. Cap. 4. adjiciam: Casum, in quo Idea Solani tam perfecte, omnibus fere suis circumstantiis, anticipata, est, ut, nisi Solanum, antequam ego ipsi ostenderem, nullam hujus loci, imo ne Auctoris quidem, cognitionem habuisse, certo scirem, illum inde primam suarum Observationum Ideam hausisse, neutiquam dubitarem. Sed tam longe ab omni hujus loci cognitione

aberat, ut, dum ei monstrarem Casum, bonus Vir, summa abreptus lætitia, per cubiculum tripudiaret, exclamaretque, quod, si eum *Hispaniæ* Regem creassem; non potuissem sensibilius ipsi oblectamentum parere! Sub hisce Conditionibus, ista *Alpinianæ* Observationis cum *Solanæ* Factis conspiratio Demonstrativum pro generali hujus idea argumentum formare videtur, uti evidenter ex ipsa Observatione apparebit; quæ sic sonat:

- - - Quare senes, atque Pueri, ex hoc Pulsu (Intermittente scilicet) non ita pessime se habent, ut Juvenes, in quibus plane exitiosos esse hos Pulsus Intermitterentes voluit Galenus. Tamen, etsi plerumque hoc verum experiatur, Bassani Juvenem, annos natam supra viginti, Pleuriticam, abhinc multos annos apud Hermætem Furcaturam, Juris Consultum Clarissimum, vidi, in qua usque ad diem quartam Pulsus ita Intermittebat, ut prima die singulis septem aut decem Pulsibus Intermitteret spatio unius Pulsationis, & secunda singulis sex aut quatuor, & tertia singulis tribus, & quarta, qua die morituram quisque merito judicasset, cum delira prorsus esset, nihil expueret; difficillima respiratio, inquietissima, & cum Pulsus singulis pulsatis duabus Pulsationibus ita Intermitteret, ut immobilis multo intervallo Arteria maneret, Pulsusque subsequentes languidi exilesque essent, nihilominus, præter omnium spem, simul cum cum Urina, multa materia crassa puitosa excreta, nulla alia observata Evacuatione, aut Judicio facto, convaleuit. Addit, Sed huiusmodi Casus raro fiunt, suntque in Arte Medendi veluti Monstra. Verum ex *Solanianis*, aliisque, quas ego deinde institui, Observationibus evidenter constat, ultimam hanc Auctoris animadversionem, a *Galeni* potius Auctoritate, quam ab Experientia, derivatam esse; idque ulterius confirmatur Rationibus, quas ambo istius opinionis fundamena statuunt; hæ enim merè speculativæ deprehenduntur: sed ipsius Facti cum *Solanianæ*

Iam Observationibus consensus adeo sensibilis est, ut prima fronte pro aliquo ex propriis hujus Factis imponeret. Nihilominus Casus ille duabus Conditionibus a *Solanianis* Predictionum Regulis videtur discrepare: etenim 1° *Prosper Alpinus* nullam de Pulsus Intermittentis Mollitie mentionem facit, licet hanc Crisis per Urinam indicium *Solanus* statuatur *: 2°. *Prosper Alpinus*, Morbum solo Urinæ fluxu terminatum fuisse, aperte memorat; cum juxta *Solanum* notabilis Diarrhœa eidem juncta esse debuisset *. Primæ Differentiæ respectu, observandum est; *Prosperi Alpini* silentium non absolute Pulsus Mollitiem excludere; nec revera memoratus ab eodem Morbus Mollitiem illam excludit; cum varios, Pleuritidum nomine, Morbos descriptos fuisse, constet, qui genuinæ Pleuritides non fuerant; hisque ultimis tantum Pulsus Durities essentialiter conjungatur. Supra dictarum Differentiarum Altera, realis est, & distincte expressa, quam ego, nec negare velim, nec conabor eludere. Distinctio forte inter Diarrhœæ Criticæ indicium, illudque, quod Evacuationem per Urinam notat, non adeo accurata est, ut existimavit *Solanus*: 1°. enim Pulsus Intermittens utrique communis est; 2°. Crisis per Urinam Diarrhœæ facile conjungi, imo & sub ipsis Alvum exonerandi conatibus insensibiliter fere absolvi, potest; 3°. agnoscit *Solanus*, se nunquam Crisin per solam Urinam observasse; ideoque determinare non posse, utrum talis Crisis absolutum aliquod univocum signum habeat. Hac de re eo majori cum ratione dubitare licet, quia Criticæ hæc facilius, ac reliquæ, inter se invicem convertibiles videntur. Etenim Observando innotuit *, Fluida, intra Intestinum Rectum, ac inferiorem Coli partem, contenta, absorberi per Vesicam, & cum Urina expelli, posse. Præterea exigua quædam resistentiæ in Renalibus vel Mesentericis Arteriis inæqualitas communem Sanguinis in hisce partibus distributionem subito mu-

* Vide p.6. n.6. * P.6. n.4. * *Baglivius* tale exemplum habet.

mutare, & evacuandos hujusmodi Morbosos humores, qui una cum Sanguine per inferiorem Aortam fluunt, reciproce, sive ad Renes, sive ad Intestina, amandare, valet. Sed, qualescunque hæ conjecturæ fuerint, evidens est, *Solanum* materiem istam neutiquam exhaurisse; quam ad ulterius per Experientiam examen referre decet.

Interim, in descripto per *Prosperum Alpinum* Casu, Intermissionis Periodos, gradatim, uti adpropinquaret Crisis, eadem perfecte, quam deinde *Solanus* observavit, ratione, breviores, frequentioresque, evasisse, sine sensibili admodum oblectamento considerare non possumus *. Manifeste ridiculum foret, adeo regulares Naturæ Operationes, adeo uniformes, ab initio usque ad finem Morbi, Pulsuum successiones, cæco Casui adscribere. Revera Observatio isthæ ducentis fere annis muta mansit, &, tanquam inutile fortuitum Monstrum, vel merus Naturæ Lusus, neglecta jacuit; jam vero, Factis, a *Solano* observatis, resuscitata, una cum his, Criticas Naturæ Operationes palam ebuccinat, suaque vice, ipsis illis Factis, unde vitam & sensum suum accipit, novum evidentiæ ac soliditatis gradum impertitur; dum juncta omnium supra memoratorum Casuum Auctoritas novum luminis radium Medicinæ adferit, cujus adminiculo, latentia Naturæ Opera detegi, Crisesque certius, quam hætenus fieri potuit, prævideri queant.

Dubitari nequit, quin varia ejusmodi Facta frequenter acciderint; verum aut totaliter neglecta, aut, quod re ipsa fere coincidit, imperfecte tantum adnotata, fuerunt; quoniam Nexus, qui supra memoratis Pulsibus ac eorum Crisibus intercedit, donec eum *Solanus* in lucem produceret, nunquam observatus fuerat. Sic *Wierus* * Observationem refert, quam nec intellexit ipse, nec satis distincte expressit, licet illi, qui *Solani* Facta

D 4

norunt,

* Vide p. 2. n. 2. & 3.

* Apud Georg. Horst. Sen. Obs. Med. Singular. L. XI. Obs. 8.

norunt, descriptionis obfcuritatē penetrantes, facile percepturi ſint, quo vergat. *Nobilis Vir in Febrim, ut vocat Auſtor, Malignam incidit, quæ ab ipſo initio variis evidentibus indiſiis, Primarum Viarum Saburra, Bilioſo Vomitu, Eructationibus, Pulſuque Inæquali, ſtipata erat. Sexto die Alvinæ Fæces admodum bilioſæ ac fœtidæ prodierunt; ſubſequens nox violentam omnium Symptomatum exacerbationem attulit; & ſeptimo die manè Pulſus ad tertiam quamlibet Pulſationem incepit Intermittere: verum, non obſtante tam univerſaliter per Scriptores Medicos lethalis pronuntiati Symptomatis adparitione, ex proſpero omnium reliquorum ſignorum ſtatu, ægri ſanationem Wierus præſagiit; ipſumque inſigniter circa Stomachum laborare, & frequenter nauſeare, expertus, præſcripſit, poſtero; oſtavo ſcil. die, ſumendum, Purgans, quod uberrimè operabatur, ægrumque integre allevabat. Nono die evanuit intermiſſio; ægerque malo ſuo liberatus manſit.*

Nullam hic, die ſeptimo, de Mollitie, vel Duritie; Pulſus, reſpectu Nauſeæ, mentionem, nullam Spontanearum Naturæ Operationum, quæ cum Purgationis effectū conſuſæ ſunt, certam cognitionem, nullam Vomitus atque Eructationis, a primo eorum in initio Febris ortu ad ſeptimum diem uſque, diſtinctam notitiam, deprehendiſmus. Attamen ex iis, quæ clare in hac Hiſtoria expreſſa ſunt, notabilem variarum Criticarum circumſtantiarum cum Pulſus Intermiſſione concurſum facile deducere poſſumus. Hic, ab ipſo initio, Inæqualis erat, cum evidentibus Saburræ Primarum Viarum indiſiis; ſexto die Morboſa Materies incepit deorſum moveri per Anum; proxima nox generalem Symptomatum exacerbationem (notum ſatis omnium notabilem Criſum Prodromum) attulit; ſeptimo (qui *magnus dies Criticus* dicitur); ſub favente Morbi adſpectu, Pulſus Intermiſſio, Nauſea, ac Vomendi Conatu, quæ aliquot ante dies ſuſpenſa fuiſſe videntur, ſociata, comparuit; denique oſtavo die Intermiſſio ſimul & Perturbā-

33

turbatio Purgatione amota sunt. Agnoscere oportet, in Observatione, tam imperfecte relata, has admodum validas circumstantias esse. Impossibile est, conjectura adsequi, quot aliæ ejusdem indolis magis etiamnum castratæ ac defiguratæ, imo & absolute neglectæ, fuerint. Sed certe inter illas, quæ adnotatæ sunt, tales solummodo descriptionis obcuritatem minus subierunt, quæ valde singulares erant, & (si Phrasin, quam in *Prefatione* adhibui, repetere liceat) tales, quæ, mera suæ evidentie vi, præjudicia simul, & Observatoris incuriam, per rumpebant. Factum, ab *Alpino* relatum, verisimillime perdidisset Posteritas, nisi Natura Subiecti, quod tractabat Auctor, directe eo deduxisset; nec hæc ipsa forte illud nobis conservasset, nisi idem omnibus suis conditionibus adeo fuisset memorabile. Profecto rem hanc fere neglexisse videtur *Alpinus*; namque eam, post aliquot annorum intervallum, ex memoria tantum chartæ mandat, & circa Pulsationum, ad quas Intermissio recurrerit, Periodos hæsitat. Nunc vero, cum aperta ad tantos profectus scena sit, atque adeo utilis Humano Generi prospectus pateat, summa cum ratione, a cognita *Britannorum* Medicorum exactitudine & humanitate expectari potest, ut alacriori spiritu examinent, Scriptoque conservent; tales Casus, qui circa hocce Subiectum in propria nostra Regione sese offerrent. Revera diu Objectum fuit, jamque etiamnum multorum animis insedit, Climata Septentrionalia regulari illi Morborum ac Crisium, ab *Hippocrate*, aliisque *Veteribus*, in *Græcia* observato, decursui penitus repugnare. Hæc Objectio verisimiliter ex *Aph.* 8. *Sect.* 3. deducta fuit; sed, quamvis certo quodam gradu vera deprehendatur, admodum tamen probabilis ratio superest, existimandi, Conclusionem justos terminos longe excedere, cum, ut in 2. *hujus Operis Parte Sect.* 1. *Cap.* 4. demonstrabitur, Opinioni contrariæ, ex ipsis Factis, a noti ingenii & annosæ experientie Medicis insistatur.

T A B U L A

CONTENTORUM.

P A R S I.

SOLANIANAS Crisum ex Pulsu prognoses continens, una cum variis factis, per quæ Observationum ejus veritas in universum adferitur.

S E C T I O I.

Nova signa & leges pro variarum Crisum prædictione ex Pulsu, juxta SOLANUM. pag. 1.

C A P U T I.

Signa & leges pro prædictione Hemorrhagiæ criticæ per nasum. ibid.

C A P U T II.

Signa & leges pro prædictione Diarrhœæ criticæ, junctæque huic Crisus per Vomitum vel per Urinam. 3

C A P U T III.

Signa & leges pro prædictione Sudoris critici. 5

C A P U T IV.

Generales quedam animadversiones circa supra dicta Signa & Crises. 6

S E C T I O II.

Continens varia facta, quibus Observationum SOLANIANARUM veritas circa prædictionem Crisum ex Pulsu in universum evincitur. 9

C A P U T I.

Exempla prædictionis Hemorrhagarum criticarum per nasum. 11

C A P U T II.

Exempla prædictionis Diarrhœarum criticarum. 16

C A P U T III.

Exempla prædictionis Sudorum criticorum. 22

C A P U T IV.

Exemplum prædictionis Icteri critici. 27

C A P U T V.

Exempla similium Observationum ex ANTIQUIS. 28

P A R S

PARS SECUNDA,
VARIAS NOVAS

Circa Idem Subjectum

OBSERVATIONES continens;

Una cum

ANIMADVERSIONIBUS

In Leges Prædictionis

SOLANIANAS,

Et

Monitis quibusdam Generalibus, de Natura Crisium;
earumque apud ANTIQUOS Consideratione,
& apud MODERNOS Neglectu.

AUCTORE JACOBO NIHELL;

Med. Doct.

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

SECTION I.

37

LIBRARI

Continens Productum propriarum mearum Observationum circa Nexum a SOLANO observatum inter ante memoratos Pulsus & Crises.

C A P U T I.

Productum propriarum mearum Observationum circa Pulsum Dicrotum.

LX 121 Hominibus, in quibus Pulsum Dicrotum observavi, septem solummodo, neque Narium Hæmorrhagiam passi sunt, neque ullis Symptomatibus afflicti, quæ pro Inclinatione ad talem Hæmorrhagiam, aut ejusdem deficientis Sequela, venire possent. Notari meretur, neminem ex his septem eo tempore sub Acuti Morbi lucta, aut insigni quodam Naturæ conatu, laborasse, eorumque binis Pulsum Dicrotum fuisse irregularem.

Reliqui 114, omnes aliquibus, plerique multis, subsequen-
tium Symptomatum afflicti erant; scilicet *Universi Capitis dolore, ejusdem gravitate, vertigine, delirio, stupiditate, comatosi lethargicisque adfectibus, frontis, temporum, radices totiusque tractus nasi, aurium, atque oculorum, doloribus, aliquando etiam coarctatione, subductione, & insolita pulsatione, adjacentium Arteriarum; pruritu Narium, sternutatione, & plenitudine quadam, qualis in Coryza adesse solet, surditate, aurium susurrus, purulentæ vel ichorosæ materiæ ex eisdem effluxu.* Omnium horum Symptomatum maxime communia & notabilia erant illa, quæ Nasum adficiunt.

Ex toto hoc Numero, videlicet 114, quadraginta duo aliquibus, multisve, memoratorum in præcedenti
para-

paragrapho Symptomatum simpliciter adfecti erant. Ex ultimis hisce, triginta quinque iisdem insigniter admodum torquebantur; quin & aliqui duarum, trium, Septimanarum, imo & integri Mensis, spatio, si Pulsus Dicrotus perseveraret tamdiu, ægrique intra Nosocomium manerent. Ex hisce triginta quinque, novem Pulsum Dicrotum irregularem atque obscurum habuerunt. Septem, ex quadraginta duobus primo loco memoratis residui, supra dictis Symptomatibus imperfectius laborarunt, & citra evidentem cum Pulsu consensum, qui in duobus, ex his ultimis, plerumque anomalus occurrebat.

Reliqui septuaginta duo, omnes, quidam modica, quidam parviori, & quidam exigua admodum, quantitate Sanguinem dimiserunt. Septem, ex hoc Numero, cum conditionibus adeo æquivocis Hæmorrhagiam passi sunt, ut absolute adfirmare nequeam, an Sanguis ex postica parte interni Narium tractus in Fauces ac Trachæam stillarit, uti quandoque observavi, an potius immediate ex ipsis hisce partibus exsudarit: in uno, ex septem illis, Pulsus Dicrotus irregularis erat.

Reliqui sexaginta quinque sequentibus circumstantiis Narium Hæmorrhagiam subibant.

Undecim scilicet, antequam meæ Observationi subicerentur, quidam immediate, quidam paucos ante dies, eadem jam defuncti fuerant: ex hoc Numero, quatuor nonnisi instabilem Pulsum Dicrotum, levique admodum Capitis Symptomata, exhibuerunt.

Reliqui quinquaginta quatuor sub Observationis meæ decursu Hæmorrhagiam patiebantur.

In eorum octo, Hæmorrhagia, & alia, quæ comitabantur, Capiti inimica, Symptomata, Pulsuum Variationibus haud regulariter responderunt, nec Pulsus ipse in illorum quatuor regularis deprehensus fuit.

In triginta, ex reliquis quadraginta sex, Hæmorrhagia, Symptomataque, cum Pulsu Dicroto, toto, quo

quo hic perduravit , tempore exactius responderunt .
In sex Pulsus irregularis erat .

Denique in reliquis sedecim , inter quos duo Pulsum irregularem habebant, Hæmorrhagia, & Symptomata, adparuere ; cum æquali ad Pulsus Dicroti durationem constantia : etiamsi quinque tantum , aut sex ad summum ; exacte juxta Conditiones, a *Solano* in suis Predictionum Regulis memoratas, Sanguinem excernerent .

C A P U T I I.

Produclum propriarum mearum Observationum circa Pulsus Intermittentem.

EX viginti tribus Hominibus , in quibus Pulsus Intermittentem observavi ; unus solummodo regularem ac permanentem Intermiſſionem habuit ; & in hoc , juxta traditas a *Solano* Regulas , expectationi meæ Diarrhœa respondit .

In aliis viginti duobus , Pulsus Intermiſſio irregularis erat , nec permanens ; & licet Diarrhœæ inde significatæ , juxta *Solanum* , absolute confidere non liceret * , nihilominus eorum septendecim unum , vel plura , ſequentium Symptomatum valde regulariter patiebantur ; *Tormina* ſcilicet , *Borborygmos* , *Flatus* , *Hæmorrhoides* , *Alvum Laxam* ; & , in paucis quibuſdam , *Inſolita Alvi Conſtipatio* , aut *Indigeſtio quædam* , adebat .

In duobus , ex quinque reſiduis Caſibus , Symptomatum horum cum Pulsus Intermiſſione conſenſus magis irregularis æquivocus , & in tertio quodam exiguus admodum , deprehendebatur ; cum hac tamen notabili circumſtantia , quod , poſtquam purgatus eſſet æger , Intermiſſio gradatim diminueretur , & evaneſceret .

Denique , ex toto Numero , quinque illorum in ultima paragrapho memoratorum Caſuum , duo ſolummo-

* Pag. 2. num. 3.

modo reliqui omnibus prædictis Symptomatibus plane liberi permanferunt.

C A P U T III.

Generales Animadversiones circa totum Subiectum.

EX prægressis Observationibus apparet, quod, respectu omnium, in quibus ego Pulsus Dicrotus observavi, istorum, qui vel Hæmorrhagiam Narium passi sunt, vel manifeste saltem ejusmodi Symptomatibus afflicti, quæ pro Inclinatione ad talem Hæmorrhagiam, aut ejusdem deficientis Sequela, venire possent, ad illos, qui neutro horum fuerunt adfecti, Proportio aliquantum major sit, quam sedecim ad unum.

Istorum, qui variis tantum Capitis Symptomatibus imperebantur, ad totum Numerum, aliquanto major, quam unum ad tria.

Istorum, qui regulariter hisce Symptomatibus cruciabantur, ad totum, fere, ut duo ad septem.

Istorum, qui Sanguinem dimittebant, ad totum, fere ut quinque ad octo.

Istorum, qui Sanguinem certo certius de Naso excreverunt, ad totum, fere ut octo ad quindecim.

Istorum, quorum Hæmorrhagiæ, Symptomataque post Hæmorrhagias remanentia, Pulsui mediocriter respondebant, ad totum, fere ut unum ad quatuor.

Istorum, quorum Hæmorrhagiæ ac Symptomata Pulsui exactius responderunt, ad totum, ut duo ad quindecim.

Istorum, quorum Hæmorrhagiæ Solanianis Legibus exacte respondebant, ad totum, ut unum ad viginti.

Juncta Proportio istorum, in quibus vel supra memorata Symptomata, vel Hæmorrhagiæ, quamdiu Pulsus Dicrotus subsisteret, regulariter perseverabant, ad tetum, ut duo ad tria.

Inter omnes illos, in quibus Narium Hæmorrhagias

observavi, postquam Observationum *Solanianarum* cognitionem adeptus sum, in duobus tantum Pulsus Dicrotus deerat.

Hæ Observationes, licet iis, quas *Solanus* adlegavit, longe inferiores, nihilominus omnino novæ sunt in Medicina, ac, consonis etiam non sustentatæ Factis, admodum mirabiles videri debent.

Jam vero, quoad mearum Observationum Defectum, necessarium est animadvertere:

1. Quod, cum ex centum & quatuordecim Hominibus, in quibus Hæmorrhagias & supra dicta Symptomata observavi, viginti octo, id est quarta fere pars, irregularem Pulsum habuerint, regularis, sive Symptomatum, sive Hæmorrhagiæ ipsius, adparitio expectari non potuerit.

2. Quod Summa Pulsuum irregularium, undecim, in Casibus irregularibus triginta tribus, exacte unam tertiam totius constituat: altera vero Pulsuum irregularium, septendecim, in Casibus magis regularibus octoginta & uno, non omnino unam quintam totius efficiat. Unde apparet, sumpta regularium atque irregularium Casuum Proportione, ultimos hos plerumque tales fuisse, qui irregulari Pulsu stipati erant.

3. Quod ex toto Numero, in univ ersum, vix quinque, aut sex, Acutis Febribus laboraverint; harumque nulla talis fuerit, quales, juxta Practicos nostros Auctores, ad Hæmorrhagias multum inclinare solent; & quod illæ, quas ego observavi, Hæmorrhagiæ, ut plurimum, exigua quantitate, & absque insigni ullo Naturæ impetu, contigerint.

4. Quod in quibusdam ægris Hæmorrhagiæ, quas ob Pulsum Dicrotum expectabam, non eruperint, donec quadam Pressionis aut Concussionis Specie, Spontanea ex. g. Sternutatione, Alvi exonerandæ Nixu, vel Vomitu, adjuvarentur: quæ in his, ad superandam Vasorum Nasalium resistantiam, necessario requirebatur. Hæc Resistentia in variis illorum, juxta quos

Observationes meas confeci, ex naturali morboſavé hæ-
rum partium ſiccitate, & propriæ iisdem Muci ſecre-
tionis defectu, maniſeſtiſſime innotſcebat. Atque ita
quidem vera ad Narium Hæmorrhagiam Propenſio,
ſine ulla Sanguinis apparitione, poteſt ſubſiſtere.

5. Quod ægrorum, tali Pulſu præditorum, nonnul-
li, qui exigua valde copia dimittebant Sanguinem, aut
Mucum tantummodo Cruentum emungebant, licet va-
riis diebus ita adfecti forent, id tamen mihi indicare,
operæ pretium non duxerint. Subinde, mero Caſu,
detexi rem. Forte & alii, me inſcio, eandem condi-
tionem paſſi ſunt. Quouſque Circumſtantiæ iſtæ, ad
excitandam inter *Solanianas*, meaſque, Observationes
differentiam, concurrerint, Lectori determinandum re-
linquam.

Hoc etiam addendum habeo, Observationes meas,
in genere, non adeo completas eſſe, ac deſideraſſem.
Omnes, paucis admodum exceptis, factæ fuerunt *Ga-
dibus* in Noſocomio *S. Joannis de Dios*. In plerisque
ægris, primam Dicrotorum atque Intermittentium Pul-
ſum adparitionem, ultimumve terminum, obſervandi
opportunitas non ſuppetiit; cum de Pulſus, Obſerva-
tionibus meis prævio, ſtatu haud ſatis inſtruerer, &
plerique ægri, antequam hi Pulſus ceſſaſſent, Noſoco-
mio valedicerent. Quapropter ægrorum, Pulſibus ejus-
modi inſtructorum, præſentem ſtatum illi ſub quo an-
te & poſt fuerant (unde non exiguum lumen accessiſ-
ſet) comparare haud poteram.

Neque adeo mihi ſavit Fortuna, ut Pulſus Incidui
occurrerent, aut illi Caſus, ubi Dicroti vel Intermit-
tentes Pulſus gradatim (uti *pag. z. n. 2.* dictum fuit)
a majoribus ad minores adparitionis ſuæ Periodos mo-
verentur. Nullam etiam de Criſi per Vomitum, vel
per urinam, peculiarem Experientiam poſſideo. Hi igitur
Caſus ad ulteriorem Experientiam integre referri
debent.

Quamvis autem, ob memoratos Deſectus, propriæ
meæ

45

meæ Observationes nullam mihi potestatem tribuant
ut perfectum absolutumque de *Solanianis* Prædictionum;
Legibus iudicium statuam, quædam tamen singularia
continent, quæ certo inde determinare possim.

I. Apparet, dari revera Nexum quendam Generalem
inter memoratos a *Solano* Pulsus & relativas eorundem
Crises; cum decima septima solummodo pars illorum,
in quibus ego Pulsum Dicrotum observavi, Hæmor-
rhagiis Narium, variisve Capitis Adfectibus, intacta
manferit; atque interim (etiam si casus irregulares ab-
strahantur) duæ tertiæ totius Numeri partes Alteru-
tro, & longe maxima horum pars Utroque, notabili-
ter adfecta fuerit; Sternutatione præsertim, Nasique
Plenitudine ac Pruritu: quæ frequentiora, constantio-
raque, Observavi in talibus, qui Hæmorrhagia ipsa
immunes erant.

Quandoquidem meæ, circa Pulsum Intermittentem,
Observationes paucæ sint, & satis uniformes, nullam
illæ hic recapitulationem exigunt. Recentem haud du-
bie Lector de Laxa Alvo, Symptomatibusque, quibusc
hæc stipata erat, ideam retinuit. Ad confirmationem
illius inter Pulsum Intermittentem ac Diarrhœam Ne-
xus, addere conveniet id, quod mihi a *D. Ferren*,
Primario apud *Parisienses* Medico, adseveratum fuit;
videlicet, Observasse se, Pulsum hunc Regulare adeo
Saburræ in Primis Viis collectæ Symptoma esse, ut
Intermissio, purgato ægro, evanesceret; seque ideo, ob
repetitam ejusdem rei Experientiam, Intermittentem in
Acutis Febribus Pulsum pro-legitima exhibendi Purgan-
tis Indicatione adsumere. Observatio certe *Solanianis*,
meisque, valde analoga! Hæc Animadversio, cognito
quodam in Praxi negotio, ulterius corroborari posset;
scilicet, quod Pulsus Intermittens non raro Vermium
in Primis Viis nidulantium, Symptoma exhibeat. Qua-
liscumque hujus rei Causa fuerit, Factum utique Pro-
posito Meo manifeste favet.

2. Non obstante varia Evidentia, quæ ab initio hu-

jus Operis in favorem Nexus, inter supra memoratos Pulsus & relativas eorundem Crises observati, ex *Solano*, alijs in *Præfatione* adlegatis Medicis, *Prospero Alpino*, Illis, qui sub finem præsentis Operis sequentur, ac denique ex me ipso, adparet; Omni, inquam, hac Evidentia non obstante, ex Numero illorum, qui, juxta aliquot mearum Observationum, sub Pulsu Dicroto nullam Narium Hæmorrhagiam passi sunt, vel eandem non exacte secundum *Solanæ* Regulas patiebantur, constat, Pulsus hunc Inclinationis ad Hæmorrhagiam Narium Signum potius & Effectum, quam, uti Ipse sine ulla hæsitatione pronuntiaverat, absolute certumque ipsius talis Hæmorrhagiæ Indicium, habendum esse. Quod autem verus dictæ Inclinationis Effectus sit, ex hujus Pulsus evanescencia, dum Hæmorrhagia, omnesque ad novam alteram dispositiones, non amplius subsistunt, legitime concludere possumus. Hocque aliquoties observavi *.

3. Cum ipsi Hæmorrhagiæ ex Pulsus Dicroti adparatione non semper absolute possimus confidere, multo minus Tempus, quo Hæmorrhagia accidet, exacte prædeterminari poterit; qualescunque demum remoræ rationes fuerint. Idque etiam mihi ab Amico meo *D. Joanne de Pedraza y Castilla* confirmatum fuit, qui, licet *Solanianarum* Prædicendi Regularum veritatem frequenter expertus (uti ad Calcem hujus Operis ex aliquot Casibus adparebit), nimis tamen iisdem confidendo, aliquo ius deceptus fuit. Quin & *Solanus* in quadam, paucis postquam *Antequera* redieram mensibus, ad me data Epistola ipse confessus est, quod in variis, qui ipsi exiguo ante tempore occurrerant, Casibus indicatæ per Pulsus Crises, diversorum in Ductibus excretoriis, Fluidisve evacuandis, impedimentorum

re-

* Vide Parte II. Sect. 2. Cap. 1. Obs. 4. & 5. Varia ejusdem rei exempla ex Aliis per totum hocce Opus passim videri possunt, sed præcipue Parte I. Sect. 2. Cap. 1. Obs. 7. & Part. II. Sect. 2. Cap. 2. Obs. 7. & 8.

45

respectu, intra Tempus suis Prædictionis Legibus limitatum, minus regulariter accidissent: attamen, remotis hisce obstaculis, easdem immediate comparuisse, testatus est.

Reperiuntur quædam Hæmorrhagiarum Species, quæ probabiliter nullum cum Pulsu Dicroto Nexum habere queant; tales scilicet, quæ citra ullum Naturæ conatum fiunt, & ex simplici capillarium Nasi vasculorum dilatatione, erosioneve, sponte eveniunt, quandoquidem, Pulsus Dicrotus Generalis illius Solidorum Status, qui, cum aliquo impetus ac contentionis gradu, ad Hæmorrhagiam Narium tendit, effectum esse, concipio.

Jam ad Generales quasdam, circa Pulsus Intermittem, Animadversiones transeo; qui, cum longe facilius, quam Pulsus Dicrotus, percipiatur, multarum etiam exquisitarum Observationum Subjectum fuit, dum integre fere neglectus jaceret alter. Illorum, quibus Intermittem Pulsus diu Familiaris fuerat, Dissectio plane in lucem eduxit Causas, unde is, in variis Cordis, Sanguiferorum eidem adjacentium Vasorum, Pulmonumque, Morbis ac Impedimentis, producat; & Theoria Mechanica aptos nos reddidit, Pulsus Intermissionem ex iisdem Causis demonstrandi. Omnes ejusmodi Casus, quos ingeniosus quivis Medicus haud dubie novit, evidentissime toridem istius Regulæ, qua Pulsus Intermittem pro Criticæ Diarrhææ Indicio *Solanus* statuit, exceptiones suppeditant. Sed similium Casuum Auctor, qui Legendo valde parum profecerat, aut non attenderat saltem, nullam plane notitiam possidebat. Evidens est, in universum loquendo, Pulsus Familiarem non posse esse Criticum †.

Præter cognitæ Familiaris Pulsuum Intermissionis Causas, alias quasdam ex evidentibus Principiis demonstra-

E 3

re

† *Ballonius* alicubi in suis *Epidemicis* Pulsus Dicroti Familiaris Exemplum habet; unicum hujus generis, quod unquamprehendisse memini.

re possumus, quæ instabilem, Crisique omnino extraneam, Intermiſſionem excitant; Hujusmodi sunt Spasmi, Convulsiones, Inflammatio Cordis, Debilitas, Insolita Repletio aut Inanities, cum paucis aliis æque obviis, de Judicio pollentem Medicum non decipient. Ejusmodi Calus totidem etiam Generalis, circa Pulsum Intermittentem, *Solanianæ* Regulæ exceptiones pariunt.

Sed, Pulsus hujus adparitionem ad tales, quales hætenus memoravi, Calus restrictam non esse, ex Materia Facti certo constat. Unde varias alias Causas supposuerunt, nullas autem plane demonstrarunt, aut cum tolerabili quodam certitudinis gradu particularibus Casibus adplicuerunt, Theoretici. Hæ igitur in Possibilitatum mere abstractarum Classe remanere debent, quas vera Eruditione instructi Viri non curant. Unde certo colligitur, nos in omni ejusmodi Casu, sufficientibus, sub præſenti Doctrinæ statu, rationibus minime instructos esse, ut Intermittentem Pulsum Diarrhææ Indicium renuamus.

Hoc integre ab Experientia pendet, & per eam determinari debet; licet Causa Mechanica Relationis dicti Pulsus ad Diarrhæam, vel aliorum Criticorum Pulsuum ad singulas suas Evacuationes, perpetuo maneret Myſterium; vale hætenus esse, confiteri cogimur.

Propria Experientia præſentio, quam, primo hujus Tractatus adſpectu, ad formandas secum de illorum Pulsuum Causis mille diversas Explanations, prout futuri sint Ratiocinatores plurimi; *Causis*, ab omni Crisidea penitus alienis; verum, exactam ad Circumstantias, sub quibus Pulsus tales frequenter accidunt, Attentionem inania hæc Imaginationis Phantasmata subito dissipaturam esse, non minus prævideo: speroque, fere, ut hoc Monitum æque efficaciter eadem præcave-ro valeam.

In media ista Obscuritate, ex variis, quas circa reciprocos Pulsuum Criticorum ab uno ad alterum Car-

pum

pum Transcurſus confeci, Obſervationibus, licebit, credo, conjicere, ipſos neutiquam a Cauſa quadam, ad Cor tantummodo, vel Generale Vaſorum Sanguifero- rum Syſtema, limitata, procedere: etenim Demonſtra- ri poteſt, in utroque Caſu, dextri ſiniſtrique lateris Ar- terias, per communem Aortæ truncum, æqualiter in- de adſciendas fore, niſi unius lateris Vaſa, ſtructura aut robore, ab illis, quæ oppoſito lateri inhærent, diffe- rant; quod ſæpe ultimo hoc reſpectu obtinere, fateor, quia, in univerſum, evidentio- rem in dextro, quam in ſiniſtro, Carpo, Brachio hujus lateris plerumque minus exercitato, ac debili- ori, Pulſum Dicrotum obſervavi. Verum evidens eſt, hanc tunc, omnesque alias, ex præ- ſenti Hypotheſi natas, differentias ſtabiles, neque in eadem Perſona ab uno latere in aliud varie Transferen- das eſſe. Poſituræ etiam, vel Situs Corporis, diverſi- tas, adeoque inæqualis Axillarium Brachialiumve Ar- teriarum diverſis temporibus Compreſſio, pro dicta Pul- ſus talis in eadem Perſona Translatione adlegari poſſet; ſed iterum, ſepe nimis regulare deprehendi Symptoma hoc, ut Cauſæ adeo inſtabili poſſit attribui †.

Nihil aliud igitur, cui proprie adſcribi queat hocce Phænomenon, remanet, præter Nervos (Primas nempe ab Origine Corporis Motrices Potentias), quos, tam vulgari Experientia, quam Anatome, in diſtinctis ſuis diſtributionibus diſtinctas actiones habere, & diverſi- mode unum alterumque Corporis latus eodem tempore ad- ficere poſſe, novimus.

Inter alias quasdam Differentias, Dicrotos atque In- termittentes Pulſus, qui prius in utroque Carpo æqua- les fuerant, in dextro Carpo, aliquot horarum, i no

E 4

in-

† Quod autem, illam Pulſuum Criticorum Translationem cuiſcumque Arteriarum Compreſſioni non deberi, evi- dentius etiamnum probat, hoc eſt, quod Pulſus Dicro- tus ſubinde minuat, quin & evaneſcat, dum interim Pulſus iſte, in quo ipſo id accidit, plenior liberiorque inſurgit. Vide Part. 2. Sect. 2. Cap. 1. Obſ. 8.

integræ diei, spatio, disparuisse penitus, cum interim in sinistro solita sua evidentia persisterent, tuncque iterum, ex hoc in priorem transiisse, comperi. Unde, ob supra dictas rationes, admodum probabiliter inferre licet, non solum Translationem, aliasque Pulsuum illorum Differentias, sed & ipsos Pulsus, & immediato Nervorum in Cor, & junctum ipsi Vasorum Systema, Influxu procedere, quæ omnia Casum, Causis suis a vulgaribus Pulsuum irregularitatibus admodum distinctum, innuunt.

Quantumvis Observationes meæ, generaliter loquendo, iis, quas adlegavit *Solanus*, cedere debeant, agnoscendum est nihilominus, ipsas, in universum, ad ejusdem, quam ille proposuit, rei demonstrationem tendere, simulque, a numerosis etiam, quæ Auctor produxit, Testimoniis abstrahendo, insignem fidei gradum Factis ejus adjicere: hæc autem licet vera sint, illis tamen, quæ ipse observavi, edoctus, omnes circa hoc negotium *Solani* Observationes æqualis, cum iis, quas edidit, exactitudinis roborisque fuisse, vix existimem. Rarissimorum hujusmodi Factorum numero ac varietate mancipata videbatur ejusdem Imaginatio; eo usque, ut in Casibus, quos una observavimus, si Pulsu indicatæ Evacuationes tardius nonnihil contingerent, semper, ut moras tales cum absoluta Indicationis certitudine reconciliaret, minutas quaslibet rationes circumstantiasque venandi proclivem invenerim. Persuasus erat, se, Observationum suarum adminiculo, fixam quandam perfectamque Crises Prædicendi Methodum attigisse; uti ex ipsius Legibus in Operis hujus Exordio animadverti potest; & Imaginationis, novarum rariorumque rerum Observatoribus nimis communi, præcipitantia, pro completo, hoc respectu, Invento eadem divulgabat. Adeo difficile est Humanæ Indoli, sub blandientibus ideis, & propriæ in qualicumque successu satisfactionis exsuperantia, stabile præservare Judicium!

Manifeste patet, quantum ego a *Solano* differam,
ad

ad simplicem inter observatos, a me Pulsus & relativas eorumdem Crises Nexum, universum Negotium reducendo: *Nexum*, per quem Critici Naturæ Impetus in lucem producti sunt, &, inconsultis Antiquorum Indiciis, sæpe ad aliquot dierum distantiam prænuntiatur Crises; per quem igitur eadem in posterum non minus fieri poterunt. Hacque solummodo Intentione præsentibus Observationes communico.

Sed simul etiam convictus sum, Materiem illam, cum Cautela, ac Patientia, tractandam esse. *Cum cautela*, ut peremptoria Prognosis evitetur, vel falsa Crisis spes, dum forte inefficax tantum in eandem Propensio obtinet: *Cum Patientia*, ut omnia, quæ Criticos Pulsus stipant, Symptomata accuratissime perpendantur, ac constanter insistatur Observationi similium Casuum; licet res, sive ob Experimentiæ in distinguendis hisce Pulsibus defectum, sive ob Casuum ipsorum irregularitatem, non statim pro voto succederet. Cuiuscumque non libuerit hisce Conditionibus examinare Negotium, ille potius omnino abstineat.

Considerandum est, quam exigua absolutæ in Medicina Certitudinis portiuncula gaudeamus, adeoque quanti momenti, quanti pretii, quodlibet, quod superaddere possumus, Certitudinis Granum æstimare oporteat: hoc autem, variarum ad ejusdem rei demonstrationem circumstantiarum concursu, evidenter acquirimus: quo magis multiplicantur illæ, eo major Certitudo nascitur. Jam vero, etiamsi iste, de quo hætenus egimus, Nexus, futura Experientia, minus adhuc stabilis deprehenderetur, ac mihi adparuit, attamen, cum idem, absque ulla lite, in universum, Factis demonstratus fuerit, liquet, cujuscumque ex supra dictis Pulsibus adparationem, cognitis aliis Evacuationum Pulsu indicatarum Criticis Indiciis conjunctam, insigniorem pro Crisi evidentiā formare debere, quam ex sola cujuscumque horum Signorum numeri præsentia obtineri possit.

Ut:

80
 Ut Moderna Praxis generaliter ad avertendas Crises comparata videatur, nihilominus evincunt Facta, eas aliquando, imo & post repetitas Evacuaciones, omnisque generis Remedia, contingere †. Cum igitur Natura adeo immutabiliter propositum teneat, impendentis Crises Prænotio ingens certe Privilegium estimandum erit. In ipsis illis Casibus, ubi non nisi inefficax tantum ad Crisin Propensio obtinet, summi Medico momenti est: ad quam Evacuacionem inclinet Natura, vel, ut aliis verbis utar, quis tunc verus Status, quæ Actio, quæ Œconomia, sit Morbosæ Machinæ, cognoscere. Aut hanc esse oportet, quam sequetur Medicus, Evidentiam, aut nulla erit: & quidquid ad exactiorem, hoc respectu, cognitionem ducit, attentionem investigationemque meretur Omnium, qui Humano Generi bene volunt. Unicus ille est, ad quem adspiro, Scopus, Lectorem porro propriæ suæ in futurum Experientiæ relicturus.

Sed, ut absque Partium Studio examinari queat Negotium, necessarium erit, remove Difficultates quasdam, legitime forsan *Præjudicia* adpellari possent, quæ contra Crises, a *Paracelsi* atque *Helmontii* temporibus, apud plerosque Medicos prævaluerunt, & ad ipsam hujus Operis mentionem, ingentem male fundatarum Objectionum nubem excitare possent. Has igitur, debita non minus prædominanti Consuetudini reverentia, ac decen-
 te, quam requireret Veritas, libertate, in sequenti Capite considerabo.

CA-

† Tot hujus rei Exempla in præsentī Opere reperiet Lector, ut opus non sit, ea hic speciatim indicare.

Monita quædam Generalia, de Natura Crisum, earumque apud Antiquos Consideratione, & apud Modernos Neglectu.

Ex Universali Crisum hac nostra ætate Neglectu, merito metuendum est, ne Opus hoc, tamquam fraudulentum, imaginarium, & ad resuscitandas in Praxi Medica, ab Hippocrate traditas, diuque jam explosas, Crisum Næcias directum, multorum Censuram subeat.

Ut Objectionem adeo speciosam præcaveam, Lectorum venia, observare liceat:

1. Quod in hoc Opere pateat, me unice tantum particularibus Factis insilire; hæcque ipsa solummodo ad Incitamentum (ni pessime fallor, sufficientissimum) Medicæ Artis Cultoribus proponere, ut suas circa hanc rem Observationes instituunt, sicque, multiplicata magis Experientia, quousque ea obtineat, & quantum ipsi confidere liceat, determinari possit.

2. Posito etiam, quod in communi Praxis decursu Crises neque fiduciam, neque expectationem, mereantur, agnoscendum est nihilominus, Facta, in hoc Opere communicata, suis meritis non plane destitui, quatenus varios particulares Casus, de quibus nunquam ante cogitatum fuerat, in lucem potrahunt, & pro Exemplis serviunt, in ejusdem saltem naturæ Casibus, qui subinde naturaliter debebunt occurrere, cum jam inde toties paucorum annorum spatio observati fuerint.

3. Præter Criticarum Naturæ Inclinationum notitiam, quam facta hæc nobis in universum suppeditant, negari nequit, ex datis circa Pulsum Intermittentem Observationibus speciale lucrum Medicinæ accedere. Notissimum est, quam fatales, a Modernis æque, ac Antiquis, Auctoribus, Pulsus hujus in Acutis Febribus apparitioni Prognoses connexæ fuerint*. Quæ vani ter-

roris,

* Hoc ad Pueros, aut propectæ ætatis Homines non extenditur. Vide pag. 53.

33
poris, desperationisque, scenæ inde in familiis produ-
ctæ! quam pudendi Medicorum errores, qui in ejusmo-
di Casibus plus semel Mortis sententiam ægris suis ab-
solute pronuntiarunt, eosdem sub Panicis horroribus de-
relinquentes, dum interim sagacior Natura partes suas
feliciter in occulto ageret, & juxta communes Leges,
perficeret curas, quas negligentior Artifex, propriæ de-
fensionis causa ignoranter vocabat Miracula! Jam ve-
ro, cum terrores illi, erroresque; iis, quæ commemo-
ro, Factis efficaciter sublatis sint, Intermittens in Acu-
tis Febris Pulsus nullam amplius suâ sponte formi-
dinem ingerit, tunc tantum mali ominis evadit, quan-
do alia, ab hoc distincta, signa concurrunt, indicando,
quod non sit Criticus, Cris in significata non con-
veniat, vel æger nimis debilis haud sufficiat sustinen-
do. Medicus etiam, vano metu liber, sibi relinquitur,
ut pacata mente ex toto Morborum statu judicet, an
Pulsus Intermittens periculum, an felicem potius Cri-
sin, præfagiat. Si nullum aliud ex præsentis Opere be-
neficium Medicina caperet, quam multiplicata innoxia-
rum Pulsus Intermittionum exempla, in Casibus, ubi
generaliter lethales haberi consueverant, non exigui
sane momenti negotium existimandum foret.

4. Licet, ex plerisque Modernis Scriptoribus ac Præ-
cticis, Antiquas Crisium Observationes universaliter fe-
re neglectas esse, constet, ausim tamen periculum fa-
cere intrepide adferendi, nunquam hætenus probatum
publice, Observationes hæc falsas, vel precario ad-
sumptas, esse, aut nostrum earundem Neglectum a
quocumque Auctore legitime justificatum, fuisse.

Equidem me, ea, qua nunc a libris meis absum, di-
stantia, non satis præparatum fateor, ut rei huic vivi-
dam illam, cujus capax foret, ex parte Veterum, lu-
cem adferam: attamen, cum id hætenus neglectum
fuerit, sequentes, quæ casu penes me jacent, Animad-
versiones Lectori non injucundas fore, speraverim.

Ut inutiles Objectionum, quæ tam frequenter in
Cri-

Crisium Doctrinam accumulatae sunt, 'Farrago removeatur, incipiam, Observando, quod, non obstante Operum, Hippocrati vulgo attributorum, confusione, multiplicibusque, quae in iisdem occurrunt, contradictionibus, nihilominus ex generali totius consideratione appareat; 1. Ibidem non doceri, omnes Acutas Febres per Crisim terminandas esse; 2. Praeter Dies *Septenarios* ac *Semiseptenarios* dictos (quam proprium, vel improprium, Nomen sit, a praesenti meo Proposito alienum est, quod unice Substantiam rerum sub usitatis earundem denominationibus respicit); praeter hos, inquam, alios etiam, ut quintum, & nonum, pro Diebus Criticis agnitos fuisse; 3. Dies *Pares* similiter in Criticorum classem admissos; Adeoque, quantum ex Factis, quae his aliisque *Veterum* Operibus continentur, colligere licet (omnes accessorios errores, & Philosophicas, imprudenter huic Subjecto intrusas, fabulas rejiciendo), veram Crisium Doctrinam nihil in genere aliud portare, quam 1., Quod Dies *Septenarii* ac *Semiseptenarii* Criticis Febrium Acutarum Revolutionibus, & talibus plerumque Revolutionibus, quae ad aegri fanationem tendunt, sine ulla, praesertim Crisium minus faventium respectu, aliorum Dierum exclusionem, peculiari quodam modo dedicati sint; 2., Quod Crises per signa, hoc scopo a *Veteribus* descripta, praevideri queant.

Si semel, hunc nodum esse, conceditur, uti ego concedendum arbitror, omnes illae Objectiones, quae contra *Hypocratis Aphorismum* 61. *Sectionis* 4. aliaque similia loca; contra *Numeros Pythagoricos*, praetextamque Crisium, & Dierum Criticorum, cum Lunae Cursum Conformitatem*, fuerunt productae; reperta in variis *Septenariorum* ac *Semiseptenariorum* Dierum combina-

* Hoc simpliciter juxta *Galen*i Hypothesin, neutiquam vero juxta Rationalem, a doctissimo DOCTORE MEAD in suo *de Imperio Solis & Lunae Tractatu* propositum, sensum intelligo.

binariis; atque in eorundem cum Diebus Paribus consensu, Contradictio; una cum mille aliis ejusdem farinae Objectionibus, licet tanto clamore a variis Autoribus urgeantur, evidenter rerum tantummodo superficiei inherere, & a Substantia, veraque Crisium Doctrina, recedunt plane.

Præterea manifestum est, illas Objectiones, quæ ex supposita in enumerandis Acutarum Februm Diebus Differentia illatæ sunt, precarias, & enerves, esse, cum, in particularibus, qui pro Antiquis Crisium Observationibus adlegantur, casibus, Differentia hæc nunquam absolute probata fuerit.

Illæ, quæ ex abstractis Ideis Theoreticis derivantur, absolute pueriles sunt; quia, nos, in Variolis, Morbillis, Intermittentibus Febribus †, variisque aliis, indies occurrentibus, Morbis, nunquam hæcenus Regularium Criticarum Periodorum Causas demonstrare potuisse, agnoscere cogimur. Hujus indolis negotia præsentis nostræ in Theoriæ Medicæ cognitione portiunculæ vires in tantum superant, ut illa, per abstracta quævis Ratiocinationis Principia, sive probare, sive refutare, velle, pro absurdo æque molimine haberi debeat.

Totam ergo Controversiam, inter illos, qui, supra memorato sensu, pro Crisium Consideratione pugnant, & plerosque *Modernos Practicos*, ad Materiam Facti utrimque integre reduci, patet.

Veteres sua ex parte instituisse Factis, eademque produxisse, & Facta hæc a *Modernis* quibusdam confirmata esse, ignorat nemo.

Sat erit præsentis meo Proposito (quod unice eotendit, ut pro hoc Subjecto capaciorum Medicorum attentionem curamque excitem) duo hic, in ipsis nostris Septentrionalibus terris, a binis eximiis Practicis, uno Antiquo, Moderno altero, dicto rita factarum Observationum Exempla sistere.

Modernus est Celeberrimus *Fredericus Hoffmannus*, adeo

† *Bellini* hac de re Opinio ingeniosa tantum Hypothesis.

35

adeo notus; adeo usitatus, Auctor, ut, Lectorem ad generales ejus de Crisibus Observationes in *Tertio Medicinæ Rationalis Volumine* ablegare, sufficiat: ubi Antiquos vindicat: atque ex præclara quadragenariæ Praxis Experientia demonstrat, in plerisque Acutis Febribus, tertium, quartum, septimum, undecimum, vel decimumquartum Diem pro Revolutionibus Criticis peculiariter notabiles esse; & ab omnibus aliis Diebus nonum atque undecimum, pro infelici, quæ illas sæpe comitatur, catastrophe distinguit. Profecto vel tam regularis (qualis hic) Experientiæ Cursus alicujus ponderis atque auctoritatis æstimari debet, vel nulla esse poterit Ars Medica!

Aliud Exemplum a Clarissimo *Foresto* sumam, Auctore, sive Eruditione Medica, sive Experientia, nemini suæ ætatis secundo. Cum Opera ejus hoc tempore nonnihil rariora sint, variis Lectoribus longe magis placitum, non dubito, si hic illorum, quæ Subjectum, quod tracto, respiciunt, Compendium invenerint, quam si simpliciter ad fontem amendantur.

Ex quadraginta octo Febrium Acutarum Historiis, ab Auctore hoc *, sine ullo hujus nostri Subjecti peculiari intuitu, enarratis, admodum memorabile est, triginta septem Casus (id est, tres quartas partes totius numeri) vel Crisibus stipatos fuisse, vel istis Diebus terminatos; quos *Septenariorum* & *Semiseptenariorum* titulo insignierunt; 4°, 7°, 11°, 24°, 17°, & 21°; ex hoc Numero, scilicet triginta septem, septendecim ægri Crises passi sunt, sanatique omnes; ex viginti aliis, qui nullas Crises subierunt, sex moriebantur: ingenti sane discrimine!

Ex hisce Febribus, quinque quarto Die terminabantur, tresque ægri peribant; duæ & viginti septimo, quibus alii tres occubuerunt; reliquæ, 14°, septem, 11°, binæ, 17°, una, & 21°, itidem una, feliciter desinebant.

Qui,

* Obs. & Cur. Med. Edit. Rothomag. a pag. 12. ad pag. 77.

Qui, de quādraginta octo, restant Casus (hoc est , quarta totius pars), vel Crisibus stipati erant , vel terminati Diebus sequentibus, 5°, 9°, 10°, 20°, & 24° ; sed cum notabili hac a supra memoratis Casibus differentia, quod hisce Diebus binæ tantummodo Crises contingerent ; qui Numerus, Casuum ad præsentem Paragraphum pertinentium, quintam nequidem partem valet ; dum interim Numerus Crisium, quæ *Septenariis* & *Semiseptenariis* Diebus acciderant, Casuum, ad hosce Dies spectantium, dimidiam fere adæquaverit . Quinque ægri sanabantur, sex alii peribant, id est tot præcise, quot ex triginta septem in duobus prægressis Paragraphis memoratis interierant .

Septem ex his Febribus nono Die finiebantur, quibus quinque ægri succubuerunt ; alius quinto Die moriebatur ; & ex binis Casibus Criticis unus lethaliserat .

Omnibus rite libratis, apparet evidenter, quam immensum omnes reliquos Dies septimus, & quoad Numerum, & quoad felices Crisium, Terminorumque, Eventus, superaverit : hic enim Dies duodecim Crises, Sanationes novendicim, & tres solummodo Mortes, habuit . Proximus septimo decimus quartus, erat, quodux acciderunt Crises, Sanationes septem, nulla Mors . Quartus autem nonusque contraria ratione occurrunt ; ex quinque, quorum Febres, absque Crisi omnes, quarto Die terminabantur, tres perierunt ; nono una tantum Crisis adparuit, & ex septem hoc Die Terminis quinque lethales erant .

Prægressis Observationibus constat pariter, ex novendecim, qui Crises subierant, ægris non nisi unicum interiisse (Summum sane pro Critica Praxis Methodo Patrocinium !) ; dum interim ex viginti novem, quibus Crisis beneficium non obtigit, undecim obiissent . Sed & hic conveniet, maximi ad hoc negotium momenti Observationem adjicere, scilicet, quod, juxta traditas ab *Antiquis* Regulas, varias illarum Crisium *Forcessus*, uno, duobus, tribus, diebus, priusquam eve-

nirent, prædixerit; uti curiosus quilibet Medicus, qui perlegendis istis Historiis impendet operam, non minori oblectamento, quam fructu, percipiet.

Longe absim, ut Generales quasvis Absolutas Regulas, ex tam parvo Factorum numero, constituam: nec, ea a libris meis distantia, aliisque negotiis non omnino liber, exactam horum Factorum Comparationem suscipere valeo, cum illis, quæ alii Acutarum Februm *Historici* communicarunt; attamen, nisi me fallat Memoria, ausim adferere, quod hoc, de quonunc agimus, Subjectum tali Comparatione haud multum amitteret; desideraremque, ut ea legitime institueretur. Interea prægr:ssæ Animadversiones sufficiunt, evincendo, Crisum Doctrinam, recte intellectam, validis Facti Testimoniis vere sustentatam videri, & a prudenti quovis Medico nullatenus, vel pro ridicula tractandam, vel superciliose considerandam, esse, donec hæc, aliaque similia, Facta per Experientiam aut falsa aut precaria probata fuerint.

Quoad Practicos porro Crisum in Medicina usus, duo Argumenta opponi possent. Primum, quod a præclaro quodam Medico Objectum audi, in Periculo consistit, quod, ne Crises concomitetur, timent; ex Supposito scilicet, quod hæc a violenta tantummodo, al evacuantem præpollentem aliquam fluidorum sarcinam, Naturæ lucta oriantur: *lucta*, in qua oneri ipsa posset succumbere; quamque ideo avertere potius, quam periclitari, Prudentia suadeat.

Revera agnoscendum est, quod violentia & agonizæ quæ Crisibus aliquando junguntur, una cum periculosis Naturæ, sub conatu Critico deficientis, effectibus, objectioni huic robur addant, probentque, talia nonnunquam contingere; sed, in universum aliter se habere, evidenter fere ex sequentibus Observationibus liquet.

1°. Certum est, multa Crisum Exempla, post insignes admodum, per Missionem Sanguinis, Purgationem-

que, Evacuationes, occurrere: quorum aliquot in hoc Opere reperiri possunt.

2°. Varię Crises citra ullam memorabilem in ægro tumultum, luctamve, accidunt: quarum pariter aliquot in hoc Opere Exempla prostant. Hę binę Observationes cum Objectione jamjam memorata subsistere absolute nequeunt.

3°. Crises generaliter fixum quendam Ordinem sequuntur: 1°, ratione Dierum, quibus eveniunt; 2°, prægressę Coctionis, vel Cruditatis, respectu; unde, certitudine, cuicumque alteri, qua in Praxi Medicâ gaudemus, equali, Crisium successus prævideri potest. Huic ex Materia Facti insisterunt *Veteres*, eandemque *Moderni* illi; qui consiciendis circa hoc negotium exactis Observationibus dedere operam, confirmarunt; 3°, respectu Signorum Prognosticorum, per quę Crises, tribus subinde, priusquam accidunt, diebus, prænosci possunt, dum nullus insolitus tumultus, luctave, in egro apparet; ut ex *Foresto*, *Solano*, aliisque probare licet.

Ex Observationibus, ultima hac Paragrapho adlegatis, evidenter sequitur, quod, saltem in ibidem memoratis Casibus, Elateres Corporis, si id ita exprimere liceat, in antecessum ad Tonum futurę Crisıs intenduntur, omnisque eorundem præcedens actio, ad præparandum hunc eventum, tacite concurrat. Talem Corporis Conditionem, naturalem necessariumque sedis Morbi; qualitatis morbosorum fluidorum, ac generalis in solidorum Systemate dispositionis, effectum esse, apparet; quorum imperceptibiles combinationes, absque ulla periculosa violentia, ad certos quosdam mensuratos motus, & peculiariter fixas Evacuationes per simplicem, Proportionis ac Harmoniæ effectum, totum determinant. Prævia hæc ad Crisim Præparatio, sub circumstantiis, in tribus prægressis Paragraphis memoratis, evidenter nihil aliud est, quam Stabile Naturę † Opus,
aut

NOTULA INTERPRETIS.

† Toties hic & alibi, passimque in Scriptis Medicis, Na-

aut illius Corpori prospicientis Mechanismi, quem destinavit Creator, ut gradatim subigeret, tuncque expelleret, quidquid ulla ratione noxiūm reperitur, per talia particularia Emissaria, quæ, juxta combinationes jamjam indicatas, capacissima sunt concedendi transitum. Hoc Naturæ Opus perpetuum est, constans, atque unifor-me; quia a permanenti Principio, ipsa nempe Corporis nostri Structurâ, derivatur. In levibus Fabriculis talia fere imperceptibiliter eliminantur; evidentius autem in gravioribus; at tunc solummodo cum violentia, tumultu, & periculo; quando Corpus violentissime adficitur; Vitalesque Elateres ad rupturam parati sunt. In postremo hoc Casu, hocque unico; supra memorata Objeçtio locum tenet.

Secunda Objeçtio consistit in Incertitudine Prævidendi Crises: cuius Responsum, in tertia parte illius, quod ad primam Objectionem dedimus, quodammodo anticipatum fuit. Sed Primarium profecto hoc est, Objectionem istam mere arbitrariam, & documentis destitutam, esse. *Antiqui* sua ex parte propugnarunt Facta; qua de re aliquot jam inde Exempla protuli; & ex his fixas pro Crisium Prædictione Regulas constituerunt: *Facta*, & *Regule*, utraq; æqualiter, ipsis nostris temporibus, ut varios alios præclaræ famæ Medicos taceam; a Magno *Boerhaavio* adoptata. Tam longæ; totiesque reiteratū; Observationum seriei pondus haud dubie sentiet, quicumque perpenderit.

Quæritur jam: Ex quibus Factis, illæ, ab *Antiquis* pro Crisium Prædictione constitutæ, Leges falsæ aut præcariæ demonstratæ sunt? per quos Auctores? in quibus Circumstantiis?

Oportet hic animadvertere, nullas Observationes, aliqua- Justitiæ specie, contra *Antiquorum* illas urgeri pos-

F 2

se,

nuræ Nomen, *Naturæ* Opera, prædicantur, ut utile duxerim, peculiarem; ad calcem hujus Opusculi, Dissertationem addere, quæ *Naturam* illam, ejusdemque *Deus* & Actionem explicet.

se, nisi tales, quæ juxta ipsorum Normam factæ sunt. Manifestissimum est, quod si tota Signorum series, quæ juxta *Veterum* Observationem ad futurarum Crisum cognitionem ducit, Cruditatis videlicet & Coctionis Indicia, una cum iis, quæ imminentem Crisim indicant, vel illorum aliquod in Morbi Historia neglecta fuerint, tunc hujusmodi Historia, sine evidenti Consequentia vitio, contra Antiquarum circa Crises Observationum certitudinem adlegari nequeat; quia una pluribusque, ad Crisum cognitionem absolute requisitis, Conditionibus manifeste caret. Iterum; licet Observatio hæc, dicto respectu, penitus perfecta foret, sed Activus Practicus, nata in ægro Revolutione Critica (quæ sepe Febris exacerbatione, anxietate, subinde etiam delirio, stipatur), Evacuationibus, Narcoticis, aut aliis quibuslibet intempestivis Remediis, Naturæ Operationem turbaverit, manifestum est, in simili casu, defectum crisis (si hæc deinde deficeret) nulli in *Veterum* observationibus incertitudini attribuendum fore. Itaque secundo Quæritur: Utrum vere in Medicina observationum accurate juxta *Antiquorum* Normam factarum series aliqua existit, quæ illas, quas ipsi circa cruditatem, coctionem, crismumque Predictionem, adlegarunt, evertat? Quod si ita sit, tales observationes omnium oculis exponantur; sin secus, Moderna nostra in Acutis Febris Praxis multis difficultatibus, quæ nondum hætenus elucidatæ sunt, subjecta erit.

Notum est, certam quandam Curandi Methodum, non improprie *Herculeam* appellatam, presenti hac ætate in Medicina prædominari; illam intelligo, qua Naturam subjugare conantur Medici, & cogere Acutas Febres, ut ea via incedant, quam ipsi, Suprema Ratiocinationis potestate, Antiquis de naturali Morborum horum decursu ac progressu Observationibus non curatis, in singulis Symptomatibus convenire, existimant. Sic ad cujuscumque insolite Anxietatis, Delirii, Exacerbationis Febrilis, adparitionem Sanguinis statim Missio,

Vesicatoria, Opium; aliave Remedia, præscribuntur; non examinando, uti fecerunt *Veteres*, ex antecedente Febris in omnibus suis circumstantiis decursu, an ea, quæ aggradiantur; Accidentalìa tantum, an Critica potius, Symptomata fuerint: quæ tamen res, in determinandis validis quibuscumque Remediis, ut ex diversis Exemplis Practicis judicari potest; summi sane momenti videtur. Vix, aliquem Modernum Medicum reperi-ri, crediderim, qui sibi met *Galen*i vices non opraret, dum magnus hicce Vir, ex imminenti Criticæ Narium Hemorrhagiæ præscientia, jussam in *Romano* juvene ab aliis Medicis Venæ Sectionem averteret, &, felici Prædictionis suæ successu, immediatam egro sanitatis recuperationem, famamque sibi gloriosissimam, compararet. In tertio, de *Narium Hemorrhagiis*, *Prima* hujus *Operis* Parte; a Doctore *Alvarez* affirmato, Casu, haud existimem, quod ullus sani judicii Medicus sibi gratulatus fuisset, si, Crisin præcedente vespere, egro misisset Sanguinem, uti Doctor *Alvarez* decreverat; aut, pacata mentis consideratione, tam subitam, tam completam; Curam ab Artificiali Sanguinis Missionē expectasset; qualem ibi Hemorrhagia Critica producebat. *Ballonium*, exactum Naturæ Observatorem, agnitumque limati Judicii Practicum, in *primo* suo *Epidemiorum libro*; quascumque; adpropinquante; vel præ- sente; Die Critico, Evacuationes strictissimi prohibere, memini; post leve Purgans, sexto Acutæ Febris Die exhibitum, violentas periculosasque Hypercatarthes sepe se vidisse, testando. Similis Observatio in 4: *Libro* *Παθῶν Νόσων*, *Hippocrati* adscripto, prostat.

Cum metuum, ne præcípites quidam *Theoretici* duo hæc postrema Monita, tamquam præoccupatæ Imaginationis, & Antiquæ Medicæ Superstitionis, effectus, considerent, illorum causa, e re esse poterit, ut ea *Maximi*, quem præsens ætas, & quæcumque forsan post *Hippocratem* alia, produxit, Practici auctoritate confirmem. Hoc charactere Celeberrimum olim Doctorem *Radclif-*

fum ultro agnosceret quivis. Magnum huncce Virum re-
 gioſa quadam, & ſtupende felici, Criticorum Natu-
 re Operum Obſervatione imprimis clariſſe, &, quoad
 omnium turbantium Remediorum, miſiſſimorumque et-
 iam Catharticorum, uſum, in Acutis Febris cauſi-
 ſſimum fuiſſe, abunde innotuit. Inter varia ipſius de
 hoc negotio ſententię Exempli, a Medico quodam,
 meritis & candore preclaro, qui ei admodum familia-
 ris fuerat, ſequens mihi narratum fuit. Sed, dum Fa-
 ctum memoro, eorum, quos concernit, Nomina ſup-
 primam, ut invidioſa quevis & inutilis in ipſorum me-
 moriam Animadverſio caveatur. Ager quidam, Febre
 Acuta laborans, eodem, quo leve Purgans ſumpſerat,
 die, Hypercatharſi moritur: ille, qui preſcripſerat,
 producit Formulam, &, pro ſua juſtificatione, Medi-
 camenti lenitatem adlegat, quod adeo blandum vide-
 batur Medicis, quoea occasione convenerat, ut ipſum
 ab omni mortis imputatione prorsus liberum declara-
 rent, Doct̃or Radcliffe, cujus ea de re judicium que-
 rebatur, poſt Naturę Symptomatumque Febrilium exa-
 men, Cathartici revera lenitatem agnoſcit; ſed, pro-
 prio ſibi emphatico Stylo, pronuntiat, *Fuiſſe Intem-
 peſtivum, impeditam inde Criſin, adeoque Occiſum
 Ægrum.*

Hanc Medici, qui, admirabili in agnoſcendis Mor-
 bis Sagacitate, & incomparabili Praxis ſue Succeſſu,
 novum Dignitatis Auctoritatisque gradum Medicinę ad-
 didit, Sententiam, apud violentiſſimos etiam Criſium
 Hoſtes, alicujus momenti eſtimandam fore, merito ſpe-
 rari poſſe.

Ex paucis hiſce, inter mille alias ſelectis, Animad-
 verſionibus adparet, quam imprudens periculolumque
 eſſe poſſit, ſine ullo ad Criſis Obſervationem Reſpectu,
 Valida in ſingulis Febris Acutę mutationibus Medica-
 menta preſcribere.

Hoc, non Acutarum tantum, ſed & Intermittentium,
 Februm ratione, per novas atque exquisitas *Hippolyti
 Frap.*

Francisci Albertini, in *Actis Academiæ Bononiensis* Anni 1731. traditas, Observationes ulterius etiam corroborari posset: *Observationes*, iis, quas alii deinde Medici eidem Academiæ communicarunt, adeo universa liter confirmatas, ut, easdem pro veris, constantibus, atque fide dignissimis, in Publicum emittere, Eruditissima hæc *Societas* minime hæsitaverit. Cum *Acta Bononiensis* omnium manibus non terantur, plurimis Lectoribus placitum, crediderim, si hic earum, de quibus loquor, Observationum Compendium deprehenderint.

1. Accurata & diuturna Experientia observavit *Albertinus*, nullum ægrum Corticis Peruviani ope a Febre Intermittente plane, tutove, curatum fuisse, nisi immediate, brevi post, vel tardius nonnihil, Crises subiret, similes illis, quæ in Febribus, per alia Remedia, vel per Naturam, curatis, semper fere observantur. Animadversio, quæ tales eludit Medicos, quorum in Observando diligentia una cum Febre cessat, nec toto Convalescentiæ Stadio ægrum profequitur.

2. Usus Corticis varias Crisium distinctas species, Sudores, Diarrhœas, Urinæ, imo & Salivæ, Fluxum, auctamve, & ab illa, quam ante habebat eger, diversam, Foetidoque Nidore distinguendam, Perspirationem, promiscue adducere. De ultima hac unum ex variis notabile exemplum seligit, ubi, post usum Corticis, prout Critica illa Perspiratio diversa ratione (si id ita exprimere liceat) Fluere vel Reflueret, ita pariter melius pejusve habebat eger; sicque, sub dubia Sanationis & Recidivæ vicissitudine, perseverabat, donec stabili aliquot dierum Fluxu perfecte tandem convalesceret. Proprietatem hanc, Crisium interventu Curandi, in omnibus aliis Febrifugis, validisque in universum Remediis, animadvertit *Albertinus*.

3. Quemadmodum salutare Corticis Effectus ad peculiarem aliquam Crisim limitati non sunt, ita nec Tempus, quo Crisium harum una quædam vel plures

post Remedii istius usum adparent, stabile & regulare occurrere: aliquando tunc tantum contingere Crisin, postquam aliquot jam diebus intercepta per Corticem Febris fuit, & in pristinam Sanitatem rediisse videtur eger *; sed absque Crisi, in tutam Curam.

4. Crises has non Febrim tantum, sed & natas inde recentes Viscerum Obstructiones, tollere.

5. In Febris Intermittentibus, quas præcessit, aut comitatur, solitæ cujusdam Evacuationis Suppressio, egros in periculo versari, nisi laudabiles Crises usum Corticis immediate excipiant. Variis hoc evidentibus Exemplis illustrat *Albertinus*, Hominum, quos, post Scabiei, Ptyalismis, Podagræ, variorum Ichorosorum Fluxuum, Antiquorumve Tumorum, Recessum aut Suppressionem, Intermittentes præhenderant. His datus erat Cortex, remota igitur aliquot diebus Febris, ægrique omni verisimilitudine restituti perfectissime, sed absque ulla Crisi; cum, sub maxime blandienti prosperæ Sanitatis spe, in violentos subito Morbos, alii in Inflammationes, Febres Acuras, & Parotides, alii in periculosos Capitis Adfectus, Stupiditates, Paralytesque, alii denique in Apoplexias, inciderent.

Paucas aliquot ex prægressis Factis Practicas Leges
Alber-

- * Simile quid Præclarissimorum inter *Londinenses* Medicorum Praxis exhibet, apud quos nota felixque aliquot elapsis annis Consuetudo obtinuit, sub ipsa Intermittentium per primas Corticis doses Suspensione, lenia & roborantia Cathartica præscribere, idemque post aliquot dies iterare Remedium; vel ab ipso initio talem regulariter similium Catharticorum copiam miscere Cortici, quæ, sine effectus Corticis per nimiam Laxitatem destructione, apertam Alvum servare posset. Invaluerat jamjam memorata Methodus insigni, quem, in præferendis a Cachexia, Ictero, vel Hydrope, ægrotis, habuerat Successu, quæ in certa quadam Epidemica Constitutione post consuetam Intermittentium Curationem frequenter acciderant.

Albertinus deducit, quas, quia perspicaci cuivis Medico facile occurrent, omittam ego.

Id tantum generaliter observabo, quod, cum Febres; pro quibus efficax adeo Specificum (Corticem sc.) possidemus, ipsæ absque Crisium ope vere curari nequeant; cum exquisita ad Crises Attentio, dirigendis in ejusmodi Febre Medici Actionibus, firmandoque verarum aut fallacium Curationum respectu Judicio, ipsis Factis adeo necessaria demonstrata fuerit; quanto magis omnia hæc in Acutis Febribus requirentur, in quarum Sanatione Naturam multo insigniores partes agere, notissimum est, magisque, quam ad Intermittentium profligationem, contribuere? Cum vero Crises istæ, atque earum Sequelæ, plerorumque Medicorum in Febribus Intermittentibus Observationem eluserint; cum easdem Observandi Defectus tam multos, tam graves, & imperceptos nihilominus, errores produxerit; quam valide igitur similium errorum Suspicio in communem, Acutarum respectu, Crisium Neglectum cadet? Utique sufficere videntur hæc; ut prudens quivis Medicus ad legitimum Dubium, reique istius Examen, revocetur.

Corticis, sine adjuncta Crisium ope, in radicali Febrium Intermittentium Curatione Inefficacia ad veri Remediorum Effectus, Operationisque, exactiorem Scientiam deducere nos poterit, & faventem magis Crisium Ideam suggerere; quam quæ, post Medicinæ a *Chymicis* invasionem, prævaluit. Ut res hæc clariori etiamnum Lumine perfundatur, examinare salutare bonarum Crisium Effectus, & cum iis, quos efficacissima nostra Remedia producere valent, comparare, conveniet.

i. Certum est, aliquas Corporis nostri Conditiones occurrere, quæ, ut Morbosa Fluida eliminentur, peculiare quasdam determinatas Evacuationes exigunt; quibus alias quascumque Evacuationes substituere, inutile sæpe, & periculosum, fuerit. Hæmorrhoidalis revera Fluxus, & Menstruus, Revulsiva Sanguinis Missione suppressi aliquando potest; sed, licet Copia sit Evacua-

ta naturaliter Evacuandæ alteri æqualis, vel & major, fuerit, attamen generaliter imperfecta illa Compensatio, & mille, Suppressionis pedisequa, incommoda avertendo inepta, deprehenditur; quia Natura illa ipsa ratione non levatur, quam universalis totius Machinæ Determinatio postulat, neque isthec Determinatio, substituta Artificiali Sanguinis Missione, immutatur. Stabilis iste (si Phrasin repetere liceat) ad certum quemdam Tonum tensi Corporis Impetus clarius etiamnum in quibusdam Cephalalgis patet; quæ omni, juxta communem Venæ Sectionis ac Purgationis Methodum institutarum, Evacuationum vi numquam removeri poterant, sed ipso instanti, & ad stuporem usque, aperta Temporalis Arteria, fugabantur: cujus rei multa apud *Prosperum Alpinum*, *Ballonium*, *Marcum Aurelium Severinum*, *van Meekren*, aliosque, Exempla prostant.

Igitur ex Materia Facti manifeste constat, certis quibusdam Occasionibus, certas tantum peculiare Evacuationes Noxiis Fluidis liberare Corpus aut Machinæ Tonum atque Impetum mutare, posse.

Quod autem propriis Signis Criticis (id est, ipsis illis, qui ex Circumstantiis Morbi, & universali Morbosi Corporis Impetu, sequuntur, Effectibus) prævidenotata Crisis *eminenter* Naturalium istarum Evacuationum una videatur, quæ, equali aptitudine & securitate, alia quacumque Evacuatione suppleri nequeunt, ex principio in præcedenti Paragrapho indicato satis liquet; videlicet, quod Natura per Spontaneam Crisim immediate levetur, illa peculiari ratione, quam Machinæ Determinatio & Necessitas tunc requirunt. Hoc autem, ni pessime fallor, vere in Materia Facti consistere, cuilibet non preoccupato constabit, qui Salutares multarum Crisium Effectus, aliis illis efficacissimorum nostrorum & *Herculeorum* Remediorum Effectibus exacte comparaverit. Acutarum Februm, crisis subito & perfecte remotarum, Exempla in Practicis no-

stris Auctoribus nimis communia sunt, quam ut indubium revocari queant; & propria Evidentia adeo demonstrata subsistunt, ut opus non sit, ad aliquam hujusmodi Facta provocare, quæ ipse verisimiliter Lector in *Prima præsentis Operis Parte* ultro animadverterit; cum ex adverso interim, similia Exempla fide digno quodam in ejusmodi Casibus Opum Medicarum Successu nunquam æquilibrata fuisse, haud meminerim. Hæc revera mirabiles sæpe produxerunt Effectus, faustamque desperatis Casibus Mutationem sensibilibus induxerunt; at hic earum Efficacia limitatur, nec unquam forte, ad immediatam perfectamque Febris Acutæ gravioris Sublationem, extensa fuit. Inter omnia Remedia, mirabilibus, quas in instanti perfecit, Curis, summum Medicinæ Honorem *Arteriotome* addidit: sed hæc illi, quod nunc tractamus, Negotio opponi nequit; etenim tantum abest, *Modernos* nos illius vere *Herculei* Remedii Usus ad tales, qui id manifeste videntur exigere, Acutarum Februm Casus * extendisse, ut id ipsum universaliter neglexerimus, in iisdem etiam casibus, ubi ab elapsi Seculi Medicis tam feliciter exploratum fuerat.

Crises igitur, optimaque nostra Remedia, singula sub amicissimo cuius Lumine perlustrando, priores Efficacia posterioribus præstare plurimum, iisdemque ergo apte compensari haud posse, Factis constat.

2. Idem hoc, in peculiaribus quibusdam casibus, vitiis in Criticarum Evacuationum Materie observatis qualitatibus, putridis e. g. foetidissimisque Urinis, Sedibus, atque Sudoribus *, ulterius evinci potest; nam
si Acti-

* V. G. Inflammationes Menyngum & Cerebri, tales præfertim, quæ visibilem Carotidum Pulsationem excitant.

* *Galenus*, a *Ballonio*, Ep. edit. *Venet.* p. 42. citatus, alicubi in suis operibus, *Omnes foetidas Excretiones perniciosas esse*, statuit: Falsa evidentem Adversio! Vide supra *Obs. V. de Sudoribus Criticis*, item *Ballonii Ep. pag. 117.* & *Albertinum in Act. Acad. Bonon.* loco cit.

si Activus Medicus, imprudentia, & aliave qualibet ratione, imminentem hujus generis Crisin averteret, quam fatales esse possent Sequelæ? quam incerta hujusmodi Materię per alia Emissaria Expulsio? quam periculosa ejusdem intra corpus, donec expelli queat, Mora?

Sed, licet Remediis nostris æqualis cum laudabili Crisi Efficacia concederetur, tunc tantum in partes venirent illa, quando Natura, nec manifeste, nec regulariter, ad talem Crisin procederet: dum enim eo procedit hæc, inutilia ista, si non immediate periculosa, haberi debent: *Inutilia*, quia ad summum æqualis solummodo cum bona Crisi Efficaciæ supponuntur; *Periculosa*, quia universalem corporis Impetum violente mutant, aut debilitant, totamque perturbant Machinam, ut hæc ad aliam quandam Determinationem invertatur: quæ, sine certo quodam (Instrumenti Musici ex uno in alterum Tonum transferendi Discordiæ utcumque comparando) Tumultu, concipi nequaquam potest. Constans in omnibus ejusmodi casibus difficultas; & licet fatalibus perpetuo Effectibus non stipata, attamen, Morbosos istos, & spontanæ criticæ Expulsioni paratos, Humores Visceribus insigendo, Practicis Morborum Historiis abunde periculosa adparuit, ut majorem, quam quæ in *Moderna* nostra *Herculeæ* Praxi eidem passim adhibetur, Attentionem mereri possit.

Quæcumque pro Antiqua Crisium Observatione adlegavi hætenus, Strenuam Curandi Methodum excludere, nequaquam debent. Accuratam revera in Medico, contribuamque, ad minutas quaslibet Signorum Crisicorum Circumstantias Attentionem exigunt; sed tunc tantum clamant Otium, dum felicem inde futuram Crisin prævidet. Integra, sub Acutarum primordiis, Libertate gaudet, Media, quæ Ars suggerit, efficacissima adhibendi, ut Inflammationis, Plethoræ, aut colicte in Primis Viis Saburræ, Sequelas præcaveat. Tempus hoc, Ratione & Experientia teste, alacri magnanimeque Actioni conceditur, priusquam Radices egerit

Morbus, &, sustinendis Remediorum Viribus necessarium adeo, ægri Robur deficiat. Pretiosa hæc Occasio, a qua faustus vel infaustus Februm Acutarum Exitus fere omnino pendet, tanto a Criticis Morbi Periodis intervallo, Crisum Observatori æque, ac Vituperatori, patet. Fortunatissimum sane se sentiet prior, si Causas Morbosas eo tempore ita subjugare potuerit, ut arceatur Crisis Necessitas, Morbosque ad spontaneam insensibilem Resolutionem perducatur, Maturioribus Morbi Periodis, nulli non magis Restrictioni subjacet, nisi illi tantum, quæ, ab exacta, in Observandis omnibus Mali Circumstantiis, Vigilantia, ab exquisita, in distinguendis inde Salutaribus Noxiisque Revolutionibus, Attentione, & denique a prudenti, sub priorum Prædominio, omnium validorum Remediorum Abstinencia, nascitur. Nec onerosius hoc, quam quod unicuique Medico inevitabiliter incumbit, Officium: etenim, Naturam aliquas in Morborum Curatione partes agere, agnoscunt omnes: vixque aliquem Medicum tantæ in Præscribendo Incontinentiæ suspectum arbitror, qui de hoc, propria Naturæ Sufficiencia indicto ipsi, Otio querelas fundat. In omnibus aliis Morbi Mutationibus (tales intelligo, quas, aut mere Morbosas, aut Perverfas, aut, licet sua Idole Salutares, Morbi tamen magnitudini Impares, deprehendit) omni vigore, totisque *Herculeæ* Methodi viribus, distinguere sese, & poterit, & debet. Hoc revera videtur Medium, inter absusdam istam pusillanmem Praxin, quæ, ex inepto metu Naturæ Ordinem, Criticosque ejusdem Impetus, perturbandi, egrum Morbi ferociæ ignave tradit; præcipitemque illam Methodum, quæ Salutares Naturæ Operationes cum Morbosis mere Symptomatibus confundit, &, utralibet sine ullo discrimine aggrediendo, Regularem Morbi cursum pervertit, novas morbosas complicationes excitat, maxime Naturalia simul, & Efficacissima, curationis Media pessumdat.

Ut hujus de crisis dissertationiunculæ Summam recolligam.

ligam; adparere existimem; 1. Quod, si res ista ab extraneis omnibus, quas abstractæ ratiocinationis præjudicia eidem miscuerunt, Fabulis atque Hypothesibus depuretur; Quæstio, de vera Crisium, Dierumque iis peculiariter adpropriatorum; existentia; ad meram Facti materiæ utrimque reducenda veniat; 2. Quod Affirmativa validis, Modernis æquæ ac Antiquis factis sustineatur; talibus saltem, quæ, omnes non præoccupatos Medicos ad ulterius illius Subjecti Examen inducere, abunde valeant; 3. Quod Crises non sint meri Effectus Naturæ sibi ipsi relictæ, & violente luctantis sub inertii Noxiorum Humorum Sarcina; ut quidam Medici existimarunt; at successiva potius, continua, definita, opera exquisiti illius Mechanismi, innatiquæ, & propriæ conservationi jugiter invigilantis, Principii, quo providentiæ placuit, nostrâ dotare corpora; a creatore certo certius destinata, ut, licet ex propriæ suæ Structuræ Indole, & externorum Agentium injuriis, mille diversis malis ac periculis indies exponantur, in longam tamen Annorum seriem subsisterent. Hoc universo circumstantiarum, Salutares Crises concomitantium, Satellitio demonstratum fuit; 4. Quod, sine ullo ad Crisium Observationem respectu, valida, in singulis Febris Acutæ mutationibus, Remedia præscribere, periculo non careat; 5. Quod, sub determinato quolibet Ad Crisim Impetu, Crisis hæc alia quacumque Evacuatione, equali aptitudine, & securitate, suppleri nequaquam possit; 6. Quod Salutares bonarum Crisium Effectus optimorum nostrorum Remediorum Efficaciam longe videantur excedere; 7. Quod ingeniosa Crisium observatio magnanimæ praxis methodo haud repugnet; 8. quod hac in re nullæ Observationes contra Antiquos legitime adlegari possint, nisi tales, quæ juxta eorum Normam confectæ fuerint.

Itaque, generalibus illis, quæ de Antiqua crisium Observatione, summoque, quod in praxi mereantur, pondere, fortuito penes me jacerere, Animadversionibus

71

bus enarratis, eas mihi, licet istis, quas Subjectum admitteret, iisque etiam, quas, si Otio & requisita Librorum opportunitate fruerer, pro eodem ipse urgere possem, longe inferiores, haud exiguo tamen Momento occurrere, fatèri cogor. Sinistris aliquot in Operis hujusce Scopum objectionibus obviasse, idemque Affectato hodie Crisum Fastidio exemisse, præsentì Proposito plane sufficiet. Donec ex opposito legitime stabilita Res, & justificata, fuerit, vix leniori eam, quam *Affectati Fastidii* titulo adpellare possim. Tandiu igitur, nos hac in re, sine ulla ratione, a Veteribus deflexisse, meraque consuetudine, & dominantibus quibusdam elapsi Sæculi Præjudiciorum Reliquiis, ad Hodiernam nostram *Herculeam* Praxin pervenisse, non sine verisimilitudine aliqua, Modernis nobis imputari poterit.

S E C T I O II.

Continens Exempla quædam peculiaria, ex propriis meis Observationibus, circa supra memoratos Pulsus & Crises; cum variis selectis Casibus, mihi per Amicos communicatis.

C A P U T I.

Novæ Observationes circa Pulsum Dicrotum.

O B S E R V A T I O I.

ILLa, qua *Antequeræ*, die 17. Septembris 1737. apuleram, Vespera invitens me *Solanus*, in iis, quæ eo usque de suo Invento audiveram legeramve, nulum sese Fundamentum ponere velle, inquit; Consentire se, ut antecedentia omnia illius rei Documenta prætermitterentur, totumque Negotium ad taliam, quæ sub mea in ista civitate Mora occurrerent, Factorum testimonia reducerem.

Pacti

Pacti tenax, ejusdem Mensis die 21. mane adsumpsit me ad Nosocomium *Antequera S. Joannis de Dios*, ut Pulsu Dicroto instructum, sedecim annorum juvenem, & medioeri corporis habitu præditum, ægrum inviseremus. Nomen *Juan de Ortega*, *Offense* natus erat, jamjam a Febre continua reconvalecebat, in qua, & purgatus fuerat, & sectus Venam. Pulsus Dicrotus in ipso prima vice eodem mane adparuerat; levis erat, & in singulis Pulsationibus continuus; unde *Solanus* exiguam Sanguinis quantitatem per Nasum, intra viginti quatuor horarum spatium, præfagiit; & quamvis repræsentarem ipsi, Secundum Ictum mihi instabilem videri *, nullum ad Narium Hæmorrhagiam adparere Impetum, quin & nullum ex omnibus istis, quæ pro tali Hæmorrhagia *Veteres* tradiderunt, Indicium, nihilominus, quod maxime mirabar, absolute in sua Prognosi persistebat.

In eodem Statu eger usque ad 22^m circa Auroram mansit: quo tempore, Priure Naso, ac, cum exigua Cruenti Muci, & paucarum Guttularum Sanguinearum, Excretionem, Sternutare, cœpit. Viginti quatuor horis persistebat Pruritus. Circa decimam matutinam tenuis Sanguinea Stria de Naso prodiit; cumque Pulsus Dicrotus continuaretur, copiosioris Sanguinis apparitioni insistebat Doctor; quæ ad octo etiam novemve Guttarum copiam post meridiem accidit. Proximo mane (videlicet vigesima tertia) tres quatuorve Sanguinis Guttas, & totidem insuper post meridiem, de Naso reddidit: Vesperi Pulsus Dicrotus tardior evasit, & Secundus Ictus distincta fere a Primo Ictu Pulsatio videbatur. Sequenti mane (vigesima quarta) Pulsum absolute

te

- * Adparentis mihi in Secundo Ictu Inconstantia, ut brevi post in eodem ægro observabam, Causa, diversus Pulsus explorandi modus fuerat: nam regulariter Secundus percipiebatur Ictus, si digitus Arteriæ leviter applicatus maneret; sed, quoties hanc comprimerem, disparēbat.

77
te Naturalem * reperi; quam ob rem eger ex Nolo-
mio dimissus fuit.

Inducebam hominem, ut me domi mee conveniret,
privato ibidem ipsum Examini subjecturus. Pulsus ejus
Naturalis manserat. Rogavi, fortiter Nares emunge-
ret; sed nullus Sanguis apparuit. Pecuniam dedi, ut,
si Media quedam ad excitandam Nasi Hæmorrhagiam
essent adhibita, indicaret: Negavit; seque nunquam
prius ullum ex ista parte Sanguinem emunxisse, adseruit.

OBSERVATIO II.

Die 10. Octobris 1737. Don *Antonio Alvarez*, in
Prima hujus Operis Parte memoratus, Medicinæ Do-
ctor, illa sese Vespera in suo quodam egro Pulsum Di-
crotum percepisse, ideoque, licet Pulsus hic nonnihil
obscurus esset, Sanguinis, quam egro ante præscripserat,
Missionem distulisse, suamque de Narium Hæmorrha-
gia expectationem Familiaribus indicasse, *Solano*, mi-
hique, narravit.

Proximo mane sequentem Schedulam ad *Solanum* misit.

» DOMINE.

» Heri tecum locutus fui de Prognosi mea futuræ
» Narium Hæmorrhagiæ in Domino *Joanne de Zayas*,
» Domini *Cristophori de Zayas*, cognati mei, Filio.
» Acutæ Febris Diem nunc quintum agit; & quamvis
» Circumstantiæ Morbi, constitutio ipsius & Juventus,
» Sanguinis Missionem exigere viderentur, hanc tamen,
» ut narrabam, ob Pulsus Dicroti adparitionem distuli.
» Elapsa Nocte eger Sanguinem e Naso dimisit. Hoc
» mane Strophium ejus totum cruentum vidi, & ser-
» vandum jussi, ut Vesperi Amicum nostrum Docto-
» rem *Nibell* adducas, ipse examinet, in veritatem
» hujus Facti inquirat, Testisque sit stuporis & admi-

G

» ra-

„ rationis , quæ casus iste in Familia excitavit ; *Famili-*
 „ *lia* , ut nosti , Dignitate æque ac Veracitate notabi-
 „ li. Aliam , hodie futuram , prædixi Hæmorrhagiam ,
 „ sed minori quantitate , quia Pulsus Dicrotus obscur-
 „ rus est. Sum &c.

„ Die 11. Octob. 1737.

„ Don Antonio Alvarez de Aseyias.

Hora quarta Pomeridiana , cum Doctore *Solano* ,
 Domino *Christophoro Solano* , illius Filio , & Domino
Joannè de Pedraza , Philosophiæ ac Medicinæ Baccalaureo ,
 ad visendum egrum me contuli : Strophium totum
 Sanguine commaculatum vidimus : Hæmorrhagiæ
 quantitas fuerat , qualem , juxta Familiæ Phrasin ,
 ovi testa recipere potuisset . Æger aliquot diebus ante
 Capitis Gravitate laboraverat . Febrim admodum Moderatam
 invenimus , Lotium valde Coloratum , Pulsusque leviter
 (sed , ut mihi videbatur , non omnino distincte) Dicrotum :
 Nihilominus aliam Hæmorrhagiam prædicebat *Solanus* ,
Alvarezio Vesperi eandem Prognosin repetente . Æger tota
 sequenti Nocte admodum Deliravit , sed nulla adparuit
 Hæmorrhagia , nec mane vel minimas Dicroti Pulsus reliquias
 poteramus detegere . Quapropter Visitationes nostras
 abruptimus . Utrum in hoc casu Sanguis , qui per Nares
 debuisset effluere , introraptus fuerit ad Meninges , indeque
 productum Delirium , Lectoris Judicio relinquam .

Die sequenti , videl. 13. Octobr. , Doctor *Alvarez*
 Sanguinem mittendum jussit : Vesperi iterum observavit
 Pulsus Dicrotum , idque Familiæ indicavit . Proximo
 mane , hora nona , æger Narium Hæmorrhagiam passus
 fuit , & , hora decima , Brachii Venam , secunda vice ,
 secabatur . Licet de iis , quæ post 12. contigerant ,
 nihil scirem , attamen , curiositate ductus , Visitationes
 meas renovabam . Hoc mane , 14 scilicet , fortuito
 conveni egrum , hora fere post Hæmorrhagiam elapsa ,
 & Strophium ejus , amplis duodecim cruentis maculis
 recenter tinctum , vidi : Pulsus ipsi adeo Contra-

tractus erat, ut Secundum Ictum percipere non valem: sed is denuo post meridiem adparuit; unde aliam intra 24 horas Hæmorrhagiam vaticinabar; quæ ex expectationi meæ haud respondit; licet Dicrotus, uti hæc ænus consueverat; Pulsus ad quamlibet Diastolen perseveraret. Sinister hic Eventus *Solanum*, meque, ad accuratius ægri Examen impulit; deteximusque, quod Doctor *Alvarez* a prægresso die per intervalla Fronti ac Temporibus Adstringentia applicasset: imperavimus mox, ut removerentur hæc, & Aquæ calidæ Fomentum substituimus: quibus Mediis eger sequenti mane, 16. Octobr., hora tertia, aliam, ultimo memoratæ exacte similem, Hæmorrhagiam patiebatur: post quam Secundus Ictus, pro more, evanuit.

17, 19, 20, & 22, Indies sequentibus circumstantiis Hæmorrhagiam subiit: Prima & Postrema valde exigui momenti erant, aliæ binæ similes supradictis: Primam prægressa Vespera, Secundam duobus fere diebus; Pulsus Dicrotus præcesserat; quod, juxta *Solani* Leges; aliquantulum irregulare erat: Vesperis Tertiam Quartamque Hæmorrhagiam præcedentibus, sed ante Tertiam præsertim, Secundus Ictus obscure sentiebatur: attamen oportet animadvertere, quod forsitan eo præcise tempore redire inceperit; mane enim Pulsus perfecte Naturalis fuerat.

Post Quartam Hæmorrhagiam Pulsus Dicrotus per intervalla adparuit, sed obscura adeo irregularique ratione, ut nihil inde concludi posset.

In toto hujusce Observationis Decursu, admodum notabile est, quam regulariter post singulas, Prima forte excepta, Hæmorrhagias* Secundus Ictus evanuerit.

OBSERVATIO III.

Die 10. Octobris 1737. *Antequera* ad Nosocomium *St. Joannis de Dios* venit *Franciscus Martinus de Cueva*.

G 2

sta,

* Vide pag. 4. num. 6.

ſa, in *Arragoniæ* Regno *Molinæ* natus, Vir procerus, macilentus, ætatis viginti ſex annorum, Colore Cachectico, Febre Quotidiana obſtructisq; ac dolentibus Hypochondriis, laborans; aliquot Diebus ante capitis Gravitationem ſenſerat; hæcque etiamnum perſeverabat; inſuper & Naſi Hæmorrhagiam patiebatur.

10. Octobris, Pulſus leviter, ſed inſtanter, Dicrotus adparebat; ægerque capite doluit. Proximo mane exiguam cruenti Muci copiam emunxit, & Secundus Ictus, ad ſingulas Diaſtoles continuus, manifeſtus, ac Primo Ictui fere æqualis, erat: quapropter majorem Sanguinis copiam, intra viginti quatuor horarum ſpatium, *Solanus* præſagiit. Tota die eger lancinanti Temporum dolore affligebatur, cum dextræ Naris pruritu; & ſequenti mane, 12. Octobris, exiguam, majorem tamen, quam prægreſſa die, Sanguinis quantitatem Naſo expulit. Lancinans Temporum dolor, cum Pulſu Dicroto, ſed levi admodum, continuabatur, majoremque iterum Sanguinis copiam *Solanus* præſagiit. Veſperi ſudavit æger, Nocte prehendebatur Diarrhœa, quæ, ad 14. mane protracſta, ipſum omnimode allevabat †. Sed nullus hoc intervallo Sanguis adparuit. Nihilominus, die 13. una cum capitis levitate, evidentior tota poſtmeridie, quam hætenus fuerat, Pulſum Dicrotum deprehendens, Hæmorrhagiam, intra 24 horarum ſpatium, prænuntiavi; quæ proximo pariter mane contigit; exigua quantitate erat, & e dextra Nare prodibat. Horis aliquot elapſis, exploravi ægri Pulſum; Secundus Ictus idem fere percipiebatur, &, ut prius, in Dextro, quam in Sinistro, Carpo evidentior. Ex hiſce circumſtantiis, ac tempore, intra quod præcedenti vice regulariter adparuerat Sanguis, alteram in ſecuturum mane dextræ Naris Hæmorrhagiam prædicebam. Hora 2. matutina, non ſine ægri ſtupore, eventus Prognofi meæ reſpondit perfectiſſime, poſtea-

† Hæc, abſque prægreſſa ulla, vel ſocia, Pulſus Intermiſſione, accidit.

posteaquam dextri lateris Tempus, Oculis, atque Naris, horæ spatio doluissent. Hæc hæmorrhagia nonnihil major erat, quam postrema.

Inflatus hoc Successu, ex Pulsus Dicroti continuatione, novam in proximum mane Haemorrhagiam prenuntiavi; sed fallebar. Post meridiem nihilominus, 16. Octobris, eodem fundamento, eandem Prognosin repetii. Sequenti mane, cum insigni Temporum, Frontis, ac Oculorum, dolore, excitabatur æger; & paucis deinde hōris exigua Sanguinis copia per Nasum apparuit, quæ, uti ob circumstantias memoratas existimo, longe notabilior prodisset, nisi illo mane purgatus fuisset æger: quanta enim a superioribus Vasis Sanguineis, Purgantis ope, fieri possit Revulsio, Medicus rerum gnarus abunde novit. Toto die continuabatur dolor, & post meridiem ad Naturalem suum Statum Pulsus proxime adpropinquabat.

A 18. mane, usque ad 20. mane, Pulsus Dicrotus manifestus erat. Quo fretus, binas Prognoses enuntiavi, & de Criticarum *Solani* Indicationum incertitudine incipiebam conqueri. Attamen oportet animadvertere, intervallo hoc Frontis Temporumque dolorem exacerbatum fuisse, donec 19 Vesperis Aquæ calidæ fomento profligaretur: Nasusque adeo siccus erat, ut, etiamsi, quod iterum iterumque ab ægro fieri curabam, emungeretur, ne vel minimum Muci inde expelli potuerit.

20. Mane Pulsus Naturalis erat, meliusque habebat æger: sed post meridiem Pulsus denuo Dicrotus apparuit, isque evidens percipiebatur, usque ad 22. mane. Ultimis erroribus cautior redditus, a nova quacunque Prognosi abstinui; at, cum Nasi siccitas perleveraret, 21. Vesperis Aquæ calidæ fomentum, capiti adplicandum, præscripsi, uti & 22. mane, ut Vasa ad naturalem suam Laxitatem reducerentur: tacitusque expectavi Eventum. Hanc Methodum desideratus Effectus sequebatur: etenim post secundum Fomentum immediate Narium Hæmorrhagiam æger ad viginti Guttarum

quantitatem subiit; quo facto, Caput levatum fuit; & Secundus Ictus fere insensibilis evadebat. Post Hæmorrhagiam purgabatur.

A 22. post meridiem, usque ad 28. Secundus Ictus, per intervalla, nunc Regularis, nunc Anomalus, Caputque in universum Vertiginosum, fuit.

28. Sera Vespera, solus adivi Nosocomium, & Secundum Ictum valde insignem, Pulsus validum, Capitisque Gravitationem ac Vertiginem, majora solito, deprehendi; unde impendentem Hæmorrhagiam audacter præfagii; jussi, ut Caput Nasusque Aqua Calida foverentur, Domusque istius Præsidi indicavi, persuasum me, post Vasorum Relaxationem, secuturam immediate Hæmorrhagiam. Intra horam deinde adhibebatur Fomentum, vixque eger tantillum Aquæ Naso attraxerat, cum statim duodecim. fere Sanguinis Guttæ effluerent. Hanc, tam perfecte adimpletam, Prognosin ingens mihi Delectamentum peperisse, fateri cogor: eo magis, quod, nunquam me, nisi *Solani* Observationibus inductum, ea de re vel cogitaturum fuisse, certo scirem.

Parca adeo Hæmorrhagia liberando Capiti non sufficit: Grave hoc & Vertiginosum mansit; Pulsusque Dicrotus toto sequenti die Insignis, sed proximis duobus aliquantulum Irregularis, erat. Statuebam igitur, experiri, utrum ibidem latens etiamnum ad Hæmorrhagiam Dispositio remansisset, postremæque Molimine contendere, ut per eam Evacuationem egri Caput levaretur: quapropter bina ipsi supradictis similia Fomenta, unum 31. Octobris Vespera, & proximo mane alterum, prescribebam. Successit mihi prima Intentio; sollicitata enim Natura post secundum Fomentum exigua Sanguinis adparitione respondit; sed altera, Capitis Levamen scilicet, neutiquam implebatur. Secundus Ictus toto die leviter perseverabat, & per difficilem egri Loquelam, Vespera, Linguam ipsius Torpidam evadere, adeoque Nervorum Capitis Compressionem fieri, detegebam.

Solani

Solanus, qui a 16. Octobris ægrum, nullo ad Hæ-
morrhagiam respectu, tractaverat, quam nos, haud
exigui in ejusmodi Morbo Usus esse posse, existimaba-
mus, ea nunc ratione dirigebat Curam, quæ cum meis
in hac Observatione partibus subsistere absolute haud
poterat: quare eam minus curare cœpi; & a 1. No-
vembris ægro quotidie non nisi semel adfui. Præter
alia Remedia, adstringentes Lotiones, Fronti ac Tempo-
ribus applicandas, præscribebat Doctor, ad præcaven-
dam Hæmorrhagiam, & per intervalla purgabat. In-
terea Pulsus Dicrotus, vel levis, vel irregularis, ad 4
Novembris usque continuabatur. Hoc die, post meri-
diem, Pulsus exploranti mihi Secundus Ictus evidens
validusque adparuit; sed denuo usque ad 8. Vesperti im-
minuebatur: quo tempore manifestus ac vehemens insur-
rexit; & proximo mane, omnibus prægressis majorem,
Hæmorrhagiam patiebatur eger: Capitis autem Sym-
ptomata crescebant.

Reliquus hujusce Casus, dum *Antequera* degerem,
Decursus referri non meretur. Sed, postquam discesse-
ram, ægrum duas adhuc Hæmorrhagias subisse, *Sola-
nus* scripsit; quarum singulas Pulsus Dicrotus prægres-
sus fuerat; qui tandem, remotis Obstructionibus, ægro-
que convalescente, evanuit.

Hæc adeo constans ad Narium Hæmorrhagiam Dis-
positio, sociæque Symptomata, ex Obstructione Hypo-
chondriorum, productæque inde Aortæ inferioris Com-
pressionem, & subsequente Sanguinis versus Caput Trans-
fluxu, suam videntur traxisse Originem.

Tales erant tres istæ Observationes, quæ, dum *Ante-
quera* morarer, circa Pulsus Dicrotum occurrerunt.

OBSERVATIO IV;

Anno 1737, brevi postquam *Antequera* redieram,
Dominus *Wilhelmus Tyrry*, Domini *Joannis Tyrry*,
Armigeri, Filius, Marchionis *de la Canada*, *Gadenfis*,
G 4 Nepos,

Nepos, cum Capitis & Stomachi, qui ab Indigestione quadam nascebatur, dolore, levi simul Febricula laborabat. Sub Pulsu, ad singulas Diastoles, Dicroto Nasi Hæmorrhagia adfectum reperi: Sanguinem dimidiæ fere Unciæ copia evacuavit, & intra quadrantem horæ Secundus Ictus omnino disparuit*.

OBSERVATIO V.

In Nosocomio *Gadenfi S. Joannis de Dios* doloribus Pleuriticis, Tussique, juvenis Æthiops affligebatur. 1. Januarii 1738; mane, Narium Hæmorrhagia adfectum reperi; tuncque prima vice ejusdem Pulsus exploravi: Dexter Pulsus qualibet Diastole leviter, Sinister insignius, sed non continuo, Dicrotus adparuit: talisque, præsentē, peractaque, hac Hæmorrhagia, mansit: donec brevi Intervallo æger exiguam iterum Sanguinis quantitatem dimitteret. Quare, secunda vice, examinavi Pulsus, & Simplicem regulariter cum Pulsu Dicroto Diastolen alternari, expertus sum: sensim ille imminutus fuit, minus frequens evasit, brevique Naturali Pulsationis Ordini* integre locum cessit.

Post meridiem, ac proximo mane, Pulsus Dicrotus obscure adparuit †, & quarta secundæ postmeridiei hora, paucas de Naso Guttas stillavit æger; quem, elapsa deinde hora, invisit, sed tunc ne minimum quidem Secundum Ictum detegere potui. Absque ullo (seu Pulsus, seu alia quæcumque, considerarentur) Hæmorrhagiæ Symptomate, vel Impetu, aliquot deinde diebus intra Nosocomium remansit.

OBSERVATIO VI.

Die 2. Januarii 1738. ad idem Nosocomium venit robustus Juvenis, levi adfectus Febricula, & Frigore tre-

* Vide p. 4. n. 6. * Vide pag. 4. n. 6. † pag. 5. n. 7

trepidans. Pulsus ejus plenus erat, leviterque Dicrotus. Atque ita, sine ullo alio Hæmorrhagiæ indicio, perseveravit usque ad 3am Vesperis: quo tempore, ad exonerandam alvum nitenti modica subito Sanguinis copia de Naso erupit.

Proximo mane, eundem, ut ante, Pulsum Dicrotum observabam; sed æger diutius intra Nosocomium remanere noluit.

OBSERVATIO VII.

Anno 1738, Dominus *Wilhelmus Knight*, Nobilis, ætatis circiter viginti annorum, Juvenis, qui cum Dominis *Mannock & Ryan*, Armigeris, *Gadibus* cohabitabat, lethali Maligna Febre prehendebatur, cujus ipso initio, una cum variis violentæ Irritationis indiciis, Pulsus continuo Dicrotus animadverti; talisque, sine ulla Hæmorrhagia, biduo perstitit: quo finito, sub spontanei Vomitus conatu, cum impetu, & modica quantitate, Sanguis de Naso erupit. Proximo, ac sequenti die eundem detegebam Pulsus; nulla nova Hæmorrhagia apparuit; sed Delirus evasit æger, mansitque, donec post quatuor deinde dies occumberet.

Binæ hæ postremæ Observationes Hæmorrhagiæ, ob Vasorum Sanguiferorum Resistentiam impeditæ (pag. 74. num. 4.) Exempla suppeditant.

OBSERVATIO VIII.

Die 10 Martii 1738, robustus Juvenis, cum Quartana Intermittente, & Pulsu Dicroto, ad supradictum Nosocomium accessit. Febris hactenus peculiari illo Symptomate stipata fuerat, quod, eadem cum Paroxysmis proportionem, Nasi Pruritus inciperet, augetur, atque decresceret.

Pulsus Dicrotus continuabatur leviter, donec 28. ejusdem Mensis æger Nosocomium desereret; præterquam

quam 23. & 24. , quibus plenior distinctiorque adparuit.

Toto hoc tempore, indies, Frontis, Temporum, totiusve Capitis, dolore aut tensione, sed Nasi præcipue, Oculorumque, Pruritu, & frequenti Sternutatione*, adfectus fuit.

Die 11, 12, 13, & 14, pauxillum Sanguinis de Naso emunxit, & 25, septuaginta vel octoginta circiter Guttarum Hæmorrhagiam patiebatur.

Notari meretur, Pulsum Dicrotum, 11, mane, in Sinistro, quam Dextro, Carpo evidentiorē extitisse; etiamsi Dextri lateris Pulsus eodem tempore plenior, & omni, cui Dicroti Pulsus obscuritas potuisset attribui, Impedimento immunis foret. Idem similiter in diversis aliis contigit.

OBSERVATIO IX.

Christo val Romero in idem Nosocomium adducebatur die 18. Februarii 1738. Prægressis quinque diebus, a frigidi Venti injuriis Cephalalgia afflictus fuerat. Explorando Pulsum, Dominus *Petrus Roxus*, Nosocomii Medicus, Secundum Ictum ad singulas Diastoles continuum deprehendit: 19. idem percepi ego: levis erat; vesperi gradatim evanuit; 20, mane, iterum revertebatur; post meridiem nonnihil obscurior evasit; sicque perseveravit usque ad 23. mane.

18., Et sequenti Nocte, Sanguinem larga quantitate octies per Nasum dimisit æger; unde Caput ejus levabatur:

* Ut caveatur inutilis Observationum repetitio, animadvertere hic conveniet, quod, ex ultima hac Paragrapho, accuratam Regularium absque Hæmorrhagiis Casuum ideam comparare sibi Lector possit, quales pag. 66. memorati sunt. Diversorum Casuum differentia in memoratorum ejusdem Paginæ initio Symptomatum cum Nasi pruritu & sternutatione, omnium fixissimis, varia tantummodo combinatione consistit.

batur: 19. binas Hæmorrhagias subiit; secunda Hæmorrhagia satis insignis erat, ulteriusque levavit Caput: 20. unicum notabile Symptoma, residuus quidam Occipitis dolor, superfuit; cui 21. post meridiem Temporum dolor accessit; Ambo vesperi Aquæ calidæ Fomento dissipabantur: 23. etiamnum de Cephalalgia suæ reliquiis conquestus fuit, cœpitque obstupescere: proxima die Delirus ac Somnolentus evasit; mane Pulsus, aliquando post tertiam & octavam, sed post quartam passim, Diastolem intermisit: eadem die subsequēbatur Diarrhœa; verum absque ullo ægri levamine, qui, Convulsionibus afflictus, intra paucos deinde dies succubuit.

Alium, huic analogum, Casum observavi, in cujus initio, licet æger, qui Pulsum Dicrotum exhibebat, insignem Narium Hæmorrhagiam pateretur, aliquot nihilominus diebus Stupidus ac Catalepticus evasit.

Ex binis hisce Casibus, Septima Capitis hujus Observatione, aliisque, manifeste constat, Pulsuum Solanianorum Adparitionem ad Crises stricte dictas limitatam non esse; hasque igitur illis exclusive non significari. Omnium simul Phænomenon Productum, Regula est, qua, utrum Evacuationes, hisce Pulsibus indicatæ, Criticæ aut symptomaticæ futuræ sint, determinari debet. Attamen, a præcipuo, cui adhibentur, usu, Pulsus Critici appellari legitime poterunt.

O B S E R V A T I O X.

Desumpta ex Litteris Amici mei, Doctoris Petri Roxi, Membri Honorarii Academiæ Medicæ Madritensis, & Nosocomii Gadenfis S. Joannis de Dios Medici Ordinarii.

- - - - Elapsa septimana, alius in meo Nosocomio Narium Hæmorrhagiæ Casus accidit, in Adolescente, qui, cum ingenti Temporum dolore, levi Febricula ægro-

ægrotabat. Exiguum ad singulas Diastoles in ipso Pulsu Dicrotum deprehendi, quem varii etiam Monachorum, ægro famulantium, observarunt, uti & Doctor *Franciscus Garzia*, qui tunc casu aderat: His fretus, sine ulla temporis limitatione, Narium Hæmorrhagiam indicavi. Bidui spatio, absque ulla Mutatione, aut Remediis, descripto jamjam Statu permanfit eger: tum vero ad sex circiter unciarum copiam Sanguis de Naso prodiit; unde Temporum dolor admodum imminutus fuit. Paucis post horis visibam egrum, Pulsuque eadem ratione, Dicrotum deprehendens, alteram Hæmorrhagiam prænuntiavi †; quæ sequenti pariter mané adparuit: post hæc Secundus Ictus defuit, egerque convaleuit.

Doctori *Garziæ* admodum placuit Observatio hæc, prima scilicet Hæmorrhagia, quam Pulsus ope prædictam viderat.

Gadibus, die 7. Octobris 1737.

Don Pedro Rixo.

OBSERVATIO XI.

Ab Amico meo, Domino Joanne de Pedraza y Castilla, Philosophiæ ac Medicinæ Baccalaureo, mihi communicata.

- - - Inter alias meas Observationes valde singularis est sequens: Vocabar, ut *Joannem de Toledo*, novendecim annorum, & tenui Corporis Habitu præditum, Adolescentem inviserem. Habitabat in *Calle de la Iglesia* * (sic dicta Platea); illoque tempore Tertianâ Intermittente Duplici laborabat. In Paroxysmorum intercalationibus levissimum quemdam Pulsu Dicrotum ad singulas Diastoles deprehendi, ea exacte pro-

† Vide pag. 5. num. 7.

* In *Rio Gordo*, *Villa Andalusie*, ubi hæc Observatio facta fuit.

proportione, uti accederet, increfceretque, Paroxysmus quilibet, manifestius insurgentem. Prima, dum id obfervarem, vice, annuntiavi egro, futuram illo, quem tunc patiebatur, Paroxysmo, Hæmorrhagiam Narium. Mane redeunti, se præcedente Vespera, in vigore Febris, cum Pruritu Nasi, ingentem Suffocationem percepisse, illaque parte tres Sanguinis uncias evacuasfe, retulit. Hac, & fequenti, die, parem Prognofin renovavi, pari Fundamento, Successu pari. At, cum Hæmorrhagias istas debilitare potius, quam levare, egrum animadverterem, neglexi illas, paucasque Tartari Vitriolati, Nitri Antimonii, & Salis Absynthii, doses exhibui: quo facto, Febris, Pulsus Dicrotus, Hæmorrhagiæque, evanuerunt.

Addit; Observatio hæc pro Exemplo mihi serviit in aliis binis Adolescentibus, *Josepbo Manojas*, in eadem Platea, & *Joanne Pernia*, in *Calle del Cura*, qui eadem Febris specie afflicti erant, Hæmorrhagiisque, quas ex Pulsu Dicroto similiter prænuntiaveram. Hi ejusdem Remedii ope sanabantur.

Antequeræ die 13. Novembris 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

OBSERVATIO XII.

In Epistola, quam ab eodem die 21. Martii 1738. accepi, sequens Paragraphus legitur.

Amicus noster, Dominus *Christophorus Solanus*, Febris Continuæ Putridæ sextum nunc diem agit; sed absque ullis periculosis Symptomatibus: jamjam Narium Hæmorrhagiam passus fuit; alteramque Copiosiore[m] hoc mane. Utrasque Pulsus Dicrotus præcessit, qui nunc etiam, sed levis admodum, perseverat. Si in illius Morbi Decursu aliqua notatu digna Mutatio accadat, proximo Veredario intelliges.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

CA-

Nova Observationes circa Pulsum Intermittentem.

O B S E R V A T I O I.

20. **J**ANUARIi 1738. *Sylvestre de Grana*, robusta Compagē Vir, carneoquē & firmo Corporis habitu præditus, ætatis circiter quadraginta annorum, cum Dolo-
 re in dextra & superiori Thoracis parte, qui Brachium
 versus extendebatur, ad Nosocomium *Gadense S. Joannis de Dios* accessit. Dolor iste 18. inceperat, & Fe-
 bre, Siti, Pulsu duro, humidaque Tussi, stipatus erat.
 Deinceps ad sinistram Mammam, Hamerumque, trans-
 filiit, atque adeo violentus evasit, ut æger decumbere
 nequaquam posset. Quam ob rem bis ipsi Vena secta
 fuit cum Lévamine; Dolo-
 re autem vehementer iterum
 increfcente, adfectæ parti Scarificata adplicabatur Cucur-
 bita; unde melius habuit: 10. nihilominus Morbi die,
 Dolo-
 re adeo fatigatus, & inquietus, erat, ut in neu-
 trum Latus cubare posset, sed Erectus in lecto sedere
 cogeretur: Pulsus evenit parvus, inæqualis, & ad sin-
 gulas fere pulsationes Intermittens. En Morbi Historiam,
 quam ab Amico meo *Petro Roxo*, Nosocomii Medico,
 recepi.

Eadem die, videl. 28. Januarii, instruebat de Statu
 ægri, ipsumque invisebam. Pulsum, secunda quavis
 tertiaque Diastole regulariter Intermittentem, reperi;
 qualis ad 5. Februarii usque perduravit: quo die æger
 post brevissimam agoniam occubuit.

A 28. Januarii, ad ultimo memoratum diem, levem
 Diarrhœam, Tormina, Borborygmos, Flatuumque per
 Anum Eruptiones, subiit.

Postremis diebus æger de Palpitatione cordis conquæ-
 rebatur, & proxima ante mortem die, Cordis Regio-
 nem examinans, ad quamlibet Inspirationem distincte
 percepi Motum, illi utcumque similem, quem in Em-
 phy-

physemate Aer, aut in Trachea Pituita, exhibet. Unde, Fluidi cujusdam intra Thoracis Cavum, vel intra Pericardium, Extravasationem subesse, conclusi. Hæ, aliæque, Morbi Circumstantiæ induxerunt me, ut aperirem Cadaver: nec, injucundum Lectori fore, existimo, si Dissectionis meæ Historiam hic invenerit; partim, ut convincatur, nullam a me supprimi circumstantiam, quæ hujusce Tractatus Scopo repugnare videri posset, partim, quia ejusmodi casus, licet haud ignoti in Medicina, minime tamen vulgares exstant.

Pleuram crassam ac spongiosam, Pulmonesque ipsi, sed sine ulla Substantiæ eorumdem sensibili Alteratione, adhærentes reperi. Pericardio aperto inodori, flavescens, Puris Pinta circiter effluxit. Tum Cor, verum tota sua Superficie adeo spongiosum, adparuit, atque adeo testum Crassamento puris, ut id primo aspectu haud cognoscerem, præsertim, quia undequaque, insigni productionum membranacearum, Funiculorumve, quæ illud penitus deformabant, numero, pericardio cohærebat. Interior pericardii Superficies in eodem Statu fuit, nec, quod suam pariter puris copiam continebat, Mediastinum diversa sese Conditione obtulit. In dextro Thoracis latere, sub Clavicula, inter pleuram atque Intercoştales Musculos, purulentus, Ovi magnitudine, Saccus aderat. Dextri pulmonum Lobi superficies inferior, cum respondente adjacentis Pleuræ ac Diaphragmatis portione, alium, sed largum, similis purulentæ materiæ Saccum, interius, ut supra memorati, spongiosum, formaverat.

Inferior magni parviqûe Lobi Hepatici Limbus pro parte lividus, inanis pene Vesicula Fellis, tumidus non-nihil Lien, & universus fere Tenuium Intestinorum Tractus, ad exiguam a Cæco distantiam, Inflammatus adparuit. Ex Jejunio, Vermium satis crassorum Dodecadem circiter colligebam.

Post bidui Macerationem in aqua, Cor & Pericardium examinaui: interna Pericardii Membrana cellulosa erat;

&, pu-

&, puris crassamento plena, adiposam pinguiusculi Hominis Tunicam perfecte æmulabatur: inter binas pericardii Laminas, rubram Carni similem, Substantiam deprehendi, unius Lineæ crassitie: utrum Musculares Fibræ fuerint, determinare non suscipiam. Cordis Substantiam, exteriori ejusdem Involucro limitata, Inflammatio haud adtigerat. Intra dextrum Ventrículo parva polyposa Concretio adfuit, Coloris pallide carneæ, satis solida; hæc ad latus, sub Venosis Valvulis, Ventrículo cohærebat, ope Funiculorum quorundam ligamentosorum, quos infigebat Carni; inde in Auriculam protrahebatur, cujus centro inserta erat ligamentoso quodam Funiculo, qui ibidem ab uno Auriculæ latere ad oppositum decurrebat.

In hujus Dissectionis Historia, aliquæ occurrunt causæ, quibus Pulsus Intermissio probabiliter adscribi queat, quæque igitur, ad diminuendum, *Solaniano* sensu, prægressæ Observationis Pondus, conferre possent. Verum hoc, post prudentem (observati inter pulsum Intermittentem, ac Diarrhœam, Torminaque, &c. Nexus intuitu) totius casus, & aliorum similium Factorum, considerationem, Lectoris judicio oportet relinquere.

Liceat ex hac Observatione brevem obiter animadversionem deducere; scil., admodum manifestum esse, quanta celeritate, quanto Vigore, internarum Inflammationum Progressus impediri debeat; adeoque, quantum acutarum Inflammationum Febrium Eventus dependeat a Methodo, qua hæc in ipsis suis Initiis tractantur. Etenim, si Inflammatio ad certum quemdam apicem ascenderit, omnes Medicinæ Vires Suppurationem avertere nequeunt, nec unita universæ Facultatis Scientia de Sequelis hujus, cum semel formata fuerit, respondere potest.

OBSERVATIO II.

Die 20. Januarii 1738, post meridiem, *Emanuel Carrera* levem & instabilem pulsus Intermissionem exhibuit.

82

hibuit. Ingenti tunc Flatuum per Anum Eruptione laborabat; Vesperi binas, flatulentas admodum, Sedes deposuit. Pulsus ejus præcedenti mane, & sequenti biduo, exploravi; sed nullam Intermissionem detegere poteram, neque aeger de ulla Ventris perturbatione hisce temporibus conquerebatur.

OBSERVATIO III.

Die 29. Januarii 1738. *Gallæciensis* quidam puer, ætate qualibet, quartaque, Diastole, stabilem Pulsus Intermissionem exhibuit. Ab eo tempore, usquedum proxima Vesperi reverteret, quinquies liquidam Alvum exoneraverat. Tunc vero Intermissionem minus frequentem, atque instabilem, deprehendi: & proximo mane Nosocomium deseruit.

OBSERVATIO IV.

Die 30. Januarii 1738, in ægro, cujus Nomen adnotare tunc neglexi, exigui temporis spatio, levem & instabilem Pulsus Intermissionem reperi. Rogavi igitur, an Diarrhœam passus esset? Eo se die binas Sedes habuisse, plurimosque, ipso, quo mecum loqueretur, momento, Borborygmus percipere, respondit. Hi sequenti Nocte continuabantur, qua Alvum tertia vice deposuit.

Nec ante, nec post, memoratum modo tempus, scil. 30. Vesperi, ullam in ejus Pulsu Intermissionem deprehendi.

OBSERVATIO V.

Die 22. Februarii 1738, circa Vesperam, in *Michaele Emes*, Nauta Britanno, qui in eodem cum supra dictis ægris Nosocomio decumbebat, instabilem dextræ Pulsus Intermissionem notavi, quarta, quinta, ac sexta.

H
pi.

prima, Diastole recurrentem. Longis aliquando Intervallis disperebat; tuncque, uti prius, revertebatur. Proximo mane longe levior, minusque frequens; Intermissio adfuit. Æger, a 22. circa meridiem, liquidas tres Sedes, & Noctu Borborygmus, habuerat.

OBSERVATIO VI.

Die 14. Octob. 1737., dum *Antequera* morarer, D. *Pablo de Castilla*, undecim annorum Puer, supra dicti Amici mei; Domini *Joannis de Pedraza y Castilla*, ex Fratre Nepos, post immodicam Fructuum horæorum ingluviem, in Quartanam Intermittentem incidit.

Proximo mane, hora nona, Don *Juan de Pedraza*, post singulas pulsationes Pulsum unius communis Diastoles spatio Intermittere, animadvertit; misitque nuntium, qui id mihi indicaret. Hora decimâ ægro aderam; interea quatuor jam Sedes habuerat: Intermissionem tunc minus frequentem, ac decrescentem, reperi; hæcque reliquo toto die irregularis atque instabilis permanebat. A 10, ad 12, tribus Tenesmis torquebatur.

Sequenti triduo, cum levi Diarrhœa, Tenesmis, Flatibus, & Borborygmis, invicem per Intervalla succedentibus, Pulsus in eodem fere irregulari Statu persistit. Quarto die purgatus est æger, &, quinque pollices longum, Lumbricum evomuit. Post quæ Intermissiones, Sedesque, minus etiamnum frequentes, & sine ullis Tenesmis, Flatibus, aut Borborygmis, usque ad 22. Octobris Vesperis, evenerunt; quo tempore, Intermissio ad unam, aliamve, ex sequentibus Pulsationum Periodis regulariter recurrebat, & in eadem aliquamdiu Periodo morabatur, priusquam ad alteram transmigraret: Periodi hæc, secunda quolibet, tertia, quinta, octava, decima, vel undecima, Diastole deprehendebantur. Ob maiorem hanc Intermissionis Regula-

gularitatem; licet haud talis foret, qualis *Solanianis* Legibus requiritur, Diarrhoeam tamen prædicendi periculum subii, & Noctu tribus quatuorve sedibus Prognosin confirmavit æger.

Intermissio minus iterum frequens atque instabilis succedebat, & adstrictior Alvus, donec utrumque Naturalem sensim statum repeteret.

OBSERVATIO VII.

Literis Amici mei, Domini Joannis de Pedraza y Castilla, communicata.

Elapsa septimana, una cum Domino *Antonio Alvarez*, Med. Doct., invisi ægram, quam Febre Acuta adfectam deprehendimus, illoque pulsus Intermittentis gradu, qui, futuram intra 24. horarum spatium, Diarrhoeam significat. Ad Venæ Sectionem inclinabat Doctor, sed, Diarrhoeæ expectatione, Remedium hocce differebat. Sequenti die, evanuisse intermittentem pulsum, nosque Diarrhoeæ spe excidisse, non sine admiratione deteximus. Examihata ægra, post ultimam Visitationem, Menses sibi prorupisse, atque etiamnum continuari, retulit.

Varie ratiocinabamur circa hoc Phænomenon, sed sub Criticis adeo Circumstantiis nulla Remedia præscribebamus. Biduo post rediit Intermissio; & sex septemve Sedibus excepta fuit.

Hic Casus admodum singularis videtur, si tuam mihi ea de re Opinionem communices, exactum tibi omnium, quæ comitabantur, Symptomatum Catalogum transmittam; exspecto etenim, fore, ut majori tunc, quam quod Negotia jam admittunt, Otio gaudeam, &c.

Antequera die 2. Aprilis 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

OBSERVATIO VIII.

Amicus meus, Dominus *Christophorus Solanus*, brevi post patris obitum, communicavit mihi Observationem, cunctis essentialibus Circumstantiis exacte similem pregressæ. In Acuta Febre, post duas Venæ Sectiones, & unum purgans, pulsus Intermittens adparuit; ad Mensium Eruptionem cessavit; his prætergressis, revertebatur; ultimaque hac vice, Diarrhœa Critica stipatus erat *.

OBSERVATIO IX.

Ab Amico meo, Domino Joanne de Pedraza, communicata.

Inter alias, circa *Solani* Inventum nuper factas, Observationes, sequens, quem etiamnum tractamus, Casus neutiquam, ut spero, displicebit. *Pedro de Avila*, sexaginta annorum Senex, in Tertianam Duplicem, Intermittentem incidit, cui pulsus Intermittens adangebatur, sed hac peculiari ratione, quod pulsus iste binorum distinctorum paroxysmorum, quibus Febbris illa, Intermittens componebatur, uni solummodo adhæreret, illius regulariter, cum quo inceperat, paroxysmi pedisequens, dum in altero, toto Febbris hujus Intermittentis Decursu, ne semel quidem occurreret.

Dicta pulsus Intermissio, tertia, quarta, & sexta, qualibet, pulsatione, recurrit; levis fuit, regulariterque secum adduxit Diarrhœam, cujus sola ope ille, quem comitabatur, paroxysmus integre fere evanuit, & alter, qui ab ipso Initio violentissimus fuerat, plurimum, nunc imminutus est. Sum &c.

Antequeræ die 6. Augusti 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

Quam.

* Vide similem Observationem Doctoris *Gomez*, pag. 37.

Quam Regulares, quam Stabiles, quam Sensibiles, in tribus hisce postremis Observationibus, Naturę Impetus!

OBSERVATIO X.

Ejusdem.

Diversas alias, de Sudoribus ac Diarrhœis Criticis, per relativos pulsus prævie indicatis, communicandas tecum Observationes habeo: sed illas proximæ Opportunitati servare cogor. Interea tibi significandum existimo, me aliquos Intermitterium Pulsuum Casus observasse, ubi nulla Diarrhœa, sed ingens, ejus loco, Ventris Tumultus, ac Murmur, cum Flatuum per Anum explosione, adparuit.

Antequeræ die 13. Novembris 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

OBSERVATIO GENERALIS.

Ab eodem communicata.

----- Alium Malignę Inflammatorię Febris Casum hoc tempore tractamus, ubi tres successive diversę Crises, una per Sudorem; per Alvum altera; tertia per Hæmorrhagiam Nasi, singulæ relativo suo Pulsu prævie indicatæ, adparuerunt; & melius habet æger. Hujus, aliarumque, Observationum exactas tibi Historias transmittam; simul atque permittet otium &c.

Antequeræ 21. Maji 1738.

Don Juan de Pedraza y Castilla.

Varii deinde intervenientes Casus meum cum prædicto Domino commercium suspenderunt primo, tandemque integre abruperunt. Hęc ratio est cur in præcedentium Observationum, data occasione, uti sub Præ-

24
xis, diversarumque Occupationum, Impedimentis licebat, mihi communicatarum, aliquibus Ægrorum Nomina, & peculiare aliæ Candoris Tesseræ, juxta ipsius, meamque, Intentionem, accurate suppleri non potuerint.

C A P U T III.

Prima Observationum Solanianarum Originis succincta Historia.

DAta hætenus Rerum, in *Solanianis* de Pulsu Observationibus præprimis essentialium, exacta & fideli Historia; iisdem, per varia nova Facta, nunquam prius edita, confirmatis atque illustratis; similis naturæ Exemplis quibusdam apud *Veteres* detectis; validissimisque, quæ de earundem Observationum Veritate ac Certitudine requiri possent, Documentis, in variis magni momenti Testimoniis, quæ in illarum Favorem conspirant, adlegatis; Restat jam, ut, primæ Rerum adeo Insolitarum Originis adjecta Historia, Lectorum Curiositati satisfaciam: maxime profecto *Insolitarum*, inter omnes, quæ post Circuitus Sanguinei Inventum usque nunc in Publicum emanarunt.

Anno 1707., cum *Solanus*, Medicinæ eo tempore Studiosus, Domini *Josephi Pabli*, Medicinæ Doctoris, & in Universitate *Granatensi* Professoris ac Vicedecani, Praxin in *Sti. Joannis de Dios, del Refugio*, atque *el Real*, Nosocomiis frequentaret †, in variis ægris Pulsum sæpe Dicrotum expertus est, & *Pablium* de Causa hujus, Usque, consuluit. Suadebat hic, ut ejus-

† In *Hispania* Moris est, ut, post Medicinæ Studium, Candidati, pro Gradu Doctoratus, Medici alicujus Praxin biennio frequentent: cæterum non admittuntur. Quemlibet Spectatum Medicum ejusmodi semper Discipulus sequitur, quem *Prædicante*, vel *Passante*, vocant.

ejusmodi Quisquilias, non nisi ex fuliginosis quibusdam Vaporibus oriundas, negligeret: quam ob rem *Juvenis Solanus* nullam deinde huic Phænomeno Attentionem adhibuit: donec Observaret, eos, qui ægristamulabantur, in quotidianis Symptomatum, quæ ipso absente contigerant, Relationibus, iterum iterumque *Pablo* mentionem injicere de Hæmorrhagiis Narium, in iisdem ægris, in quibus Pulsum Dicrotum ipse (*Solanus*) deprehenderat. Hoc curiositatem ejus, Attentionemque, resuscitavit, ac, serio agitata re, ad accuratius supra dicti phænomeni Examen impulit.

Proximus, in quo pulsus Dicrotum observavit, *Æger*, viginti duorum annorum *Juvenis*, Ardenti Febre impetebatur. Eventum operiri decreverat: Remediorum igitur, a *Pablo* præscriptorum: Usus clam avertit. Violentissima interim Mentis Inquietudine, ob *Avicennæ* auctoritatem, angebatur, qui jamjam lectus, Pulsus Martelinum (sic vocat Dicrotum) Malum esse, enuntiaverat †. Sed iis denuo, quæ aliis egris post eundem pulsus acciderant, incitatus, statuit nihilominus, Casum hunc Naturæ committere.

Sub hisce Angustiis, *Juvenis Solanus*, a quinta Matutina ad sextam Vespertinam usque, integrum transegit diem: quo tempore Nasi Hæmorrhagia adparuit, quæ, Intervallis aliquot comprehensis, unius & dimidiæ horæ spatio potrahebatur: placide fluebat Sanguis, & sex circiter Uncias toto illo tempore adæquabat.

Ab initio ad finem Hæmorrhagiæ exquisitus Observator ægri Pulsus non deseruit: eadem, qua Hæmorrhagia imminueretur, proportionem, plenitudinem quoque, ac Frequentiam, Pulsus imminui, & Secundum lictum sensim debilitari, fereque imperceptibilem evadere; deprehendit; sed, aliquamdiu ante singulos Hæmorrhagiæ Insultus, adsurgere denuo, ac manifeste crescere; & licet ab ipsis totius Hæmorrhagiæ Initiis Plenitudo Pulsus & Frequentia paulatim decrescerent,

H 4

Secun-

† Lib. 4. Fen. 2. Tract. I. cap. 27.

Secundum attamen Ictum ante quemlibet Hæmorrhagiæ Paroxysmum Periodice reverti; donec illa omnino denique transisset. Hujus Crisis ope æger perfecte convaleuit. Insolitus adeo Casus *Solanum* Juvenem inefabili Gaudio ac Stupore perfudit. Paucis deinde diebus, in altero quadragenario Ægro, similem in simili Febre Observationem, fausto non minus Successu, concinnandi, Opportunitate gavisus est: hac tamen Differentia, quod minor priore Hæmorrhagia, & Secundus Arteriæ Ictus primo debilior, adpareret; unde, de futuræ Hæmorrhagiæ copia ex pulsu dijudicanda, Ansam arripuit Observator.

Animo ad tales, quotquot occurrerent, Casus assidue intentissimo, suas de pulsu Dicroto Observationes ad illud sensim perduxit Fastigium, quod in hoc Opere Lectori innotuit.

Semel in Pulsum fixa *Solani* Attentio novam brevi, Intermittente Pulsu, admirationis & oblectamenti scenam aperuit. In memorato ante Nosocomio *del Refugio* Æger quidam Febre Acuta adfligebatur, cujus tertio die, Pulsum Intermittentem, aliquando singulis septem, aliquando singulis octo, Pulsationibus recurrere, *Solanus* sensit: quod, Morbi magnitudini copulatum, ex recepta tunc Prognosis Regula*, lethale, prima fronte, Indicium judicabat. Sed deinceps, suas de Pulsu Dicroto Observationes recolligens, ad quaslibet Casus hujus Permutationes sollicite attendere, & examinare, statuit, numquid Intermittentem Pulsum aliquis forte Effectus exciperet, iis analogus, quos Pulsui Dicroto successisse animadverterat. Prescriptorum Remediorum, ut in prægresso Casu fecerat, Usus cavet. At hic de quo, quæ primo nuper Hæmorrhagiæ Casu inexper-tum Observatorem torserant, Dubia & Angustiæ recurrerant. Hæc ipsum toto tertio die, & quarti dimidio, excruciarunt. Tunc autem, ingenti eo tempore Anxietate, acribusque Torminibus, afflictus æger in copiosam

deni-

* Vide pag. 93.

27

denique Diarrhœam incidit. *Solanus*, cui id indicabatur, statim ad Nosocomium advolat, explorat ægri Pulsum, Intermiſſionem ſecunda quavis Diaſtole recurrentem percipit, & illo, quod ad ægri latus tranſegit, duodecim horarum ſpatio, ſæpe tangendo Pulſum, uti Diarrhœa procederet, ita Intermiſſionem imminui, dētegit, donec, ægro omnibus Incommodis libero, omnino tandem evaneſceret.

Sic Juvenis Obſervator novum ſibi indies Lumen, Diligentia ſuæ Præmium ſimul & Incitamentum, irradiare perſentiit. Reliquo Anno 1707. Obſervationes ſuas feliciter, ſed clanculum ſemper, proſecutus fuit, ut, de impedito Remediorum, ægris ſub Dicroto & Intermittente Pulſu præſcriptorum, Uſu, Doctōris *Pabli*, Viri violentiſſimo Temperamento præditi, Offenſam deſſecteret. Denique Anno 1708. Oblectamento fruebatur *Solanus*, illam, quam hac via acquiſiverat, ſcientiam, Publico Maniſeſtiſſimoque Exemplo, demonſtrandi.

Don *Franciſco del Caſtillo*, Medicinæ Doctōr, *Granaſe* in Acutam Febrim incidit. Admodum ſeviebat Morbus, treſque, in illa urbe Præclari, Medici Collegæ ſaluti præerant. Sexto Febris die, Pulſum poſt ſecondas quaſque Diaſtoles Intermittere experti, Ægrum certiſſime Moritūrum, unanimiter pronuntiarunt. Juvenis *Solanus*, qui eo tempore *Pabli* Præceptoris Præxin frequentabat, petebat, ſi liceret, ſuam de hoc Caſu Opinionem exprimere; ſequē pro Naturæ Molimine ad evacuandos per ſedem Morboſos Humores Pulſus Intermiſſionem accipere, coram omnibus declarabat. Sed ſtatim Juveni indicebatur ſilentium; Temeraria ejus Opinio, & *Galeno* Contraria, cenſebatur; Ægri Morte Familiaribus annuntiata, abrumpebatur Conſilium.

Hora, eadem Veſperi, oſtava, violentiſſimos Ventris dolores, ſupra Pubem præcipue, percepit Æger, totiſque viribus inclamavit Remedium. Confeſſim uni Medicorum mittebatur nuntius: Juſſit ille, ut alborum Li-

lio

liorum oleo Abdomen inungeretur. Dolores nihilominus usque adeo intendebantur, ut, summa Anxietate, Æger de lecto ad cubiculi angulum exsiliret. Tristi hoc spectaculo perturbata, universa repente Familia circa ægrum confluit, ipsumque largam Crassæ ac Opacæ Urinæ copiam, duasque aut tres Sedes, evacuassee, reperit. Placide porro repetit lectum, tota Nocte dormivit optime, & Febre liber evigilavit.

Diarrhœa, priusquam contingeret, indicata, præsertim ut sequela symptomatis, quod Medici Lethale declaraverant, Juveni *Solano* non exiguum sane Honorem peperit, uniusque ex prædictis Dominis Favorem lucrata est: sed, quia Doctoratus Gradus etiamnum destituebatur, nullum inde solidum Beneficium retulit: &, angusta Domi re, Praxin exercendi causa, *Illorem*, parvum in vicinia Oppidum, discedere, haud diu post coactus fuit.

In hac Urbe, ubi, Archiatri titulo, Medicinam profitebatur, circa Anni 1709. finem, vel sequentis initium, frequenter Pulsum quemdam Inæqualem reperit, quem parum admodum curavit, donec, peculiari, quæ, post supra dictas Observationes, Pulsus semper examinabat, Diligentia, illum, Dicroti atque Intermittentis more, Regularibus sæpe Periodis recurrere, intelligeret. Ad quaslibet nunc, quæ in Pulsu occurrerent, Novitates abunde præparatus, Pulsus hunc sollicite explorabat, quem Criticis in universum Sudoribus, sed subinde Simplici tantum Humiditate, aut Eruptionibus Cutaneis, stipatum esse, deprehendit (de binis ultimis nullam in Prædictionum Legibus mentionem attulit); &, ut alias olim de Dicroto atque Intermittente Pulsu perfecerat, sic hasce etiam de Pulsu Inciduo Observationes, iterato Opere, perpolvit.

Jamque in Prædicendis Crisibus *Illorem* Famam acquisiverat *Solanus*, cum *Franciscus de Castro Palomino*, in eodem Oppido Chirurgus, illas, quarum adminiculo tot stupendas, uti ipse testis fuerat, Prognoses conficeret,

ret, Leges noscere, exoptabat. Hunc ea de re instruxit Auctor, permisitque, ægros suos inviseret; unde tantam in hac Methodo Experientiam adeptus est, ut, postquam *Illorum* reliquisset *Solanus*, variis ibidem loci felicibus Prælagiis celeberrimus evaserit, & commune, quocumque urgente Casu, Refugium.

Proximus, cui suam Prædicendi Artem communicavit *Solanus*, Don *Pedro Fermin* appellabatur, qui tunc Praxin ejus frequentabat in *Rute*, & *Iznajare* postea, nec non *Granatæ*, ubi Praxin Medicam exercuit, Crises faustis sæpe avibus prænuntiavit. Ad binos hosce Dominos, ut maturæ suarum de Pulsu Observationum Originis Testes, Auctor publice provocare consueverat.

En Historiam, quam de novarum Observationum incunabulis a *Solano* ipso accepi. Hæc in quibusdam (a mere Medica Historiæ Parte alienis) ab ista differt, quam in *Lapide Lydio* evulgavit; sed ibi, quæ *Pabulum* Præceptorem potuissent offendere, omnia prætermiserat.

Multiplex porro in Crisium Prædictione Lumen, quod Pulsu certe obtineri non poterat, *Veteribus* se debere, agnoscebat *Solanus*. Haud dubie animadvertit Lector, Auctorem, variis in hoc Opere Casibus, futuras ad statam horam Crises, ipsasque, quæ comitarentur, Circumstantias, prædixisse. Hoc, prima fronte, admodum stupendum & incredibile adparet singulis, qui *Antiquorum* Observationes de Februm Acutarum Natura, Characterem, generali Decursu, particularibusque Paroxysmis, & de diversis, ad quas in ejusmodi Febris & Paroxysmis variæ Crises solent occurrere, periodis, haud recolligunt: harum autem Circumstantiarum intuitu, cessat Stupor, & facillime concipitur, qui indicata per pulsus Crisis ad peculiarem Horam, & peculiaris ipsi jungenda phænomena, restringi queat. Sic v. gr. in Acuta Febre, regularibus paroxysmis, intra 24. horarum spatium futuram per Sudores Crisin pulsus indicet; illa, qua Paroxysmi Remissio exspectatur, Hora determinanda erit, ut tempus Crisis; quæ, juxta specifi-

cificam Febris indolem, violentiam, lenitatem, Ægri robur, temperamentum, ætatem, diversas alias conditiones, ipsiusque Crisis magnitudinem, Delirio, Rigore, Anxietate, &c., vel stipata erit, vel immunis. Pro Subjecto, quod ab *Antiquis* adeo accurate tractatum est, Generales hæ Animadversiones sufficiunt.

Non inutile erit, Lectorem hoc loco instruere de Circumstantia quadam, in Historia prædicti a *Solano* Icteri (p. 49.) prætermissa. Pulsus Incidui memorata ibidem Durities Auctori innuit, notatam inde Crisin haud futuram per Sudores: sed quid ipsum induxerit, ut Icterum fore judicaret, nequaquam exprimitur. Profundum hoc Mysterium videri potest, quod, ut penetretur, eximium quoddam Ingenium postulat, atque etiamnum forte Lectoris animum suspensum tenet. Sed revera nihil aliud erat, quam obviarum aliquot Morbi Circumstantiarum facilis quædam Combinatio. Melancholiæ Hypochondriacæ, triduo ante Crisin, Hypochondriorum Dolor & Tensio supervenerant: hæc, ex Pulsu, quo alia Crisis species indicabatur, nec Diarrhœa, nec Vomitu, nec Urinæ Profluvio, terminanda judicavit Auctor; adeoque, Icterum fore, conclusit, maxime Naturalem scilicet hujusmodi Casus Progeniem.

Sic ad vulgares aliquot, in unum adspectum collectas, Circumstantias exquisita Attentio tacitas Naturæ Operationes detegit, atque in Lucem educit Res, quæ Humanæ Industriæ Limites superare, cæteroquin videntur.

EPILOGUS.

Galenus, a *Baglivio* adlegatus, Pulsu post singulas pulsationes Intermittente proxime instantem Mortem denuntiari, statuit. Idem se in Acutis Febribus observasse, adfirmat *Baglivius*. Pulsus, illo gradu, *Solaniano* sensu, Intermittentis unica, quæ novi, *Exempla Prosperi Alpini* Observatio, & *Obs. 6. pag. 165.* jam inde
memo-

memorata, suppeditant. Agnoscere oportet, quod, in earum prima, Ægra, licet Crisis beneficio convalesceret, sub imminente tamen periculo, aut fuerit, aut esse saltem adparuerit. In altera autem, quantum animadverti potuit, tam brevi tempore Intermissio perstitit, ut neutra ex parte isthæc urgeri queat. Ægros revera aliquot, Acutis Febribus conflictatos, Intermitte ad secundas quaslibet tertiasque Diastoles Pulsu, feliciter convalescere, variis in hoc Opere Observationibus demonstratum est. Verumtamen Casus, a Baglivio memorati, Eventus periculosus hactenus, si non lethalis, videtur. Nihilominus, ut res hæc absolute decidatur, multum verisimiliter contribuere poterit pulsus Conditio: Parvus, Debilis, & ad singulas præsertim Diastoles Intermitte, pulsus lethale, in universum loquendo, Indicium suppeditet. Huncque, ut videtur, Casum, in prima de Intermitte pulsu propositione, Solanus respexit; quem (pag. 6. n. 1.) *Tunc tantum Mortem portendere, enuntiat, cum robur, ad perficiendam Crisin requisitum, deficit*. Sed utrum pulsus, eo gradu, Intermitte, validus licet & insignis, Signum Fatale exhibeat, id, una cum omnibus, quæ huc usque dicta sunt, prudenti Lectoris Meditationi atque Experientiæ, submisso animo relinquam. Etenim, ut illud hic repetam, referre Facta, novam Observationum Scenam recludere, aliosque, majori Experientia & opportunitate feliciori me præcellentes, Medicos ad serium adeo insoliti, adeo gravis, Negotii Examen impellere, præcipuus mihi Scopus fuit, &

Fungar vice Cotis.

F I N I S.

TA-

T A B U L A

CONTENTORUM.

P A R S II.

Varias novas circa idem Subiectum Observationes continens; una cum animadversionibus in SOLANIANAS prædictionis leges, & monitis quibusdam generalibus de natura Crisum; earumque apud ANTIQUOS consideratione, & apud MODERNOS neglectu.

S E C T I O I.

Productum propriarum mearum Observationum circa nexum a SOLANO observatum inter ante memoratos Pulsus & Crises.
pag. 37.

C A P U T I.

Productum propriarum mearum Observationum circa Pulsum dicrotum. ibid.

C A P U T II.

Productum propriarum mearum Observationum circa Pulsum intermittentem. 39

C A P U T III.

Generales animadversiones circa totum Subiectum. 40

C A P U T IV.

Monita quadam generalia de natura Crisum; earumque apud ANTIQUOS consideratione, & apud MODERNOS neglectu. 51

S E C T I O II.

Continens exempla quadam peculiaria ex propriis meis Observationibus circa supra memoratos Pulsus & Crises; cum variis selectis casibus mihi per amicos communicatis. 71

C A P U T I.

Novæ Observationes circa Pulsum dicrotum. ibid.

C A P U T II.

Novæ Observationes circa Pulsum intermittentem. 86

Additum est singulare Caput, primi ortus Observationum SOLANIANARUM brevem historiam exhibens. 94

INDEX GENERALIS.

103

A.

ACCIDENTALIA (*Symptomata*) Vid. *Symptomata* .

AACUTÆ febres vid. *Febres acutas* .

ADSTRINGENTIA .

Fugant *Pulsum Dicrotum* .

75

Fugant *Pulsum Intermittem* .

21

AER .

Ejus calor *Gadibus* vid. *Calor* .

---- frigus *Gadibus* vid. *Frigus* :

ÆTHIOPS :

Ejus casus .

80

ALBERTINUS [*Hippolytus Franciscus* .] Ejus observatio-
nes :

De necessario , pro radicali *Febrium Intermitentium*
cura ; *Crisium* cum *Cortice Peruviano* concursu . 63
ad 65

De ejusmodi *Intermittentibus Febribus* , quas vel comi-
tatur , vel præcessit ; consuetæ cujusdam *Evacuationis*
suppressio . 65

Confirmatæ a variis aliis *Medicis* .

62

ALPINUS [*Prosper* .]

Ejus Error , quoad *Propensionem Pulsus Intermitentis*
in *Acutis Frebribus* . 30

Ejus Observatio circa hunc *Pulsum* .

29

Hæc duabus *Conditionibus a Solaniani Prædictionum*
Regulis videtur discrepare

30

In *Solani* favorem manifestum testimonium . XV.

31

Ad *Solani* ætatem in *Adversariis Medicis* obscura .

XV. 31

ALVÁREZ [*Dr. Don Antonio* .]

Ejus *Observationes* circa *Pulsum Dicrotum* . 13 73

Testis fuit variarum *Prædictionum Solani* . 13 *ibid.* 23 & 73

ALVI *Constipatio* .

Quar-

Quandoque observata sub Pulsu Intermittente. 39

ALVI Laxitas.

Quandoque observata sub Pulsu Intermittente. 39

ANGLI Medici vid. *Medici*.

ANTIQUI.

Casus, ex iisdem, *Solanianis* Observationibus analogi. 28

Auctoris præsentis Opusculi Animadversiones circa *Crisium* considerationem apud eos. 52 ad 71

Ex iisdem derivavit *Solanus* ea, ex quibus *Crisium* Hora prædici potest. 8 99 & 100

Eorum Doctrina circa *Creses* non pro ridicula tractanda. 57

Eorum Dogmata circa *Crises* qualia revera sint. 52 & 53

Vendicata Factis. 54 55 57 & 58 59 69

Eorum Facta & Regulæ pro *Crisium* Prædictione adoptata a *Bærhavio*. 59

Eorum Facta a *Modernis* quibusdam confirmata. 54 55 59 69

Eorum Facta confirmata a *Foresto*. 55 & 56

Et ab *Hoffmanno*. 55

Eorum Facta neglecta a plerisque *Modernis* sine sufficienti causa. 52 ad 54

Incertitudo vel Falsitas Criticorum Signorum, ab iis traditorum, numquam legitime a *Modernis* probatæ sunt. 59 ad 60 70

Objectiones contra *Crisium* Observationem apud eos, male fundatæ. 54

Sollicite Criticæ Evacuationis Copiam observaverunt. 8

Eorum Prognoses, circa Pulsum Intermittentem. 96

Falso lethales. 29 51

Eorum Regulas de Prædictione *Crisium* feliciter secutus est *Forestus*. 56

APOPLEXIA

Quandoque observata est Sequela Februm Intermittentium, curatarum per Corticem, absque interventu *Crisium*. 64

ARTERIÆ.

Aorta Inferioris compressio vid. *Compressio*.

Axilla

Axillarium Arteriarum compressio. vid. *Compressio*.

Arteriæ Mensentericæ. vid. *Mensentericæ arteriæ*.

Arteriæ Renales. vid. *Renales arteriæ*.

Temporalium arteriarum pulsatio. vid. *Pulsatio*.

ARTERIOTOMIA.

Subiti ejus & mirabiles effectus in Cephalalgis Chronicis. 66

Applicabilis ad Acutos Casus. 67

Neglecta hisce temporibus. *ibid.*

AUCTOR præsentis Opusculi.

Operis ejus momentum consistit in Novitate & Veritate Factorum, quæ continet. VII. Quarum illa facile ab unoquoque Lectore agnoscetur, unde non probabitur. *Ibid.* Hæc vero solidissime pertractabitur, & optime apparet ex Relatione addita. XII. ad XV.

Opus *Solani* a *Petro Roxo* ipsi traditur. XII.

Illud diligentissime legit, & Observationes omni candore instructas invenit. XIII.

Antequam tamen petit, ne minimo quidem dubio locus foret, & humanissime a *Solano* recipitur, qui Veritatem Observationum suarum ipsi probat. XIII.

71

Novit aliquos, qui *Solani* Observationes nequidem animadvertabant, donec mera Experientiæ vi convincerentur. XIV.

Peculiarem de se ipso mentionem prætermittit, & Lectori de candore suo relinquit judicium. XV.

Lectorem monet de *Solani* in Medicina & Philosophia naturali cognitione infirma, ut omni præmaturæ exceptioni occurrat. XVI.

Quare Observationum editionem non distulerit. XVI. & XVII.

Perfuaserat *Solano*, ut correctam Observationum suarum editionem prepararet, quam obitus ipsius prævetit. XVII. & XVIII.

Collegarum & aliorum Medicorum auxilium provocat, ut Observationes perfectiores communicent. XXIX. XVIII. 33 101

Operis suis Divisionem dat & veniam a Lectore petit, si leves quasdam incurias observaverit. XVIII.

Factorum Similitudinem, quantum potuit, evitavit.
XVIII.

Quare Sinensium Artem in explorandis Pulsibus silentio prætermittat. XIX.

Quare peculiare de *Crisium* observatione Caput addiderit. *ibid.* 50 & 51

Meruit, ex *Crisium* neglectu, ne opus ejus tamquam fraudulentum Censuram subeat. 51

Objectionem hanc tamen præcavet. 51 & 52

Adserit *Modernorum* neglectum circa Antiquam Observationem *Crisium* nondum hætenus legitime justificatum. 52 & 53.

Ejus Animadversiones circa *Crisium* apud *Modernos* neglectum & considerationem apud *Antiquos*. 52 ad 71

--- in Sir John Floyer's *Pulsewatch*. I ad 2

Ejus Animadversiones de celeri Inflammationum Progressu in Acutis Febribus. 88

--- circa Pulsus Dicrotum. 40 ad 45

--- intermittentem. 45 ad 46

Experientia convictus de nimia Conclusionum latitudine, quas, in Legibus pro Prædictione *Crisium* constructis, fecit *Solanus* XV. ad XVI. 8 43 ad 46 48 83

Ejus differentia a *Solano* unde pateat. 48

Observationum ejus defectus causæ quædam. 41 ad 42

Ex ejus Observationibus determinari potest Connexio inter Criticos *Solani* Pulsus & relativas horum Crises. 9 &c. 37 ad 43

Ejus Observationes *Solanianis* Factis fidem adjiciunt. 48

Differentiæ inter ejus & *Solani* Observationes circa *Pulsus Dicrotum*. 9 &c. 40 ad 43

Ejus Observationes circa *Pulsus Dicrotum*. 37 ad 39 71 ad 85

--- de narium Hæmorrhagia absque *Pulsu Dicroto*. 40

--- circa *Pulsus Intermittentem*. 39 86 ad 92

--- Observatio de Diarrhœa Critica sine *Pulsu Intermittente*. 76

Non observavit *Pulsus Inciduum*, nec *Dicroti* vel *In-*
ter-

mittentis a majoribus gradatim ad minores adparitiones Progreſſum, nec *Crifes* per *Vomitum* vel *Urinam*. 42

Qua intentione præſentes Obſervationes communicet. 49

Ejus Obſervationes *Solanianis* inferiores. 41 ad 43 48

--- limitant & corrigunt Leges Prædiſtionum *Solanianas*. 43 ad 46 49 83

Ejus Obſervationes novæ in *Medicina*. 41

--- Obſervatio de Pleuritide deſuncti Diſſectione. 87 & 88

--- Obſervationes repetendæ cum cautela & prudentia. 49

--- ſimiles ex *Antiquis*. 28

--- Obſervationum Uſus & finis. 49 ad 52

Edoſtus omnes *Solani* Obſervationes, æqualis cum iis, quas edidit, exactitudinis non fuiſſe. 48

Non omnes *Solanianas* Obſervationes enarrat, ſed quasdam ſeligit. 10

AURES.

Affectæ ſub Pulſu *Dicroto*. 37

AVICENNA.

Pulſum *Martelinum* immerito malum enuntiavit. 95

AVILA (*Pedro de*)

Ejus Caſus. 87

B.

BAGLIVIVS.

Obſervatio ejus de fluidis, intra craſſa Inteftina contentis, & per Veſicam abſorptis. 31

Obſervatio ejus circa Pulſum Intermittentem, 100

BALLONIUS.

Judicii limari Præcticus. 61

Strictiſſime prohibet Purgantia, appropinquante, vel præſente, Die Critico. *ibid.*

BELLINI.

Opinio ejus ingenioſa tantum Hypotheſis contra *Crifes*. 54

BOERHAAVE.

Admittit Facta adlegata, & Regulas ſtatutas, ab *Antiquis* pro Prædiſtione *Crifum*. 59

BORBORYGMI.

C.

CALOR *Aeris*.Ejus gradus *Gadibus*.

XXI. ad XXII.

CANDIDATI *Medicine*. vid. *Medicina*.

CAPUT.

Ejus adfectionum quarundam causa videtur fuisse Hypochondriorum Obstructio. 79

Periculosi hujus adfectus, sequentes curam Febrium quarundam Intermittentium per Corticem, absque Crisum interventu. 64

Varie adfectum sub Pulsu Dicroto. 7 12 37 42 72 74
76 77 78 81 82 83 84CARRERA (*Manuel de*).

Ejus casus. 88

CASTAN (*Doctor Don Pedro*).

Ejus Observationes circa Pulsum Dicrotum. 15

CASTILLA (*Don Pablo de*).

Ejus casus. 90

CASTILLO (*Doctor Don Francisco del*).

Ejus casus. 97

CASTRO PALOMINO (*Franciscus de*).Primus instructus a *Solano*, de Legibus ipsius in prædicendis *Crisibus*, felicibus præfagiis celeberrimus evadit. 98

CATALÉPSIS.

Observata sub Pulsu Dicroto. 83

CATHARTICA. vid. *Purgantia*.

CAUTELA.

In examinando Pulsu Dicroto. 72

In formanda inde prognosi. 49

CEPHALALGIA *inveterata*.

Resistit evacuationibus juxta communem Venæ Sectionis & Purgationis Methodum institutis. 66

Subito curata per Arteriotomiam. *ibid*CERTITUDO *in Medicina*. vid. *Medicina*.CLIMATA *Septentrionalia*. vid. *Septentrionalia Climata*.

COCTIO.

Vetustum circa illam Observationes a nullis aliis evertuntur. 59 ad 70

COLON *intestinum*. vid. *Intestina*.

COMA.

Observatum sub Pulsu Dicroto.

37 83

COMPRESSO *Arteriarum*.

Aortæ inferioris, videtur causa fuisse Hæmorrhagiæ Na-
rium.

79

Axillarium.

Ad illam non est limitata causa Pulsuum Criticorum.

46 & 47

CONNEXIO.

Inter Criticos *Solani* Pulsus, & relativas horum Crises,

Factis stabilita.

9. &c. 37 ad 43 49

Insignem pro *Crisi* evidentiam format.

49

Non debet examinari per Theoriam.

46

Limitata.

43 ad 46 49 83

Ex hac *Crises* in lucem productæ, & producendæ, ad
aliquot dierum distantiam pronuntiatur & pronun-
tiandæ.

49

Ex hac patet Differentia *Auctoris* præsentis Opusculi a
Solano.

ibid.

Cum Pulsu Dicroto connexionem non habent Hæmorrha-
giæ Narium, per Vasorum Erosionem productæ.

45

CONVULSIO.

Quandoque causa Pulsus Intermittentis Instabilis.

46

CONSTIPATIO *Alvi*. vid. *Alvi Constipatio*.

COR.

Ejus Inflammatio. vid. *Inflammatio*.

Morbi ejus causæ Pulsus Intermittentis.

45

Ejus Polypus observatus.

88

Pulsus Critici non oriuntur a causa, ad illud limita-
ta.

46

Suppuratum, & Pericardio adhærens

87

CORPORIS *Situs*.

Ad eum non est limitata causa Pulsuum Criticorum

46

CORTEX *Peruvianus*.

Non curat efficaciter & tuto Febres Intermittentes si-
ne interventu *Crisium*.

62 ad 64

Promiscue adducit varias *Crisium* Species

63

Salutares ejus effectus non limitati ad aliquam peculia-
rem *Crisin*.

64

Datus cum roborantibus Catharticis, in quibus casibus bene cesserit. *ibid.*

Ejus, sine adjuncta *Crisium* ope, in Februm Intermittentium curatione, Inefficacia ad Remediorum effectus scientiam nos ducit. 65 ad 69

CRIADO Y BALBOA (*Doctor Don Francisco.*)

Testis est aliquot Prædictionum *Solani.*

12 18

CRISES.

Historiæ earum, unice per Pulsum prædictatum, fabulosa videri debent. VIII. Unde erudito Orbi significatur, qua fide Opus hoc Publico offeratur, & optime apparet ex Relatione addita. XII. ad XV. Observatæ citra ulla Pulsuum prægressa Indicia 6 40

76

Regulariter juxta *Solanum* subsequuntur Pulsus, qui illas innuunt. 6

Crisi cuidam aliquando nova alia Crisis substituitur 7
conf. 29 ad 31

Aliquando plures accidunt simul. 7 ad 8

Hujus rei exempla 12 24 93

Earum Hora probabiliter prædici potest. 7 58 99

Crisis Indicia cum *Solanus* observaret; Remedia prohibuit.

11 22 23 27 28 95 & 96

Earum decursui regulari repugnare Climata Septentrionalia, diu Objectum fuit. 33

Inter Criticos *Solani* Pulsus, & relativas horum Crises

Connexio Factis stabilita. 9 &c. 37 ad 43 49

Per Pulsum Dicrotum indicatæ minus regulariter succedunt. 37 ad 44

Ex Connexione inter Pulsus & relativas eorum Crises patet *Auctoris* præsentis Opusculi a *Solano* differentia.

48

Unde in lucem productæ, & producendæ, ad aliquot dierum distantiam pronuntiata, & pronuntiandæ. *ibid.*

Connexio inter eas & Pulsus, ipsas indicantes, insignem pro Crisi evidentiam format. 49

Ad eas avertendas comparata Moderna Praxis. *ibid.*

Earum Prænotio ingens Privilegium. 50

Earum Observatio in contemptum incidit post *Paracelsum*

<i>sum atque Helmontium; & Medicinæ per Chemicos infa-</i> <i>tionem.</i>	50 65
Ex universali harum neglectu metuendum, ne Opus præsens tamquam fraudulentum censuram subeat.	51
<i>Moderni</i> hæcenus in earumdem neglectu nulla ratione sustentari.	52 ad 54
Vera Substantia Doctrinæ Crisum.	52 ad 53
<i>Auctoris</i> præsentis Opusculi Animadversiones, circa ea- rum apud <i>Modernos</i> neglectum, & considerationem apud <i>Antiquos</i> .	52 ad 71
Per eas non omnes Acutæ Febres terminantur.	52
Male fundatæ Objectiones contra easdem.	54
Examinandæ Factis.	54 69
<i>Antiqui</i> in illarum favorem Factis insisterunt.	54
57 58 59 69	
Exemplum hujus rei ex <i>Foresto</i> .	55 ad 56
Confirmatæ a <i>Modernis</i> Medicis.	54 58 69
Exemplum hujus rei ex <i>Fred. Hoffmanno</i> .	54
Non ridicule tractandæ.	57
Non sunt violenti Conatus Naturæ sibi ipsi relicta, sed stabilia ejus Opera.	57 ad 59 69
Quandoque accidunt post repetitas omnis generis Eva- cuationes.	11 12 15 25 26 49 57 72 74
Sæpe citra ullum notabilem in ægro tumultum.	57
Generaliter fixum Ordinem sequuntur.	58
Objectiones contra earum Usus Præcticos solvuntur.	57
ad 60	
Eæ in levibus Febriculis imperceptibiles; evidentiores in gravioribus; in violentissimis violentæ.	59
Purgante impeditæ, periculosæ & lethales.	61 62
Sine earum interventu non tuto curantur Febres inter- mittentes, ope Corticis Peruviani, vel aliorum Fe- brifugorum.	62 ad 64 ^e
Corticis Peruviani, in Intermittentium Februm cura- tione, Inefficacia, sine earum interventu, nos ad Re- mediorum effectus scientiam deducit.	65 ad 67
Earum variæ distinctæ Species sequuntur usum Corticis Peruviani, vel aliorum Febrifugorum.	63
Earum Tempus post usum Corticis Peruviani non sta- bile.	64

- Sanant recentes Viscerum Obstructiones, ab Intermit-
tentibus Febris natas. *ibid.*
- Incertitudo vel Fallitas Criticorum Signorum, ab *An-*
tiquis traditorum, numquam legitime a *Modernis* pro-
batæ sunt. 59 ad 60 70
- Quæ Demonstrationes requirantur. 59
- Periculum valida, sine ullo Crisium respectu, Remedia
in Acutis Febris præscribendi, demonstratum per
Facta. 60 ad 64 70
- Salutares bonarum Crisium effectus illis, quos efficacis-
sima nostra Remedia producant, superiores esse, ideo-
que per hæc proprie suppleri non posse, Factis & Ra-
tione demonstratur. 65 ad 68 70
- Notabilis Differentia in eventu talium Acutarum Fe-
brium, quæ Crisibus, vel comitatæ, vel destitutæ
sunt. 55 56
- Earundem Observatio cum Strenua admodum Curandi
Methodo potest subsistere. 68 70
- Earundem Observatio Medici attentionem exigit. 68
- Ea felix futura Medici otium clamat. *ibid.*
- Medium est inter Pusillanimitatem, Otiosam & Tumultua-
riam Præcipitem Praxi. 69 ad 70
- Aliquando retardantur ob fluidorum vel emundiorum
vitium. 41 45 77 81
- Aliquando perniciosæ ob accidentalem debilitatem. 8 20
- Hujus rei exempla. 13 14
- Quando prædicendæ felices. 7 ad 8 58
- Pro Prædictione earum Leges. vid. *Leges.*
- CRITICA *Diarrhœa.* vid. *Diarrhœa.*
- CRITICA *Evacuatio.* vid. *Evacuatio.*
- CRITICA *Hæmorrhagia.* vid. *Hæmorrhagia.*
- CRITICA *signa.* vid. *Signa.*
- CRITICA *symptomata.* vid. *Symptomata.*
- CRITICA *Urina.* vid. *Urina.*
- CRITICI *dies* vid. *Dies Critici.*
- CRITICI *Pulsus.* vid. *Pulsus Critici.*
- CRITICUS *Icterus.* vid. *Icterus.*
- CRITICUS *Sudor.* vid. *Suder.*
- CRITICUS *Vomitus.* vid. *Vomitus.*
- CRUDITAS.

<i>Antiquorum</i> circa eam Observationes nullis aliis eveniuntur.	113 59 ad 60
CRUOR.	
In Hæmorrhagia Narium vid. <i>Hæmorrhagia</i> .	
CUENCA (<i>Ludovicus De</i>)	
Ejus casus.	17
CUESTA (<i>Franciscus Martinus De</i>).	
Ejus casus.	75
CUTANEA Eruptio. vid. <i>Eruptio cutanea</i> .	
D.	
DEBILITAS.	
Quandoque causa Pulsus Intermittentis Instabilis.	45
Ob eam Crisis lethalis evadere potest.	8 13 20
DELGADO (<i>Juan</i>).	
Ejus casus.	11 13
DELIRIUM.	
Observatum sub Pulsu Dicroto.	7 12 37 74 81 83
DIARIUM Thermometricum.	
Paratum <i>Gadibus</i> .	XXI. XXII.
DIARRHOEA.	
Notata per Intermittentem Pulsam.	3
Exempla hujus rei. 12 16 &c. 24 39 83 86 &c. 96 ad 98	
Critica, observata absque prægresso Pulsu Intermittente.	76
Crisis per eam, & per Urinam, Indicium non accurate distinctum est.	30
Crises per eam, & per Urinam, facile inter se invicem convertibiles.	31
Critica, aliquando sequitur usum Corticis Peruviani vel aliorum Febrifugorum.	63
Critica, perniciofa evadere potest ob accidentalem debilitatem.	20
DIAZ (<i>Frater Francisco</i>).	
Ejus casus.	17
DICROTUS Pulsus. vid. <i>Pulsus Dicrotus</i> .	
DIES.	
Critici, qui.	53 55
≈ Probati Factis.	55 ad 56 69
3. 4. 7. 11. 14. Dies pro Criticis Revolutionibus notabiles in Febris Acutis.	54
	Se-

Septenarii & Semiseptenarii faustis Crisibus peculiariter des-
dicati. 53

7. in Fastis reliquis superior. 56

14. Septimo proximus, quoad felices Crisium eventus.
ibid.

4. 9. & 11. pro infaustis Crisibus notabiles. 54 56

Die Critico prohibentur Evacuaciones a *Ballonio*. 61

Die Critico lene Purgans, in Acutis Febribus exhibi-
tum, lethale: 61 62

Objectiones contra eos male fundatæ. 54

DOLORES.

Capitis, Frontis, Temporum, Nasi, Oculorum, & Au-
rium, sub Pulsu Dicroto observati: 7 37 76 77 81
83 84

DURAN (*Alonfus*).

Ejus casus. 20

E.

EMES (*Michael*).

Ejus casus. 86

EMUNCTORIA.

Eorum Resistentia moratur Crises. 41 45 77 81

ERUPTIO *cutanea*.

Observata sub Pulsu Inciduo. 58

EVACUATIONES.

Criticarum Evacuacionum Copiam sollicite observave-
runt *Antiqui*. 8

Eam neglexit Solanus. *ibid.*

Fœtidæ non lethales. 67

Prohibentur a *Ballonio*, Diē Critico. 61

Generales: harum Inefficacia in removendis quibusdam
Morbis. 66

Post omnis generis Evacuaciones Crises aliquando con-
tingunt. 11 15 25 26 50 67 72 74

Particulares: in quibusdam tantum Casibus, noxiis hu-
moribus liberare corpus, vel solidorum tonum muni-
re, valent. 65 66

Solitæ cujusdam Suppressio periculosa, post usum Cor-
ticis Peruviani in Febribus Intermittentibus. 63

Criticarum Evacuacionum Quantitas. vid. *Quantitas*.

Hæmorrhoidales. vid. *Fluxus Hæmorrhoidalis*.

Menstruæ: vid. *Fluxus Menstruus*.

F.

FEBRIFUGA.

Non, nisi Crisum interventu, curant Febres Intermit-
tentes. 63

FEBRES *acutæ*.

Earum Revolutionibus Dies critici *Septenarii* & *Semi-*
septenarii dedicati. 53

In iis Dies 3. 4. 7. 11. 14. notabiles pro Revolutioni-
bus Criticis. 55

In iis proinfaustis Crisibus notabiles 4. 9. & 11. Dies.
55 56

In levibus, Crises imperceptibiles; in gravioribus evi-
dentiores; in violentissimis violentæ. 59

Non omnes per Crisin terminantur. 53

Earum eventus præcipue dependet a Methodo Curandi,
primis ipsis invasionis diebus adhibita. 68 88

Differentia eventus earumdem, cum, vel sine Crisi-
bus. 55

In iis juxta *Ferrenum* Pulsus Intermittens est legitima
exhibendi Purgantis Indicatio. 43

Sub Intermittente Pulsu falso dictæ lethales. 29 51
52 96 97

In iis Natura non satis æstimata. 51 60 ad 65

In iis *Radicissus* caute admodum utebatur Remediis tur-
bantibus, & mitissimis etiam cathartics. 61

In iis leve Purgans Die Critico exhibitum lethale.
61 62

Valida in iis Remedia Præscribere periculosum. 60 ad
64 70

Quandoque Sequelæ sunt Febrim Intermittentium, per
Corticem curatarum, absque Crisum interventu. 63

Intermittentes.

Fallax harum cura, & subinde lethalis, sine interven-
tu Crisum. 62 ad 65

Praxis eminentium quorundam Medicorum *Londinen-*
sium huic Observationi analoga. 63

In harum cura inefficacia Corticis Peruviani, sine Cri-
sum ope, nos ad Remediorum effectus scientiam de-
ducit. 65 ad 69

Ter-

Tertiana duplex sanata paucis Tart. Vitriolat., Nitr. Antim., & Sal. Absynth. dosibus. 85

In iis quas vel comitatur, vel præcessit consueta quedam Evacuatio, ea suppressa periculosa. 63

In iis Natura non satis æstimata. 62 ad 65

Harum Paroxysmorum Sudores Pulsus Inciduus, ut plurimum, non præcedit. 6

FELLIS *Vesicula*. vid. *Vesicula Fellis*.

FERMIN (*Pedro*).

Proximus, cui suam Prædicendi Artem communicavit *Solanus*, 98

FERREN (*Doctor*).

Ejus Observatio circa Pulsum Intermittentem. 43

FLATUS.

In intestinis observati sub Pulsu Intermittente. 17
39 86 88 90 93

FLOYER (*Sir John*).

Animadversio in ejus Librum *Pulse-watch*. 1

Plurimum operis impendit explicandæ *Sinensium* Arti, in explorandis Pulsibus. XIX.

FLUIDA.

Eorum Vitium quandoque moratur Crises. 41 45 77 81

FLUXUS.

Hæmorrhoidalis. 65

Menstruus. *ibid.*

Suppressi, per Venæ sectionem, eadem vel majori copia institutam, proprie compensari nequeunt. *ibid.*

Cur? *ibid.*

Menstruus indicatus per Pulsum Intermittentem. 92

Purulenti. vid. *Purulenti fluxus*.

Salivæ. vid. *Salivæ fluxus*.

FORESTUS.

Observationes ejus illas *Veterum* circa Crises confirmant. 57 & 58

Antiquorum Regulas de Prædictione Crisium feliciter secutus est. 58

FRIGUS.

Aeris *Gadibus*.

XXI. & XXII.

FRONTIS Dolor. &c. vid. *Dolor*.

FUENTES [*Doctor Don Raphael de*].

Testis unius Observationis de Pulsu Inciduo. 25 & 26
G.

GALENUS.

Ejus Error. fœtidarum excretionum respectu. 67

Respectu Pulsus Intermittentis. 29

Observatio ejus circa hunc Pulsum. 10

Felix ejus Prædictio Criticæ Nasi Hæmorrhagiæ. 60

GARZIA [*Frater Cecilio*].

Ejus Casus. 22

GARZIA [*Doctor Don Francisco*].

Testis unius Observationis de Pulsu Dicroto. 83

GARZIA [*Frater Michael*].

Testis unius Prædictionis *Solani* ex Pulsu Intermittente. 18

GODOY Y ROXAS [*Don Alfonso de*].

Ejus Casus. 23

GÓMEZ [*Doctor Don Joseph*].

Observationes ejus circa Pulsum Dicrotum. 11

----- circa Pulsum Intermittentem. 19. &c.

----- circa Pulsum Inciduum. 22

GÓMEZ [*Frater Juan*].

Ejus casus. 24

GONI Y AVENDANO [*Don Geronimo*].

Ejus casus. 16

GRANA [*Sylvestre de*].

Ejus casus. 86

GUTIERREZ DE LOS RIOS [*Emanuel*].

Compendii *Lapidis Lydii* Editor, judicio carens. XVII

H.

HÆMORRHAGIA.

Narium; per Pulsum Dicrotum indicata. 1

Exempla hujus rei. 11 &c. 24 37 &c. 71 &c. 95
ad 96

Non sequitur semper Pulsus Dicrotum. 6 ad 7 38

Observata sine Pulsu Dicroto. 41

Ei non semper absolute possumus confidere ex adpartitione Pulsus Dicroti. 44

Juxta *Auctorem* præsentis Opusculi Pulsus Dicrotus est
potius Inclinatio ad Narium Hæmorrhagiam, quam
absolutum ejus Indiciu. *ibid.*

In

- In ea si Cruor pallide ruber, & parca copia fluxerit,
 ægri lente reconvalescunt; lentissime vero, si cum
 eodem colore abundaverit. 7
- Quandoque retardata ob Densitatem Sanguinis, vel Va-
 forum Resistentiam. 41 45 77 81
- Copiosa, non semper violentos Capitis adfectus præca-
 vet in Morborum principio. 83
- Per tacitam Vasorum Erosionem producta Pulsu verifi-
 militer numquam indicatur. 45
- Critica, lethalis ob accidentalem Debilitatem. 13
- Felix ejus Prædictio, a Galeno facta. 61
- Quædam probabiliter per Aortæ compressionem orta. 79
- HÆMORRHOIDALIS** *Fluxus*. vid. *Fluxus Hæmorrhoidalis*.
- HÆMORRHOIDES**.
 Observatæ sub pulsu Intermittente. 39
- HEPAR**.
 Ejus parvi Lobi limbus lividus inventus. 87
- HERCULEA** *Medicina*. vid. *Medicina*.
- HEREDIA Y BAZAN** [*Don Antonio de*]
 Testis unius *Solaniane* Observationis de Pulsu Dicro-
 to. 12
- HIPPOCRATES**.
 Ex ejus *Aphor. 8. Sect. 3.* verisimiliter deducta fuit Ob-
 jectio, Climata Septentrionalia regulari Crisum de-
 cursui repugnare. 33
- Objectiones contra ejus *Aphor. 61. Sect. 4.* male funda-
 tæ. 53
- Ejus *Aphor. 71. Sect. 4.* citatur. 23
- HISPANI** *Medici*. vid. *Medici*.
- HOFFMANNUS** [*Fredericus*].
 Ejus Observationes confirmant illas, quas *Veteres* de
 Crisibus confecerunt. 54
- HUMIDITAS**.
 Observata sub Pulsu Inciduo. 98
- HYPERCATHARSIS**.
 Observata Sequela Menis Cathartici, appropinquante,
 vel præfente Die Critico, exhibiti. 61 62
- HYPOCHONDRIORUM** *Obstructio*.
 Probabiliter causa Hæmorrhagiæ cujusdam Narium. 79

ICTERUS *Criticus.*

Indicatur Pulsu Inciduo cum Arterię Duritię. 5. & 6.

Ex hoc Pulsu prædictus a *Solano.*

Rationes, quę inducebant ipsum ad hanc prognosin. 100

IGNACIO (*Francisco*)

Ejus Casus. 22

INANITIO.

Quandoque causa pulsus Intermittentis Instabilis. 45

INCIDUUS *Pulsus.* vid. *Pulsus Inciduus.***INDIGESTIO.**

Quandoque observata sub Pulsu Intermittente. 39

INFLAMMATIO.

Progressui ejus in Acutarum Febrinum principio alacriter occurrendum. 88

Quandoque Sequela Februm Intermittentium, ope Corticis Peruviani suppressarum. 63

Cordis, Pericardii, Pleurę, Mediastini, atque Intestinarum. 87

Cordis, quandoque causa Pulsus Intermittentis Instabilis. 45 46

INTERMITTENS *Pulsus* vid. *Pulsus intermittens.***INTERMITTENTES** *Febres.* vid. *Febres intermittentes.***INTESTINA.**

Eorum tumultus sub pulsu Intermittente observatus.

17 18 ad 93.

Fluida intra Rectum & Colon contenta, quandoque absorbentur per Vesicam. 30

Eorum Inflammatio. vid. *Inflammatio.***K.****KNIGHT** (*M. Wiliam*).

Ejus casus. 80

L.**LAPIS** *Lydius Apellinis.*Opus *Solanianum* ita dictum. XII.Traditur *Auctori* præsentis Opusculi. *ibid.*

Tædiosum Volumen in folio, exigui emolumenti. XVI.

Ejus *Compendium*, editum ab *Emanuelę Gutierrez de Los**Rios.*

XVII.

LAXITAS *Alvi.* vid. *Alvi Laxitas.***LEGES.**

Pro

Pro Prædictione <i>Crispum</i> ex Pulsa quasdam construxit	
SOLANUS.	XV. 1 &c. 3 &c. 5 &c. 6 &c.
Sed libere nimis, & universaliter.	XVI. 3 8 43 ad 46
	48 ad 49 83
Earum Origo.	94 ad 99
Pro Prædictione Diarrhœæ Criticæ	3 &c.
Earum Origo.	96 ad 98
Pro Prædictione Hæmorrhagiæ Criticæ Narium.	1 &c.
Earum Origo.	94 ad 96
Pro Prædictione Isteri Critici.	5
--- Sudoris Critici.	5 &c.
Earum Origo.	100
Pro Prædictione Vomitus Critici.	4
--- Urinæ Criticæ.	4 & 5
Corriguntur & limitantur Observationibus <i>Auctoris</i> præ-	
sentis Opusculi.	43 ad 46 49 83
Pro Prædictione <i>Crispum</i> statutas ab <i>Antiquis</i> admittit <i>Boer-</i>	
<i>haavius</i> .	59
Has ex Factis constituerunt <i>Antiqui</i> .	<i>ibid.</i>
Incertitudo vel Falsitas earumdem numquam legitime	
a <i>Modernis</i> probatæ sunt.	59 ad 60
LETHARGUS.	
Observatus sub Pulsu Dicroto	37
LIEN.	
Tumidus inventus.	87
LOQUELA <i>Difficilis</i> .	
Observata sub Pulsu Dicroto.	79
LUQUE [<i>Antonio de</i>].	
Ejus casus.	15
M.	
MANOIAS (<i>Josephus</i>).	
Ejus casus.	83
MARIN DE APARICIO [<i>Don Pedro Joseph</i>].	
Ejus Observatio de Pulsu Inciduo.	25
MEDAST NUM.	
Suppuratum.	87
MEDICI.	
Eorum, <i>Anglorum</i> præsertim; auxilium provocatur ab	
<i>Auctore</i> præsentis Opusculi, ut Observationes perfe-	
ctiores communicent.	XVIII. 33 104

- Catalogus eorum, qui *Solani* Observationes propria Ex-
 perientia confirmarunt, & illustrarunt. XX.
 Quando ipsis Agendum sit in Morbis. 68 ad 69
 Eorum Attentionem exigunt Crisium Observationes. 68
 Eorum Otium clamat Felix futura Crisis *ibid.*
Albertini Animadversio eludit eos, quorum in Observan-
 do diligentia una cum Febre cessat. 65 65
 Varii confirmarunt *Albertini* Observationes. 62

ANGLI.

- Felix eorum Methodus dandi Corticem Peruvianum cum
 roborantibus Catharticis. 63

HISPANI.

- De ignava eorum Insensilitate conqueritur *Petrus Roxo*. XII.
 Post *Solani* obitum ejus Observationum perquisitionem
 dereliquerunt. XVII.
 Stimulus eorum, ad *Solanum* incitandum, levis fuit 9

MEDICINA.

- Medicine Candidati in *Hispania*, antequam in Praxin
 admittantur, Medici alicujus Praxin biennio frequen-
 tare debent. 94
 Certitudo in ea exigua. 49
 --- --- magni pretii est, etiam minima: 50
 --- --- major, quomodo acquirenda. *ibid.*
 Ejus a *Chemicis* Invasio, tempus est, quo incepit præ-
 sens generalis neglectus Crisium. 50 65
 Speciale lucrum ei accedit ex Observationibus circa Pul-
 sum Intermittentem. 51
Herculeæ, quæ. 60 ad 61
 --- --- considerata. 60 ad 69
 --- --- cum Crisium Observatione subsistere potest.
 68 70 ad 71

MENSTRUA. vid. *Fluxus menstruus*.

MERCADO (*Manuel*).

Ejus casus.

13

MESENTERICÆ (*Arterie*).

Exigua in illis resistentiæ Inæqualitas Crisin, per *Diar-
 rhœam*, in illam, per *Urinam*, mutare potest. 30

MODERNI.

Neglectus horum, circa Antiquam Observationem Cri-
 sium, nondum hactenus legitime justificatus. 52 ad 54

K

Ex

Ex hoc metuendum, ne Opus præfens tamquam fraudulentum Censuram subeat. 51

Incertitudo vel Falsitas Criticorum Signorum, ab *Antiquis* traditorum, numquam legitime ab iis probare sunt. 59 ad 60 70

Auctoris presentis Opusculi Animadversiones, circa Crisium neglectum apud eos. 52 ad 71

Eorum Aliqui Facta, a *Veteribus* pro Crisium Prædictione adlegata, confirmarunt. 54 58 69

Ea adoptavit *Loe haavius*. 59

Eorum Prognoses fatales circa Pulsus Intermittentem. 52

MOLLITIES.

Pulsus Intermittentis, Signum Crises per Urinam. 530

MORBI *Cordis*. vid. *Cordis Morbi*.

MORBI *Pulmonum*. vid. *Pulmonum Morbi*.

MURMUR.

Sub Pulsu Intermittente observatum. 93
N.

NASUS.

Varii hujus adfectus sub Pulsu Dicroto observati. 6 ad 7 66 37 72 76 77 81

Ejus Fluxus Purulentus. vid. *Purulentus Fluxus*.

Ejus Hæmorrhagia. vid. *Hæmorrhagia*.

Ejus Plenitudo. vid. *Plenitudo*.

Ejus Pruritus. vid. *Pruritus*.

NATURA.

Morborum Curatrix. 66 ad 70

Medici Dux. 50

Non satis æstimata. 52 60 ad 65

Regularis ejus progressus in Crisibus. 58

Periculum turbandi Operationes ejus Factis demonstratum 60 ad 65 70

Quando sola sibi sufficit, Medici Otium clamat. 68

NERVI.

Causæ Pulsuum Criticorum. 47

NUBECULA.

Rubra in urina, quid significet. 23
O.

OBJECTIONES.

Exigui momenti, quibus contra Crises insistitur. 54
Quæ-

Quædam majoris momenti.

--- --- consideratæ.

OBSERVATIO *Crisium*. vid. *Crises*.

OBSERVATIONES *Albertini*. vid. *Albertinus*.

Alpini. vid. *Alpinus*.

Baglivii. vid. *Baglivius*.

Ferren. vid. *Ferren*.

Foresti. vid. *Forestus*.

Galen. vid. *Galenus*.

Hoffmanni. vid. *Hoffmannus*.

Wieri. vid. *Wierus*.

Dr. *Solani*. vid. *Solanus*.

Dr. *Alvarez*. vid. *Alvarez*.

Dr. *Castan*. vid. *Castan*.

Dr. *Gomez*. vid. *Gomez*.

Dn. *Petri Marin*. vid. *Marin*.

Dn. *Joannis de Pedraza*. vid. *Pedraza*.

Dr. *Porras*. vid. *Porras*.

Dr. *Roxo* vid. *Roxo*.

Dr. *de Sayas*. vid. *Sayas*.

Dn. *Christophori Solani*. vid. *Solanus* (*Christophorus*).

Auctoris præsentis *Opusculi*. vid. *Auctor* &c.

Nullæ existunt, quæ *Veterum* *Observationes* circa *Cruditatem*, *Coctionem*, *Crisium*que *Predictionem*, evertunt. 60

OBSTRUCTIO *Hypochondriorum*. vid. *Hypochondriorum* *Obstructiones*.

Viscerum. vid. *Viscera*.

OCULI.

Adfecti sub *Pulsu* *Dicroto*.

37 76 81

ORDO.

In *Crisibus* *Observatus*.

58

ORTEGA (*Juan de*).

Ejus *casus*.

P.

72

PABLUS. (*Josephus*).

Præceptor *Doctoris Solani*.

94

Pulsum *Dicrotum* *neglexit*.

ibid.

Violentissimo *Temperamento* *præditus*.

97

PARALYSIS.

Aliquando *Sequela* *est* *Februm* *Intermittentium*, per *Corticem* *curatarum*, sine *Crisium* *interventu*. 64

K. 2

PA-

PARILLA Y VILLALON [*Doctor Don Rodrigo.*]

Testis unius Prædictionis *Solanianæ* ex Pulsu Intermit-
tente. 16 ad 17

PAROTIDES.

Tumor earum Sequela quandoque est Februm Intermit-
tentium, per Corticem curatarum, sine Crisum in-
terventu. 64

Abscessus Parotidis Critici Exemplum. 20

PARDO (*Don Juan*).

Ejus casus. 11

PATIENTIA.

Requisita in Observatione Pulsuum Criticorum, & Se-
quelarum eorumdem. 49

PAZ [*Frater Alexandro de*].

Ejus casus. 23

PEDRAZA Y CASTILLA (*Don Juan de*).

Testis Hæmorrhagiæ Criticæ per Nasum. 74

Ejus Observationes. 84 85 90. 91 93

Sæpe expertus est Observationum *Solanianarum* Verita-
tem. 44

Quandoque nimia earumdem confidentia deceptus fuit.

44 ad 45 93

PERICARDIUM.

Suppuratum. 87

PERNIA [*Joannes*].

Ejus casus. 85

PERSPIRATIO AUCTA.

Critica, quandoque sequitur usum Corticis vel aliorum
Febrifugorum. 63

PLENITUDO *Nasi*.

Observata quandoque sub Pulsu Dicroto. 37 43

PLEURA.

Crassa, spongiosa, ac supurata, post Pleuritidem. 87

POLYPUS *Cordis*. vid. *Cor*.

PONTES [*Antonio de*].

Testis unius Prædictionis *Solanianæ* ex Pulsu Inciduo. 22

PORRAS (*Doctor Don Miguel de*).

Ejus Observationes. 14 18

PORRAS (*Don Rodrigo de*).

Ejus casus. 14

PRA-

PRÆTICANTÈ, vel *Passantè*.

Quinam dicantur in *Hispunia*.

94

PRÆDICTIO *Crisium*. vid. *Crises*.

PRÆNOTIO *Crisium*. vid. *Crises*.

PRAXIS.

Moderna, generaliter directa ad præcavendas *Crises*. 50

Herculeæ, quæ.

60 ad 61

--- --- considerata.

60 ad 69

PRIMÆ VIÆ.

Varii earum adfectus sub Pulsu Intermittente. 7 17

ad 18 39 43 86 88 89 90 93

PROGNOSIS.

Antiquorum. vid. *Antiqui*.

Ex Pulsibus. vid. *Pulsus*.

PROGNOSTICA SIGNA. vid. *Signa Prognostica*.

PRURITUS *Nasæ*.

Commune symptoma sub Pulsu Dicroto. 37 43 72 76 81

PULMONES.

Adhærentes pleuræ inventi post Pleuritidem. 87

Eorum Morbi quandoque causæ Pulsus Intermittentis. 43

Pulmonis dextri Lobus Suppuratus inventus. 87

PULSUS.

In iis explorandis *Sinenſium* Ars ineptis nugis referta. XIX.

Critici, juxta Doctorem *Solanum*.

Non constanter *Crises* præcedunt.

6 40 76

Dum apparent, *Crises*, quas innuunt, regulariter subsequuntur.

6

Aliquando alius alii substituitur.

7

Quandoque duo, tresve, adsunt, totidemque, per illos significare, *Crises* accidunt.

7

Hujus rei Exempla

12 24 93

Inter hos & relativas horum *Crises* Connexio Factis stabilita.

9 &c. 37 ad 43 50

Signa potius & Effectus sunt Inclinationis ad relativas *Crises*, quam absoluta harum & certa Indicia. 43 83

Non oriuntur a causa quadam, ad Cor, vel generale vasorum sanguiferorum Systema, limitata, sed a Nervis.

46 47 82

Per Experientiam determinari debent, licet Causa Mechanica maneat Mysterium.

46 ad 47

K 3

Ali-

- Aliquando Transferuntur ex dextro in finistrum Car-
pum, & vicissim. 48 82
- Ex Connexione inter hos & relativas eorundem Crises
patet *Auctoris* presentis Opusculi a *Solano* Differentia. 48
- Connexio inter hos & relativas horum Crises insignem
pro *Crisi* evidentiam format. 49
- Eorum Progressus ac Periodi hactenus observati. 2
- Familiares non Critici. 46
- Prædictio ex iis cum Cautele & Patientia tractanda. 49
- Dicorvus Pulsus.*
- Signum est Criticæ Hæmorrhagiæ Narium. 1 &c.
- Variæ ejus Conditiones norant Tempus & Quantitatem
Hæmorrhagiæ. 2 &c.
- Hujus rei Exempla. 12 14 72 ad 73 75 79 80 83
- Ex ejus adparitione non semper absolute possumus con-
fidere Hæmorrhagiæ, multo, minus Tempori, quo
continget. 44
- Exempla Hæmorrhagiarum, Significatarum & Prædicta-
rum per hunc Pulsum. 11 &c. 24 37 &c. 71 &c.
95 ad 96
- Connexio inter eum & relativas, ejus Crises stabilita
per Facta. 9 & seqq. 43
- Non habet Nexum cum Hæmorrhagiis per Vasorum Ero-
sionem productis. 49
- Auctoris* presentis Opusculi Animadversiones circa eun-
dem. 37 ad 39
- Deerat in duobus, qui Hæmorrhagiam Narium passi
sunt. 40
- Ejus a majoribus ad minores Periodos Transitus *Aucto-
ri* presentis Opusculi non occurrerunt. 42
- Juxta *Auctorem* presentis Opusculi potius Inclinationis
ad Hæmorrhagiam Narium Signum & Effectus, quam
certum istius Hæmorrhagiæ Indicium. 44
- Familiaris, non Criticus. 46
- Quandoque Transfertur ex dextro in finistrum Carpum,
& vicissim. 48 82
- Variis Capitis adfectibus stipatus. 7 12 37 43 72 74
76 77 78 81 82 83 84
- Observatus sine Narium Hæmorrhagia, vel ullis Capi-
tis adfectibus. 37

Neglectus fere jacuit.	45
Neglectus a <i>Pablo</i> , Præceptore <i>Solani</i> .	94
Fugatus Adstringentibus.	75
Purgante prohibitus.	77
<i>Martelinus</i> vocatur ab <i>Avicenna</i> .	95
<i>Inciduus Pulsus.</i>	
Primum observatus a <i>Solano</i> .	5
Descriptus.	<i>ibid.</i>
Nomen ejus unde derivatum.	<i>ibid.</i>
Junctus cum Arteriæ Mollitiæ, notat Sudorem Criticum.	6
Varia ejus Conditiones variam Sudoris Critici Quantitatem, & Tempus denotant.	2 &c. 6
Hujus rei exempla.	22 &c.
Exempla Sudorum Criticorum inde Prædictorum.	<i>ibid.</i>
Ut plurimum non præcedit Sudores in Febrium Intermittentium Paroxyfmis.	6
Aliquando simplici tantum Humiditate, aut Eruptionibus Cutaneis stipatur.	98
Junctus cum Arteriæ Duritiæ, notabat Icterus Criticum.	6 & Quare. 100
Hujus rei Exemplum.	27
Varia ejus Conditiones Icteri Tempus denotant.	2 &c. 27.
Ab <i>Auctore</i> præsentis Opusculi non observatus hæcenus.	42
<i>Intermittens Pulsus.</i>	
Signum Diarrhææ Criticæ.	3
Varia ejus Conditiones variam Diarrhææ Quantitatem & Tempus denotant.	2 &c.
Hujus rei Exemplum.	24 17 19 20 21
Diarrhæarum Criticarum inde indicatarum & prædictarum Exemplum.	12 16 &c. 24 39 83 86 &c. 96 ad 98
Familiaris Intermittens Pulsus, non Criticus.	45
Instabiles quædam Pulsus Intermiſſiones, non Criticæ.	<i>ib.</i>
Observatus sine subsequente Diarrhæa, aut ullis Primarum Viarum adfectibus.	39
Absque eo observata Diarrhæa Critica.	76 ad 77
Ejus Causæ, cum a Cordis, Sanguiferorum eidem adjacentium Vasorum, Pulmonumque Morbis producuntur, Exceptiones <i>Solanianæ</i> Regulæ suppeditant.	45; conf. 88

Ejus Causæ, cum Spasmi, Convulsiones, Inflammatio Cordis, Debilitas, Repletio aut Inanities, fuerint, Exceptiones *Solanianæ* Regulæ suppeditant. conf. 46 88

Quandoque tantum notat Primarum Viarum adfectus, Tormina, Borborygmos, Flatuum eruptiones, & similia. 7 39 93

Sub eo observati Primarum Viarum Adfectus varii. 43 86 88 &c.

Ejus varias Causas supposuerunt, sed nullas demonstrarunt *Theoretici*. 46

Cum Arteriæ Tensione, Vomitus Criticus Diarrhææ superaddendum indicat. 4

Varie ejus Conditiones variam per Vomitus Quantitatem, hujusque Tempus denotant. 2 &c.

Cum Mollitie, Crisi per Urinam conjungendam notat. 5 30

Varie ejus Conditiones variam Urinæ Quantitatem, & Tempus excretionis denotant. 2 &c. 4

Juxta Domini *Ferreni* Observationes Signum est Saburæ Primarum Viarum, & regularis in Acutis Febribus Purgandi Indicatio. 43 44

Non raro symptoma est Vermium in Primis Viis. 19 24 43 88 90

Auctoris præsentis Opusculi Animadversiones circa eundem. 44 ad 47

Ejus a majoribus ad minores Periodos transitus *Auctori* præsentis Opusculi non occurrerunt. 42

Falso in Acutis Febribus dictus lethalis. 29 51 52 96 97

Cum Robur, ad perficiendam *Crisin*, deficit, portendit mortem. 3 52 101

Non Criticus, aliquando mali ominis. 52

Peculiare emolumentum, quod ex Observationibus, circa hunc Pullum factis, nascitur. *ibid.*

Notat quandoque Hæmorrhoides. 49

Aliquando significat futuram Mensium prorupcionem. 91 92

Quandoque Transfertur ex dextro in sinistrum Carpum, & vicissim. 47 ad 48

Fu-

Fugatus Adstringentibus. 21
 Error *Prosperi Alpini* respectu hujus Pulsus. 30
 Error *Galen*i respectu ejusdem. *ibid.*

Martelinus Pulsus.

Ab *Avicenna* sic dictus, est Pulsus *Dicrotus Solani*. 95
 Immerito *Malus* ab *Avicenna* enuntiatur. *ibid.*

PULSATIO.

Temporalium Arteriarum, observata sub Pulsu *Dicro-*
to. 37

PURGANTIA.

Purgantis Indicatio in Acutis Febribus juxta *Ferrenum*
 est Pulsus Intermittens. 43

In eorum usu in Acutis Febribus cautus fuit *Radclif-*
fius. 61

Die Critico præsentē, vel adpropinquante, exhibi-
 tum, causa *Hypercatharseos* lethalis. 62

Roborantia, cum *Cortice Peruviano* data, in quibus
 Casibus bene cesserint. 63

Hæmorrhagiam per Nasum prohibet. 77

Per ea Evacuatio. vid. *Evacuatio.*

PURULENTI & *Ichorosi* Fluxus.

Aurium, sub Pulsu *Dicroto* observati. 37

Narium Fluxus Purulentus, sub eodem Pulsu observa-
 tus. 7

PUS.

In Pericardio, & Thorace extrinsecus Tactu perce-
 ptum. 87

In Pericardio repertum. *ibid.*

Q.

QUALITATES.

Vitiosæ, quandoque observatæ in Evacuationibus Cri-
 ticis. 67

QUANTITAS.

Evacuationum Criticarum, indicata per Pulsum. 2 &c.
 R.

RADCLIFFE (*Doctor*):

Religiosus & felix Crisum Observator. 61 62

In Acutis Febribus admodum cautus fuit in omnium
 Turbantium Remediorum, mitissimorumque etiam
 Catharticorum usu. *ibid.*
 Ju-

Judicium ejus de Casu quodam, ubi æger moriebatur,
eodem die, quo leve Purgans sumperat. 62

RECTUM *Intestinum*. vid. *Intestina*.

REMEDIA.

Prohibita a *Solano*, cum Crisis indicia observabat. 11

22 23 27 28 78 95 97

Tempestive exhibenda, habito respectu Crisium. 60

&c. 68.

Periculum, valida, sine ullo Crisium respectu, Remedia in Acutis Febribus præscribendi, demonstratum per Facta. 60 ad 64 70

Ad eorum Effectus scientiam nos ducit Corticis Peruvianæ Inefficacia in Febrium Intermittentium curatione, sine adjuncta Crisi. 65 ad 70

Eorum Efficacia, minor, quam bonarum Crisium. 67

Sub manifestis imminenti felicitis Crisi indicis, inutilia, aut periculosa. 68.

RENALES (*Arteriæ*).

Exigua in illis resistantiæ Inæqualitas Crisim, per *Urinam*, in illam, per *Diarrhœam*, mutare potest. 30 31

REPLETIO.

Causa Pulsus Intermittentis Instabilis. 46

REXANO [*Doctor Don Nicolas*].

Hunc concernit Observatio quædam de Pulsu Inciduo.

25.

ROMERO (*Christoval*).

Ejus casus. 32.

ROMERO [*Juan*].

Ejus casus. 11

Casus Matris ejusdem. 21

ROXO (*Doctor Don Pedro*).

Opus *Solani* Auctori præsentis. Opusculi tradidit. 11

De *Solaniani* Inventi Veritate instructus. *ibid.*

De ignava Conterraneorum, suorum insensibilitate conqueritur. *ibid.*

Obitus ejus, Auctoris præsentis. Opusculi, juxta *Solani* methodum, Observationum progressus inhibuit. XVI.

Auctori præsentis Opusculi integram Observationes faciendi libertatem concessit. *ibid.*

Ejus Observatio de Pulsu Dicroto. 83

Pleur.

Pleuritidis historia ab ipso *Auctori* præsentis Opusculi
 dara. 86

S.

SAAVEDRA [*Dona Maria Josepha de*].
 Ejus casus. 18

SABURRA *Primarum Viarum*.
 Sub Pulsu Intermittente observata. 43

SALIVÆ *Fluxus*.
Criticus, aliquando sequitur usum Corticis Peruviani,
 vel aliorum Febrifugorum. 63

SANGUIFERA *Vasa*, vid. *Vasa Sanguifera*.

SANGUINIS *Missio*, vid. *Evacuatio*.

SAYAS (*Doctor Don Thomas de*).
 Observationes ejus & Testimonium de *Solanianis* Cri-
 sum Prædictionibus. 16 &c.

Prædictionis *Solanæ* ex Pulsu Inciduus testis. 23

SEPTENTRIONALIA *Climata*.

Crisium decursui regulari repugnare, diu objectum
 fuit. 33

SEVILLA (*Alonzo de*).
 Ejus casus. 25

SIERA Y SALVATIERRA [*Don Bartholome de*].
 Ejus casus. 27

Plus semel certitudinis *Solanianarum* Prognosium testis. 28

SIGNA *Critica*.

Incertitudo vel Falsitas Criticorum Signorum, a *Vete-*
ribus traditorum, numquam legitime a *Modernis* pro-
 bata sunt. 59 ad 60 70

SIGNA *Prognostica*.

Diarrhææ Criticæ Signum est Pulsus Intermittens. 3 &c.

Hæmorrhagiæ Criticæ Narium Signum est Pulsus Dicro-
 tus. 1 &c.

Icteri Critici Signum est Pulsus Inciduus cum Arteriæ
 Duritie. 6

Sudoris Critici Signum est Pulsus Inciduus cum Arte-
 riæ Mollitie. 6

Vomitibus Critici Signum est Tensio Arteriæ, Pulsui In-
 termittenti conjuncta. 4

Urinæ Criticæ Signum est Mollities Arteriæ Intermis-
 sioni conjuncta. 5 30
 Pul-

Pulsuum Prædictorum non constanter Crises præcedunt. 8
Mutantur aliquando in alia. 7

Aliquando aliud Priori supervenit, & simul continuatur. 7 12 24 ad 25 93

Eorum Ars in explorandis Pulsibus ineptis iugis refer-
ta. XV

In qua explicanda plurimum laboris impendit Auctor

Modernus, *Sir John Floyer*.

XIX. 1 & 2

SINGULTUS.

Observatus sub Pulsu intermittente. 7

SITUS corporis: vid. *Corporis situs*.

SOLANO DE LUQUE [*Doctor Don Francisco*].

Opus ejus a *Petro Roxo* præsentis Opusculi Auctori tra-
ditur. XII

Ejus Observationes diligentissime leguntur, & omni
candore instructæ inveniuntur ab Auctore præsentis
Opusculi. XIII.

Humanissime Auctorem præsentis Opusculi, qui *Antequæ-
ram* petierat, recipit, & Veritatem Observationum
suarum ipsi probat. XIV. &c. 71

Ejus Observationes Aliqui nequidem animadvertebant,
donec mera Experientiæ vi convincerentur. XIV

Ejus *Lapis Lydius* est exigui emolumenti. XVI.

Ejus *Lapidis Lydii Compendium* editum est ab *Emanuel-
le Gutierrez de Los Rios*. XVII

Auctoris præsentis Opusculi persuasione correctam Ob-
servationum suarum editionem præparabat, quæ, obi-
tu ipsius, periit. XVII. &c.

Ob ejus obitum Auctor præsentis Opusculi Observatio-
num editionem non distulit. *ibid.*

Primus Pulsuum Criticorum, in hoc Opere memorato-
rum, Observator. 32

Prima Observationum ejus Origo. 94 ad 99

Ejus Observationes post Circuitus Sanguinei Inventum
maxime insolitæ. 88

Josephi Publi Praxin frequentavit. 94

Postea in *Rute*, *Iznajara*, & *Granata*. 99

Illoræ Praxin exercuit. 98

Instruxit primo *F. de Castro Palomino*, de suis, in præ-
dicendis Crisibus, Legibus. *ibid.*

Et dein *Petrum Fermi*. 99

Levisſimo ſtimulo ab inſenſilibus Conterraneis incitabatur. 9

Exemplum Pandoris ejus. 72

Obſervationes ejus valde numeroſæ. 9

A variis primi ordinis Viris confirmatæ, & juramento corroboratæ. XIV. 10 12 14 26

Ut & a Medicis XIV. 10 12 15 16 19 21 ad 22

Obſervationes ejus circa Pulſum Dicrotum. 11 13 14

95 ad 96

Circa Pulſum Intermittentem. 16 &c. 96 ad 98

Circa Pulſum Inciduum. 22 &c.

Iſterus Criticus ab ipſo prædictus. 27 & quare 100

Ejus Obſervatio de Cruore in Hæmorrhagia Narium. 7

Crifes obſervavit citra ulla Pulſuum prægreſſa Indicia. 676

Unde noluit, quod illa conſtanter omnes Priſes præcedant. 6

Sed ſtatuit, quod, dum illa apparent, Priſes, quas innuunt, regulariter ſubſequantur. *ibid.*

Ex *Veteribus* derivavit ea, ex quibus Priſum Hora prædici poteſt. 8 99

Neglexit Evacuationis Prædicæ Popiam. 8

Cum Cris ſindicia obſervabat, remedia, quæ Naturæ molimina impedire poſſent, prohibuit. 11 22 23 26

28 95 97

Connexio, inter Criticos ejus uſus & Prelativas horum Crifes, Factis ſtabilitas. 9 &c. 37 ad 43 49

Differentiæ inter ejus & *Auctoris* præſentis Opusculi Obſervationes, circa Pulſum Dicrotum 9 &c. 40 ad 42

Unde pateant. 48

Confeſſus eſt, Crifes, per Pulſum Dicrotum indicatas, ſubinde minus regulariter accidiffe. 45

Ejus Obſervationibus cedunt Obſervationes *Auctoris* præſentis Opusculi. 40 ad 42 48

Ejus Factis fidem adjiciunt Obſervationes *Auctoris* præſentis Opusculi. 48

Ejus Obſervationes omnes æqualis, cum iis, quas edit, exactitudinis fuiſſe, vix exiſtimat *Auctor* præſentis Opusculi. *ibid.*

Perſuaſus erat, ſe, Obſervationum ſuarum adminiculo, fixam, Crifes Prædicendi, Methodum attigiffe. 48

Ejus

Ejus Observationes repetendæ sunt cum Cautela & Prudentia.

Leges quasdam pro Prædictione Crisum ex Pulsu constituit.

XV. 1 &c. 3 &c. 5 &c. 6 &c.
Sed libere nimis, & universaliter. XVI. 3 8 43 &c.
48 49 83

Hinc limitantur, & corriguntur, Observationibus *Auroris* præsentis Opusculi.

43 &c. 48 83
Qui error excusatur, quod Eruditio ejus in Medicina, & Philosophia Naturali nimis infirma fuerit. XVI. 45

SOLANO DE LUQUE [*Don Christoval*].

Testis Hæmorrhagiæ Criticæ per Nasum.

Observatio ejus de Pulsu Intermittente.

Ejus casus.

SPASMI.

Quandoque Causæ Pulsus Intermittentis Instabilis.

STERNUTATIO.

Frequenter observata sub Pulsu Dicroto.

STUPIDITAS.

Observata sub Pulsu Dicroto.

Subsequens curæ Febrium Intermittentium per Corticem Peruvianum, sine Crisum interventu.

SUDOR.

Critici, Signum est Pulsus Inciduus cum Arteriæ Mollitie.

Hujus rei Exempla.

22 &c.
Criticus quandoque sequitur usum Corticis Peruviani, vel aliorum Febrifugorum.

Febrium Intermittentium. vid. *Febres Intermittentes*.

SURDITAS.

Observata sub Pulsu Dicroto.

SUSURRUS *Aurium*.

Sæpe observatus sub eodem Pulsu.

SYMPTOMATA.

Secundum curandi Methodum Herculeam, an Accidentalia, an Critica fuerint, non examinatur.

T.

TEMPORALES *Arteriæ*, vid. *Arteriæ Temporales*.

TEMPORUM *Dolor*. vid. *Dolor Temporum*.

TENESMUS.

Sub

Sub Pulsu Intermittente observatus.	131
TENSIO.	90.
Pulsu Intermittentis Signum Vomitus Critici cum Diar- rhœa.	4
THEORETICI.	
Varias Intermittentis Pulsus Causas supposuerunt, sed nullas demonstrarunt.	45
THERMOMETRICUM <i>Diarium</i> . vid. <i>Diarium Thermo- metricum</i> .	
THORAX.	
In eo Pus, extrinsecus Tactu perceptum.	86 ad 87
Ejus Latus Dextrum suppuratum.	87
TOLEDO [<i>Juan de</i>].	
Ejus casus.	84
TORMINA.	
Frequens symptoma sub Pulsu Intermittente.	7 39 82
TUMULTUS <i>Intestinarum</i> . vid. <i>Intestina</i> .	
TYRRY (<i>Mr. William</i>).	
Ejus casus.	79
V.	
VALENZUELA (<i>Dona Francisca de</i>).	
Ejus casus.	20
VASA <i>Sanguifera</i> .	
Eorum [<i>Cordi adjacentium</i>] Morbi, causæ Pulsus In- termittentis.	45
Pulsus Critici non oriuntur a causa ad illa limitata.	46
VERMES.	
In primis Viis, sæpe comitatur Pulsus Intermittens.	19 24 43 88 90
VERTIGO.	
Sub Pulsu Dicroto observata.	37 78
VESICA.	
Quandoque absorbet fluida, intra Colon & Rectum con- tenta.	30
VESICULA <i>Fellis</i> .	
Pene Inanis inventa.	87
VISCERA.	
Eorum Obstructiones recentes, a Febris Intermitten- tibus natæ, sanantur Crisi.	64
VOMITUS.	

Signum Crisis per Vomitum.

Numquam simplex absque Diarrhœa.

4
ibid.

Observatur sub Pulsu Intermittente.

7

Crisis per Vomitum numquam *Auctori* præsentis Opusculi occurrit.

42

VORREGO (*Don Pedro*).

Testis unius Prædictionis *Solani* ex Pulsu Intermittente.

19

URINA.

Signum Crisis per Urinam.

5 29

Crisis per Urinam.

29

Crisis per eam numquam Simplex, sine Diarrhœa, juxta *Solanum*.

5 29

Crisis per Urinam, & per Diarrhœam, indicium non accurate distinctum.

30

Crisis per Urinam, & per Diarrhœam, facile inter se invicem convertibiles.

31

Crisis per Urinam numquam *Auctori* præsentis Opusculi occurrit.

42

Critica, quandoque sequitur usum Corticis Peruviani vel aliorum Febrifugorum.

67

Urinæ Nubecula. vid. *Nubecula*.

W.

WIERUS.

Ejus observatio de Pulsu Intermittente.

--- Manifestum in *Solani* favorem testimonium evadit.

XV.

Z.

ZAPATA [*Doctor Don Diego*].

Hunc concernit Casus Icteri Critici, a *Solano* prædicti.

27

ZAYAS [*Joannes de*].

Ejus casus.

73

ZUNOL [*Doctor Don Joseph*].

Hunc concernit Casus Icteri Critici, a *Solano* prædicti.

27

DISSERTATIO
DE
NATURA HUMANA:
AUCTORE
WILHELMO NOORTWYK
Med. Doct.

PRÆFATIO

V Eterum, & Recentiorum, Scripta, ipsumque etiam prægressum Opusculum *, pervolventi adeo Familiare, Illustre adeo; Naturæ nomen occurreret, ut mirretur merito, vix ullum tanti Nominis Significationem explicasse, de ipsa autem Re, ex professo, tractasse plane neminem. Ratio haud dubie ea est: Multi admirantur, cognoscunt Pauci: quod HIPPOCRATES (pag. 347.) Effatum, si ullibi, hic certe, ni fallor, præprimis obtinet. Itaque haud inutile fore, speraverim, data jam Opportunitate, singularem de Natura illa Tractatulum subnectere: Dissertatio est, quam olim pro Doctoratus Gradu publice defendendam suscepi: quæ, relecta jam, non ita displicuit, quin tolerari utcunque posse videretur, eo usque saltem, donec altiora Ingenia Negotium hoc subtilius perfectiusque enucleaverint. Aliqua hinc inde mutavi, & addidi, quæ alius, quem penes me servo, (de Vita) Tractatus, ubi in Naturam accuratius nonnihil inquirere coactus sum, ad maiorem elucidationem suppeditare potuit. Sed pauca hæc. §. 1. 3, 5, 14, 15, 32, & 112, potissimum concluduntur. Reliquis nullam fere mutationem attuli. Si tempore & labore Ingenii Proles appenderentur, aliquod etiam meus hicce Embryo pondus habere posset; sed iniqua nimis Statera hæc. Qualecumque sit, ventam utique merebitur TYROCINIUM: eo magis, quod, nullo duce, incalcatum aliis, iter solus ingredi, coactus fuerim.

* Confer. pag. ejusdem 106. & subjunctam ibi Notulam

D E
N A T U R A
I N
UNIVERSUM.

§. I.

Ecce Deus creatorem omnium primitias; singulas autem fecit, ut voluit; voluit ergo, ut essent id, quod deinde factę sunt; Voluntatem hanc explevit *Imperium*; si legitur (*Psalmo CXLVIII.*); *Ipse dixit, & facta sunt, Ipse mandavit, & creata sunt.* Proxima igitur Creationis causa *Jussum Dei* fuit, Jussitque hic, ut Essent singula id, quod sunt: attamen, ea non modo Talia Esse, volebat Auctor, sed & Agere, quidquid ipsi placebat, ut Agerent, Ordine æterno ac inviolabili; unde pulcherrime statim subjungit PSALMISTA; *Statuit ea in æternum & in sæculum sæculi, Præceptum posuit, & non præteribit.* Hanc LEGEM, vel PRÆCEPTUM hoc, *Creaturis quibusque Datum, Institum, & Permanens, NATURE* nomine intelligo.

§. II.

Itaque haud alia melior sese obtulit *Naturæ* Definitio, ac ea, quam dedit HELMONTIUS (*pag. 45.*): nempe, quod sit *Jussum Dei*, quo res est id quod est, & agit quod agere jussa est.

§. III.

Unicum saltem ex Creationis Historia Specimen ultro elucidabit omnia. *Dixit Deus: Fiant Luminaria in Firmamento cæli, & dividant diem ac noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos: ut luceant in Firmamento cæli, & illuminent terram. Et factum est ita. Fecitque Deus duo Luminaria magna.*
Lumi.

Luminare majus; ut præesset diei; & Luminare minus, ut præesset nocti; & Stellas. Et posuit ea in Firmamento cæli, ut lucerent super terram, & præessent diei ac nocti, & dividerent lucem ac tenebras (GENESIS cap. 1.). Patet hic Dei Creatoris Imperium, quod Luminarium illorum; non Essentiam modo, sed & Actionem, determinat.

§. IV.

Profecto admodum adæquata videtur illa HELMONTII Definitio; nec facile, me iudice, aliæ excogitari possit, quæ rem hanc perfectius distinctiusque exprimat; omni certè *Naturæ*, tam Spirituali, quam Corporeæ, accuratissime convenit; Divinæ tantum non respondet; neque tamen penitus dissonat; ipse etenim Deus, *Naturam* suam declaraturus MOYSI, dixit, *Ego sum qui sum* (EXOD. cap. 3.): quod prope equidè ad præmissam Definitionem accedit: sed tantum creata omnia Creator superat, ut sub eandem plane Definitionem cadere nequaquam possit.

§. V.

Nec longe ab his absuit HIPPOCRATES. Sic (pag. 345, ex Interpretatione Fœsli) inquit: *Naturam vero Dii omnes certo ordine constituerunt. Tum* (pag. 1022.), *Medicamentorum vero Naturas esse scimus, ex quibus, ut talia, & hujusmodi, sint, habent; neque enim omnes uno, & eodem, modo, sed aliæ aliter, se habent. Tandem* (pag. 1184.), *At nullo quidem edocta Natura, citraque disciplinam, ea, quæ convenient, efficit.*

§. VI.

Hæc, & alia, quæ passim in ejus Operibus occurrunt, evidenter docent, agnovisse Magnum huc Virum; 1. *Naturam* a Diis esse; 2. *Naturam* esse id, quo Medicamentum quoddam tale est, quale est, & distinctum ab omni alio; 3. *Naturam* efficere ea, quæ conveniunt (minimè autem convenit, quidquam efficere, nisi quod jussu est). Si hæc Omnibus Creatis tribuantur (nec quidpiam, ut videtur, repugnat), ad-

paret, sententiam HIPPOCRATIS de *Natura*, cum iis, quæ (S. II.) diximus, si non penitus, plurimum saltem, coincidere.

S. VII.

Interea nequiquam negaverim, *Naturæ* Nomen eidem Auctori Significationibus ab hac dicta distinctissimis sæpe in usu esse, quod & in aliis Scriptoribus occurrit quam frequentissime; sed huic rei non inhærebo: sufficere visum est, si Definitum sit id, quod proprie per *Naturam* intelligendum censeo. Reliquæ Nominis hujus applicationes admodum numerosæ sunt, quas ut pertractare non admittit proposita brevitatis, sic sane non magis commendat exigua utilitas: præsertim, quum obviæ satis sint in *Oeconom.* HIPPOCR., *Lexico* BLANCARDI, aliisque: ex quo, si quis desideret, fonte non difficulter hauriri poterunt,

S. VIII.

Sed existimabit forte aliquis, *Naturam* non ita recte *Jussum Dei* (S. II.) dictam esse; at potius, potestatis ex hoc Jusso natæ, aut ideæ Divinæ ipsis creaturis Impressæ, similive nomine, insigniendam. Sane eodem fere redit res. Malui tamen ego, *Jussum Dei* dicere, quoniam merito sic appellari posse videbatur, atque imprimis, quod pro eo staret tanti Viri, ipsiusque etiam PSALMISTÆ, auctoritas.

S. IX.

Reliqua, quæ complectitur data Definitio, *Naturam* ponunt, & quatenus creata inter se distincta reddit, determinatque singula (sic *Natura* Aurum facit esse Aurum, atque ab omni creatore distinctissimum); & quatenus Causa est omnium eorum, quæ in tali determinato subiecto absolvuntur, juxta Institutum Illius, qui hæc ita fieri voluit: Magnes ex. gr. Ferrum attrahit, ad quam Actionem ex sua *Natura* disponitur, quæ ubicunque adest, hoc fit, ubi abest, id nunquam peragitur: vera ergo est illius Actionis Causa. Idem & de aliis verum est,

S. X.

§. X.

Denique & hoc notandum, Res ipsas per *Naturam* non semper cogi, ut agant omne id, quod agere possunt; uti forte male quis ex Definitione colligeret: sic de *Natura* acidi est effervesce cum alcalinis; hæc tamen Effervescencia nunquam obtinet, nisi sibi invicem admisceantur; ceterum quiescit utrumque. Unde videmus, *Naturam* indere modo creaturis aptitudinem, ut, dum agunt, ita agant, ut agere jussæ sunt: quam actionem ut producant, semper Causa Excitante indigent.

§. XI.

Hæc vero Causa Excitans si accessit, coguntur necessario Agere. Acido (ut in eodem Exemplo maneamus) dum permiscetur Alkali, non potest non Effervescenciam concipere. Patet igitur, *Naturam*, datis conditionibus requisitis, Agere inevitabiliter, & in iisdem conditionibus semper eadem penitus Lege, certo igitur & immutabili Ordine. Hæc fere sequentibus verbis SALINGENIUS expressit:

*Naturam vero appello Legem Omnipotentis
Supremique Patris, quam prima ab Origine mundi
Cunctis imposuit rebus, jussitque teneri Inviolabiliter, &c.*

Confer PSALMISTAM §. I.

DE NATURA HUMANA.

§. XII.

QUæcunque hætenus (a §. I. hucusque) dicta sunt, eo ordine conatus sum digerere, ut facili negotio ad *Naturam Humanam* applicari possint. Hanc enim pertractare, Scopus erat. Reliqua nulla alia ratione addidi, nisi quod sic facilius ipsa *Natura Hum.*, quousque id licet, intelligi posse videbatur.

§. XIII.

Definitio igitur ante data, &, quæ hætenus enarrati,

ravi, alia, commode huc transferri potuerunt: proinde inutile esset, hæc repetere.

§. XIV.

Quædam tamen de *Natura Humana* superaddere conveniet, quæ ad multas etiam alias cautus quisque accennare poterit. Homo Anima constat ac Corpore; Anima igitur pars est Compositi, uti & Corpus. Concipiamus nunc partes has, tanquam ab invicem separatas: videbimus, suam Animæ *Naturam* esse, suam Corpori; quæ *Naturæ* nihil omnino commune habent. At uniantur Anima & Corpus; *Natura* ergo Utriusque similiter unitur; fit Tertium Quid; hocjam, nec Anima, nec Corpus, sed Homo, est; neque Agit ulterius, ut Anima, aut Corpus, sed ut Compositum ex his. In homine itaque Animæ & Corporis *Naturæ* non manent distinctæ, uniuntur; unite faciunt *Naturam Humanam*: hæcque in ipso puncto unionis nascitur. Sic binæ *Naturæ*, toto sane cælo diversissimæ, stupendo Artificio confluunt; & Neutra remanet; verum inde Una Tertia exsurgit. Hec non fit prædictarum binarum simplici tantum quasi Appositione, sed Nova prodit. Supponamus enim talem *Naturarum* Appositionem; necessario sequitur, ut, quidquid observamus in homine, vel Mentis, vel Corporis, *Naturæ* adscribi queat. Quorsum ergo Motum ex. gr. Voluntarium referes? an Corpus ex *Natura* sua Voluntarie movetur? negant Cadavera: neque Mentis *Naturæ* assignari potest; nam accidit Corpori. Adeoque Motus Voluntarius non est Naturalis Corpori, non Menti, sed homini. Idem in multis aliis Actionibus luce meridiana clarius. Hinc etiam, nec Corpori, nec Animæ, mandavit Creator, *Crescere & Multiplicari* (GENES. Cap. 1.), Homini Legem istam imposuit. Facta proinde Unione, Nova *Natura* exsurgit, quæ, licet utcumque Mentis ac Corporis *Naturas* retineat, ipsa tamen latius etiamnum patet. Sicque, *re ipsa*, sub prima Creatione alia Corpori *Natura* erat, alia Menti, alia,

148

alia, his unitis, factio Homini; Agiturque Homo, partim ratione Mentis, partim ratione Corporis, semper tamen ratione Compositi, secundum *Naturam* suam, id est, *Humanam*. Male itaque *Natura Humana* aut Animæ attribueretur, aut Corpori, dum contra, tamquam Diversum Quid, & prorsus Singulare, cogitanti occurrit. *Nec tamen, proprie loquendo, Pars est Hominis, qui præter Animam & Corpus nullas ejusmodi Partes agnoscit; sed PARTIUM HARUM UNITARUM IMMEDIATUM ET INSEPARABILE ATTRIBUTUM.*

§. XV.

Id porro singulare *Natura Humana* sibi arrogat, quod sit omnium, quæ in terris observantur, perfectissima. Perfectionem *Naturæ* cujusdam æstimare debemus ex perfectione ipsius Rei, & splendore Actionum, ad quarum exercitium *Natura* eam aptam reddit. Alia hic Criteria non habemus; nec aliquid, in universum, de *Natura* cognoscere possumus, nisi ex Rebus ipsis, atque imprimis ex Actionibus, quæ potissimum nostros sub sensus cadunt. Et sane hæc Judicii ratio satis apte datæ Definitioni congruit.

§. XVI.

Sed binis his excellit *Natura Hum.* Si enim ipsum Hominem spectes, is *Juxta Imaginem Dei factus* (GENES. Cap. I.), huicque inter Creaturas Sublunares omnium proximus est: quum vero Deus sit supra cuncta perfectissimus, huic ex Corporeis proximus sit Homo, ejus ergo perfectio inter dicta erit maxima. Quod si his Nobilitatem Actionum, quibus supra alia ex *Natura* sua Homo aptus est, adjicias, non negabis, credo, *Naturam Hum.* omnium, quas terra exhibet, perfectissimam esse.

§. XVII.

Evincunt id imprimis Animæ sic dictæ potentiæ; Idearum Mente perceptarum Communicatio per Sermonem; maxime omnium Usus Rationis: & quamvis

vis in Actionibus quibusdam magis Corporeis alia Homini sæpe prævalereprehendantur, ut Celerita e Cervum, Odoratu Canes, præprimis odorisequos, &c., quibus hæc in singulares usus largiri Creator voluit; tamen, si omnium Actionum pondus libretur simul, certissimum est, cedere ipsi Omnia.

§. XVIII.

Hoc magis confirmatur ex eo, quod Viventia sane Non Viventibus Nobiliora sint; inter illa autem excellant Animata; quæ non sunt nisi Brutum, & Homo: proxime ergo Homini perfectione *Nature* accedit Brutum: sed quantum horum etiam præstantissimum ab illo adhuc distat! Manifestum hinc, *Naturam Hum.* inter sublunares perfectissimam esse. Sic, postquam Omnium Creationem retulit OVIDIUS (in *Initio Metamorph.*), merito videtur dixisse:

*Sanctius his Animal, mentisque capacius altæ,
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset,
Natus Homo est; &c.*

§. XIX.

Hanc quoque *Nature* perfectionem variam esse in variis Hominibus, postmodum (§. XXIX.) videbimus.

§. XX.

Natura autem *Humana* nunquam nisi in solo Homine deprehenditur; hinc eidem, si abstracte spectatur, omnino Singularis est (& hoc de aliis quibuscunque verissimum): quod falsum, ubi quis eam considerat, quatenus ex aliis participat: decipitur enim, qui existimat, *Naturam Hum.* esse Simplicem: *Habet enim homo nonnihil ex Bruto, Brutum nonnihil ex Planta &c.*, ut ait VERULAMIUS (in *Lib. de Sapient. Veter. pag. mihi 29.*). Sic ut *Natura Hum.* Composita revera sit, nequaquam Simplex, partimque Homini cum aliis Communis, partim etiam (quod *Humanam* esse facit) Singularis, & Propria. Etenim, ut Actiones ipsæ, sic & earum Causa (*Natura*) sese habere videtur; ac proinde, ubi Communes sunt Actiones, Communis quoque Cau-

Causa (*Natura*) erit; & quæ omnes, in universum, Actiones Communes habent, ea etiam, in genere, *Natura* convenient; quæ vero quasdam tantum Actiones Communes habent, quasdam Proprias, ea partim *Natura* convenient, partim different; quum ergo Homo Actiones quasdam Communes, quasdam Singulares, sortitus sit, *Natura* ejus, partim Communis erit, partim Propria.

§. XXI.

Ita ut merito rursus cum eodem VERULAMIO (*locato*) videamur, posse concludere, *Naturam Hum.* (quod is de omnibus profert) *ex specie superiori, & inferiori, Compactam*, vel etiam ex ea, quæ Communis est omnibus Corporibus, ex Vegetabili, atque ex animali, constatam, esse. Quibus si tunc id, quod Homini singulare est, addideris, *Naturam Hum.* concipies, sed hæcenus omnibus Hominibus Universalem.

DE NATURÆ HUMANÆ DIVERSITATE IN VARIIS.

§. XXII.

SI *Naturam* contemplemur *in abstracto*, una modo sese offert omnibus Creatis Universalis: hinc unica Definitione (§. II.) comprehendere potuit; & hac, singulis quorumcumque Creatorum *Naturis* æquali jure adscribenda. Unde, hoc respectu, vel Omnia *Natura* conveniunt.

§. XXIII.

Si vero Genera, Speciesque singulas, rimamur accuratius, *Naturam* in iis distinctissimam deprehendimus. Quæ ergo *Naturæ* Diversitas, non adeo ex ipsa *Natura*, per se spectata, ac quidem a varietate Subjecti, & prout illud ad varias Actiones a Creatore comparatum est, videtur procedere.

Adeo-

§. XXIV.

Adeoque duplici modo *Naturam* considerare possumus: 1°. in se: 2°. quatenus certis Subjectis inest: atque hac 2. ratione omnia *Creata Natura* differunt: siquæ non modo Genera, & Species, sed & ipsa sub quolibet Specie Individua, *Natura* distinguuntur: quod ut in Animalibus manifestius est, ita & in reliquis non minus verum esse, suadet Ratio.

§. XXV.

Hanc *Naturæ* Diversitatem in Hominibus obtinere, notavit jam HIPPOCRATES (pag. 756.) ; cum dicit; *Natura a Natura, & ætas ab ætate, plurimum distat*: nam id quidem verum est, quod, si *Naturam Humanam* consideres, ratione habita ad Universam Speciem, una tantum, omnibus Individuis Communis, occurrat; sed in unoquoque Homine aliquid, huic Singulare, priori Specificæ *Naturæ* junctum (*Idiosyncrasiam* vocant), facit, *Naturam Humanam* variam esse in variis, nec in duobus omni dote eandem: quin & pro *Ætate*, &c., in eodem Homine sic variat.

§. XXVI.

Latissime ergo *Natura Humana* dispersa in Individuis est; hinc in unam quasi Specificam coit, qua omnia Individua conveniunt; Specifica hæc cum aliis rursus eadem ratione Genericæ copulari potest: sic, Ascendendo, *Natura tandem omnis in unum quasi confluit* (VERULAMIUS loc. cit. pag. 28.) Quod si ponitur, una illa Universalis *Natura* simplicissima erit, & vilissima: cui, Descendendo, successive adjunctæ Singulares (ut ita dicam) *Naturæ* Perfectionem maiorem tribuent, donec ad Perfectissimam inter Sublunaria *Humanam* pervenerit, ipsa rursus, unitis *Idiosyncrasiis*, maxime Diversa. Horum adsertorum multa cautus distinguet ab aliis (§. XXI. & XXII.)

§. XXVII.

Dictorum (§. XXV.) veritas manifesta videtur: id enim negat nemo, in unoquoque Homine Actiones e-

xerperi, quamvis in universum easdem, ac in altero, omnes tamen aliqua ratione semper distinctas. Comuni sententiâ, ne vel in duobus Hominibus Sanguinem omni dote eundem inesse, adseritur (quod & aliis quibuscunque eodem jure potest attribui); si tamen actiones, quæ omnes ad ejus Elaborationem plus minusve cooperantur, omnino eadem essent, idem necessario generaretur Humor. Hinc (ex §. XX.) patet, in singulo quoque Homine unam cum aliis Hominibus Communem *Naturam* esse; cui altera quasi singularis adjungitur; quod adstruxeram.

§. XXVIII.

Considero autem hic, ut & in sequentibus, *Naturam*, imprimis prout in Corporibus *Operativa* est: qua ratione, maxime, si non tantum, videtur Medicinam respicere.

§. XXIX.

Ex his etiam liquet, quod (§. XIX.) jam obiter monui, *Naturam*, in uno magis, in altero minus, Perfectam esse. Quæ quidem major, minorve, *Naturæ* Perfectio ex eo potissimum videtur deducenda, quod Corpora varia sint, & ad actiones, quibus ex Comuni Specifica *Natura* apta redduntur, Perfectius, vel minus Perfecte, exercendas accommodata. Idem insuper exinde patet, quod, cum *Naturam* in singulis Hominibus Diversam esse dixerim, si ponatur una Perfectissima, alia necessario propius, ac alia, eo accedere debeat.

§. XXX.

Sua tamen cuique *Natura* est Perfectissima, & optima; agens scilicet, uti totius Fabricæ exigat: hinc, hoc respectu, omnes alias, quantumvis ex se Perfectiores, superat.

§. XXXI.

Sed an etiam Diversæ *Naturæ* variis Partibus in eodem Homine possunt adtribui? quemadmodum Hipp. cuilibet fere singulari Parti distinctam quasi *Naturam*

assignasse videtur: ut Membris (*p.* 747.), Vasis (*p.* 6.), Humoribus (*p.* 16.), Ossibus (*p.* 1028.), Nervis, Carnibus, &c. (*p.* 1191.): Sane omnibus his, si seorsum spectentur, sua Singularis *Natura* merito adscribitur; sin autem considerantur, ut Partes concurrentes ad Constitutionem Totius, *Naturam* a Toto distinctam non habent; Una enim in Uno Homine tantum *Natura* inest; quæ, ut Totum Corpus, ita quaslibet ejus Partes, sibi subiecta tenet.

DE NATURÆ HUMANÆ PRODUCTIONE.

§. XXXII.

S Tupendas *Naturæ* Actiones, ut ubique, sic imprimis in Generationis Negotio, admiramur; de quo sollicita admodum *Natura* 1. omnes Actiones Corporis ita dirigit, ut Semen elaboretur, continens verum Stamen futuræ Proles, unde crescat Simile ei, ex quo depromitur: id de Vegetabilium Seminibus adferunt BOTANICI; de Humano, aliorumque Animalium, Semine per Microscopia demonstravit LEEUWENHOEKIUS: & ut hoc modo in Viris agit, ita in Mulieribus non minus accurata est producendo Ovo; factoque Conceptu, apta subministrando Adminicula, ut in perfectum infantem excre scat Embryo; illumque etiam exclusum nutriendo, usque dum sibi ipse sufficiat: quibus apte conspirantibus, Propagatio absolvi possit. Hæc *Naturæ* Potestas, certa atque infallibili Lege, nisi aliunde impediatur, agens, Homini, ut plurimæ, si non omnes, *Naturæ* Actiones, imperscrutabilis penitus habenda videtur, Effectu tamen certissime observanda. Quæ ne langueret, *Stimulum* 2. indit, quo desiderant *Species* suæ *Æternisationem* (MAURICEAU *pag.* 75.); hinc numquam ex se destruendæ. 3. *Disponit* (Hipp. *p.* 916.), si ita loqui liceat, ex Idea quadam, sibi a Creatore indita, ad Ulus suos aptissime singula; quin & jam

disponit, ex quadam quasi Providentia, ea, quæ Usui nondum sunt, sed erunt, ut Pulmones ex. gr. in Fœtu, &c.

* *Hæc Metaphorice intelligenda sunt.* Circumspectus Sermo ultro quidem Cautelam innuit. Non inutile tamen fuerit, rem hanc aliquanto distinctius explicasse. Repugnat certe, stricte loquendo, ut *Natura*, simplex *Attributum* (§. XIV.), Ideas, & Providentiam, possideat. Quæ igitur, sano sensu, ita accipienda erunt. Jussit Deus, ut *Natura* juxta Divinam suam Ideam ageret; quæ certe Divina Idea Providentia non caruit. Sufficit Mandatum hoc; & licet Cæco plane Impetu *Natura* agat, agit tamen, quæ Creator præscripserat. Et hæc vera in Creaturis omnibus agendi ratio. *Divina Mens*, uti pulcherrime HIPPOCRATES loquitur, *edocuit sua Opera imitari cognoscentes quæ faciunt, & ignorantes quæ imitantur* (pag. 344.) *Viri* ex. gr. *cum Muliere Congressus*, facit, ut ex remanifesta obscura cognoscatur, quod sic Puer futurus est (pag. 345. *Commeant & transmoventur illa huc, & hæc illuc; - - - & quæ quidem faciunt, nesciunt, quæ vero faciunt, scire videntur, & quæ quidem vident, non cognoscunt.* Et tamen his omnia, *Necessitate Divina, contingunt, & quæ volunt, & quæ nolunt* (pag. 342.). Idem aliis, quæ in sequentibus occurrent, levioribus Hyperbolis applicandum.

§. XXXIII.

Ex §. XXXII. num. i. colligitur, *Naturam, ut omnium aliorum, sic & Humanam, fixam esse in Propagatione suæ Speciei*: nunquam enim Homo, nisi ex Hominibus, producitur; sic & quæcunque vel minima Insecta suæ Speciei Simile procreant, nec unquam, nisi a Similibus, progignuntur, ex Sententia FRANC. REDII, multis ab eodem Experimentis superstructa (*in Litt. ad ill. Virum CAROL. DATUM*); cui subscripsit SWAMMERDAMMIUS (*in Hist. Insect. gen. p. 91.*) Vana ergo sunt, quæcunque hic Poetæ, & Vulgus, fabulantur.

Nec

Nec refragatur huic Sententiæ Magni VERULAMII (in *Sylva Sylv.* pag. 363.), Aliorumque, qui in contraria Opinione versantur, auctoritas; quoniam hi ante pleniorum supra dictorum Cognitionem scripserunt; indies autem crescunt Scientiæ.

§. XXXIV.

Minime etiam adversantur his *Monstra*, alienam quasi *Naturam* referentia; etenim Monstrum, ex. gr. ex Hominibus genitum, nunquam aliam, quam *Humanam*, *Naturam* possidere, certum videtur; nec aliud esse, quo Monstrum tale a legitime tacto Fœtu differat, præter solam Formam externam: quod satis ex LICETI *Tract. de Monstris, imprimis cap. 1.* potest intelligi. *Natura* ergo & hæc gaudent vere *Humana*. Si enim Forma externa quidquam ad *Naturam* faceret, sæpe alterius *Naturæ* Animalia produxisset Homo (Exempla sunt in eodem *Tractatu*): id vero impossibile, nisi determinatum huc requisitum Semen in Humano Corpore generatum fuerit: quod toti *Naturæ*, & *Structuræ* Corporis Humani, absolute repugnat. Neque Semen Humanum in alienam *Naturam* permutandi Potestas Gravidæ videtur inesse: nam & hæc gaudet Generatione Similis, & tota ad id comparata est.

§. XXXV.

Videtur autem *Natura Hum.* ex Parentibus in Filios derivari, indita primis Homnibus a Conditore, simul cum *Natura*, Potentia Generandi sibi Simile, hinc *Naturam* suam communicandi producendis Filiis, quibus & eadem impressa Potestas in ultimos usque Nepotes protrahatur. Nisi quis existimet, Deum, ad Parentum indolem, *Naturam* hanc singulis Individuis de novo quasi infundere. Sed hæc ad nostrum forum vix pertinent; itaque supersedebo.

§. XXXVI.

Saltem id, quod producitur, semper *Naturam* sui producentis exhibet: sicque, immobili Ordine, & stabili Le-

Lege, similis Species continuat per similia *Natura* Individua.

§. XXXVII.

Nec tamen, ex Patre tantum, vel sola etiam Matre, *Naturam* hanc in Filios descendere, statuendum videretur, sed ex Utriusque simul: quod ex aliorum Animalium promiscuo Coitu, satis evidenter discimus: sic ex *Equa*, & *Asino*, nunquam *Equus*, aut *Asinus*, nascitur: sed communicans ex utraque *Natura Monstrum*, *Mulus* (MAURICEAU p. 64. HARVÆUS in Exercit. de Gener. Animal. pag. mbi 270.) Ad hoc videtur alluisse OVIDIUS, cum de Gemellis ex ORYTHIA & AQUILONE natis, dicit:

- - - Partuque enixa Gemellos,

CÆTERA QUI MATRIS, PENNAS GENITORIS,
HABEBANT.

§. XXXVIII.

Difficile apparet, determinare, Quo tempore *Natura Hum.* in Generatione accedat. Attamen in ADAMO, successive factò, aliquid hujusce rei adsequimur: Finxit enim 1. *Deus Corpus ejus de pulvere terræ*: sed aberat adhuc *Natura Humana*: postea Sufflavit in nares ejus (*Gen. cap. 2.*): & ex hoc, factò Corpori accesserunt Anima, *Natura*, & Vita: factusque est *Homo Vivens*.

§. XXXIX.

Igitur ipso momento, quo Anima copulatur Corpori, prodeunt simul *Natura* & Vita. Accedit proinde *Natura Humana*, illo instanti, quo Anima, quo Vita: tria enim hæc Corpori superadveniunt simul, nec aliud alio, nisi sola, ut loquuntur, *Ratione*, prius est. Hinc, si quis valeat determinare Tempus, quo accedit, vel Anima vel Vita, eodem opere demonstrabit Quo Tempore accedat *Natura*.

§. XL.

Communicata semel Natura; porro Immutabilis; nec potens vel augeri, vel minui, adeoque Indivisibilis, permanet omnino eadem; in eodem Homine; ad mortem usque.

§. XLI.

Immutabilem Naturam esse, certum est: si enim Mutaretur, non maneret idem, qui ante fuerat; Homo; cum a Natura Singulari Singulare eius *Esse* dependeat (§. XXV.) Hominem interim eundem esse, qui nunc moritur, & qui, ante tot annos, ex tali Patre, in tali Matre; conceptus fuerat, nemo non fatebitur. Adeoque in hunc usque diem Singularis illius Hominis *Natura* non mutata persistit.

§. XLII.

Unde ergo fit, rogabit quis, tantum in eodem etiam Homine, pro diversis temporibus, sæpe differre Actiones, ut magis distinctæ sint, ac in duobus Individuis, prope ad se mutuo accedentibus: quorum tamen *Naturas*, maxime ex hoc, distinctas diximus (§. XXVII.)? Respondeo: Duplici ratione spectari *Naturam* posse (§. XXIV.); scilicet 1. in se, & tunc certissime Immutabilis est; manetque eadem ad mortem usque (§. XLI.): Verum si 2. consideratur, in ordine ad Subjectum, quod occupat, minime negaverim; *Naturam* Mutari posse, in eodem etiam Homine: quin & hoc iam inde præmonui (§. XXV.).

§. XLIII.

Illam autem Mutationem Corpori magis, ac *Naturæ*, attribuendam esse, unusquisque, credo, agnoscit. Sic & ista actionum, in eodem homine, Diversitas a Corpore mutato tantum, ut videtur, pendet.

§. XLIV.

Hæc ut clarius intelligantur, considerandum est,

Na-

155

Naturam, ex se, semper eadem ratione Agere: omnis autem ejusdem Actio Imperare est; quod Imperium sequi, incumbit Corpori, eidem subdito. Exsequitur vero datum Præceptum Corpus, varia ratione, prout ipsum varium est. Varietas ergo Actionum, non a Natura, sed a varia Corporis Conditione, nascitur; quæ Conditionis Diversitas non modo Congenita est in variis Hominibus, sed & in eodem, imprimis per Usus sex Rerum, quas Non Naturales vocant, Morbos, & Ætatem, ut quotidie observari potest, pro variis temporibus, accedit: sicque Acquisita dici meretur. Corporis igitur Conditio, in eodem etiam Homine, Mutatur; hinc mirum non est, si & Actiones varient.

§. XLV.

Sed regeret quispiam, Observatum esse, Morbos Hereditarios, in ipsa, ut videtur, Natura radicos, sanatos fuisse: quod neutiquam, nisi Mutata Natura, contingere potuerit. Verum Morbi illi, non in ipsa Natura, sed in certa quadam Corporis, Partiumve ejus, ratione, sedem habere, longe probabilissimum est: hanc si quis corrigere valeat (quod difficile quidem, subinde tamen haud impossibile), vel saltem Effectum prævertere, Morbum illum, vel curabit, vel avertet; nec interim Natura, sed Corpus tantum, mutabitur.

§. XLVI.

Manet ergo, quod adstruxi, Naturam nempe, in eodem Subjecto, ex se, Inmutabilem (§. XL. XLI.), omnem vero Mutationem ipsi Corpori attribuendam, esse, (§. XLIII.): neque, Mutato hoc, ipsam Naturam Mutari, existimo, quamvis ea specie imponat, sed & tum, sub aliena Forma, eandem persistere. Unde NABUCHODONOSOREM (alii NEBUCADNETZAREM legunt), Potestate Divina Mutatum, ita ut Hebam, tanquam Boves, comederit, & Pili ejus, ut Aquilarum Plumæ, creverint, & Ungues ejus, ut Avium (S. S. DANIEL. cap. 4.), verè adhuc Humana Natura præditum fuisse, certum videtur, sola For-

ma extrinseca distinctum: quod etiam in sequentibus, SACRÆ LITTERÆ, ut apparet, satis evidenter innuunt.

§. XLVII.

Hanc ipsam OVIDII Sententiam fuisse, passim ex ejus *Fabulis* docemur: sic ex. gr. ubi ACTÆONEM, in Cervum Mutatum, adfert, in eo, ut alienam Formam memorat, sic *Naturam Hum.* integram perseverasse, abunde significat, dum Affectus, quales homini tantum insunt, eidem attribuit, *Mentemque pristinam remansisse*, aperte enuntiat. Idem quoque eleganter exprimit, ubi, ERISICHTONE annosam Quercum prosterrente, ait:

Editus e medio sonus est cum robore talis:

NYMPHA SUB HOC EGO SUM
&c.

Hinc Idem in Historia PROTHEI optime notat:

Sæpe Lapis poteras, Arbos quoque sæpe, VIDERI.

§. XLVIII.

Quin & hoc magis confirmatur ex eo, quod admodum probabile sit eandem etiam *Naturæ Constantiam* omni *Creaturæ* inesse.

§. XLIX.

Sic in INSECTIS, quantumvis, formam Corporis externam mutari, manifestum sit, *Naturam* tamen non mutatam persistere, Ratio suadet: nempe Mutatum sic Insectum nemo, credo, novam omnino Creaturam esse, asseret: sola ergo Forma Mutata, idem nunc est, quod ante fuerat, Animal; hinc & *Natura* manet eadem. Quod vero Mutatum ita Animal quasdam nunc Actiones exerceat, quibus ante ineptum erat, id Mutatæ Corporis Fabricæ debetur, pro cuius varietate diversas, quas *Natura* exserit, Actiones esse, vidimus (§. XLIV.): sic, enatis in quibusdam Alis, aptum fit volando Animal, uti ex. gr. ex Bombyce factus Papilio,

pilio; nec tamen magis exhinc, de *Natura* in hoc Animalis Mutata, concludendum videtur, quam in DÆDALO & ICARO, cum, fabricatis arte Alis, Aeri se committerent: id autem nemo adstruet.

§. L.

Hinc dictus, Mutato Nomine, Formaqué, Papilio, idem numero est, qui ante fuerat Bombyx, *Natura* omnino eadem præditus, Corpore tantum in nonnullis permutato, talibusque instructo Adminiculis, quibus ad novas quasdam Actiones sufficiat: quin imo Mutationem hanc ipsa illius Animalculi *Natura* postulat, totumque eo comparatum est; quum in Eruca alas jam demonstraverit SWAMMERDAMMIUS, post demum in Papillione expandendas; qui, quod majus est, in Nymphis, quin jam ante in Vermiculis, omnes partes, omnia membra, futuri Animalculi, æque distincte, ac post in ipso Animalculo, conspici; universaliter pronuntiat (*Hist. Insect. Gener. Sect. impr. 2.*).

§. LI.

Patet igitur, stricte loquendo; potius dicendum esse, Perfici hoc tempore Corpus ipsum, explicatis, quæ antelaterant, Partibus, quam Corpus Mutari; adeoque, nec *Naturam*, nec Corpus, proprie Mutari in Insectis; sed eandem numero manere *Naturam*, Corpus vero, juxta specificas Singularum *Naturas*, statim tempore, illis instrui Adminiculis, quorum Rudimenta, quantumvis eo tempore inutilia (nisi in futuros usus), ante tamen jam adfuerant, hinc mirum non est, si Corpus novis Actionibus aptum fiat.

§. LII.

Non minus id (§. XLVIII.) VEGETABILIBUS competit: docent Inoculationes, ubi duplicis *Naturæ* Arbor artificiose jungitur, Surculo alieno in datum Truncum insito. Bina hæc excreſcunt simul in unam, ut se offert, frondosam Comam lætissime; sua nihilominus utrique distincta manet *Natura*; Fructum namque fert, quoad saporem, & alias quasdam accidenta-

les dotes, emendatum quidem, non mutatam tamen *Naturam* evincentem incluso Semine, ex quo, fato, nunquam *Mediæ Naturæ* Arbos enascitur, sed talis, quæ immotam adhibiti Surculi *Naturam* omnino exprimat. Neque Truncus ipse *Naturam* exuit, sed manet, qualis ante fuerat; nulla enim sese offert ratio, qua Mutatam quis suspicari possit: quin certum est, si excreta Arbos rescindatur rursus sub loco, quo facta fuit insitio, proditura inde, nisi moriatur, aliam, quæ non mutatam pariter Trunci *Naturam* demonstret. Adde his Experimentum §. LXXXIX.

§. LIII.

Hinc non immerito concluditur, *Naturam* in Vegetabilibus, quamdiu hæc adhuc vivunt, vigentque, immutabilem esse. Nunc & aliud circa eadem videamus.

§. LIV.

Nonne manifesta fit *Naturæ* eorundem Permutatio, dum, post Mortem (ut ita dicam), Planta quæcumque, ex se Acefcens, eo reducitur, ut in Alcalinum liquamen transeat (Vide Cl. BOERHAVII *Chem. Proc.* 88.)? Sane maxime distant a se invicem *Naturæ* Acefcantis & Alcalini! dico tamen, *Naturam* horum neutriquam Permutari. Si quis velit, *Naturam* horum Vegetabilium, Acefcantium nomine cognitorum, in ipsa illa Acefcencia positam esse, Mutatur hic *Natura*, fateor; fiunt enim Alcalescentia primo, ac deinde Alcalina: minime vero in hac eorum *Natura* constituenda videtur, quum non sit nisi Dos Vegetabilium accidentalis; quoniam adesse potest & abesse; neque magis ad *Naturam* Vegetabilium, Acefcantium dictorum, facit acefcencia, quam alcalescentia; sunt namque indifferentia, ut, vel, sibi commissa, Mutentur in acidum, unde acefcantium nomen habent, vel, compressa, transeant in alcalinum: & utraque illa Mutatio, in dictis conditionibus, eque secundum *Naturam* eorum fit, semperque, & inevitabiliter, accidit. Unde, stricte loquendo, non dantur Herbe absolute acefcentes; sed, quæ
vulgo

vulgo hoc nomine insigniuntur, indifferentes sunt (ut diximus), pro Conditionum varietate, vel in acidum Mutabiles, vel in alcalinum.

§. LV.

Ut dicta hæc (§. LII. LIII. LIV.), nequaquam confundenda, clariori idea illustrentur, obiter notandum, me Duplicem posuisse *Naturam* Vegetabilium; *primam*, quæ, viventibus adhuc, *Esse* suum Singulare, & agere, tribuit; hæc, una cum *Vira*, recedit: *aliam*, quæ soli tantummodo Corpori, partibusque, ex quibus constituitur, adscribi debet; hæc, etiam post Mortem, remanet; ac, tum imprimis, Leges statuit neutiquam violandas: sic Fœnum amisit *Naturam* Gramini Vigenti magis propriam, nec tamen omni *Natura* destituitur, sed suam etiam possidet, juxta quam Determinatur, & agit. Idem, clariori Exemplo, occurrit in Homine, cujus Cadaver, *Natura Humana* penitus destitutum, sua tamen præditum deprehenditur, juxta quam, Grave est, Impenetrabile, Putrescens, & sic porro.

§. LVI.

Ex his facile intelligitur, quid de FOSSILIBUS sciendum sit? Nitrum e. g. *Sal est* saltem *Semifossile* (*Chem. Cl. BOERH. Tom. I. pag. 44.*); nihilominus per artem quasi Vegetabile efficitur (*Idem, Proc. 140.*). Neque tum, ut ex dictis (§. LIV.) patet, Mutatur *Natura* Nitri, at, quæ fit, Mutatio Qualitates tantum Accidentales respicit, ipsumque Nitrum eo ex sua *Natura* disponitur. Sed an Vegetatio hæc ipsi quidem Nitro adscribenda? an non idem posset fieri, Seminibus ex Aere ad ejus superficiem apposis, in determinatæ suæ Spæiei Plantulas excrecentibus (quod in aliis quibusdam pro certo habetur)? Hoc sane si verum foret, eo magis de Pristina Nitri *Natura* convinceret.

§. LVII.

Ergo nec Mutatur *Natura* Corporum, quamvis id, primo intuitu, ita appareat, per Putrefactionem, Fer-

mentationem, Attactum Magnetis, Destillationem, aliaque Mutationes, five Spontaneas, five Artificiales.

§. LVIII.

Quibus omnibus (a §. XLI. huc usque) collectis, Concludimus, *Naturam*, tam in Fossilibus, Vegetabilibusque, quam in Insectis, atque Homine (pro cuius Confirmatione omnia reliqua tantum adtuli), nullatenus permutari, sed Immutabilem esse.

§. LIX.

Erramus igitur, qui *Naturas* Permutatas credimus, ubi Dotes ante visas vel nonprehendimus, vel novas observamus: quod Judicium quam temerarium sit, docet Aurum, in Aqua Regia solutum (*Chem. Cl. BOERH. Proc. 205.*). Illud etenim, ad Sensus nostros, sub Forma liquida, nil fere nisi Colorem, de *Natura* sua superstes habet; quin, si purissimum, transperet penitus; nec *Naturam* modo Mutasse, sed quasi in nihilum redactum esse, nisi dissuaderet Ratio, Sensus Judicaret. Quum interim idem *Natura*, & omni Dote, Aurum, facili negotio, inde resurgat; Indicio, ut videtur, evidenti, tunc etiam *Naturam* omnino eandem persistere, cum, ad Sensus nostros, maxime *Permutata*, fallaci Forma, apparere consuevit.

§. LX.

Altera Pars §. XL. erat, *Naturam Hum. non posse, ut augeri, vel minui, sed Indivisibilem permanere, cum in eadem, in eodem Homine, ad Mortem usque*. Una enim, eaque ad Mortem usque Immortalis, *Natura* unicuique Homini inest; hinc nec potest augeri, nec minui, adeoque Indivisibilis est; ita ut Hominem, post resectum ex. gr. Crus, non minus, ac ante, Hominem esse, aut ante magis, quam nunc, Hominem fuisse, sed *Naturam* in utroque casu Integerrimam perseverare, existimem. Sic multis Partibus Corporis destitui Homo potest, *Natura* ejus nil quidquam Immutata, vel Divisa; dum a contrario etiam minime augeri potest. Utitur ergo *Natura* Partibus

Cor-

Corporis, ita, ut dum adsunt, suntque benedispositæ; certas quasdam actiones per eas exerceat; dum vero absunt, vel saltem ineptæ sunt, illas Actiones non exerceat; non quod ipsius Imminuta Potestas iis haud sufficiat; sed quod ea, per quæ actio deberet fieri, deficiant. *Natura* igitur manet, qualis fuerat, eque, ex se, actiuosa, sed aptis, ad Operandum requisitis, Instrumentis destituitur; quæ, si usui adaptata restituantur: mox resumit *Natura* vires, &, consueta olim Methodo, pergit agere. Quæ Res in Medicis manifestissima est.

§. LXI.

Plurima eorum, quæ (a §. XV. huc usque) dicta sunt, de Anima, & Vita, paucis mutatis, æquali iure prædicari posse, Contemplanti sponte apparebit; quod per transennam monendum videbatur. Quin & idem de variis, quæ in sequentibus occurrent, verum est.

DE NATURA HUMANA, CUSTODE CORPORIS.

§. LXII.

Plurimis, iisque inevitabilibus, injuriis expositum Corpus facile & lædi posset, & destrui, nisi sollicita *Natura* Prospiceret. Sic quoniam per Actiones, a Vita inseparabiles omni momento necessario deteritur Corpus, hinc, ut persistet, assiduam Reparationem exigit, quæ non nisi Heterogeneorum usu absolvi potest, quam facile ex his insidiæ struerentur Sanitati & Vitæ, nisi attentissima, nec unquam sopita, *Natura*, expositos, in omni Puncto, tam externo, quam interno, Corporis, Vigiles, Nervos, nata, miræ eorundem Sensilitate moneretur, si quid Peregrini, quod nocere posset, adsit? Cujus rei mox ac certior iacta est, omnem impendit operam, ut sinistrum illum Effectum avertat (quod, quomodo faciat, passim in sequentibus elucidabitur); nec quiescit, priusquam,

vel superet ipsa Hostem, vel Devicta cedat, destructa simul Vita.

§. LXIII.

Hæc ratione Cavet, ne quid mali ab INGESTIS Corpori superveniat: quod nunc videamus. Si *Ingesta talia sunt, quæ, vi dati Corporis, commode queant subigi in nutrimentum, aptis dotibus præditum*, facile ea fert *Natura*, & hæc porro, requisitam Mutationem passa, placide dimittit interiora versus. Sin vero *mutari ita Ingesta nequeant*, sive ob nimiam Copiam, sive ob suarum Qualitatum Pertinaciam, sive ob Acrimoniam, aliasve, si quæ occurrunt, Causas, non commode feruntur a *Natura*. Sed vel 1. Succumbit *Natura*, moriturque Homo; uti ex. gr., Distento nimia Ingestorum Copia, sic ut evacuari non possit, Ventriculo; quod in Casu, quem enarrat PLATERUS (*Obs. pag. 439.*), factum videtur: nempe non potest tunc *Natura* expedire rem, limitata ejus Potentia ad rationem Corporis, in quo agit. Vel 2. Languet *Natura*, non suo, sed Viscerum, Humorumve, vitio, aut Qualitatibus Ingestorum nimis Pertinacibus; ita ut, quacunque ratione, subigendo Vires non respondeant: tunc Glutinosum, Acidum, atque Alkali, Spontaneum generabitur. Gradus est ad præmissum (1.); tendit enim in Mortem, nisi Ars, si possit, succurrat. Vel 3. Excitata Siti, allicit primum, dein cogit, ut assumantur Liquida blandiora, & maxime, singulari Acrimonie, ut putridæ, rancidæve, &c., opposita. Est autem dicta Sitis eo major, quo magis Dilutio requiritur, & contra. Sic diluit, temperatque, ea, quæ nimia cæteroque Acrimonia nocuissent, ita ut jam non noceant: in quod idem collimat, copiosiore Lachryma ex his locis per acrem Stimulum sollicitata (*Conf. §. XCII*). Vel 4o. Vomitu, Alvove, eliminat.

§. LXIV.

Sic *Natura* (nisi, ut in 1. & 2. Casu, Succumbat, vel Languet) Domat, aut Expellit, quæ vi Corporis

poris subigi alioquin non poterant. Sic Cavet, ne Novici quid diu in Primis Viis hæreat. Atque ita hic *Prima* quasi *Inspectio* fit; sed rudior tantum; plurima enim hoc loco admittuntur, quæ respuuntur postea.

§. LXV.

*Eorum vero, quæ ex Primis Viis jam subierunt venas, si tales dotes sint, ut aptum nutrimentum subministrare queant, satis facile reliquis Humoribus permiscetur, & sine magno tumultu porro circumferuntur per Corpus. Numquam tamen adeo Amica Naturæ sunt, quamvis aptissima Nutrimento ingesta fuerint, & Mutationes requisitæ perfectissime iis accesserint omnes, quin pro eo, quod adhuc semper in se continent, Heterogenei (non enim Assimilatio his locis omnino absolvitur), Vigiles Naturæ, Nervos, hic magis adhuc, ut videtur, sensiles, afficiat: unde ea, in Sanissimis etiam, aliquot post pastum horis, Febriculam excitat, majorem, minoremve, pro varia allati Chyli Copia, & indole, maximum subigendo ulterius Chylo Remedium. Hac ratione, nil Alieni, quantumvis exiguum sit, insinuare sese in Corpus potest, quod subterfugiat: sed mox *Natura* omnes impendit Vires, nec desinit, nisi postquam omnino subegerit, eoque, ut Inquilinis omni Dote similes sint, novos jam demum factos Humores reduzerit: tuncque eos, ut sibi & Corpori, Amicos, fert *Natura*, non prius.*

§. LXVI.

Hæc interim (§. LXV.) utut apta Copia subministrata ad Sanitatis & Vitæ Constantiam absolute requiruntur, attamen, si nimia accedunt Copia, Plethoram, plurimosque ejus, sepe lethales, Effectus excitant. Nec tunc acquiescere *Naturam*, existimandum est: variis enim Viis expellit Superfluum: docent Menstrua, Hæmorrhagiæ, &c. Hoc modo, Plethoram illam, cujus Ortum præcavere vix poterat, nunc natam, curat, avertitque sollicitissime omne, quod hinc imminabat, Periculum.

§. LXVII.

§. LXVII.

Adeo, quæ Mutabilia sunt, per excitatas Vasorum Viscerumque vires, & Humorum, jam ante Inquilinorum, admissionem, subiguntur, fiuntque tandem & ipsa similia Inquilinis. Sic tutus evadit Heterogeneorum usus; iisque, quod inevitabile est, intra Venas admittis, præsto adsunt *Naturæ Media*, quibus Domat, & Subigat. Unde *Natura* merito *Sanitatis Conservatrix* appellari meretur. Si vero dicta *Media* insigniter debilitentur, *Cacochymix*, *Cachexix*, & omnimodi, ex his sequentes, Morbi, propullulant: quorum Malorum Causa non in *Natura* est, sed in ipso Corpore, ad *Naturæ Imperium* non satis obsequioso, non satis valido: five in Solidorum, five Fluidorum, vitio oriatur, vel quia Nervi Vigiles, male dispositi, *Naturam*, aut non, aut languidius, quam par fuerat, ad agendum sollicitant.

§. LXVIII.

Vidimus (§. LXIII. LXIV. LXV. LXVI. LXVII.), quomodo *Natura* agat in Ingesta Mutabilia. Sed si *talia Venas intrent, quæ in Corpore Immutabilia sunt, tunc hæc, vel VENENA sunt, vel MEDICAMINA*. Utrorumque ingressum, quantum potest, *Natura* conatur avertere. Etenim, si acria fuerint, sensilissima Vasculorum absorbentium oscula stimulant; quo ipso admonita *Natura* mox facit constringi hæc, sicque viam claudi; si autem nimis Crassa, vel Figure non satis accommodatæ, fuerint, Moles impedit, quo minus penetrent. Non facile ergo hæc, & similia, Venas subeunt; quod tamen aliquando contingere, plurimæ sunt, quæ confirmant. Quid tunc fit?

§. LXIX.

VENENO, forti satis, intra Corpus admissio, Succumbit *Natura*; in quantum Venenum tale, vel Solida, vel Fluida, vel utraque simul, ita mutat, ut Circulationi, adeoque & Vitæ, inepta fiant: unde Corpus Jussis *Naturæ* exsequendis impos redditur. Neque interim cedit tunc *Natura* Veneno, ex se ipsa, sed

summa passim Conamina, Motusque violentissimos, omni modo assidue permutatos, excitat; quibus, si Robur Corporis, ejusdemque Fabrica, id admitterent, Veneno haud dubie liberaretur Æger; sed limitatas Vires superat Veneni Pertinacia, vel mutatum nimis Corpus non obsequitur amplius *Naturæ* Imperio. Unde frustra sunt omnes, quos *Natura* excitat, Impetus; quorum tamen tanta sæpe vehementia ut magishi, quam Venena ipsa, Mortem inferant.

§. LXX.

Usque adeo, pro conservanda Vita, sollicita *Natura* est, ut tantos Motus avertendo Hosti intendat, qui, si & absolvi, & ferri, possent a Corpore, Proposito haud dubie sufficerent: nunc autem Moritur Homo, vel quia non sufficit Corpus, vel quia tantos Impetus, sine Destructione, sustinere nequit. Unde nec hac ex parte Culpa in *Naturam* cadit.

§. LXXI.

Dicta (§. LXIX. & LXX.) non semper obtinent. Venena enim non raro etiam Medicamentorum vices præstant: sic, sumpto Veneno, haud aliud efficacius Remedium est, ac Venenum oppositum, unde *Antidotum* dixere ANTIQUI, non ausi Medicamentum dicere, quum per se æque perniciosum sit, ac illud, cui debellando serviat; quod Medicamentis non ita convenit. Sic etiam Venena, minori Dosi, Medicamentorum usum habent, saltem plurima. Consuetudo Venena quasi Amica *Naturæ* efficit; ita ut ea tandem assumere cogatur Homo; assumat autem, sine ulla noxa, copia subinde incredibili.

§. LXXII.

Alia, quæ Immutabilia in Corpore asseruimus (§. LXVIII), MEDICAMENTA sunt. Sic proprie appellantur Talia, quæ non Destruunt quidem, sed tamen tota *Naturæ* vi, quamvis per omnes actiones Corporis conspirantes in ea agat, Subigi omnino renuunt: si enim Subactio fieret, mutarentur potius, quam mu-

tarent; propius igitur ad alimenta, quam ad Medicamenta, accederent. Medicamenta itaque, in quantum talia, semper in Corpore Heterogenea manent: sed talia *Natura* non patitur (§. LXII. LXV.); hinc Motus majores excitat, eosque tamdiu protrahit, donec, quod Subigere non potest, Expulerit.

§. LXXIII.

Adeoque Medicamenta Effectus obtinent in Corpore, non ut per se Operantur, sed quatenus Heterogenea sunt, *Naturæ* ergo Operam incitant, eaque ratione per *Naturam* in se agentem Corpus mutant. Pauca tamen sunt, quæ propria virtute, sine ullo *Naturæ* auxilio, agunt; hinc etiam *in Cadavera*, æque ac *in Vivo*, operantur (HELMONT. pag. 476.). Sed an hæc quidem Medicamenta vocari possunt? De igne saltem, & similibus, potius negandum videtur.

§. LXXIV.

Natura ergo est, quæ agit in morbis, Medicamenta vero *Naturam* excitant, hæcque rursus in Finem requisitum Determinantur a Medico; qui, si talia exhibere medicamina, eaque ita dirigere, noverit, ut inde *Natura* debellando apte malo par evadat, tunc demum ex arte Curis præesse poterit.

§. LXXV.

Patet hinc, Medicamenta, potissimum Interna, agere, quatenus in ea ipsa *Natura* agit, non desistens, priusquam Hostem hunc Finibus suis eliminaverit: omnia enim Medicamenta tandem ejiciuntur e Corpore, aut Corpus destruunt; tuncque Venena fiunt.

§. LXXVI.

Etenim Medicamenta non adeo Innocua sunt; sed veri Veneni locum obire possunt; 1. Si conspirent cum morbo; 2. Si nimia Dosi exhibeantur; 3. Si longo tempore usurpentur. Duo Priora satis constant. Tertium autem de Scammoneo ex. gr. observatum fuit; cujus exigua Dosis, quotidie, & diu, sumpta, tarde licet, certo tamen, Necare dicitur: ejusdem interim maior
longe

longe copia, ubi requiritur, exhibita, egregium Medicamentum suppeditat: nimia rursus nocet (ex 2.).

§. LXXVII.

Hæc autem (a §. LXXII huc usque) Medicamenta, proprie sic appellanda, respiciunt. Exulant hinc eæ, quæ, quamvis, per se, Alimenta sint, per accidens tamen, Medicamenti vice fungi, potius existimanda sunt quam vera Medicamenta fieri; atque ea etiam, quæ, licet initio, plus, minusve, Corpus mutare possint, atamen denique mutantur ipsa, Alimentis quasi & Medicamentis media: nam, serius, ocyus, omnia hæc subiguntur in Corpore; quod Medicamenta, stricte dicenda, absolute renunt.

§. LXXVIII.

Satis nunc videtur actum de *Natura*, quousque, quantum potest, defendit corpus, ne quid illi ab Ingestis sinistri accadat. Eandem fere Custodiam servat, ratione AERIS: qui, cum probabilissime, qua corpori, tam Externo, quam Interno, applicatur, quasdam Particulas in corpus intromittat, maxime etiam eidem nocere alioquin potuisset. Sunt enim Particulæ illæ, prout quæ ab Ingestis Venas subeunt, Heterogeneæ, & ut videtur, vel viribus corporis mutabiles, vel minus. Hinc quoque, Aerem, harum imprimis Particularum causa, Nutrimentum, Medicamentum, vel & Venenum, suppeditare posse, non repugnat.

§. LXXIX.

Quædam proinde Ingestorum, Aerisque, admittit, alia vero respuit, *Natura*. Sic retinet, quæ profunt, quæ nocent, eliminat, si possit: etenim non patitur quæcunque Nociva esse queant: unde etiam illas, quæ, circumductorum Humorum vi, detrite sunt Solidorum, Fluidorumque, nimis attenuatas, & jam acres quodammodo, Particulas variis Viis exonerat. *Id enim, quod semel aspernata est, nunquam rursus in verum Civem recipit Natura* (HELMONT. pag. 478. Nec suffert, quod forte ex Fomite quodam, intra Corpus posito, procedit Hete-

Heterogeneum, Unde liquet, Naturam Causam esse omnium Excretionum, sive Naturalium dictarum, sive Morbosarum, sive Criticarum, Febrium, tam Intermittentium, quam Continuarum: nec Alimenta, Medicamenta, Venena, paucis, ut diximus, exceptis, talia esse, nisi per Naturam. Quin & hinc Natura merito Morborum forte omnium, paucis externis exclusis, & Causa dici posse videtur, & Medicatrix.

§. LXXX.

Post horum Considerationem (a §. LXII. huc usque) non admodum sese commendat, LIBAVIO jam olim ex alio descripta (DOUGLAS Bibliogr. Anatom. Specim pag. 208), TRANSFUSIO. Ita enim Aliena Inquilinis prevalent, nec spes est Subactionis ulla. Cautum, ut videtur, quam maxime fuit, ne magna Heterogeneorum copia simul Inquilinis Humoribus misceretur; Angustia Vasculorum Absorbentium, eorum Debilitas, Remore multiplices; Depositio in unum, angustum, debilemque, Canalem Thoracicum, hujus Valvula, quandoque una, quandoque duplex, ad Subclaviam Venam, Sanguine contra premente, profecto docent, parum tantummodo admisceri simul. Sed quanta adhuc illius pars Inquilinis debetur! Transfusionem autem quantopere ab hac Norma receditur! Attamen dicit quis, Transfusio videtur contingere, quamdiu Infans Utero Materno includitur. Sed, si hoc fieri statuendum sit, quantum Modus, quo perficitur, a supra dicto distat! Potius ergo Legitimus Sex Rerum, Non Naturalium dictarum, Usus, ac Dieta (VERULAM. Hist. Vitæ & Mortis pag. 29.), Juventutem, Longævitatēque, adferent.

§. LXXXI.

Quemadmodum Natura in Interioribus Corporis non patitur Heterogenea, sic & ea amovere nititur, dum Extrinsecus applicantur. Docent id Vesicatoria, Sinapismi &c. His vero Externis nisi acriora permista fuerint, Nervis, pro minori ex hinc Vitæ periculo, minus, ut videtur, sensilibus, vel vix, vel plane non,

Agit

Agit Natura. Dum vero Talia sunt, quæ multum nocere possent, præsto adest.

§. LXXXII.

Multo minus fert ea, quæ *Immersa sunt Corpori*: Festucam ex. gr. Ligneam, aut simile quodcunque aliud. Sed quantæ hinc Turbæ! Dolor, Ardor, Pulsatio, vera omni ratione Inflammatio Topica, producitur; nec cessabunt hæc, priusquam alienum illud, vel Arte educatum sit, vel Suppuratione solutum, exciderit. Hoc fundamento nituntur Setacea, Fonticuli, & si quæ similia.

§. LXXXIII.

Numquid horum Symptomatum Causa a Figura Corporum illorum potius deduci posset, quam quod ipsa *Naturæ* adeo Inimica repugnent? Curatio ex. gr. Herniæ, per Punctum, ut vocant, Aureum, legitimam hanc suspensionem suggerit: si nempe Filum Aureum facco Herniæ apte circumponatur, eoque deinde contorto, Vulneris Consolidatio tentetur, nunquam id absque Fistula succedet: sed si Annulus sit Aureus, similiis, qui auribus gestari solent, quantum potest, æquabilissimus undique, Vulnus perfecte coire, dicitur ipso haud dubie Annulo, intra Sinulum circumquaque Callosum, incluso. Id saltem verum viderur, longe minus Nervos a Corporibus Politis affici; hinc etiam *Naturam* multo languidius ad agendum sollicitari.

§. LXXXIV.

Agunt tamen insuper Infixa talia, secundum Qualitates suas, quibus alia magis, alia minus, *Naturæ* Inimica observantur. Sic dantur aliqua, in quæ, vel non, vel vix, adfurgit *Natura*: Globus Plumbeus diu sæpe, sine notabili Malo, circumfertur; quod non Figuræ adeo, ac Qualitatibus, Plumbi videtur adscribendum; eo magis, quia tantum abest, ut in hoc (Plumbum) *Natura* Impetum exercere soleat, ut potius, ad ejus appositionem, jam ante susceptum, dimittat: unde in Scirrhis, potissimum canescentibus, tan-

N

tum

tum prodest ! Sopit quasi in affectis Partibus *Naturæ* Impetum.

§. LXXXV.

Quæ igitur, Figura, & Qualitatibus, suis, non adeo Inimica sunt, ea facilius *Natura* fert; si quæ vero, & Figura, & Qualitatibus, peccaverint, in hæc violentissime adsurgit; varia ubique Vehementia, prout eadem magis minusve obtinent.

§. LXXXVI.

Hinc sequitur, *Naturam* omnia Aliena ab Unionem cum Corpore excludere. Si autem *Partes*, *eiusdem Corporis*, vel a Nativitate, vel per Vulnus, *Dissociatæ* sint, quas coherere oportuerat, eas in Unionem admittit; dummodo Crudæ adhuc, & Cruentæ, sint, vel per artem fiant, ut in Labio ex. gr. Leporino. Sufficit Medico, si Separatorum modo appositionem curet, & ab Injuriis Externis nonnihil defendat; reliquum *Natura* absolvit.

§. LXXXVII.

Hæc Concretio non *Partes* modo, quas Unitas esse decet, nunc Divisas, respicit: sed Quæcunque *Partes*, in *Statu etiam sano naturaliter Disjunctæ*, Crudæ, si sibi invicem molliter apprimantur, sicque aliquamdiu hæreant, concrescunt certissime. Patuit hoc Exemplis plurimis, ad Digitos, Labia, Palpebras, &c.

§. LXXXVIII.

Quin & Idem de *Diversis Corporibus* verum est: quod inter *Causas Monstri Excedentis* LICETUS retulit (*Tract. de Monstris Cap. 20.*), Concretis, prægressa Excoriatione, Infantibus, quacunque Parte id acciderit.

LXXXIX.

Num igitur *Aliena admitti possunt in Unionem cum Corpore*? Talia sane possunt: verum Unio hæc tantum Superficialia est; non fit Corporum, vel *Naturarum*, Permissio; sed hæc Unicuique Singularia remanent; & quamvis, in quibusdam occasionibus, aliqua ex uno in alium forte fiat *Humorum Derivatio*, hæc, quum

quum parca sit, & per minima Vascula fiat, nil mali adferet. Confirmatur hæc Sententia Analogice ex Vegetantibus; dum *Germina distinctarum Arborum, Læteribus Arctissime constrictis, Terræ imposita, in unum excrescunt Stipitem, ex quo pullulant, inpermistis Fructibus* (VERULAM. *Sylva Sylvar. pag. 255. Conf. §. LII.*) Adcrescere hinc potius, quam Uniri, dixeris.

§. XC.

Sed an *Partem, integre remotam*, rursus concrefcere cum Corpore, *Natura* patitur? Negant quidam: id tamen admittitur, posse hoc fieri, si levissime modo etiamnum hæreat (SCHENCKIUS *Obs. 4. de Fract. & Contus. Capitis*). Suspicionem certe magnam injicit Vegetantium Inoculatio (§. LII.); quæ, in his, resectum de quadam arbore Surculum, trunco alieno implantatum, læte excrescere, proculdubio demonstrat: hinc, quod majus est, aliena etiam, modo Sana, nec nimium Mutata, fuerint, ex alio pristinam Vitam, Sanitatemque, recipere. Sic Formæ forte quidpiam, Usui certe, vel parum, vel nihil, servire posset Medicus.

§. XCI.

Hactenus Explicatum fuit, quomodo *Natura* omnem impendat Operam; ut removeat quicquid Inimicum deprehenditur: sed *Alium adhuc intus Hostem alit*, ipsam scilicet circulationem sanguinis; quæ, ut aliis de Causis amicissimam opem contribuit, ita tacite absumit corpus, hinc, nisi aliunde reficiatur, necessario destruendum.

§. XCII.

Ergo cogeretur *Natura* cedere; sed stimulat, ut assumantur ea, quibus, pro avertenda destructione, opus habet. Fames proin, sitisque, monent, quidnam sit, quod intrinsecus requiritur; quæ quidem, ut primo leniter modo sollicitant, sic sensim magis magisque urgent, ac tandem, etiam invitum, cogunt, ut, dum suppetunt, adsumat. Fugientem LATONAM, pro aque haustu rusticos precari, cogit sitis; nec propriis artibus parcat insatiabilis ERISICHTON.

§. XCIII.

Paucis interim, iisque admodum simplicibus, contenta *Natura* est. Exercitia attemperamentiora Plura exigunt, & Validiora; nam majus fit fluidorum, solidorumque, Dispendium; hinc Plus restituendum est, ut maneat, quale fuerat, corpus, nempe sanum; Validiora autem requiruntur, ob Robur viscerum, & vasorum, mollia, tenuiaque, ipso fere momento diffiant. Consuetudo eandem Legem ponit. Adsueta scilicet *Natura* sic sensim disposuit corpus, ut aptum sit, magnam ex. gr. alimentorum copiam subigere; hinc tandem appetit homo, donec requisita Quantitas ingesta fuerit; quæ nisi subministratur, nimia mutatio inducitur iis, quæ intra corpus adsunt; in quæ tunc omnes quasi actiones convertuntur. Nocet igitur subita nimis consuetudinis mutatio, tam in sanis, quam egrotantibus, siue copiam ingerendorum, siue Qualitates, respicias. Sic ætas, sexus, robur, & similia, non minorem præmissis differentiam adferunt.

§. XCIV.

Illam ergo Diæta erit Optima, quæ, quoad ingestorum Qualitates, Robori, quoad copiam, Dispendio factò, respondeat. Cavendum, quantum potest, ne consuetudo Dominium occupet: assidua igitur Variatio multum proderit.

DE NATURÆ HUMANÆ RECESSU IN MORTE.

§. XCV.

Solida, Fluidaque, Corporis assidue renovando, restituendoque in eundem Statum, in quo antè fuerant, repulsis, quæ nocere potuerant, Omnibus, constantem sanitatem reddit *Natura*. Unde ex bona Diæta Æternitas quasi homini promittitur. Sed Vita ipsa adeo sensim Vasorum Robur & Resistentiam auget, ut tandem, Impetu moventis Cordis dilatari

am=

amplius non satis possint: hinc obruitur Cor, & Mors fit pure Senilis: ita ut, inevitabili Lege, commune Iter ingrediatur omnis Caro. Neque hoc *Natura*, quantumvis, ARGÏ instar, quaquaversum prospiciat, valet avertère.

§. XCVI.

Dum moritur homo, uti simul accesserant (§. XXXIX.) *Anima, Natura, & Vita*, ita etiam *Recedunt simul*. Recedit autem *Natura*, vitio, ut videtur, corporis, non amplius obsequiosi, ipsa, ex se; ad ultimum usque, equè actiosa. Languor igitur, sensim auctus, minime *Naturæ* adscribendus est, sed Impedimentis, in corpore genetis, quibus salutaris *Naturæ* Impetus inerts redditur.

§. XCVII.

Rari sunt, qui mortè hac pure Senili obeant: Plurimi, ex suscepto morbo, ante Tempus pereunt: hinc imprimis, alii citius, alii tardius, moriuntur.

§. XCVIII.

Vix interim, nisi post summas anxietates, motusque, omni ratione permutatos, violentissimosque, Homo perit. Nimirum nititur etiamnum *Naturæ*, si removere possit Vitæ Hostem: in Apoplexia tamen, Summo Senio, similibusque, placida mors Vitam terminat: Ratio, ut videtur, ex præmissis erui haud difficulter poterit.

DE NATURA HUMANA MEDICI MAGISTRA.

§. XCIX.

Diximus (§. LXXIX.), *Naturam* Omnium forte Internorum, Externorum plerorumque, morborum causam esse. Ut vero producit, sic & sanat; juxta illud HIPPOCRATIS (pag. 1184.), *Morbis Naturæ medentur*.

Morbos ergo producit Natura. Sed neutiquam sponte sua: ex se enim talis est, ut Actiones omnes, ex Creatoris Mandato, corpori impositas, uti semel cœpit, ita æquabilissime semper perficiat. Non igitur directe ex ipsa *Natura* Morbus fit; sed, quatenus ea, adfectis in corpore Nervis, irritatur, quacumque demum ratione id contingat. Tunc etenim statim *Natura* Juber, istos exerceri Motus, quos, Subigendo illi, quod afficit, vel Expellendo, aptos plerumque esse, observamus. Hoc Jussum dum Corpus promptissime exsequitur, aliæ, ac in Sanitate solebant, Actiones fiunt; leguntur igitur; ergo & morbi prodeunt.

§. CI.

Medicatrix Morborum Natura est. Nec tamen Curat Morbos, nisi quatenus, per eosdem, removet Causam, cujus ratione Morbum excitaverat. Morbi enim non videntur nisi *Naturæ* Instrumenta, per quæ agit in illud Peccans, sive Interne, sive Externe, applicatum; quod dum semper Nocere allaborat, sollicita *Natura* omnem intendit Nervum, ut avertat id, quod hinc imminebat, periculi, Sanitatemque restituat.

§. CII.

Quæ quidem Morbis (si ita loqui fas est) *Primariis* fere tantum conveniunt; Cujusmodi sunt, Tussis, Sternutatio, Vomitus, Alvi Dejectio; &, maxime notandæ, Omnes Febrium Quarumcunque Species; quæ nihil aliud esse videntur, quam aucta, per *Naturæ* Imperium, Vitæ Vis magis, proportionaliter, minusve, supra Consuetam elata, prout ipsum illud, cujus ratione fit, postulat. Unde Omnes, a mitissima Ephemera, ad ardentissimam usque, pronascuntur.

§. CIII.

Hæc ratione *Natura* conatur Expellere tædiosum Hospitem: sub quo visu, producuntur Fructus, & Symptomata; Soporcs, Calores, Frigora, Dolores, Vigiliæ, Inquietudines, Debilitates, &c. (HELMONT. pag.

475.) Quæ proinde non sunt nisi Sequelæ Nifus illius quem *Natura* efficit, ad hunc Nifum, ex certa, Corporis, Humorū, ac Materiæ Morboſæ, Conſtitutione genitæ, non ab ipſa cæterum *Natura* Intentæ.

§. CIV.

Quod idem de Omnibus fere aliis verum eſt, quæ, dum *Natura* Scopum ſuum obeaſdem Cauſas (§. CIII.) aſſequi non poteſt, Morbo *Primario* ſuperveniunt. Ex: gr. Ingeritur ingens Copia acris Calefacientis cujuſcunque; Hoc magna Parte ſubit Venas; mox, Nervis admodum ſtimulatis, monita *Natura* Febrim excitat violentiſſimam, qua conatur Nocivum illud Expellere: hic ergo eſt intentus *Naturæ* Scopus *Primarius*: ſed hoc non ita facile abſolvitur, & quia nimis Inimicum eſt quod incitat, & quia ſtimulata adeo Vaſa conſtringuntur, atque ita Expulſionem impediunt; accedit igitur Inflammatio, Morbus hac ratione *Secundarius*, quem *Natura* non Intenderat.

§. CV.

Horum igitur (§. CIII. CIV.), Omniumque ſimilium, Morborum Cauſa dici *Natura* non meretur: nec tribui his poſſunt ea, quæ (§. XCIX. C.) memoraviſmus, niſi remotius tantum: ea etiam, quæ §. CI. exhibet, minus iisdem conveniunt. Non enim hi Inſtrumenta *Naturæ* ſunt, ut illi; neque per hos unquam amovetur Mali Cauſa; ſed, ex oppoſito, novam quaſi Excitantem Cauſam efficiunt, qua irritetur *Natura*, ut Novos in horum Curam Morbos dirigat: quod ſæpe feliciffime exſequitur.

§. CVI.

Proſecto, ſi quis Morbos acutos examinet, videt clariſſime, ſolam ſæpe *Naturam* omne hic Punctum abſolvere. Reſolutiones, Criſesque, id evincunt. Haud tamen negaverim, aliquando, & ſæpe quidem, adhibita in ejusmodi Caſibus prudenter Remedia *Naturam* inſigniter Juvare poſſe. In Chronicis autem, Debilitas plerumque Opem exigit, juxta *Naturæ* Ductum adſe-

rendam. Externos, si impedimenta nonnihil removeris, averterisque Aeris injurias, *Natura* passim ad Sanationem perducit, nisi ipsa eorum indoles Curam omnem respuat.

§. CVII.

Natura ergo est, quæ Operatur in Morbis, & quæ morbos superat, sicque Sanitatem restituit, subactis, vel Expulso, eo, quod Nocuerat. Cui tamen negotio uti sepæ sibi sola sufficit, ita & Deficit frequenter, Corpore non satis conspirante, aut Mali magnitudine nimia.

§. CVIII.

Hinc fit, 1. *Naturam quandoque sibi Relinquendam esse*. Scilicet, dum ex ipsa ejus Actione prævidetur restituenda brevi sanitas. *Ars Medica* ab eo, quod molestum est, liberat, & id, ex quo quis ægrotat, auferendo, Sanitatem reddidit. Idem & *Natura*, per se, facere novit (Hipp. p. 345.). Præstat tunc, nihil agere Medicum, sed totum Opus *Naturæ* committere: Agendo, sæpe *Naturæ* impedimento sumus: Præcipitando autem, Ægros non raro in Mala sæpe lethalia conjicimus. Id, hoc in Casu, Unicum forte incumbit Medico, ut Diætæ, Aerisque, Curam gerat, & eorum, quæ circa Ægrum aguntur: sic totam rem sensim *Natura* expediet.

§. CIX.

2. *In aliis Casibus Deficiens Natura Juvanda est*: ubi agit, quidem *Natura*, & optime agit, Mali Causam, per certas qualdam, vel Naturales, vel Novas, Vias, amovere tentans; sed ita, ut, Corporis Viribus, Materiæ Morbosæ respectu, debilioribus, sola haud sufficiat. Medici ergo tunc erit, datis Remediis, in eundem collimare Terminum. Exempla in Crisi, aliisque, occurrunt manifestissima.

§. CX.

3. *Sæpe Temperanda est Naturæ Agentis Vehementia*; dum Furit nimis. Quamvis enim *Natura* nunquam solito plus agat, quam requirit Causa, quæ eandem

177

dem in hos impetus concitaverat (§. C. CII.); hinc; hoc respectu, nunquam agat nimis; attamen, relative ad Corpus, in quo operatur, nimis quandoque Furere, dicitur, dum tanta Motuum violentia insurgit, ut ab hoc, Vita incolumi, diu sustineri nequeant. Artis ergo est, actiones has eo reducere, ut & scopo *Naturæ* sufficiant, & caveatur, ne destruant. Res in Inflammatione, cui Febris nimis Valida comes est, deprehenditur: quo proinde Casu, adlaborandum est, ut Febris evadat Mitior; sicque procuretur *Materiæ* Resolutio, vel Expulsio, lentior quidem quodammodo, alit multo tutior.

§ CXI.

4. *Si Male Agit, Corrigenda.* Hoc ex. gr. accidit, dum in Acutis, per Metastasin, *Materia Morbosa* Mota, ab Ignobilioribus, ad Nobiliores Partes amandatur: quæ, si a Nobilioribus, ad Ignobiliores transfertur, laudatur *Naturæ* Actio: hæc ergo, ex se, Bona quidem est; sed Mala quandoque fit, ratione Partium, in quas fortuito terminatur. Facile hinc patet, quid Agendum sit: nempe, ubi *Matériem*, nondum satis Coctam, Moveri, atque ad Viscera, Vitæ potissimum magis necessaria, Viam affectare, cognitis Indiciis constitit, mox omni adnitendum Ope, ut inde avertatur veritus ejusmodi Partes, quibus minus Vitæ periculum inferet.

§. CXII.

Contingit etiam 3. *Naturæ Actionem penitus Destruendam esse*: ubi, Actionem hanc necessario in Perniciem ituram, prænovit Medicus. Hæc igitur Actio, si futura, quantum potest, Arceatur; si præsens adsit, Sopiatur in initio; progressum Malum vix ullam amplius Medelam patitur. Sic Scirrhum remove, sepe molitur *Natura*; sed hic, si parum modo confirmatior, nequaquam cedit; verum, ad hunc *Naturæ* Impetum, exasperatur, fitque Cancer, certo, ni Ferrum integerrime auferat, Lethalis.

* *Natura* in prima Creatione longe Perfectior fuisse

se videtur, utpote ad Immortalitatem comparata; post Peccatum autem, Novo Imperio, eandem ad deteriorationem Conditionem restrixit Ultor Deus; cum dixit: *Morte Moriemiini*. Ex Novo hoc Imperio; non Mors solummodo videtur procedere, sed & quod *Natura* quandoque ipsa, in quibusdam morbis, ad demandatæ sibi Machinæ Destructionem ruat. Nunquam interim directe id Intendit, sed Eventus ille ob morbi indolem accidit. Sic Inflammata Mamma non raro Sanatur, simili plane *Naturæ* Artificio, quo Scirrhusa Cancrescit, & lethalia deinde Symptomata excitat: quæ igitur, non adeo ipsam *Naturæ* Actionem, sed malignam morborum indolem, arguunt. *Lex & Natura, quibus Omnia conficiuntur, non consentiunt. Legem siquidem ipsi sibi ipsis Homines statuerunt, Naturam vero Dii. Quæ igitur Homines statuerunt, ea nunquam eodem modo se habent, siue recta, siue non recta, sint. Quæ vero Dii statuerunt, ea Semper Recte habent.* (*Hipp. pag. 345.*) NATURAM igitur, a Diis constitutam, EX SE IPSA, NUNQUAM NON RECTE AGERE, *Hippocrates* voluit: quod sane ubique verissimumprehendimus.

§. CXIII.

6. Non raro requiritur, ut *Ars, efficacissimis Medicis, sola quasi Cogat Malum*, Sic, ingestis Venenis, per Antidota id perficitur; maloque *Naturæ* Viribus indomabili penitus, adhibita, si fieri potest, Chirurgia; Calculus Vesicæ Urinariæ, concretus jam, & solidus, Sphacelati omnino Artus, & similia, haud aliter sanari poterunt.

§. CXIV.

Sic, siue *Natura* Sola, siue Sola *Ars*, ad Normam *Naturæ*, & Rationis, ordinata, siue Utraque conspirans simul Sanat. Si his non cesserit malum, lethale erit

§. CXV.

Colligimus ex dictis, *Naturam* Sectandam esse medico, Juvandamque, si actionem ejus, Comparatione
Simi-

Simillum, verissimiliter Salutarem fore, cognoverit. Sin vero Finem exhinc infauftum prævideat, actionem *Naturæ* ita mutare conetur, & regere, vel & ipse agere, ut Effectus nascatur, qualem, in simili Casu, a *Natura* Sola productum, pulchre cessisse constitit. Ab ipso igitur *Magistræ Naturæ* Exemplo Officium discet medicus, Quidquid agat; neque artem Dominam *Naturæ* oportet esse, sed ancillam.

§. CXVI.

Prudens denique sit medicus, ne facile, quasi male agenti, *Naturæ* renitatur, perturbeturve; dum Insolita conspicit. Sed, si minus exacte agere, existimet, Succurrat caute: Turbare, quantum potest, semper caveat. Mira sane *Natura* perficit, quæ forte non assequimur. Suppressa ex. gr. Menstrua quam diversis sæpe Viis ad stuporem eliminat! Facta Evacuatione, nil læsi superest in Corpore omni tunc ratione sanissimo. Sua tamen Periodo redibunt hæc Omnia. Qui Observatores relegit, ubique profecto Incomprehensibilia *Naturæ* artificia summopere admirabitur.

§. CXVII.

Unde forte nimis Dominari medicus censendus est, dum, in quibusdam morbis, Observatos *Naturæ* Instinctus plane repudiat; quum tamen, invito medico, ingentem ejus, quod expetiverant, Copiam adsumentes Ægri non raro Sanati perhibeantur. Profecto videmus, *Naturam* semper fere ea Petere, quibus Indiget; ubi Acrimonia, vel Siccitas, adest In Corpore, Sitim excitat; dum Cibi requiruntur, Famen facit; Lassum ad Quietem, Somnumque, allicit, cogit; ad Frigus, Calorem, Frigus vero Calidis, commendat. His itaque *Naturæ* Stimulis ignarum potius (quamdiu nescitur Causa), cum Prudentia tamen, obtemperare decet medicum, quam semet omnino opponere, per Experimenta convictum, laudabilem in Brutis Effectum nasci, dum Hæc id, pro morborum suorum Cura, Cæco Impetu, adhibent, quos *Natura* ipsis suggerit, Remedii.

EPILOGUS.

Hæc sufficiant, Protractior Sermo forte moveret Nauseam. Desino igitur: id tantum rogans, ut, si quæ in re Dissertatio hæcce defecerit, eandem B. L. amice substituat: Sin vero non arriserit, sciat, non Omnes eadem Ratione Cogitare: Si quæ denique, nimis forte Generaliter posita, deprehenderit, non facile Universale aliquid, sine ulla Exceptione, in medicis potissimum, adstrui posse, secum reputet. His Fîsus, quæ Scripsi, qualiacumque fuerint, Offero.

F I N I S.

GUNTII. CHRIST. SCHELHAMMERI,
M. D. & P. P. Primarii in Academia Kilonienſi, Seren
Duc. Cimbr. Gottorp. Archiatri, Academiae Caeſareo-
Leopoldinae Naturae Curioſorum Adjuncti, & Recupe-
ratorum in Italia Socii.

EPISTOLICA DISQUISITIO

DE

P U L S U

ANNO MDCXC. HELMSTADII EDITA

NUNC DENUO HIC SUBJUNCTA,

UBI OMNIS EJUS RATIO

A D

MECHANICÆ NATURALIS

LEGES TRADITUR

ET SIMUL VARIORUM DE PULSU DOCTRINÆ
EXAMINANTUR.

P U L S U .

§. I.

DE pulsu plurima dubitari possunt:

- 1) *Quis eum repererit, & quo tempore innotuerit?*
- 2) *Quid sit, & quæ ejus natura, quæve ac quam varia ejus ratio?*
- 3) *Quid indicet, & quæ sciri de morbis per illum possunt?*

Primum non adeo magni momenti est, scitu tamen jucundum & elegans, illis præsertim, qui inter Medicos *Χαριεστές* nomen suum profitentur. Et quoniam his maxime pulsus pernovisse necessarium est, quippe qui unice per omnem vitam circa humanum corpus versantur, ejusque habent curam, nullum est dubium, iis primum innotuisse. Non autem existit hodie in iis auctor HIPPOCRATECOO antiquior, neque excellentior, ut omnibus convenit: adeoque annon is etiam illum habuerit cognitum, statim hic quæritur. Quod non modo negari non potest, quum in scriptis ipsius aliquoties ejus mentionem faciat (a) : verum etiam eum pri-

[a] In *Cœcis prænotionibus* meminit Pulsus in Collo, in febribus observandi; itemque in *Libro de Dieta* ait: *πάλαι διατρέχει, & διατρέχει πνεύματος κατ' ἡλικίαν & σόφρον, & διαφορά & νύκτι, & ὕλης ἀμεία* cet. De morbis mulierum, quum Lochia subsistunt, dicit: *Συνγίαι βλήχρσι & ὅτε ὄξεις, ἄλλοτε αἰρομένοι, ἄλλοτε ἐλύπνυτες*. Imo in febribus acutissimis, IV. Epidemicorum, *pulsus esse magnum & frequentem, πικρὸν καὶ μέγιστον*, testatur. Quæ loca adducit JOH. FLOYERS in *Pulsuvath*. Inspice etiam BELLINUM circa finem de pulsibus, ubi plurima loca ex HIPPOCRATE cumulavit.

primum vocem *Pulsus* (*σφυγμῶς*) arti intulisse, docet GALENUS (b). A quo dissentit LUDOVICUS MERCATVS, (c), ubi; *scripsit* GALENUS, *veteres ante HIPPOCRATIS ætatem pulsus nomen ignorasse; sed ut mea mens est, non frequenter eo usos fuisse; tempore tamen HIPPOCRATIS invaluisse magis, & ob id illi fuisse tributum primo, & sic dicimus, omnium primum illud scripsisse.* Sed nulla ratio est, cur MERCATO potius, quam GALENO credamus in re, de qua hic longe certius testimonium adferre poterat, iste nullum. Propior enim GALENUS istis temporibus poterat veterum scripta legisse, & radices eorum inspicere: quod sane non licebat MERCATO, qui id mera conjectura sic putat. Neque ulla causa erat GALENO, quare id falso veteribus adingeret. Est potius verosimile, ut alia naturæ arcana ita & pulsus Medicos per ista initia latuisse, aut non satis fuisse perspectum, etiamsi perciperent nonnunquam, quod intus palpitaret. Neque enim fas erat, incisis corporibus viventibus, scrutari, quid esset, ut proprio nomine insigniretur, nec ulla poterat ipsis incidere suspicio, arterias ita pulsare, quas nihilo magis habebant perspectas.

§. II.

HIPPOCRATIS vero quantumvis tot ac tanta existent testimonia longe illi rerum Medicarum, corporisque humani peritioris non tamen plenam, sed valde imperfectam, de pulsu scientiam fuisse, ipsa, quæ laudavimus, loca recte expendentem facile possunt persuadere. Unde GALENUS etiam eodem loco eum, *quamvis non videatur ignarus artis, quam complectitur, tamen hanc artis partem reliquisse intactam, ait, neque cuilibet arteriarum motui hoc tribuisse nominis.* Nimirum

[b] De Differentiis Pulsuum Lib. I. cap. i. *Omnium in-
quiens, quorum ad nos memoria pervenit, princeps [primus]
arbitror nomen pulsus HIPPOCRATES litteris prædixit.*

[c] De pulsibus Lib. I. tr. I.

rum nec unde proveniat venarum, ut ait, pulsus, per-
 spectum habebat, &, si cordis structuram non ignoraret
 (d), nec duplex esse earum genus pulsabile, & pla-
 cide labantem sanguinem vehens, ipsi ignotum fuisse
 videtur: neque dubium est, quibusdam antiquis aliquan-
 do obvium factum, qui tamen, quid esset, nescirent
 adeoque nomen ipsi imponere nondum poterant. Dis-
 gnum quoque notatu, HIPPOCRATI neque in Apho-
 rismorum opere, neque in prognosticis, in quorum
 utroque de morbis acutis exacte & diligentissime tradi-
 dit, pulsus nusquam mentionem fieri. In epidemicis ve-
 ro (e) scribit quidem: *Si in hypocondriis pulsus insit, per-
 turbationem aut delirium indicari*: ut ibi naturali lege
 pulsus numquam est, nisi quum forte inflammatio hepatis
 subsit. De cetero pulsus non nisi paucis in locis ac parti-
 bus corporis eum observasse, animadvertimus, in quibus
 carpi nulla sit mentio, sed colli, capitis (interni reos in
 cerebro) temporum & brachii, ubi dicitur esse signum
 Maniæ, quod forte in carpo fuit, ubi admodum est
 vehemens: temporum vero Libro de Flatibus. Sed ibi
 tam obscure loquitur, ut satis adpareat, quam fuerit
 tenuis ei pulsus cognitio: cum existimet, ab obstructis
 a flatibus arteriis enim provenire; ut hinc adpareat,
 non temere GALENUM prodidisse, non cuilibet arte-
 riarum motui id nominis tribuisse.

§. III.

Post HIPPOCRATEM PRAXAGORAS & HERO-
 PHILUS potissimum doctrinam de Pulsibus excoluerunt:
 sed de his nihil hodie reliquum nobis est, præter ea,
 quæ GALENUS inter sua conservavit. HEROPHILUS
 autem subtilius, quam opus erat, doctrinam illam co-
 luisse accusatur, *in muscos pedes iis descriptis, per
 ætatum gradus*, ut loquitur PLINIUS: itaque etiam
 nimiam propter subtilitatem desertus fuit, eodem me-

O mo-

[d] vid. Librum de Corde.

[e] II. Epid. Εἰς τὸ σπυγμὲν ἐν αὐτῷ ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ [FOE-
 SIUS in præcordiis reddidit.]

morante. Operæ pretium forte est, ipsum audire: nam forte aliquid in eum locum monendum est. Sic ait (f): *Arteriarum pulsus in cacumine maxime membrorum evidens, in acx fere morborum. In modulos certos, legesque metricas, per atates, stabilis aut citatus, aut tardus descriptus ab HEROPHILO, Medicinæ Vate, miranda arte, nimiam propter subtilitatem desertus: observatione tamen crebri aut languidi cūs gubernacula vitæ temperat.* Ubi id primum animadvertendum est, PLINIUM perperam & obscure transtulisse hæc ex græco, in quo exstat *ἐν τοῖς ἀκκοῖς, ἐν ἐκτέμεις, ἐν ἐκτέμεις, ἐν ἐκτέμεις*, non autem in *cacumine*, quod nemo intelligit: ex quo PLINII scribendi ratio simul patet, & quam non semper, quod in græco est, bene raddat. Ex quo colligitur, & sequentia, quæ itidem plana non sunt, sed intricata, eodem vitio laborare. Videtur autem illa descriptio in modulos legesque metricas de rythmo intelligenda, de quo postea videbimus. Quod si ita est, profecto non ineptum quidem, attamen an Natura hos modulos servet, merito dubites, etsi possint occurrere. Itaque non videtur necesse, ut per omnia hic sectemur Musicos, aut metra. Nam ubi pressa est Natura, & sub jugo, non potest regulas certas ac leges observare. Recte itaque hoc loco HEROPHILUM posteriores deservere. Interim crebrum & languidum pulsus malè etiam PLINIUS componit: crebro quippe rarus, languido fortis & robustus potius opponitur: Sed redeamus in viam, dicamusque potius, malos nihilominus HEROPHILUM secutos, Sectam Herophileam constituentes. Nec dubito, ipsum GALENUM multa de pulsu ab HEROPHILO esse mutuatum; qui ita postmodum artem illam excoluit, ut nemo quicquam potuerit addere: quin potius idem, quod HEROPHILUM, factum ipsum mansisse, infra adparebit, multaque nimis ab eo subtiliter nimium disputata rescindenda esse videntur. Quod ut adpareat, ipsius pulsus natura potius, quam

[f] Lib. XXIX. cap. 1. & Lib. XI. cap. 37. in fine.

quam auctorum sententiæ excutiendæ sunt : ad quod nunc accingimur. Sit autem

DEFINITIO I.

Pulsus, qui in partibus corporis quibusdam, Carpo maxime, admotis digitorum apicibus, aut pollice percipitur, est palpitatio arteriæ, repetitis perpetuo vicibus in eos momentaneo quodam motu incurrens.

Tametsi & alibi percipiatur pulsus, in temporibus maxime, regione ipsa cordis, in collo, ubi arteria Carotis externa ascendit, sæpe & oculis cernenda, tamen Medicis Carpum potius, quam alias partes tangere usa est, propter opportunitatem loci, qui hic nunquam non obuius est, quum alibi vestitus impediatur, alibi prohibeat pudor. De his omnibus conuenit, ut non opus sit pluribus. Interim evolui potest GALENUS (g).

DEFINITIO II.

Palpitatio est motus, quo aliquid obiectum intus attollitur & remittit.

Quum itaque pulsus sit palpitatio arteriæ, quæ in locis, cute tectis, admotorum digitorum pulpam ferit, palpitatio autem sit motus quidam, ex quoniam motus genere, & quid sit, quod ita se moveat, & palpitet, primo loco definiendum erat. Compertum autem jam dudum id nobis per anatomen.

PROPOSITIO I.

Motum hunc esse arteriæ, subsultorie ita in digitos incurrentis.

Et hoc quidem jam inde ab antiquissimis temporibus

O 2

bus

[g] De Differentiis Pulsuum Lib. I. cap. I.

bus notum, ac forte HEROPHILO primum deprehensum, vel Præceptoris eius, PRAXAGORÆ, vel ÆGLIMIO VELIENSI, indeque ad reliquos translatum perpetua traditione.

P R O P O S I T I O II.

Motum hunc arterie non esse proprium, sed ab impulso a corde in ejus cavitatem sanguine pendere.

Hæc quidem assertio jam olim ab antiquissimis usque temporibus controversa fuit. Legimus enim apud GALENUM (h) Praxagoram modo nominatum, & Photinum asseruisse, arterias propria virtute moveri: quos ibi refellit Pergamenus, & facultatem istam ipsis a corde communicari statuit; non quod immittat sanguinem, sed quod artissime cum eo arteriæ connectantur, eo modo, quo tremorem corporum videmus per continuatas vibrationes ad finem decurrere. Quod ita GALENUS credere inductus est, quia sanguinis motum ignorabat, viderat autem, sectam arteriæ partem, vel filo ligatam post ligaturam non amplius pulsare. Tertiam sententiam vir incomparabilis GUILIELMUS HARVEUS invexit, moveri a sanguine. Omnium vero antiquissimam illam recoxit nuper THOMAS WILLIS (i) Arteriæ fibras circulares carneas adscribens, quibus moveatur. Verum cum has fibras carneas præter ipsum conspexerit nemo, neque ego tam lynceus sim, ut in nervosa membrana, vel (quod jubet fieri WILLISIUS) postquam in calidam etiam aquam injecta est, discernere eas queam, possetque iis sine omni incommodo natura carere, ut jamjam patebit, merito exploditur inanis & nimis sollicita isthæc ejus sapientia.

Non moveri ergo ex se arterias plane constat, idque binis

[h] Libr. XVII. de Placitis Hipp. & Plat. c. 7.

[i] Pharmacie Rationalis Part. I.

185
LIBRARY
MUSEUM
HISTORIC
NATURAL

binis præterea robustissimis argumentis ulterius firmatur, quorum alterum est meum: Quidquid in corpore fibra musculosa destituitur, id non habet in se vim selemovendi. Nam præter hanc nullum instrumentum motus natura animalibus concessit: tali autem manifesto arteria destituitur. Alterum a Galeno mutuo acceptum, & relicto corde, sanguini aptatum: est autem tale: Quicquid fluido quodam impulso, simili prorsus ratione cum illo pellitur, eo sublato, tali impulsu caret, restituto, in eum restituitur, illi non potest aliunde, quam ex hoc fluido motus iste accidere. Contingere autem hoc in arteriis non Galeni tantum experimento discitur, sed tam est manifestum, ut languidius etiam contracto corde, ita ut sanguis fortiter allidi arteriæ non possit, nullus pulsus sentiatur: quod jamdudum laudato quoque HARVEO est notatum (k). His accedit, quod citra ullam arteriarum propriam actionem tam diastole earum, quam systole accidere queat: prout sequente propositione ostendetur. Nulla ergo est fibrarum istarum necessitas, imo nullus usus: nihil autem frustra natura constituit. Quæ omnia convellendo novantique illi WILLISII dogmati abunde forent idonea, nisi inspectio rei veritatem sola patefaceret.

P R O P O S I T I O III.

Habet itaque sanguis se ut instrumentum, arteria ut mobile, seu motum, cor ut agens primum, & præcipuum.

Discendum itaque nobis primum erit, & perquirendum, quid sit arteria, tum, quomodo sanguis pariter & cor illam agent. Quibus perspectis, ex legibus mechanicis erit is explicandus; quæ unica est in talibus ad scientiam via.

[k] de Motu Cord. & Sangu. cap. 3.

Arteria est corpus molle, tensum tamen, indeque flexile, resiliens.

Id quod ad sensum patet, & prius a GALENO etiam notatum est (1), ubi sic per Linacrum interpretem loquitur: *Jam ex eo quoque inventionis difficultas oritur, quod post mortem non perinde ut venas, sic etiam arterias in se recidere videmus. Illæ ut primum vacuæ sanguine sunt, prorsus in seipsas fidunt, ita ut superior earum tunica pars cum inferna committatur, arteriæ semper dissidentibus cernuntur partibus.* In quam rem elegans, quod sequitur ibidem, dubium afferre supersedeo, etsi legi mereatur. Sed & posterius, quod mireris, eidem perspectum, ab animo tamen occupato neglectum & prætermisum est. Locum deinceps adferemus, contenti monuisse interim, quod ipsum ex priori sponte consequitur. Quia enim est mollis arteria, necessum est etiam, sit flexilis, cedatque irruenti; tensa vero etiam cum sit, simul esse resilientem oportet: ita enim exigunt naturæ leges. Et vero ita esse, ad oculum patet, dissecta quavis magna arteria, quæ vel in rotunditatem flexa, vel in latitudinem explicata, nunquam non resilit, & ad canaliformis formam redire illico nititur. Unde patet, etiamsi fibris circularibus carneis essent instructæ, ad WIL-
LISII mentem, inutiles tamen eas fore, cum rigida ejusmodi corpora in angustiore formam cogi, comprimere non possint nisi eodem, quo stringuntur, momento simul extrahantur in longitudinem, quod in arteria fingere, nimis absurdum est.

P R O-

[1] *Lib. de Usu Puls. c. 5.*

P R O P O S I T I O V.

Sanguis est corpus fluidum, a calore plurimum expandi, eoque cessante, in se considere aptum.

Hoc ita se habere, vel oculorum fides quemvis docet, qui turgentes in extremis, ubi magis conspicuæ sunt, venas, si incalescant, intuetur, quæ ex adverso refrigeratæ, non minus, ac si magna sanguinis pars subtracta esset, contrahuntur. Tanta enim hæc est diversitas, ut calamus exæquantur scriptorium, mox filamenta referant, nulla interea contingente evacuatione sensibili. Hujus asserti usus in pulsus magni demonstratione patebit: interim hic obiter meretur notari, quod ex dictis fluit: venas scilicet non minus, quam reliquas partes membranaceas dilatari & sponte constringi idoneas, sanguinis refluxum hauri parum compressione sua promovere.

P R O P O S I T I O VI.

Cor est musculus sui generis, in id conditus, ut perpetua vicissitudine recipiat sanguinem & expellat, in cujus contractione, parietibus undique ad se accedentibus, thalami ejus, ejecto omni sanguine, evacuantur, laxatione facta implentur.

Quæ propositio, plura licet contineat, nemini tamen non artis perito ignota aut obscura esse non potest. Omnia enim ista cum admirabilis idem HARKVEUS, tum & LOWERUS certissimis rationibus evicerunt, a quorum placitis ne latum quidem unguem recedo, musculum sui generis asserens: structuram enim spectavi, quæ talis equidem est, qualis nullius alterius musculi occurrit.

His, tanquam certis & indubitatis principiis, quæ nobis sint loco definitionum, stabilitis, quo constet,

quid singula agere vel pati idonea sint, subjungamus jam axiomata quædam, ex intimis naturalis illius mechanice legibus depromptis, quibus cognitis, demum de pulsus natura, si non omnia, pleraque saltim exactissime constabunt. Et primum quidem id certum & indubitatum arbitror:

A X I O M A I.

Cum pulsus sit motus, quicquid de motu in universum asseritur, id etiam de pulsu concedi oportere, quicquid vero de illo nequit affirmari, nullo etiam modo huic esse adsignandum.

Quod sane in propatulo est omnibus, vel ex Logicorum notissima illa lege, qua docent, omne id, quod de genere dicitur & affirmatur, etiam de specie, sub eo comprehensa, secure credi posse, & contra. Et est quidem hoc natura notum, nec facile eos, qui literis vel tantillum navarunt operæ, potest latere: adeoque de motu quoque admittendum esse, nemo poterit dubitare.

Cum autem motus plurima sint genera, conditiones autem etiam pro cuiusvis natura admodum diversæ; illud cum primis explorandum jam nobis incumbit, ad quodnam horum pulsus pertineat, & quo modo peragatur. Igitur si omnia, quæ ad hunc concurrunt, satis expendimus diligenter, varia illa esse, multumque inter se diversa, nec unum motus genus nobis exhibere deprehendemus. Alius sane est cordis motus, alius sanguinis, alius denique cedentis arteriæ: Quæ cum vulgo neglegantur, & confundantur, non potuit non pulsus cognitio eo admodum obscurari.

Cordis scilicet motus, cum cor sit musculus, non potest esse alius, quam veteres optime systoles & diastoles nominibus inditis significarunt. Hic cum ab HARVEO, LOWERO, aliisque doctis viris quam
cla-

123
clarissime sit expositus, actum egerim, si de eo verbum amplius addam. Neque illud enarrare attinet, ut contractione stringi cor, & parietibus invicem accedentibus sanguinem excludi omnem contingat, jam tum enim in Propos. 6. id monuimus.

De sanguinis vero motu paulo magis oportet nos esse sollicitos, quod haud pari diligentia ejus ratio hactenus quidem fuit perquisita. Id tantum constitit, a corde per arterias propelli, singulisque pulsibus ejus respondere pulsus subsultantis arteriæ, quali autem motus generi hic sit accensendus, nondum patuit: vario nimirum artificio ut solida, sic etiam fluida de loco moveri constat, & vel trudi, vel exprimi, vel projici, vel denique percussione pelli, quorum ut extrusio est omnium placidissima, sic percussione vehementissimam esse, in aperto est, quæ, præterquam quod protrudit, cum impetu etiam ejicit & vere pellit. Quis igitur ex his in presenti negotio motus locum habeat, expediendum est: Qua in re non opus est anxia sollicitudine; res patet, & distinctio abhibenda est. Is enim, quem cor includit, sanguis ab eodem contracto exprimitur, idque impetuosa celeritate, qua eum, qui in arteria est, non leviter ferit, sed percutit plane, & cum impetu semovet e loco. Patet ergo ultimum illudque omnium fortissimum movendi genus naturam sibi elegisse, nec multum abluere hoc ab eo, quo clavus malleo adigitur, aut in arundine, aut sambuci trunco hærens medulla admoto tunc ejicitur. Id tamen intercedit differentiæ, quod illic solidum solido, hic fluidum fluido tunditur: quæ cum essentiam rei non attingat, recte & convenienter hunc sanguinis motum percussione nominari arbitror, vel quia pulsus constituit: id enim dicitur a pello, nihil autem percussione promptius fortiusque pellit. Cum enim sursum deorsumve, idque per canalem coniformem multiplicem in minima vascula ex amplo principio desinentem, adigendus esset sanguis, non placide, sed cum vi ac ma-

gno

gno robore agendum hic erat, ideoque motus ille eligendus, qui & commodissimus erat fluidis pellendis, pariterque fortissimus. Est autem talis percussio, quod partim ex se jam patet, partim ex dicendis magis conspicuum fiet. Neque alia ratione movetur arteria, iteratur enim ad eam sanguinis appulsus, & ipsam vicissim percutit, ni forte quis, trudi eandem potius, quam percuti, velit contendere, cum sanguis movens illi sit maneatve contiguus, qua de re cum nemine litigabimus. Ex percussione igitur principiis omne hoc negotium, saltem quousque sanguinis motum spectat, explicari potest: sicque de pulsu multo apertius constabit. Ante tamen, quam id moliamur, præmittenda sunt bina adhuc axiomata de fluidorum percussione, cujus longe alia est ratio, quam solidorum, quæ & magis resistent, adeoque difficilius moventur, & in unum, quo impelluntur, feruntur locum: Illa vero ictum non sustinent, sed diffuunt percussa & dissipantur. Et vero de vi ac natura percussione, cum generatim omnium, tum & solidorum maxime, doctissimum habemus JOHANNIS ALPHONSI BORELLI, quem suo de motu animalium insigni operi præmisit, commentarium, de fluidorum vero seorsim percussione qui aliquid ediderit, mihi quidem adhuc innotuit nemo. Et vero id omne pro dignitate nunc exequi, & longum foret, & a præsentis instituto est alienum: erit autem alterius fortassis aliquando operæ, nunc id tantum notabimus, quod ad rem facit: nempe.

AXIOMA II.

Fluidum vel impulsus, vel percussus, ubi cedere libere non potest, solidi rationem induit.

Hoc ut ostendamus, supponendum est, quod omnino ita esse constat, fluida corpora a solidis eo differre, quod non tam arcte sibi particulæ, ex quibus constant, cohæ-

cohaereant; sunt enim non continuæ, sed contiguæ. Quod si jam impleas vas quoddam minimis corporibus solidis, sitque talis vasi figura, ut tacta externa quadam vi, cedere eidem haud possint, manifestum est, futurum, ut percussa dissiliant illico, & spargantur in orbem. Idem vero in fluidis videmus evenire: Quod si ne id quidem possint, solidi unius corporis vices agent, ictumque excipient omnes illæ particulæ immotæ. Quod fluidis quoque contingere necessum est, dum in se cogi percussione quidem nequeant. Hinc videmus, lapillos fluidis oblique immisos non findere ea, sed celerrimo impetu reflecti, & elegantissimis subultationibus super ea incedere, donec vi impressa privati, proprio pondere mergantur; idemque de globulis ferreis ex bombardis ejaculatis contingere compertum est. Id quod non ita accideret, si adstantes proxime fluidi partes tanta celeritate, quanta est opus, cedere percussis & admittere corpus immissum quirent. Constat etiam, latiores gladios in aquæ superficiem forti ictu illilos non minus in frustra dissilire, ac si solidis impingantur. Quin & ossa animalibus, si non caute in aquam desiliant, frangi, non est novum: patet ergo solidi tum rationem habere, quod erat demonstrandum.

A X I O M A III.

Si fluidum, cedere nescium, in superficiei parte aliqua percutiatur, impetus impressus statim imminuitur, & fere eliditur. Si vero tota superficies recipiat impetum, & cedere id fluidum possit, pro varia continentis conditione varie se habet. Equali enim illud si sit amplitudine, uti cylindrica, impetum per omnes sui partes a principio ad finem equalem conservabit, si turbinatum sit spatium, non sustinebit, si vero conica sit figura, non sustinebit tantum, sed & augebit, viresque addet, non obstante, quam in eum habet, renitentia.

Hoc axioma partim proxime præcedenti, partim prio

ri illi innititur. In eo enim differt a solido fluidum percussum, quod, si ejusdem generis fluidum circumstet, quod cedere possit, impetum non totum ut solidum sustineat, sed recedendo expellat proximum, quod dum propter gravitatem reactionem & renitentiam habet, multum imminuit receptum impetum, ut a principio ad finem fluidi non pertingat, sed dispersus ad latera, pereat sensim. Vide JO. A. BORELLUM (m). Et hoc quidem & vulgo notum est. Si vero certo inclusum spatio tota ejus tangatur superficies, illudve spatium a principio ad finem æqualis sit amplitudinis, æqualiter etiam impetus toti fluido communicabitur, quoniam ex axioma priori solidi cylindri tunc habet rationem. Omne autem solidum in se totum æqualiter ictum seu impulsum recipit, nulla per partes reactione; adeoque nec fluidum, in solidum quasi muratum, renititur in qualibet parte, sed in toto solum & eodem momento temporis. Quod sic demonstro: Sint solida corpora ejusdem molis ejusdemque figuræ plurima, quorum superficies exacte invicem non respondeant modo, sed etiam se tangant, arctèque sibi jungantur, ita ut nec quicquam sit intermedii, sed recta linea per satis longum spatium idque vacuum protendantur. Certum est, primo eorum percusso, omnia reliqua cum ipso simul pulsam iri, nec plus habitura resistantiæ, quam si unum esset corpus solidum, omnia in universum mole æquans. Eadem autem prorsus ratio est fluidorum, quippe quæ ex ejusmodi plurimis corporibus composito solido prorsus respondent, ea tamen cautione, si solido inclusa æqualis amplitudinis, integram superficiem percutiantur. Si enim turbinis in modum ex angusto in amplitudinem desinat, diffluent, & se diffundent partes posticæ, nec sustinebunt, aut recipient impetum, quod nulla eget probatione, cum cuivis sit in propatulo. Tertium quod attinet membrum, si per conicum spatium propellatur fluidum, quod

quod sensim in angustum definit, videtur quidem frangi sensim impetus: & omnino etiam patet, multo plus resistere fluidum, tali figuræ inclusum, quam si in cylindro teneretur, ubi resistentia prorsus est nulla, nisi quam habet ipsa moles; verum enim, si penitus rem inspiciamus, deprehendemus, rem non ita esse certam, ut primo intuitu apparet. Cum enim contrariæ sint rationes, contraria primum nascetur suspicio ex iis, quæ de turbinata figura diximus. Deinde, etsi negari non possit, primo illo impetu vim percutientis nonnihil retundi, cum illa fluidi pars, quæ cedere non potest, & hic solidi rationem induat. Neque tamen sensim id fit, ac continuo, sed uno illo momento, quo eam sustinet, postea vero, quam retinuit, potius augebitur, crescetque eundo, quia ad parietes appressæ atque allisæ particulæ agitati pressive humoris resiliunt, & in eum, qui est in medio, accedit, novo impetu incurrunt, magisque urgent sponte ad exitum properantem. Fit enim, ut una illa pars, quæ expellitur, totum impetum propulsionis a reliquis partibus simul urgentibus in se una recipiat. Sed & experimenta fidem huic asserto faciunt: nam per siphonem in angustum definentem pulsus humor non debilius projicitur, sed potius fortissime erumpit, & quo angustius est foramen, seu osculum, eo longius majorive cum impetu excurrit: quod non fieret, si vis impulsiva, fluido communicata, sensim minueretur, uti fit in figura, huic opposita.

— A X I O M A IV.

Fluida, spatio idoneo inclusa, & percussa, non solum eo feruntur, quo pelluntur, sed etiam in latera vasibus incurrunt, illaque urgent.

Constat nempe, & a Cl. BELLINIO peropportune est notatum, liquida pressa quaquaversum niti, trusa

autem (quod nos addimus) fluere, & quidem majorem habere impetum eo versum, quo pelluntur; maxime, ubi spatio circumscripto inclusa sunt, quod in tractatu de Auditu ante aliquot annos uberius declaravimus, sed tamen etiam in orbem diffundi, &, quantum licet, diffuere. Est autem percussio ex rudendi conatu, & pressionis vi compositus motus; duplicem igitur habebit impetum, antrorsum versus, & ad latera; quod erat demonstrandum.

A X I O M A V.

Tale spatium idoneum est concavum, conicum. Huic igitur inclusa, & feruntur versus extrema ejus, per que aperta oscula cum impetu exeunt, & in latera non minori impetu incurrunt.

Hoc quoque ex dictis perspicuum est. Quia enim liquidi pressi rationem habet, in latera vasis impetum facit, eademque ratione per repertum exitum propellitur, quod minus in cylindrico, minime omnium in turbinato fiet, ubi pressione remota, simplex tantum expansio deprehenditur.

Hæc sunt, quæ præmittenda putavimus. Quæ, etsi ex immediatis non sint, quoniam tamen ad prima illa quam proxime accedunt, & pari certitudine esse deprehenduntur, ut reliqua ex iis demonstrari tuto possint, eorum loco esse & haberi tantisper posse existimamus.

P R O B L E M A I.

Pulsus rationem omnem ex dictis demonstrare, & in aprico constituere.

Constituimus antea, pulsum cum ratione sanguinis propellendi, tum vero etiam arteriæ eum constituentis ad percussioneis genus esse referendum; quod nunc
ple-

pienius dabimus expeditum. Scilicet ut fiat percussio;
 & corpore potentia instructo opus est, quæ in propel-
 lendum derivetur, & instrumento, quod percutiat, &
 hanc de se in illud fundat, tum vero & tertio, quod
 impetum in se recipiat: quamvis enim duo illa, quæ
 primo memoravimus loco, in uno corpore non infre-
 quenter juncta reperiuntur, non tamen id perpetuum
 est, quod vel ipsomet nostro patet exemplo, & ubi ita
 esse deprehenditur, e retamen est, seorsim illa contem-
 plari. Apparet autem, hic potentiam istam in corde
 esse collocatam, instrumenti loco esse sanguinem inde
 ejectum, percuti illum, qui in universo & multiplici
 arteriæ tubo continetur, & hujus denique ictum arte-
 riam ipsam excipere: ut hic non simplex aut una per-
 cussio, sed composita fiat aut multiplex. Res autem
 omnis aperta magis erit, si locum, per quem pellitur,
 hac percussione sanguis, & continentis arteriæ, ipsius
 denique sanguinis naturam ad allata axiomata confera-
 mus. Habet enim se fluxus sanguinis eo modo, quo
 per siphonem liquor quilibet ex angusto foramine seu
 orificio expellitur, cum arteria nihil aliud sit, quam
 maximæ longitudinis siphon, cujus tubus ex ampla la-
 titudine multisdivaricationibus in plurimos semper ma-
 gis magisque angustatos ramosos siphunculos abiens,
 tandem in minima oscula eaque innumerabilia termi-
 natur. Per hunc tubum pellendus erat sanguis, idque
 perpetuo fluxu: cui rei opus erat instrumento, quo pel-
 letur, quod in siphonibus arte factis solidum esse so-
 let, capite accurate æquans tubi amplitudinem: pilus
 appellatur. Quale in corpore locum habere non pote-
 rat. Hic igitur, Lector benevole, subsiste mecum pau-
 lisper, ut æternam sapientiam Supremi Conditoris no-
 stri dignis laudibus celebremus: En tibi summum, quod
 quidem humanæ mentis imbecillitas complecti possit,
 artificium, ex quo vita hæc mortalis tanquam ex fi-
 lo suspensa est. Invenit enim huic siphoni pilum Au-
 ctor omnium non ex ossibus aut cartilaginibus, sed ma-
 ximo

ximo rerum compendio jussit sanguinem solidi corporis vice sumere, & sanguinem ipsum pellere, mox eodem sibi simili pellendum, simulque efficit, ut hic liquidus pilus, etsi evanescat singulis ictibus, nunquam tamen deficiat. Cor enim tanquam carnosum sacculum, membrana intus munitum, siphoni huic appendit, in quo, ne unquam humor desit, quantum sinister sinus in aortam sanguinis ejicit, tantundem dexter in pulmones, mox illi subministrandum emittit: ut hic existat veluti perpetui cujusdam fontis scaturigo, qua subinde, iteratis vicibus vitalem liquorem eructet, & pilum hunc liquidum, sed solidi viribus instructum in pellendum hinc sanguinem emittat: nullo morborum maleficio frangendum, nullo vacui metu, aut inani eum retrahendi labore, in vulgatæ fabricæ siphonibus inevitabili: Hic ergo annon æquum putas, ut cum Davide in sanctam rapti & operis, & Fabricatoris admirationem, venerabundi exclamemus: *Glorificor Te, Domine! quod mirifice me fabricatus es, & hac probe agnoscit anima mea.*

Equidem, ut jam innuimus, cum non unus isque perpetuus, hic sit pilus, sed alius atque alius singulis momentis e corde depromatur, & in sanguinem excurrat, nullo cum artificio humano comparandum hoc est. Etsi quis enim cogitet corpus unum vel plura in siphonem quemdam manu subinde repetitis ictibus adacta, valde tamen hæc rudis similitudo est, nec opus totum exhaurit, aut animum explet, imo cogitari quidem potest, perfici autem & in usum perducere nequit.

Et sic quidem eo sanguinis promotionem unice explicandam puto: Quod si quis tamen & percuti simul, & trudi sic sanguinem contendat, adeoque motum hunc velit esse compositum, per me licebit id quoque. Simplicem vero trusatilem hunc motum, quod repetitis ictibus incurrat, adeoque vera etiam fiat percussio, vocari nolim; præsertim cum trudens trudendo contiguum non sit, sed e corde, tanquam e caverna in eam irruat & effundatur.

Di-

Dictum est haftenus, quomodo se habeat principium & fons mirandi hujus motus: nunc & reliqua detegere conabor, & per fistulam hanc membranaceam incendentem sanguinem prosequar, in ea ipsa quid accidat illustraturus. Non erit autem nobis in hoc deprehendendo multum adeo laborandum: ex propositionibus enim axiomatum loco positis antea, potest constare, quomodo se gerat, ubi novisanguinis excepit imperum. Recipit nempe ictum non sine notabili quidem resistentia, ob figuram conicæ & varia ramificatione flexurave gaudentis fistulæ, ex Ax. III. (quod non fieret in cylindrica ejus, si talis contingere potuisset figura, ex qua sane citra ullam resistentiam, nisi quantam ipsa haberet moles, prout ibi ostensum est, expelleretur,) vincitur tamen & cedit, tantoque hinc majore cum impetu & postice & per latera pressus erumpit ex osculis. Et quoniam tota hæc sanguinis massa, ubi percutitur, rationem solidi induit, vi axiomatis secundi, sit ut illa ejus pars, quæ in medio ad centrum canalis est, dum is, qui in peripheria ipsi incumbit, fertur extrorsum, a principio ad finem versus oscula omnia uno eodemque momento moveatur, eoque ipso temporis puncto, quo ex corde irruit nova sanguinis portio, & in aortæ principio adstantem ferit, extremis inhians eructetur, ac versus venas iter cogatur ingredi: haut aliter ac si totus hic sanguis esset ex ligno, aut cera, aut quovis corpore duro fabricatus, cujus acuta pars ibi extrusa prorumperet.

Cum autem, ex Axiomate IV. non eo tantum veriti percussa liquida constet, quod diriguntur impresso impetu, sed quaquaversum niti, & in orbem, quantum licet, se diffundere, itemque ex conico canali inclusa & impetuose per extrema exeant, & in latera ejus incurrant, id etiam in sanguine accidere ex V. manifestum est. Unde, diximus eum, qui in peripheria reliquo accumbit, ferri extrorsum, & in arteriæ parietes

incurrere, impetus parte in eos translata. Quapropter, cum corpus arteriæ non sit corpus durum, quod illum impune fulcipiat, sed molle & flexile & dilatari aptum, ex Defin. seu Prop. IV. cedit urgenti sanguini, & attollitur, digitorumque ad motorum apices ferit. Neque per partes hoc, ut forte undosa fiat arteriæ superficiei linea, sed simul undique, & eodem momento, a principio ad finem tubulorum omnium æqualiter. Indeque est, quod ubicunque digitos applies, subsultantem arteriam paritet sit deprehendere, eodemque temporis puncto ubique per totum corpus pulsantem percipi contingat, modo non vel minor sit, quam ut carnis pulsam possit attollere, vel alius abdita sensum eludat: nam & minores pulsare arterias contra, quam arbitrati sunt adhuc circulationis sanguinis assertores plerique, & cum his noster, mox fiet apertum. Qui ut in eorum plerisque, quæ hactenus exposita fuerunt, satis præclare se gessit, ita non est in his sua defraudandus laude, quam prolixam sane promeruit. Sed & recte fecerimus forte, si ea quoque protrahamus in lucem, quæ ejus diligentiam fefellerunt: Ex quibus forte primum est, quod putat, eodem puncto temporis, quo constringitur cor, feriem quoque universam arteriarum resiliere & pelli extrorsum. Si enim quam accuratissime rem ponderamus, paulo tardius hæc arteriarum fiet, quam cordis pulsatio, etsi tantillum hoc sit, ut percipi vix possit: quantum sc. sanguis sinistro sinu erumpens opus habet, ut in sanguinem in arteria contentum incurrat, illumque pellat e loco, ad quod omnino aliquantulum temporis, paululum licet, requiritur. Omnis enim motus cum fiat in tempore, aliquid etiam temporis hic consumi certum est, & tantum fortassis, ut arteria attolli incipiat, ubi cordis contractio absolvitur; sed minutæ sunt istæ, usumve habent in arte nullum. Alterum paulo majoris est momenti: Apparuit nempe, ex quarta definitione, arteriam esse ex eo corporum genere, quæ cum mollia sint ac tensa, si inflectantur, resi-

resiliunt, id quod etiam agnovit ex parte Doctissimus scriptor, ad distracta enim, ut loqui amat, & rigida inflexa arterias refert. Non autem expendit, hoc admissio, vibrantem arteriam ubi recurrit, non in centro vibrationis consistere, nec in eum, quo erat ante sanguinis incursionem; locum simpliciter restitui, sed in oppositum eam reciproce excurrere, & spatii interioris partem occupare. Ea enim est conditio omnis vibrationis, ut corpora trementia vi eadem qua inflexa sunt, resiliant, nec prius subsistant quam reciproca vibratione utrinque punctum naturalis suæ stationis aliquoties sint supergressa. Sic igitur etiam arterias uti extrorsum, ita etiam introrsum ultra centrum vibrationis se extendere necessum est. Non erat autem negligendus hic excedens centrum resilientis arteriæ impetus. Fit enim hoc, ut non tantum per immissum ex corde sanguinem in iis jam existens expellatur, sed etiam ab ipsa recurrente arteria: hanc enim vibrationem non esse multo minorem in altera sui parte quam erat in prima, ex legibus flexilium & elasticis fibris gaudentium corporum patet. In illo igitur recessu haut parum etiam sanguinis ex eorum osculis ejici novo hoc impetu cognoscitur, adeoque duplex est principium motus sanguinis in arteriis, unus enim fit a cordis contractione, alter ab arteriæ resultorio motu pendet. Et sane fatetur auctor noster, eousque universam seriem arteriarum in motu extrorsum persistere, quousque recens intrusus sanguis intra easdem continetur. Ergo extrusa hoc pacto parte sanguinis, arteriæ in diastole constitutæ adhuc subsistunt, ac præter naturam suam dilatatæ sunt, & tamen impletæ: necessum est autem subsidere & in naturalem statum reverti. Id igitur, dum fit illico post sublationem, cedere oportet sanguinem, qui sustulerat easdem, & locum dare subsidenti arteriæ: quoniam autem in seipsum cogi non potest, fatente id BELLINIO, qui inde *incompressibilem* nominat, subducet se ergo & cedit loco: non poterit au-

tem cedere, si non aliquid ejus vicissim cedat locum huic, & cum spatium, quo abeat, in ipsa arteria non sit, utpote quam totam repletam adhuc esse ostensum sit, necessum est, illum exire & versus venas capillares effluere. Neque vero perexiguum hoc esse, existimandum est: nam cum eodem puncto temporis attollantur omnes arteriæ, necessum etiam est, eodem temporis puncto omnes subsidere. Quod ubi accidit, partem sanguinis satis notabilem quoque, minorem tamen quam antea, ex se expellent. Eo vero jam posito, atque satis, ni fallor, aperte ostenso, primum hoc nobis nascitur conspectarium: sanguinem in arteriis non minus atque in venis perpetuo, inæquali licet motu moveri. Etiam si enim aliquod inter subsidentiam arteriæ & insequentem expansionem, seu systolen & diastolen temporis spatium concedamus, (uti quidem omnino concedendum videtur) non tamen plane quiescere sanguis post receptum adeo recenter impetum potest, sed lente & placide saltem fluet. Neque verendum est, ne hoc concessio, cum aliquid spatii inveniat ex corde irrumpens sanguis, minus inde arteriam sublatum iri, cum constet, nonnihil laxa ejusmodi corpora, mollia & tensa, facto impetu facilius cedere, & longius projici, quam si nimis adstricta sint. Porro autem ex his jam æstimare licet, quantum sanguinis singulis pulsibus ex arteriis effluat: In quo docendo sibi vix constat BELLINIUS, qui etsi fateatur, perparum esse, quod ex corde influat, insignem tamen ejus quantitatem in venas putat derivari, quod est ἀδύνατον. Non enim tantum non plus extrudi potest, quam succedit, sed ne æqualis quidem portio. Aliqua enim sanguinis pars locum occupat, quem relinquit arteria, ab ipso extrorsum pulsa, donec ea recurrente, reliquum ejiciatur: & tum demum extrusi sanguinis copia molem impulsu exacte potest æquare: cujus nec plus exire potest, nec minus. Si enim minus, ad singulos cordis pulsus augescendo, tandem rumperet arteriam, aut dilataret

in immensum; si vero plus, plus etiam in dextrum ventriculum influeret; si hoc, plus itidem per *pulmones* in sinistrum mandaretur, & sic plus etiam ab eo reciperetur, alias enim stagnaret: plus ergo reciperet, quam recipere posset; quod est absurdum. Unum adhuc monendum restat, hujus generis, quod pulsus ipsum spectat, scilicet, dum vir eximius existimavit, frangi sensum receptum a sanguine impetum reactione liquoris, indeque lentius eum versus extremas arterias, segniusve moveri: pulsusque ipsum adeo magis magisque imminui, ac postremo tandem deficere, in eo insignem industriam suam eum fefellisse: in solidis enim, atque iis, quæ eorum naturam imitantur, renitentiam per partes non invenire locum, Axiomate IV. liquido a nobis est ostensum; quin in canalibus conicis, quales sunt arteriæ, potius augeri patuit. Quod de iis, quæ in se non recedunt, & comprimuntur, affirmare potissimum licet. Talem autem esse sanguinem, & non solidi tantum rationem habere, sed etiam esse ex *incompressibilibus*, ipse BELLINIUS fatetur. Manifestum est igitur, reactionem non nisi unam fieri, dum impetum in se accipit sanguis. Et vero contrarium mihi potius videtur constare ipso sensuum testimonio: si enim ita esset, multo sane minorem oporteret in carpo pulsus reperiri, quod remotissimis partibus sit proximus, & fortassis adeo debilem, ut percipi vix posset: nunc vero non minor, est, quantum æstimare licet, quam aliarum arteriarum. Sed id digitorum extremis non sentitur pulsus arteriæ: id vero non ex eo est, quod ibi nullus sit, sed partim quod minimæ, partim quod intra carnes abditæ delitescant, non potest autem minimus ab his editus motus illam incumbentium fibrarum congeriem attollere. Non ignoro quid ea de re doctissimus WALÆUS, ipseque auctor circulationis HARVEUS senserint, inque ab eorum hic doctrina discrepare, quippe qui in infantibus febricitantibus tantummodo illum percipi perhibuere: quod quidem fieri est

verum, non autem propterea naturæ lege in valentibus & adultis non pulsant, licet non satis fortiter pulsant, ut percipi possint. Si enim ex sensu statim argumentum sumere liceret, ne in metacarpo quidem eas pulsare esset statuendum, sed mox post ipsum carpum omnem suppressi motum arteriæ. Equidem quid tantis viris imposuerit nescio, ego vero in adultis quoque rectissime valentibus, (turgeant modo venæ) pulsus vel in extremis digitorum apicibus non semel observavi, & potest quilibet in se ipso, quoties turgent, iisdem fortiter ad solidum corpus apposis, ejus rei experimentum capere.

Et sic jam putamus problemati abunde esse satisfactum, cum, quod ad pulsum pertineat, nihil superesse videatur. Quod si ita est, recteque omnia a nobis fuisse expensa, reliqua etiam phænomena, quæ in pulsu nonnihil immutato sunt obvia, explicari ex his poterunt, ea enim est conditio veræ demonstrationis; hoc igitur jam a nobis præstandum est. Prius tamen, quam id aggrediar, veram pulsus ex dictis definitionem struere, non erit ab re nostra alienum. Est enim hoc problematis explicati veluti.

CONSECTARIUM.

Omnis scilicet definitio est oratio, quæ a demonstratione non nisi positione terminorum differt: ea igitur desiderata, nullam strui posse definitionem, inventa vero, sponte ex eadem nasci, in aprico est. In ea vero tradenda multiplici BELLINIUS errore lapsus est, etsi vulgatas definitiones tum obscuritatis, tum falsitatis accusans, magnam de se spem fecerit meliorum. Dabis veniam, Vir doctissime, in gratiam juventutis nostræ, cujus jam omnis manibus liber ejus versatur, paulo uberrius ostendenti, quomodo circa illam se gesserit præclarus alias Auctor. Duas nempe exhibet definitiones hac usus excusatione. *Quia, inquit, usus obtinuit,*

ut nemine pulsus non solum motus vere percutiens, sed etiam alter, subductionis simul intelligatur, manifestum est, pulsum ita sumptum, ita nempe, ut utrumque motum, incursum & subductionis comprehendat, dupliciter definiri posse, & respectu digitorum, ipsum percipientium, & respectu solius arteriæ, quæ movetur. Quibus sanè verbis male inter se convenit: nulla enim est ratio, quia usu obtinuit, pulsus nomine utrumque, attollentis se & recedentis arteriæ motum comprehendî, definiri posse duplici modo, respectu ad digitos percipientes, & ad arterias pulsantes: potius illud inde sequitur, quia sic pulsus nomen accipitur, non nisi respectu arteriæ definiri posse, cum digiti nihil ad hoc conferant, quos sive admoveas, sive retrahas pulsus semper eodem modo perficietur, nec forte, cui aliter esset visum, unquam repertus est, excepto uno **BELLINIO**. Ni fallor tamen, aliud in animo fuit nostro, quam in verbis est: id nempe voluit dicere: quoniam a digitis non nisi incursum arteriæ in exterarum partes percipitur, respectu digitorum alio esse eam definiendum modo, quam si in se spectetur. Sed neque hoc tueri assertum poterit. Primum enim id longe est certissimum, cum unius rei non nisi una sit, ut Philosophi loqui amant, essentia, ejusdem non nisi unicam esse definitionem: cujus indoles non patitur, ut alio respicias, quicquid imperitum hic doctorum vulgus contra exemplis audeat pugnare. Deinde respectus ille ad digitos non est nisi modus perceptionis, qui sane a re percipienda plurimum est diversus. Porro autem nemo medicorum sollicitus est de perceptione digitorum, sed in eo uno occupatur, ut ipsius arteriæ agnoscat motum. Ergo & superflua est talis consideratio, nec ullius utilitatis: qualia perperam coacervare, non est boni doctoris, cujus est officii inutilia omnia rescindere, ne confundat discipulorum animos, & inanibus rerum formis larvisque impleat. Et sane eadem opera quis contendat sonum duplici modo definiri posse, res-

pectu collisorum corporum, & respectu auris, itemque colores respectu refractionis radiorum luminis & oculorum, saporès respectu linguę, & sic in cæteris. Quod quis unquam ausus est dicere?

Videamus jam alteram definitionem quę ad arteriarum pulsationem attinet. Eam vero nihilo forte quis dixerit iis, quas falsitatis accusat, meliorem, cum dilatationem & constrictionem arteriæ esse contendat, quam ad vibrationem pertinere, nisi fallor, satis luculenter a nobis est ostensum. Qui cum bene satis convenit quidem dilatationi, at constrictionem cum eadem conciliare, fuerit perquam difficile, quam admitti non possit, nisi positis fibris motricibus quarum tamen hætenus auctor nullam fecerat mentionem.

Rectius multo fecisset vir clarissimus, postquam omnino animo infederat duplex illa definitio, si aliam pulsus cordis, aliam dedisset arteriarum, quę duosane maxime invicem distant.

Est enim pulsus cordis motus ejusdem muscularis, seu constrictivus & relaxativus, (verbis uti liceat Philosophis concessis) sanguinis & caloris per corpus dispensandi gratia a natura institutus, a liquoris nervei (admittamus tantisper Bellinianam hypothesin) cum sanguine concursu, perpetua vicissitudine redintegrandus.

At pulsus arteriarum, qui hic maxime spectatur, & cujus nunc unius ratio nobis habetur, est motus earundem reciprocus, extrorsum & introrsum factus, seu expansivus & recurrens ad dispensationem sanguinis perpetuam rectius conservandam & promovendam, ab impetu ejus, in eam irruentis, proveniens.

P R O B L E M A II.

Attributa & affectiones pulsus omnes invenire & demonstrare.

Postquam ex principiis primis, iisque, ut spero, veris

209

ris ac propriis, quid sit pulsus, accurate indagatum detectumque est, non amplius erit difficile, si modo vera & genuina illa fuere, omnes ejus affectiones & proprietates quam clarissima in luce ponere. Hoc itaque nunc tentandum quoque nobis erit.

Attributa autem & affectiones voco, quas vulgo differentias solent nominare, persuasus, pulsus esse unius generis, nec veras differentias admittere, etsi varie possit affici, & per gradus augeri minui: quamvis de nomine lites cum quoquam suscipiendas minime existimem.

Apparet vero illico, cum pulsus ad motum referatur, varias eum subire mutationes. Quandoquidem enim omnis motus intendi potest & remitti, de pulsu etiam recte id affirmari existimandum est: hoc ipsum vero etiam cum pro diversis motus generibus varie possit accidere, præcipue cum simplex ille non est, sed compositus ac multiplex, qualem esse hunc nostrum ex antea dictis jam patet, singulas ejus partes excuti, si plene rem cognoscere est animus, erit necessarium.

Ad percussione[m] vero & motum liquoris per fistulam pulsus pertinere, non licet forte post ea, quæ attulimus hætenus, dubitare. Cor enim ubi contrahitur, sanguinemque excludit, percutit is, pilique in modum urget eum, qui in arteria continetur: is pellitur rursus, & partim quidem erumpit foras, partim in arteriam incurrit, quæ dum dilatatur, assurgit in digitos, eosque ferit, mox retrocedit, vicesque reddit sanguini. In his vero omnibus peragendis cor primus est motor, huic sanguis obsecundat, illique arteria.

Recte igitur facturum me arbitror, si tria isthæc, cum diversissima sint indole, sigillatim pervestigando, quibus mutationibus singulorum motus sint obnoxii, porro exquiram. Primas autem hic sibi cor jure suo vendicat, quod & primum moveatur, & sit omnium præcipuum. Hujus spectari possunt, vel ictus singuli, vel iterati. In singulis occurrit robur & celeritas.

Potest

Potest enim omnis musculus & celerius tardiusve moveri, & fortius ac languidius. In iteratis frequentia est attendenda, sæpius enim vel raro iterari contractio cordis potest. Veruntamen, si recte calculum ponimus, fortassis omnis cordis pulsatio est celeris, nulla tarda. Sana enim si exemta ex vivacibus animalibus corda intuemur, vel apertò in aliis pectore ea spectamus, tam celeriter moveri deprehendimus, ut vix oculorum acies assequi, imo ne quidem essequi motum satis possit. Neque vero non & carpo admota manus redarguet id negantem, vix enim discerni tempus illud potest, quò se arteria attollit, tam est exiguum. Et vero est musculus, de quo agimus, isque vigore & numero fibrarum instructissimus, antagonista carens, nulli levando ponderi, sed modico, imo pauxillo sanguinis ejicendo dicatus, cujus utique resistentia est non magna: quæ simul omnia miram celeritatem musculis conciliare idonea sunt. Qui ergo aliter fieri posset, quam ut cor celeriter admodum moveatur?

Verum enimvero, quantumvis nullum tardum esse pulsus, ex his facile colligatur, certoque constet, celeritatem tamen illam intendi posse, & majorem fieri, neutiquam est dubitandum. Præterquam enim, quod motus ea sit naturalis indoles, ut augeri possit & minui in infinitum, vehementia etiam pulsus ejus rei præbet documentum. Quoties enim cordis pulsus vehementior fit, (fieri autem, nemo adhuc usque dubitavit) toties etiam augeri velocitatem necesse est, quum vehementia nihil aliud sit, quam energia celeritatis, seu mensura velocitatis ejus, prout JOH. AL. BORELLI, vir perspicacissimus, erudito illo opere, quod antea laudavimus, præclare docet, & res etiam ipsa id satis aperte loquitur. Nullus igitur impetus velocitate carere, neque ulla ratione, nisi eadem aucta, augeri potest. Patet ergo, vehementiorem reddi pulsus non posse, quin etiam fiat velocior, intendi ergo nonnunquam pulsus celeritatem, quod erat demonstrandum.

Ra-

Rarum igitur efflo, cor & fortius constringi posse, & languidius, itemque celerius; an vero etiam tardius, possit moveri, considerandum. Quamvis enim id fieri non repugnet, imo ex natura motus ipsius videatur omnino concedendum, experientia tamen si consulatur, alia omnia reperiri arbitror, nec quenquam medicorum facile asserturum (modo a præjudicio sit liber) notabilem quandam pulsus tarditatem se unquam deprehendisse: aut ergo nulla erit, aut si est, sensum tamen fallit. Non autem esse persuadere videtur, quod ubi magnitudo ejus & robur decrescat, celeritatem intendi observetur, id quod in acutis nunquam non est obvium. In chronicis forte aliter se res habet, & in extrema virium dejectione languidius cor se contrahit: verum tum demum, cum sanguine deficiente, ad extremam parvitatē pulsus reductus est, ubi cum diastole integre percipi nequeat, multo minus de cordis ipsius contractione inde potest constare, & tarditas a languore discerni: ut etiam tum percipi ac dijudicari vix ac ne vix quidem posse videatur.

Queritur etiam, an pulsus fortis & vehemens cordis differant, & qua in re illa diversitas constituenda sit? Puto sane omnino differre; aliud enim est fortiter aliquid agere, aliud vehementer. Ad illud enim robur & magnitudinem instrumenti, quod pecutit, sufficere apparet: robur enim a mole est; hic contentio etiam accedat oportet, & ut modo ostendimus, celeritas: potest enim quid tarde moveri & tamen fortiter, ut, ingentes solent in æquore fluctus, non item tarde & vehementer. Quod nostro idiomate percommode exprimunt, dum discernunt ista: *Der Puls schlägt starck, und der Puls schlägt heftig*. Fit igitur vehemens omnismotus, si ad robur addatur celeritas, & quia illa ipsa reduplicatur, cum e longinquo fit, requiritur ad pulsum vehementem & hoc, ut cor totum sit expansum, tanque fortiter quam velociter mucro ejus basi admoveatur. Unde elucescit, vehementem hanc contractionem non esse

esse simplicem motus affectionem, sed ex pulsu forti & celeri compositam, adeoque ad simplices pulsuum differentias minus accurate a nostratibus referri. Debilem vero pulsum, qui vehementi opponitur, eundem & tardum esse, non est opus: fracto enim robore, nihil ad vehementiam confert celeritas, imo vel ipsa cessat: ad omnem enim motum celerem magna potentia opus est. A languida itaque debilis cordis pulsatio diversa non est: uti quidem uno verbo populares nostri utrumque denotant: *Er schlägt schwach*, nec aliud, quod suo *heftig* opponant, occurrit.

De frequenti & tardo non opus est agere prolixius. Cum enim pulsus sit iterata percussio, & inter unum atque alterum motum aliquod temporis spatium interponatur, huius utique etiam ratio habenda erit. Quod cum longius & brevius esse queat, hinc pulsus illi, vel rarius, vel frequentius recurrent & iterabuntur. Cui etiam placito experientia respondeat, ut unicuique in his non hospiti perspicuum est.

Ex his omnibus constituuntur tandem hæc genera: Motus vel contractio cordis

1) Fortior ac debilior, vel languidior;	
2) Celeris,	} opposita ratione carentes;
3) Vehemens,	
4) Frequens ac rarior.	

Eaque sunt attributa, quæ in se & simpliciter ipsi competere possunt, omnia; quod patet ex inductione: quicquid enim excogitaveris reliqui, ad horum aliquid nulla opera reducetur, languido, debili & tardo, si quis est, nihil inter se diversis.

Expensio cordis motu, de sanguine sollicitos nos esse convenit, qui a corde, exclusa illa ejus particula, quam sinister modo acceperat ventriculus, veluti telo ex arcu excusso percutitur. Quod enim alias fieri est notum, ut primi motoris potentia, instrumento impulse communicata, pro ejus, in quod incidit, corporis conditione mutetur, indeque accipiat motum, id etiam

hic esse expectandum apparet, cum cordis energia illi sanguinis particulę commissa transferatur in reliquum sanguinem, illumque dirigat, quo motus natura vięque ratio ire eum permittit. Qua de re ut constat, & ipse, quem diximus, sanguis, & arteria est examinanda.

Sanguis igitur, si nimius est, ut arterię admodum sint repletę, difficilius dimovebitur, & impetum irruentis liquidi illius pili haut paulum retundet, arteria vero jam tum distenta cum difficultate amplius extolletur; & quia insuper cor onerabitur, celerem ejus contractionem, adeoque & vehementem haut dubie impediet. Idem vero eveniet, si, paucior licet, sit crassior tamen, quippe quem ex capillaribus osculis non tam facile ac tenuem expelli, manifestum est; fracto igitur cordis impetu, fegnius etiam arteria subsultet necesse est. Quod si mediocris satisque fluidi sanguinis copia venas implebit, tum vero & cor pulsare alacrius, & facilius ipse poterit cedere, arteria vero promptius altiusve exurget: sin vero exigua sit quantitas, jam necessum est, & celerem fieri cordis contractionem, non existente, quod illi resistat satis, ponatque modum, & debilius feriri arteriam, tanto magis, quod cor non extendetur in pristinam justamve amplitudinem, quoniam totum non impletur, adeoque brevior via musculosis fibris conficienda est. Quod si tenuis valde præterea sit sanguis, celerrima ejus reddetur contractio. Et hæc de sanguine, cujus in crassitie & copia varietas omnis videtur quærenda, nec quicquam amplius superesse.

Restat, ut arteriam quoque contemplemur, etsi jam tum aliqua attigisse videri possimus, quæ ad eam attinent. An vero aliquod hic discrimen occurrat, merito dubites: ut enim uni homini præ altero crassior & robustior contigerit, (quod in omnibus corporis partibus accidere solet) æque tamen omnis fuerit flexilis, & impulsu sanguinis in se accipere & repellere apta, quam-

quamdiu naturæ præscripto conveniens deprehenditur. Credibile etiam, naturam æquabili ratione viscerum, nominatim cordis, & horum canalium robur dispartiri: minime vero putandum est, ejusdem corporis arterias ex morbis mutari, duriores, mollioresve effici. Meminisse etiam oportet, nos attributa pulsuum sectantes, singulorum, non universæ naturæ varietatem inquirere. Nulla igitur pulsui diversitas ex arteria potest evenire. Illud prætereundum silentio non est, in aliis magis apertas jacere arterias, tactuique patere, in aliis profundius esse abditas: itemque in emaciatis morbove consumptis, evanescente sensim pinguedine, fibrisve carneis collapsis, in aperto magis positas, in bene saginatis vero contactas absconditasve. Hinc utrinque cautio est, ne vel profundius jacens arteria specie debilitatis imponat, magnusve qui est, exilis videatur, vel contra magnus nimis habeatur, qui carnium iusta obductus copia mediocritatem forte non multo excederet.

Et nunc tandem, his omnibus pensatis probe, de pulsū certi quid statuere licebit, quod, vel uno horum neglecto, fieri commode non poterat. Neque enim sufficiebat cordis motum habere perspectum: quantumvis enim in ejus notitiam venire desideremus maxime, neque tamen hunc solum expetimus discere, & pulsū arteriæ, non cordis exploramus, quod tangere est nefas. Qualem igitur percipiunt digiti in arteria micare, talis nobis describendus, nominandusve veniet, nec cum cordis pulsū, quod vulgo fieri consuevit, erit confundendus; ut recte monuit primus, qui pulsū curatius exploravit, Auctor HEROPHILUS, de quo (*) ita scribit GALENUS: *Videtur omnem vir ille motum arteriarum, quem habere nos a primis vitæ temporibus ad mortem usque percipimus, pulsū appellare, ex quo præsentem statum cognoscimus, præscimus venientem, nec pulsū, qui in corde est, vel in cerebro, vel in membranis ejus, requirimus. Cujus exemplum utinam ipse*

[*] IV. de diff. Puls.

pise GALENUS esset secutus. Talis autem pulsus artē-
riarumprehenditur:

I.

*Fortior cordis contractio cum sanguinis abundantia pul-
sum constituit, quem magnum appellamus.*

Magnum scilicet, quia & arteria altius extollitur,
& plenius spissiusve pulsatur, manifestoque, & leniter in
digito impellitur. Ut autem, qui istuc fiat, aperia-
mus, ex iis, quæ diximus, hæc recolenda sunt: insi-
gne cordis robur, ubi magna simul existit in corpore
sanguinis copia, & in ejusdem sinus hinc plurimus in-
fluit, illosve distendit, vehementem molietur contra-
ctionem, sed mole sanguinis expellendi laborans, vix
perficiet gnauiter; impetu igitur ejus nonnihil retuso,
celeritatem non assequerur. Sed parum hoc tamen for-
tassis conatum ejus remorabitur: at ubi ejectus hinc
liquidus pilus multum adeo sanguinem offendit, pres-
sumque arctius in distenta arteria, difficilius amove-
bit, fortiter licet incurrens, arteria altius quidem as-
surgit, sed nec celeriter, nec sine difficultate: nascetur
ergo pulsus, qualem in plethoricis & febrium initiis
observare est, qui Magnus appellatur.

II.

*Fortiter se movente corde cum sanguinis justa, id est
magna quidem, sed quæ intra mediocritatem stet,
copia, naturalis; at ubi celeritas accedit. vehemens
nascetur pulsus.*

Jam tum innuimus, pulsum vehementem cordis non
ex simplicibus esse, sed compositis ejus generibus: quod
nunc clarius etiam de illo, quem edit arteria, elusce-
scit. Componitur enim manifesto ex magno & celeri.
Paradoxon forte proferre videor: contra omnium enim
hoc videtur esse medicorum sententiam, nisi quod Ma-
gnum, nescio quem, idem sensisse olim, disco ex GA-

LENO

LENO (*), ubi Archigenes adversus eum disputans citatur. Sed ita fert causa veritatis, & res est nimis manifesta, quam ut negari queat, quicquid etiam de medicorum auctoritate sit futurum. Fefellit enim eos, quod solus hic, compositus cum sit, nomine gaudeat simplici, cujus fallaciæ quanta sit vis, qui ARISTOTELIS de Sophisticis elenchis primum caput inspexit, non potest ignorare, ubi incomparabilis vir præclare de ea re monuit. Quod tamen non omni ex parte fefellit Galenum, utpote quem, ne ab illis discederet, solus retinuit usus loquendi, sic enim legitur libro laudato tertio: *Quam ob rem, si mihi nomen sit instituere liberum, simplicem pulsam renitentium qualitatem & evertentium tactum, vim vel robur, vel contentionem appellem, vel quid tale aliud, quæ vero ex hac est & celeritate conflata, vocem vehementiam.* Hæc ille. Sed rem ita esse, ut diximus, inde est liquidum, quod cor, sua potentia instructum, ubi iusta sanguinis parte impletur, & quantum sat est, extenditur, nec nimis ab eo oneratur tamen, expeditius se movebit, & naturæ convenienter aget. Concitatum vero forte a causa morbosa, velocius motum, majore cum impetu sanguinem ejiciet, qui in proximum eodem impetu incurret, is vero hinc in arteriam: non potest enim, quia non nimius est; frangere impetum propulsoris. Eam igitur & celerius attollet, & inde etiam altius, unde nascetur pulsus vehemens: qualem in febribus intermittentibus, vel primo statim initio, vel paroxysmis aliquot præterlapsis semper observari, itemque in animo commotis. Sed non admodum crassum ac ponderosum oportet esse sanguinem: talem enim celeritatem non admittere, jam antea monuimus. Sed quoniam hic pulsus celeris facta est mentio, tempus est, eum descriptum dare.

Quæ-

[*] Lib. III. de differ. Puls. cap. 1.

III.

*Quoties brevior, atque asselet, temporis spatium cordis
mucro ad basin admovetur, si sanguinis sit homini
non nimium, neque is crassitie & ponderositate labor-
ret, edetur pulsus celer.*

Jam hæc innuimus, & in aperto res est collocata; opportune tamen hic moneri poterit, quod ad copiam sanguinis, in triplici esse eam differentia; vel enim abundabit, & tum celeritas locum non invenit, vel mediocris est, & cum magno jungetur, vehementemque arteriæ subsultationem efficiet, vel denique exiguum ejus superest, tum vero & celer, modo cordi suum constet robur, & simul parvus fiet pulsus, qui, cum non minus quam vehemens sit compositus, nomine vero singulari careat, pulsus interim celer & parvus appellatur: unde robur accipiunt, quæ de vehementi supra attulimus. Tum vero notandum & hoc: quo minus in venis est sanguinis, eo celeriores pulsus edi posse, neque enim solum thalami cordis non expandeatur, adeoque brevior erit fibrarum decursus, sed etiam minus invenient resistentiæ. Idem etiam de attenuato valdeque fluido sanguine tenendum est: ut opposito modo se habet crassus, lentus, ponderosus, qui dum difficilius amovetur & excedit ex osculis, plus resistentiæ habebit, & vel cum celeri cordis motu pulsus tamen arteriæ celerem fieri prohibebit.

IV.

Quandocunque exigua in venis est sanguinis copia, parvus fiet pulsus.

Parvi pulsus alia nonnihil est ratio, quam magni, qui non fit sine cordis robore & contractione plenaria, hic vero a solo sanguine pendet. Quanto enim cor tandem vigore se contrahat, ubi sanguis deficit, non poterit fieri magnus pulsus. Exigua enim pars sanguinis, cum arteriam ne impleat quidem, multo minus

Q

potest

potest attollere: utrumque autem horum oportet fieri, ut magnus edatur, stante eo, quod asseruimus: arteriæ, non cordis pulsus nos metiri. At enim, si omnia recte expendamus, forte cum exigua sanguinis quantitate magnum cordis robur neutiquam adesse simul potest, ut nec cum parvo pulsu copia sanguinis. Etsi enim debilem etiam pulsus cum mediocri ejusdem quantitate sit nonnunquam observare, id tamen fere in solis oppressionibus vel malignis, vel hysteriis contingere solet, ubi non deest robur cordi, sed opprimitur, prout a spirituosius particulis oppressis fieri, non obscure mihi videor observasse: id quod etiam lipothymia confirmant, sæpe obruentes, quos cætera omnia pulchre valere constat. Sed de hac re deinceps ad problema postremum uberius agere est animus: nunc id interea supponemus. Parvus pulsus in declinantibus ad finem febribus, aliisque morbis observatur: parvus vero & celer in intermittentium diuturniorum paroxysmis occurrit.

V.

Ut primum a cordis contractione celeritas abest, parum autem sanguinis restat in venis, fit pulsus debilis.

Non opus est, ut lente cor contrahatur, modo non celeriter id fiat, ad languidum hoc pulsus edendum sufficit. Dubitari quidem posset, an non cum copia sanguinis satis magna debilis fieri pulsus queat? Verum hoc rectæ rationi puto adversari. Ut enim vehementem non nisi magnum esse, ex iis constat, quæ modo in medium sunt allata; ita nec debilis potest concipi, nisi simul sit parvus, contrariorum enim, quod docent Philosophiæ magistri, eadem est ratio. At porro etiam, cum vehementem ex magno faciat sola celeritas, ex parvo, simul ac contractio cordis eadem destituitur, fieri debilem necesse est. Debilis post parvum, in magis inclinato, mortique proximo febrium & aliorum omnium morborum statuprehenditur.

VI.

*Tardus autem fit pulsus, cum notabilis est sanguinis
resistentia, a cordis autem contractione celeritas se-
mota.*

Dum cordis pulsus unquam tardus fieri in antece-
dentibus ivimus negatum, neutiquam & arteriæ pul-
sum tardum esse non posse, assertum volumus. Potest
enim ab intermedio sanguine plurimum ille mutari,
quemadmodum ex modo allatis exemplis deprehendere
est. Si enim robur cordis sit imbecille, ut admodum
velociter non moveatur, sed naturali celeritate solum-
modo se contrahat, sanguis autem aliqua valeat reni-
tendi vi, non totum egesti in se sanguinis impetum re-
cipiet, sed nonnihil fractum: lentius ergo movebitur,
quam movebatur in ipsum sanguis, & cum ipsum
etiam ejectum sanguinem paulo placidius quam cor mo-
veri credibile sit, (resistentiam enim habet) tertium-
que frangatur hæc communicata energia ad arteriam,
tardiorum postremo hujus pulsus fieri concedendum erit,
etiam si cor non sine celeritate aliqua moveatur. Et
hinc etiam magnum pulsus tum deinceps fieri asserui-
mus, si robur cordis sit constantissimum. Si igitur fra-
ctum hoc est robur, cum parvo & tenui sanguine,
mollius arteriam feriente, pulsus erit debilis, non enim
nisi pars diastoles sentietur; cum multo vero aut cras-
siore tardus evadet. Ut enim ille a corde communica-
tam potentiam in arteriam exserere & transferre ne-
quit; sic eandem franget hujus ponderositas, & suppri-
met. Hæc de pulsu singulari, reliquum est: ut de in-
tercurrente spatio notemus.

VII.

*Frequens cordis & rara pulsatio nullam a sanguine
aut arteria mutationem subit, sed qualis inde præ-
dit, talis ad hanc incorrupta devolvitur.*

Ratio omnibus patet; cuncta enim, quæ ex mobi-
lium

lium sunt censu, percussa in spatio idoneo, cedere assolent, idque ut plurimum, & quotiescunque a percussiente impelluntur; sanguis autem & arteria his accensenda sunt. Frequens in omni febrium genere nunquam non offert sese, & cum calore earum est pathognomonicum; rarus autem in suppressionibus uterinis, hypochondriacis & talibus; sed nec in his perpetuo, verum per vices regnat.

Et tot quidem modis a naturali illa mediocritate, quæ recte valentibus est propria, desciscere pulsus potest, cujus inde exurgunt, remoto ex simplicium numero vehementi & debili, diversitates simplices omnino tres:

1. Magnus & parvus;
2. Celer & tardus;
3. Frequens & rarus.

Ex quibus vulgo nescio quot genera compositorum tradunt oriri: ego vero reducenda arbitror ad sequentia:

1. Cum magno combinari potest frequens & rarus, sed uterque nullo excessu notabilis, celeritatem autem sanguinis copia, tarditatem vero cordis robur vix admittunt: servabit igitur in his mediocritatem.
2. Celer cum mediocriter magno vehementem constituit. Inter hunc autem & tardum medius cum parvo erit debilis. Nam tardum ipsum cum parvo stare non posse, supra est ostensum. Idem cum parvo etiam facillime & frequentissime conjungitur.
3. Frequens cum omnibus generibus subsistit, præterquam cum tardo.
4. Parvus celer esse potest, non tardus, frequens etiam potius, quam rarus, non tamen hic nunquam cum illo occurrit.
5. Tardus mediocri magnitudini jungitur, itemque frequentia mediocri.
6. Rarus cum magno, parvo, debili, tardo concurrere observatur.

Confurgent igitur Compositi VIII.

1. Magnus & frequens.
2. Magnus & rarus.
3. Magnus & celer, vehemens.
4. Magnus & tardus.
5. Parvus & frequens.
6. Parvus & rarus.
7. Parvus & celer.
8. Parvus & mediocriter tardus componunt Debilem.

Decompositi vero, seu tergemini IV.

1. Vehemens (seu magnus, celer) & frequens.
2. Vehemens (seu magnus, celer) & rarus.
3. Debilis (seu parvus, nonnihil tardior) & frequens.
4. Debilis (seu parvus, nonnihil tardus) & rarus.

Tot nempe, nec plures ratio admittit, confirmat experientia; a qua duplici cynosura vel latum ungem declinare nefas est. Qui id faciunt, vel ingenii lusu decepti, vel vulgatis opinionibus, aut auctoritate inducti censendi. Unde non possumus in reliquis **BELLINIO** nostro subscribere, qui non cordis modo & sanguinis, sed arteriæ quoque causa pulsum censet immutari, & pro varia ejus tum amplitudine, tum duritie alium fieri. Notandum enim, pulsus conferri posse & ad pulsus alterius, & ad se ipsum: & hoc quidem, prout vel ætate, vel ex morbo fit alius: quæ duoneutrquam sunt confundenda. Sic pro ratione totius generis humani non est dubitandum, in corporibus grandioribus etiam ampliores esse arterias, imo forte & cordis amplitudini ac molli arterias accommodari. Neque est, qui non videat, pueris & minores eas esse & molliores: sed hoc non jam inquiritur. Cum enim ars versetur circa singularia, illud dubium est, an ex morbis etiam talis arteriis accidere possit mutatio. Ubi quidem causam nullam video, cur amplitudinem exiis augeri statuamus. Neque enim experientia id constat, nec credere ulla cogit ratio: cum ne quidem in Aneurisma-

rissime arterias, ut nonnulli existimarunt fieri, amplientur. Alia ratio est duritiei: nam arterias, aquæ ferventi commissas, statim indurescere, experimento licet discere, ut non sine ratione Galenus videatur pulsus durum introduxisse. Attamen si penitus rem inspicias, neque is videtur facile admittendus. Primum enim, an in humano corpore idem evenire queat, merito dubites: eo enim admissio nemo amplius, qui semel calido aliquo morbo, aut vel intermittente laboraverit febre, pulsus naturalem reciperet, cum ex molli quidem dura reddi arteria possit, sed a duritie ad molliem non sit regressus: alia autem omnia docet experientia. Sed & in aquam tepidam, vel ejus caloris, qualis sanguis æstuans in febribus esse possit, si arteriam mittas, non æque succedit experimentum. Concedamus autem, & hoc fieri: non tamen ideo pulsus durus ac mollis poterit inde appellari, cum motum quendam durum mollemve dicere absurdum sit, ut vero pulsus est motus, ergo ex Axiomatis I. virtute durus dici non potest. Verum hoc forte Galenus aliquis dixerit esse litigationem de nomine: arteriæ enim duritiem sentiri. Primum itaque loquatur is perspicue, ut illum videam, nec pulsus, seu distensionem arteriæ duram vocet, sed arteriam ipsam: deinde faciat periculum, ut certo illi constet, duritiæ sensum in pulsam digitorum per integumenta corporis transmeare: quod ubi exploratum habebit, circumspiciat de tam exquisitæ disquisitionis usu, & dicat mihi, an aliud præter calidæ intemperiei excessum adaperiat? Quod si non invenitur, valeant cum suo pulsu duro, quicunque eum hactenus asseruerunt, cum de illa satis superaque aliunde & ex ipsiusmet pulsus reliquis differentiis queat constare. Et quid tandem fiet de pulsu arteriæ induratæ? profecto nil aliud, quam quod pulsus erit minor. Cum enim tam prompte ut antea neque extolli, neque dilatari amplius durior arteria possit, parvus erit pulsus: quod si ita est, ego demiror in diuturnis

febris, & quartanis biennialibus eum non plane deficiere, quibus tamen superatis pulsus a naturali nulla sentitur diversitas. Et vero pulsus non durus, sed parvus fieri, agnoscit hic, & cogitur BELLINIUS fateri, levius digitos pressurum tunc pulsus inquit, ergo sane parvus erit, non durus, quippe qui fortius erat pressurus. Quomodo autem sui oblitus, diversum adeo deinde sentire eum contigerit, non patet: si quid tamen perspicio, abripuit illum vulgata, sed erronea Galenicorum doctrina: qua a Magistro docti, inter pleuritidis pathognomonica etiam pulsus durus referunt, metuentes, ne forte illo amisso eam non possent amplius agnoscere. Sed enim vereor, ne in universum doctissimo huic viro contigerit, quod magno accidisse novimus Galeno, qui cum alibi, tum in doctrina de pulsu maxime, magis speculationibus, quam veris rei momentis animum intendisse videtur, nec pauca inania & superflua congeffisse, quæ excogitari quidem facilius, quam ipso opere deinde deprehendi potuerunt. Quamvis, si legas cum cura ejus libros de pulsibus, non tam ipsummet nobis finxisse isthæc, quam ex ingenti multitudine ab aliis ante ipsum effictorum reliquisse eum appareat, cum in quam multis eorum refutandis haut parum consumat operæ. Quicquid autem hujus sit, certe ex rejectaneis etiam est illa distinctio, qua pulsus plenus aut vacuus esse existimatur, quem a magno & parvo non alia ratione differre constat, quam qua causa ab effectu. Si enim plenæ sint arteriæ, magnus erit, si inanes, parvus esse convenit: causa autem pulsus non potest esse pulsus ipse, nec nomen ita simpliciter eidem impertire suum, multo vero minus novam differentiam constituere: Ut ræceam, motum plenum & vacuum dici citra absurditatem non posse: adeoque nec pulsus; quod ostenditur ex eodem axiomate modo citato. Quapropter & ipse Galenus eum eliminat, & examinatum rejicit, libro *de Differ. pulsuum & tertio & ultimo*. Quo magis mi-

ror, etiam illos, qui eum ubique habent alias in oculis, hunc pulsum post ipsum ausos fuisse ex orco redire.

Sequitur pulsus celer ac tardus; de quo quam sibi non constet noster, quilibet videt. Nam de hoc ultimo mecum equidem facit, & in statu naturali eum non occurrere satis probe perspexit, mox tamen in universali arteriarum obstructione eum fieri posse ait: quæ ipsa arteriarum obstructio cum per naturæ leges accidere nunquam possit, facile apparet, quid de eo sit sentiendum; uti etiam de arteriis, prorsus exhaustis, ex quibus non celerem, sed parvum fieri, manifestum est.

Postremo advertendum est, doctissimum virum in eo non parum recedere a doctrina vulgata, quod compositas pulsum differentias cum respectivis confundit. Verum id. cum ex Institutionibus sit notum, tyronum causa uno verbo monuisse sufficiet. Respectivas autem differentias, vocari constat, cum vel pulsus ipsius, vel intercurrentis quietis tempora invicem conferuntur.

Pulsum autem ad pulsum conferri posse, ex se elucet, cum unus alteroqueat esse celerior, major ac vehementior; nec minus de quiete id verum est, cum inter duos pulsus modo plus temporis intercedere queat, modo vero minus: unde utrinque inæqualitas pulsus nascitur. Nihil autem a vero aberravero, si neque cum magno, neque cum vehementi inæqualitatem frequenter observari asseram. In tertianis tamen una alterave vice eam meminisse me reperisse: nec dubito, vel multitudinem sanguinis, vel aliquid malignitatis ejus rei fuisse causam. Ubi enim pulsus magnus est, multum esse sanguinem plane oportet, quocum debilitatem cordis stare non posse, ex antea dictis constat: relinquitur ergo, ut vel oppressæ ejus potentia motiva, vel onerata deficiat. Cum magno celeritas etiam inæqualis potest occurrere. Quæ si per vices augetur, vehementem magno intercurrentem constituet. Duplici

igitur ratione, pulsus ad pulsum collatus inæqualis erit: in magnitudine & vehementia. Quod si cum parvo celeritas varia se exserat, debilis huic vel vehemens dicetur itidem interponi. Sed in frequentia & raritate quoque spectari potest varietas; quæ si tanta sit, ut spatium intercedentis quietis duplicetur, erit pulsus intermittens, si tam exiguum, ut bis feriat eo, quo semel attolli solebat, momento arteria, intercurrentis poterit appellari: si cum extrema exilitate intermittat, deficiens, qui parvi seu debilis quidam veluti excessus habendus est.

His in unum collectis in inæqualitate ista emergit pulsuum varietas:

1. In magnitudine simpliciter tali.
2. In magnitudine & celeritate, unde vehemens nascitur, magno per vices interpositus.
3. Quod si celeritas cum parvo concurrat, simpliciter celer interponetur; si vero simul & in magnitudine variet, vehemens quoque fuerit.
4. Frequentia ipsa vero etiam inconstans, cum magnus esse potest, tum vehemens, itemque debilis & parvus. Hanc enim affectionem omnibus pariter pulsibus convenire, supra jam docui.

Et in his, ut ego quidem arbitror, possumus acquiescere. Nam reliquas omnes minutias & miras tricas, quibus excarnificantur ingenia discentium, tempusque illis ediscendis inutili consumitur diligentia, ne hilum quidem æstimanda puto, maxime vero illam, quæ in singulari pulsu perhibetur observari inæqualitas. Myurum hinc, Impar citatum, dicrotum, caprizantem, undosum, vermiculantem, formicantem, ferratum, & si quæ sunt febriculosa commenta ac pulsuum portenta alia, rejicienda opinor omnia, quibus otiosa ingenia oblectamentum & pabulum quærant; illi autem, qui vita brevi artem longam exercere cupiunt, nullum certe capient fructum. Qui enim hæc nasci, aut quibus cordis afflictionibus excitari unquam, imo qui percipi

possint non pater; cum sensus tactus homini omnium sit crassissimus & obtusus maxime; neque alias etiam motus iudex adæquatus, utpote qui ad qualitates tactiles non referatur. Quod si quis tam se esse felicem prædicet, ut internoscere hæc possit naturæ an artis ludibria, illum ego tam egregia de se concepta existimatione frui non tantum lubens permittam, sed etiam optabo, ut publico artis & ægrotantium bono hic prorsus decipiatur mea stupiditas; interea tamen eundem obtestor per Genium suum, per suam fidem, quam inde utilitatem speret, edisserat; cum enim omnes isti pulsus, paucis saltem exceptis, ægro exitium portendant, & in extremum locum redactum esse, faciant fidem, reliqui cum nihil certi significant, cui usui obsecro hæc tam sollicitè jubentur discerni, aut tanto cum labore ediscuntur? Sed quid opus est verbis, in hanc rem inutiliter profusis, cum in promptu sint clarissimorum virorum testimonia, qui percipi aut usum habere neutiquam posse, fatentur ultro: quale est illud JOANNIS BAPTISTÆ MONTANI qui etsi tam acris ac diligens GALENI fuerit sectator, ut ejus genius quibusdam visus sit, & anima illius in eum transisse dicatur, non tamen dubitavit aperte fateri, *se minutias illas pulsuum cognoscere non potuisse, seque credere GALENUM in his aliquid Græci (Græcam fidem innuit) habuisse, cumque ista scriberet, & pulsuum genera ad minima divideret, risisse.* Cui accedat alterum HERC. SAXONIÆ, * *earum differentias, quæ ad artem nihil conferunt, inquit, plurimi proponunt, non quod ipsi sensu eas cognoverint, sed ut GALENI mentem, obscuris verbis involutam, quoad fieri possit, plenius aperiant, aut nihil, quod a GALENO aliquando propositum fuerit, neglexisse videantur.* Quod si viri illi, in quibus summum studium, ingenium vero maximum ac felicissimum viguit, qui in arte facienda consenuere, ejusque usu omnes sui temporis medicos æquarunt, si

non

* Libro de Pulsu.

non etiam supergressi sunt, illeque ipse GALENI Genius hæc capere non potuit, quid de aliis sperem, facile Lector eruditus conjecturabit. Jactat se, qui velit, se his esse sagacior; ego hic non modo plus non sapere, sed cum his etiam desipere videri non renuam. Superest ut de Rhythmo etiam paucis agamus, ne quid omisisse aut neglexisse videamur, quod ad pulsum doctrinam pertineret. Idque tanto lubentius facio, quod video, nullibi hanc doctrinam recte proponi, sed vel imperfecte tradi, vel plane a scopo aberrari, quod Rhythmi naturam præ ignorantia Musicæ artis ignorant plerique Medicorum, adeoque hic micent in tenebris, & Andabatarum more aerem frustra flagellent. Ut ut autem a teneris huic studio deditus fuerim, ejusque principiis ac scientia nonnihil imbutus; sic eo facilius præ ceteris mihi erit, istam artis partem clarius percipere, & pro tenuitate ingenii emendare. Veniam autem merentur nostrates, cum erroribus atque incertitudine sua iis præverit dux gregis Galenus, qui dum in solo dilatationis & contractionis tempore inter se collato rhythmum posuit, duplici nomine meretur reprehensionem. Primum enim falsum plane est; hæc tempora posse unquam inæqualia fieri; cum enim non proprio motu arteriam contrahi, sed inflexorum rigidorum more resilire ostenderit, certa nature lege reciprocum hunc motum inæqualiter edere prohibetur. Deinde, etiamsi concedatur ipsi spontanea arteriæ per fibras contractio; tamen hoc solo spectato, vix minutam rhythmum portionem tetigerit, quem multo latius patere, & per omnem pulsus inæqualitatem ordinatam se diffundere patefceret; in qua cum multus, imo nimius sit Galenus, turpe ipsi profecto est hoc ignorasse, cum propter solam istam ignorantiam imperfectam illam doctrinam suam relinquere sit coactus. Multo rectius autem adjunxisset subsidentiae quietis tempus ad rhythmum istum suum constituendum, in quo faciendo præluserat HEROPHILUS, quem ille in hoc genere do-

ctri-

cetrinæ principem vocare solet, nescio vero quo genio
 in transversum actus, hic sine ulla ratione ab eo de-
 fecit, pariter atque ab ipsis Musicis, quod tertio ejus
 de dignoscendis pulsibus fatetur, quem locum, cum parum
 vulgo sit notus, operæ pretium arbitror tibi integrum ex-
 hibere. Talis ille est: *Verum quid interpretetur rhythmus*
 (HEROPHILUS) *difficile est inventu, temporisne di-*
sensionis solius, ad tempus contractionis solius proportio-
nem, an ipsum etiam quietis tempus, quæ comitatur utrum-
que motum, iis attribuat: neutrum enim ejus oratio plane
offendit, neque confirmare rerum natura potest. Quod si
jam alteram sententiam tueamur instituto musicorum,
tempora quietum præcedentibus motibus adjiciemus; sin,
quod facit ad præfagiendum, motum cum motu com-
parantes, separatim quietum tempus æstimabimus. (um
igitur alterutrum sit necesse, aut notionem nominis la-
befactare, aut pervertere usum, utrum faciamus po-
tius, implicati tenemur. Tamen, quandoquidem alterum
eligendum est, repudiato musicorum nomine, quod con-
ducit ad præfagiendum, potius ducam. Ex quo appa-
ret, & HEROPHILUM, & Musicos alium iniisse com-
putum in rhythmo, quam Galenum, qui de eo agentem,
quia non arrisit, non potuit HEROPHILUM capere.
 Nulla autem erat ratio, cur perverteret nominum usum,
 præfagiendi gratiâ, quod multo commodius fiet retentis
 HEROPHILI placitis: nam quietem nisi adjungas,
 nullam in rhythmo fieri diversitatem posse, nimis est
 perspicuum. Quod ut fiat apertum, quo pacto sibi ul-
 terius constet, pergamus ad rem, & nostram sententiam
 tibi exponamus. Cum autem ipsum Rhythmi vocabu-
 lum ex illa arte ad nostram traductum sit, nullam es-
 se existimandum est viam aliam, qua devitemus hic
 errores, quam si a Musicis doceri nos patiamur, quid
 sit rhythmus. Neque tamen ab hodiernis e trivio hoc
 petendum aut exquirendum est Musicis, qui id plerum-
 que non magis perspectum habent, quam Thebarum
 portas, aut septem ostia Nili, sed ab antiquis il-

lis Græcis, qui hoc regere animos poterant, impere affectibus, & flectere illos, quo vellent: quo artificio nostri pene toto destituuntur. Si fateri enim volumus, quod res est, in Germanorum cantu nullus prope rhythmus observatus hæcenus fuit, pauca modo scenica, quæ Hamburgensium conatus nuper, Italicum imitati idioma, nobis dedere, & unum alterumque genus a Latinis imitatum excipias. Quamvis & Italicum rhythmum omni destitui, vir stupendæ eruditionis, & qui unicus hac in parte sapere mihi videtur, IS. VOSSIUS existimet: quod, si artem ipsam spectes, omnino ita esse deprehenditur, quamvis casus aliquem nonnunquam finxerit & usus diuturnior, inscio forte artifice. Quo autem securior incedam, liceat mihi hunc optimum hujus artis magistrum, & genuinum veteris Musicæ interpretem in societatem assumere, testemque laudare. Ipse igitur, postquam tria in cantu notanda esse, advertit, harmoniam, sermonem, & rhythmum; hunc tandem esse docet concinnum cantici motum, aliquid significantem, qui cantum animet & affectibus movendis, vel solus sine verbis sit aptus. Constare autem ex pedibus metricis apte inter se ordinatis. Et sane ita est: quod in soluta oratione est numerus, id pedum symmetriæ in Poetica, & in Musica rythmo adscribendum venit, nisi quod hujus multo major vis est, & plane *ἐλαυσικόν τι*, imo rapiens. Hoc igitur si ad pulsus jam transferre animus est, facile apparebit, quam varie hic a nostris fuerit peccatum. Quod tamen mirum videri non debet: cum enim ad numeros quidem olim pulsus fuisse exactos constet, qui autem hanc artem ex veteribus docuerit, supersit nemo, atque interim ita illa interciderit, ut ne quidem rythmi ulla notitia nobis restet: qui potuerunt, quotquot tandem id opus aggressi sunt, non abduci in errores, postquam ipsum etiam, qui unus servare eam poterat nobis, Galenum Musices imperitiā ab his sacris arcuit? Sed ad rem accedamus: ubi, quo rectius aliquid de rhythmum pul-

pulsus dici possit, ipsa illa pedum metricorum historia ad memoriam revocanda est. Cum enim hi rhythmus sint ordine priores, nisi illi in pulsibus spectari queant, nihil spei est reliquum, ad rhythmum perveniri posse. Sunt autem pedes, vel accentus, vel temporis inæqualitas; quod ita, invitis licet omnibus nostri ævi scriptoribus poeticis (non tamen forte VOSSIO, ut qui pag. II. opusculi nitidissimi non temporis solum, sed & elationis & positionis habendam esse rationem monet, ubi si per elationis verbum non intelligit accentum, ego eum non capio) asserere cogor, aut veritatem prodere: nisi accentum ad rhythmum quis referre malit, quod tamen satis commode fieri posse non video cum rhythmus sit ex pluribus pedibus compositus, accentus vero, vel in bisyllabo observari possit. Testantur hoc vernacula nostra poemata, in quibus nihil frequentius est, quam integros versus ex meris syllabis longis constantes legere, quibus tamen sola recitatio verum conciliat rhythmum, sublata alterne syllaba, ut vel jambus, vel trochæus videatur. Idem testantur tympana, in quorum pulsu rhythmum unice superesse, doctissimus VOSSIUS contendit, quorum sepe numero non tam ictus acceleratus tardiorve, quam altius immixtus conciliat illam diversitatem soni, quæ tanta cum efficacia concitat animos, accendit & percellit. Verum idem apertius multo testatur pulsus inæqualis arteriarum, qui ut patet ex dictis, duplici modo spectari potest, vel enim in magnitudine, quam accentui comparare; vel in frequentia varius occurrit, quod tempori, & syllabarum productioni aut brevitati convenire existimandum est. De frequentia recte observatum est hætenus, in naturali pulsus constitutione systolem diastolæ æqualem esse oportere, (de quiete post subsidentiam arteriæ controversia nunc exulet) id quod etsi observari non possit, (neque enim systole digitorum sensui submittitur) nunquam non accidere existimandum, quia natura reciproci motus ita fieri

postulat. Pendulum enim tantum in una, quantum in altera vibratione, tantumque in recurſu, quantum in primo excuſſu conſumit temporis, nec ad aliam normam lex omnium ex flexu motum reciprocantium exigenda venit. Quod ſi itaque æqualia ſint pulſationis & quietis tempora, ſpondeum, quæ duabus longis conſtat ſyllabis, pulſus imitabitur. At ſi ab iſta perfectiſſima ratione corde diutius feriente, eundem vero pulſus modum ſervante, receſſerit, jambus naſcetur, vel trochæus, cujus altera brevis, altera longa eſt, & productior temporis meſura: hicque in ſimplici ex pulſationis & quietis tempore oriunda differentia numerus occurrit. Quod ſi eandem attendamus diverſitatem in magnitudine, eoſdem pedes referre videbis ad accentum inſita ratione. Si enim parvum pulſum magnus ſemper inſequitur, jambum imitabitur, adverſo vero modo ſi ſe habeat, trochæum referet. Sic enim triſyllabos pedes repræſentare poteſt: intercurrentibus enim perpetuis binis brevibus, inter duos longos, anapæſtum appellaveris, vel daſtylum, ſi longi totidem duobus parvis interponantur, Baccius aut hyperbacchius erit: quemadmodum quidem pulſus frequentiffimus æqualis meros Phyrrihichios aut tribrachyn continuatum conſtituit, & ſic in ceteris. Quemadmodum vero, ut modo oſtendimus, rhythmus ex pedibus his metricis inter ſe compoſitis conſtituitur, ita tum demum, ſi quid ſimile in pulſu contingeret, verus rhythmus poſſet appellari. Quoniam vero varia vocis acceptio eſt, ut probatiſſimis etiam ſcriptoribus pes, metrum, & rhythmus idem prorsus ſint, hinc vel ſoli ad pedes modo enarrato exacti pulſus numeri, rhythmî nomine venire queunt, & ſic pulſuum inæqualium varietates in juſtam redigi poſſent ſcientiam, ſi inde ſperari aliquid aut pervenire ad nos commodi exiſtimari poſſet. Verum ego quidem valde vereor, ut ejuſmodi conatus illi ſint, in quibus quod operæ pretium ſit, fiat. Ad id enim opus eſſet, ut non tantum de ὁρμη, & tales pulſus reſpice in-

morbis observari, certa & indubitata constet veritas, verum etiam τὸ διττόι minime esset ignorandum, ut ex eo, quid singuli ejusmodi pulsus rhythmi sibi velint, constitui possit. Haut immerito vero tam prius, quam posterius humano ingenio patere, quis dubitaverit: non enim qui spiritus hos regit arrus, in morbis ita sibi relictus est, ut liberrime & ex lege certa agere possit, multo minus morbi id præstare idonei sunt, qui toto genere præter naturam, nihil certi, nihil ordinati habent, quod possit tales pulsationes efficere, adeoque hæc omnia tandem exhaustissè, inutilis foret labor, ac nudum ingenii exercitamentum. Quapropter illis inhære non est pretium operæ; quæ vero a me allata sunt, in id dicta velim existimes, ut tandem de ea rectius constet, & SENNERTI aliorumque in iis erroneæ opiniones pariter & lubricum rei totius fundamentum apertius conspiciatur, quo desinant tandem rei medicæ scriptores rebus incongruis ac vanis implere chartas, & eorum, quibus hæc ex præscripto addiscenda proponuntur, memoriam excruciare.

Restat ultima & præcipua hujus doctrinæ pars mihi excutienda, de significationibus pulsum. Ut enim quæ hætenus differuimus, ad naturam pulsus & causas pertinent, & ad Physiologicam partem referenda sunt, licet in illa adhuc comparere nondum sint visa, ita in iis inquirendis Philosophum egi: medicam utilitatem ad has ultimas pagellas reservavi; quod nisi istis probe perspectis, plena hæc & absoluta dari non possint. Sit igitur secundi Problematis.

CONSECTARIUM.

De pulsum significationibus.

Hoc postremum vero, etsi satis arduum videri possit, non tamen adeo magni, si modo hætenus nondum sumus in errores, erit res laboris, ut non possit facile

cile superari. Cum enim arteriarum motus, quem pulsum dicimus, ex impulsu sanguinis oriatur, hic autem ex cordis contractione musculari, tanquam prima origine proveniat, in aprico est, aliqua horum ex pulsu posse cognosci: minime tamen omnia: multo verominus illa, quæ huc non pertinent. Quæritur ergo, quænam pulsus manifestet, quæ vero non? Ad quod responsio in facili est: cum enim pulsus sit motus, ea tantum cognosci per illum possunt, quæ a corde & sanguine fiunt, qua instrumenta sunt hujus motus. Ea autem esse in sanguine quidem tum quantitatem, tum ex parte etiam tenuitatem & crassitiem, in corde autem ipsum ejus motum, & a quo hic peragitur, robur, quilibet videt: ulterius autem, cum in corde ac sanguine principium vitæ sit potissimum & unice collocatum, & hujus circulatio cum ea pari ambulet passu, undecunque tandem cordis ille motus tanquam a primo principio oriatur, certe principium vitæ, totaque facultas vitalis per illum dijudicari poterit: adeoque universum naturæ robur. Non autem nec sanguinis propria constitutio, nec spirituum animalium, nec viscerum reliquorum vitia, multo minus artuum, quæcunque tandem illa sint, ex pulsu fieri poterunt manifesta, nec reliquæ affectiones, quæ in sanguine nidum suum habent, tanquam in subjecto causæ, ut quidem loquimur. Nam quod Galenus putavit, & cordis ipsius intemperiem, & aliorum quoque viscerum, quia cor iis affectis trahatur in consensum, ex pulsu etiam manifestari, in eo haut parum deceptus est: nam utrumque horum suppositorum falsum est, & intemperies illa æque ac consensus prorsus nullus. Unde etiam in enarrandis pulsibus illis admodum friget ipsius oratio, quod librum III. & IV. de Prælag. ex Puls. expendentem non latebit. His positis primo statim intuitu apparet, inane esse commentum, & rerum naturæ e diametro adversum, quod de Sinensium medicis nonnulli, qui ejus regionis descriptionem dedere, narrare

solent. Ajunt isti, ubi ad ægrum vocati accedunt, læto assidentes, per horæ dimidium nil agere quam ut pulsus explorent: quo facto, totius morbi initia, causas, singularumve dierum accidentia ac symptomata omnia ad illam usque horam quæ contigerint, quam accuratissime enarrare. Quod sane nisi magicis artibus ab ipsis peragatur, aut fraude, quam sit *adulator*, cum nulla horum omnium cum pulsu possit esse cognatio, nemo est, qui non queat cernere: maxime quoniam ubi ad curationem accedendum est, (quod iidem scriptores testantur) nihilo sint nostratibus feliciores. Quod sane secus fieri fas erat, si ista omnia ex arte callerent: sine causarum enim cognitione id fieri non posset, quas qui novit, nisi in methodo aut facultatibus medicamentorum pernoscentis sit plane rudis, facile is sanè morbum quemcunque e medio sustulerit.

Sed neque ex altera parte Bellinio nostro fides habenda est, dum pulsus omnino fallacem & incertum indicem esse, it persuasum: nihili enim sunt rationes, quas affert in medium, & fallaces ipsæ. Dum enim ait per ætates, temperamenta, animi & corporis motum, somnum & vigiliam, anni tempora, regiones, & tempora post partum diversa, etiam in naturalistatu omnes pulsuum differentias in diversis hominibus reperiri, (quod ex Galeno videtur primum fluxisse, qui Libello ad Tyrones has omnes differentias tradit) in eo sane prorsus est fallus. Neque enim tanta est, quam hæc inferunt, pulsuum diversitas, (quod ipse videtur supponere) aut ad omne pulsuum genus ita conformata, ut isti recessus discerni non possint, aut peritum medicum fallere. Solus animi corporisque motus videtur ad febrilem pulsus propius accedentem producere; ex quo tamen nulla pulsus nascitur incertitudo, cum corporis motus ex respiratione, animi vero ex aliis manifestissimis signis statim in oculos incurrat. Neque excusationi locus est, quod dixerit *ex se*, & *ex pulsu solo*. Nihil enim causæ erat, cur ob tam levem & pue-

& puerilem, si quis eam afferret, objectiunculam, quæ merum est sophisma, totam pulsuum rationem suspectam redderet, quippe cum hinc neutiquam sequatur, quod mox subjungit, non posse cognosci, sitne in hoc, vel illo homine pulsus non naturalis necne. Quis enim nescit a medicis exigi, ut in carpitentatione non quodlibet tempus aut quævis occasio imprudenter arripiatur, sed observentur leges artis: quod sane in omnibus rebus atque artibus fieri necessum est, nisi quis falli amet: non tamen propterea licet de omnium artium earumve axiomatum veritate statim dubitare, illaque pronuntiare incerta. Et vero quid Bellinio acciderit nescio, me pulsus per integros duodecim annos medicinam facientem nunquam adhuc fefellit, sed sæpe tantam peperit mihi animi certitudinem, ut diem ipsamque horam mortis, ei soli confisus, sim ausus prædicere, & in illo quidem vix unquam temere, in hoc vero non raro etiam eventum expectationi geminum habuerim. Ejusmodi sane crude adeo prolatae sententiæ plurimum discentium animos turbant & quidem injuria, ansamque porrigunt cavillandi artem nostram obrectatoribus non levem, itaque omnino reprehensione dignæ sunt. Sed quid opus est pluribus? ad ipsam accedamus rem; & ostendamus reapse asserti hujus vanitatem, pulsusque ab hac injuriâ per sui ipsius dignitatem vindicemus.

Ut vero ea, quæ diximus, ex pulsu dijudicari nunquam non posse, modo absit occulta malignitas, (de qua tamen aliunde potest nobis constare) est longe certissimum, sic fortassis etiam plura licet ex eo conjicere. Ista enim, vel solus magnus ac parvus nobis indicant: est autem pulsus insuper adhuc & celer & frequens. Et vero optandum esset, non tantum cordis motum, sed etiam varii illius motus primas causas nobis magis esse apertas. At causam primam motus cordis nemo adhuc, vel Medicorum, vel Philosophorum ex cœtu repertus est, qui nobis manifestaverit. Quamdiu

vero istam ignoramus, a quo quid pati aptum sit, sciri non potest. Valde autem vereor, ut ejus exactam notitiam unquam acquiramus: sufficere ergo nobis debet ad eam quam proxime si possimus hariolando accedere. Qua de re, quid mihi sit compertum, & in quo putem esse acquiescendum iis, qui cum moderamine & modestia sapere cupiunt, libere edisseram: ea tamen lege, ne quisquam ulterius progrediendi spem sibi his praeclusam autumet. Pro mei enim exilitate ingenii, cujus mihi satis sum conscius, hæc a me prolata esse, velim intelligi.

Primum itaque facultatem illam insignem, quo cor se movet tam strenue, tam ordinate, tam constanter, ita ut nullum remittat tempus, quamdiu sumus in vivis, id est per annos in grandævus prope centum, insitam illi esse arbitror & connatam: eo potissimum persuasus Periparhetico, quod antequam cerebri, vel nervorum corpora perficiantur (supponamus enim jam simul rudimenta omnium partium in ovulo adesse) punctum saliens se movere, vitæque choream incipere videatur; nam sanguinem hoc esse merum, cum celeberrimo HARVEO non autumo. Et hanc quidem pulsandi vim unde habeat, ignoramus, nec licet ulterius progredi. Facultatem Galenus vocavit, non quod nudam qualitatem esse crediderit, uti quidem improbi ejus obrectatores, qui ubique eum sugillant, legunt nunquam ex ignorantia assertum eunt, sed quia deerat verbum, quod melius rem declararet. Ita enim *L. de causis pulsuum*, scribit: *Quam quidem licet ejus essentia nos fugiat, quod facultatem tamen habeat faciendo pulsus, illam facultatem vocavimus*. Sed in id inquirere neque nostrum est, neque ad rem attinet, sed ad Philosophos: Nos contenti esse possumus, si sciamus, quæ pulsus alterent: uti id quidem per egregie citato loco ostendit Galenus, estque dignus, qui illis, vel invitis, consulatur. Ut autem primam eam pulsus originem nec sciam, nec cognoscere mul-

tum laborem; illud tamen & ad præsens negotium
puto esse utile, & mihi videor sic satis habere perspè-
ctum, cor omne suum robur sanguinis copię & quali-
tati fere acceptum, maxime vero copię, & prout hæc
sefe habet, vel alacrius moveri, vel languidius, nec un-
quam cum multo sanguine debilem; vel cum parvo
fortiorem ejus motum conjungi posse. Quod non ex-
perientia duntaxat me docuit, sed ipsamet etiam ratio
confirmat, si a posteriori rem intueamur: Quo enim
major est sanguinis copia, eo majorem esse illius, qui
in arteriis est, resistantiam necesse est: quo major ve-
ro hæc resistantia, eo majore opus est robore ad eum
propellendum, alias enim stagnaret; robur autem illud
in corde est. At nunquam stagnare deprehenditur, sen-
sim enim in arteriis auctus cor tandem opprimeret: Con-
cedendum itaque omnino est; magnam sanguinis copiam
cum cordis debilitate consistere non posse: & cum ea-
dem sit ratio contrarii, idque iterum experimento re-
spondeat; nec cum parva robur jungi.

Quod tamen si ita se habeat, non tamen & hoc asse-
ruerim, quotiescunque tandem vehemens cordis pul-
satio deprehenditur, ibi magnam etiam adesse sangui-
nis copiam: aliud enim ostendit motus ejus convulsivus,
& cordis palpitatio, hysteriis ac hypochondriacis
exsanguibus etiam superveniens crebro. Nondum
præterit mensis alter, quod epilepsia laborantem puel-
lam novemdecim circiter annorum, nunc restitutam;
curavi in hoc ipso oppido, quæ diebus quindécim, qui-
bus decubuerat, vix tantum cibi, vel potus assumerat,
quantum alia soleret in una levicula cœna, adeoque
non poterat jam esse instructa multo sanguine, vehe-
mentissimas tamen quovis paroxysmo cordis patiebatur
palpitationes. Verum hæc nihil me movent: cum a
nervorum fluido plurimum quidam cordis naturalem
motum posse turbari, multumque sibi id in eum ven-
dicare potestatis, inde elucescat quidem, non autem to-
tum hoc, quantumcunque est, ex eo cordi communi-
cari; justa sequela deduci possit: plane enim alterius

generis hic motus est, quam est naturalis cordis motus, unde nec pulsus cognomen ipsi jure tribuitur, sed qui ejusmodi nobis experimenta naturæ opponet, committet μετέβαλλεν εἰς ἄλλο γένος; quod Logices periti fieri verant.

Firmo igitur fiat talo assertio mea, nasciturque nobis iterum hoc de principio motus cordis assertum, seu

CONCLUSIO I.

Cordis robur omne ad pulsum edendum a sanguinis copia primo, deinde ab ejus qualitate, verum id secundo loco, omnino dependet.

Utinam vero de celeritatis & frequentię causa æque certa afferre possem, quorum prorsus aliud videtur constituendum principium. Experientiam enim si consulimus, non modo hac ut plurimum conjungi reperimus, quare & junctim de iis ago, verum etiam variis de causis accidere, maxime tamen in recte valentibus ab animi commotione; in ægris a calore interno. Et celeritas quidem vel robur cordis, vel inopiam sanguinis videtur supponere ut conditiones necessarias, frequentia vero neutrum horum, quin potius ista, utroque deficiente magis ac magis augeri cognoscitur, ut in eo videantur quam longissime dissidere. Suspicio autem ex his, nervorum fluidum spirituosum multo plus quam ipsum sanguinem ad utrumque conferre. Ejus enim, vel si vis, animalis spiritus potissimum opus est cogitatio, quæ nihil aliud est quam motus horum spirituum in cerebro, adeoque & animi commotio, quæ citra cogitationem nunquam accidit, eos autores habet. Nihil tamen adhuc ea de re certi statuere licet: experimentis enim pluribus destitutus nondum rem omnem habeo exploratam; intra terminos igitur angustiores includam sententiam, & dicam, quod certum esse autumo, nempe utramque hanc motus affectio-

239

fectionem ab irritamento esse, vel agitatione & contentione naturæ. Alteram tamen magis ad ipsum pertinere arbitror, alterius vero in sanguine potius hærrere causam. Celeritas enim etiam nulla sanguinis labe, sed vela calculo, vel polypo, vel alio impedimento propius cor afficientē efficitur quam frequentissime: creber autem pulsus vix nisi cum ista, maxime in febribus omnibus observatur. Commoveri tum igitur sanguinem ab interno principio, & ad frequentem pulsus edendum concitari credibile est, siue illud jam fermentationem, seu intestini motus vitium cum quibusdam appellare malis, quibus nominibus, diversis licet, idem tamen negotium designari existimo, idque sic satis commode, multoque commodius, quam per primi elementi Cartesiani transitum impeditum, in quo nonnulli mire adeo hodie sibi placent, explicari arbitror, quicquid de eo etiam denique statuatur. Irritat autem tunc sine dubio cor ipse sanguis, uti alias, dum in corde est motus celerioris principium, animalis nuncupatus spiritus concurrat.

Hæc habui de causis horum, quæ afferrem, plura de his perspecta habere dæmones; experimento certior sum factus, quod horum aliquem Patavii, in obfesso sub altari celebrati illius Antonii detento, qui Patavini cognomento hinc notus est, quoties divinus Antistes nomine sanctissimi Salvatoris injungebat, ut febrim in ipso excitaret, pulsus talem frequentem & celerem concitasse illico, ejusdem vero nomine interminante sacerdote, jubenteque ut febrim faceret cessare, in momento secessisse iterum naturalem, compertum habeo. Eum igitur, ut suum genium CARDANUS, aliquis super hac re consulere fortassis: quamvis an vera extorquere ex eo possit, adhuc dum foret meo quidem judicio incertus. Interea & plura de his aliquando, illucente mentibus nostris divina gratia, reperiri posse, ex eo spem esse reor. Quod dum fiat, ratum interim esto:

CONCLUSIO II.

Celerem pulsum a contentione cordis ab aliqua re irritati provenire.

CONCLUSIO III.

Frequentem ab eadem, sed sanguinis interna commotione conspirante suscitari.

Quibus ita admissis, rectius forte & plenius nunc de significationibus ex pulsum diversitatibus petendis poterimus differere.

Sponte autem elucescit, pulsum ad naturalem quam proxime accedentem semper esse maxime securum; qui autem ab eo nonnihil recedit, modo absit malignitas, non admodum eum esse damnandum; uti quidem vel in sanis etiam, quod concedendum utique est, ejus turbati rationem, non est insolens, & jam a nobis ostensum. Est enim cor nostrum res valde mobilis, & quæ a levissima re potest affici, a nulla tamen facilius, quam animi motibus. Quod elucet etiam ex observatione GALENI, quam habet. * *Qui expergiscuntur*, ait ibi, *e vestigio pulsus magnos, vehementes, celeres, crebros, & cum quadam vibratione habent, qui mox mediocritatem assequuntur.* Id quod certissimum est. Neque tamen, ut de facultate vitali hæc testantur, ita etiam de universa valerudine inde constare potest. Utpote cum in omnibus illis morbis, qui vel in aliis visceribus, vel corporis extremis extant, ut quidem ostendimus, nisi cum sanguine communicetur malum, nihil ex pulsu colligi possit. At ubi mutatio fit satis notabilis, quod peritus Medicus admota manu facile dijudicat, tum vero a statu naturali recedere eum putandum est, quod tot accidit modis, quot eorum a nobis supra enumerati sunt.

Pri-

* *Lib. de Puls. ad Tyr.*

Prima autem circa simplices, altera circa reliquas simplicibus suis subnectendas sollicitudo nostra occupabitur.

I. *Pulsus* igitur *Magnus* cum cordis robur & sanguinis copiam causas habeat, ambave requirat, primum inde de naturæ constabit viribus, quas maximas prodit, sed simul eandem sanguinis abundantia onerari, constare potest ex iis, quæ supra ad Problema II. dicta fuerunt. Circumspectione tamen opus est: cum enim secundum definitionem V. sanguis sit liquor, a calore expandi aptus, fieri potest, ut ab ejus etiam excessu pulsus magnus oriatur; quod ad cognoscendum tactus in subsidium vocandus est. Et vero in febrium omnium initio hinc potius, quam a nimia copia turgere venas, pulsuve magno insignes esse, est in aperto, etsi simul & plethoram adesse non repugnet, quæ duplicatam constituit magnitudinem.

II. *Parvus* cum is sit, quo parum attollitur arteria, a solo sanguinis ad eam allisu ortus, jam non potest cum multo sanguine unquam fieri. Ab hoc autem, quoniam cordi robur omne accedit, simul & hujus debilitatem, & illius paucitatem, adeoque vitalis facultatis fractam firmitudinem notare eum necesse est.

III. *Celer* cum ex varia oriatur causa, non unum significat. Ut enim alias etiam motus celeritas nulla esse potest, si robur deficiat, ita & cordis velox motus & prompta contractio non potest esse sine viribus contrahentium se fibrarum, sed absque illis omnino languesceret. At vero & sanguinis tenuitas ac inopia, cum nulla renitentia ei obstat, in causa esse poterit. Ergo vel robur cordis, vel sanguinis inopiam, vel tenuitatem ejus facit manifestam; quodnam vero ex his, ex eo patebit pulsus modo, cum quo componitur, ex quo etiam, quando ab incitatione quadam velocitatem cordi conciliari putandum sit, patefiet.

IV. *Tardus* contrario se habet modo. Vel igitur copiam sanguinis nimiam, (quod etiam in Problematis

II. resolutione ostendimus) vel crassitiem ejus, vel cordis debilitatem denotat. Semper autem ab incitamento istius, de quo modo, formidine liberat.

V. *Frequens* ex allata Conclusionē III. nunquam non ab agitatione aliqua & contentione totius naturæ inducitur, quo minus enim cordi soli competat & adscribatur irritato, facit experientia, qua constat, nunquam alias (nisi oriatur a spirituoſo illo fluido, de cujus potentia in cor ex ſupra allatis reddimur certiores) quam cum intestino ſanguinis motu eam eſſa obviam.

VI. *Rarus* calore & febre vacantem ægritudinem, & ſanguinis fermentationem omnem, ſpirituumve tumultum abeſſe; quin circa hæc tranquilla omnia ſignificat.

Habes ſimplices pulſuum affectiones, nunc compoſitorum ſignificatis eruendis operam dabo.

I. *Magnus & celer* vehementem conſtituit. Hic cum & ratione magnitudinis, & celeritatis de viribus cordis & liquoris vitalis juſta teſtetur copia, omnium ſecuriſſimus eſt, etſi adjuncta celeritas citatum cordis motum ſimul, neque eum ſine irritamento malo fieri denunciet. Quotieſcunque ſcilicet cum magno juncta eſt celeritas, prodiſt cauſam ſuam primam, quam Concl. II. protulimus: non igitur fruſtra a natura concitator editur, ſed ut viciffim Medici vigilantiam exciter, moneatque, ſit animo præſenti, & intento in rem, latere enim hic aliquid mali. Et quidem ſi ſimul calor adſit, & pulſus frequentia, febrim non inſtare, ſed jam adeſſe & urgere, abſente vero febre & calore, cor irritari a quodam inſito & occulto malo, nunciat.

II. *Magnus & tardus* robur cordis integrum, ſanguinisve magnam ſatis copiam, at ſimul pondere vel crassitie ſua moleſtam, gravantemve reddit manifeſtam, ut jam tum num. 17. Probl. II. oſtendimus.

III. *Magnus & frequens* vix citra celeritatem unquam obſervatur. Hinc febris præſentiam certo indicio prodiſt, quoties calor ſimul adeſſe deprehenditur. Ubi

vero

vero is abest, nervoso fluido turbari cor, adeoque convulsivos pati motus, signo esse solet.

IV. *Magnus & rarus* certum indicium præbet, calorem abesse a morbo, & viribus valere ægrotum, sed opprimi fortassis, aut in angustiis esse virtutem vitalem, tantoque magis, si simul sit celer.

V. *Parvus & celer* sanguinis inopia licet non magna laborare venas, cor autem robustum esse fidem facit. Hinc in febribus intermittentibus, immuni ab insultu intercurrentibus diebus ægro, si diuturniores sint, observatur, itemque in continuis post statum, ubi tandem in parvum & tardum consumto reliquo sanguine terminatur. Non enim diu hic potest consistere, sed vel in melius vel in deterius cito mutari solet.

VI. *Parvus & tardus* non occurrit in gradu notabili, sufficit si celeritas a parvo abât: tum vero debilis nascitur. Hic ex defectu cruoris cor debilitatum, naturamve posstratam, & spem in angusto esse nunquam non tristis obfirmat nuntius; nisi tamen ab oppressione est maligna, vel hysterica, aut similis notæ infesta naturæ causa, aut post multum laborem anxietatesve superveniat, sensim enim iste ad pristinum redit vigorem.

VII. *Parvus & frequens* non citra celeritatem esse solet, qui enim subito recurrit, cito etiam decurrat spatium necesse est. Itaque fere & febrim, & dejectas vires monstrat, citatove ac præcipiti gradu ad inferos ægrum tendere. Est enim ex his, qui vel in myuros, id est vix sensibiles desinunt, vel debilem proxime præcedunt. Nunquam sane vidi ego cum tali quenquam ad pristinum statum rediisse, & est frequentia cum parvitate quidam motus, quem ubi pulsus excessit, spem omnem præcisam certo certius indicat: me quidem usque adhuc nunquam fefellit. Verum istum depingere aut scripto tradere non licet, sed crebra in praxi clinica observatione addiscendus est.

VIII. *Parvus & rarus* & ipse rarus est, itidemque

collapsas naturæ vires & abitum meditantem spiritum solet indicare, estque plerumque occulte intermittens, cum natura a solita frequentia, cum paucus sanguis pullendus est, desciscere vix consueverit.

Et hæc habui, quæ de absolutis pulsuum diversitatibus in medium afferrem. Quæ uti solidis antea allatis fundamentis inhiantur, & experientiæ respondent: sic multo certiora illis, ut spes est, esse deprehendes, (np. WEDELIUS, ad quem hæc olim præscripta erant) quæ alias solent de iis perhiberi. Utrum augeri emendative possint, Tuum, Vir expertissime, erit iudicium; a quo ut dudum, ita deinceps etiam pendere atque instrui non recusabo, imo ut id facias, etiam atque etiam rogo. In malignis febribus nihil certi ex pulsu colligi posse, vulgi opinio est: Ego vix ambigo, illud ipsum, quod naturalem imitetur, aut oppressus sit maxime, esse a coagulatione & crassitie sanguinis.

Ex respectivis pulsuum sic dictis differentiis vix duas servavi, repudiatis reliquis omnibus; inæqualitatem scilicet in magnitudine & crebritate. Has enim sufficere prudenti rerum æstimatori existimo, posteaquam nullum in his naturam aut morbum servare ordinem & rhythmum, ostensum est. De his autem constat, utramque sine periculo præsentaneo non raro deprehendi. Cujus egregie observationis Te, ni fallor, auctorem habemus. GALENUS enim cum* in senibus & imbecillibus observavit, servari eos posse, sed non sine difficultate maxima, eo ipso periculosos esse, declaravit, addens etiam, inæqualium perniciosissimos esse intermittentes, cum quibus juvenis ne quidem ullus evaserit: Tu, ni fallor, in juvenibus etiam omnino facillime servatis vidisti. Et vero in tertianis ego quoque idem sum expertus, & possem geminus ejus rei tecum testis affurgere. Sic autem arbitror: Quoties cum pulsu magno & vehementi juncta deprehenditur inæqualitas, & malignitatis suspicio sit procul, nihil disci-

* Lib. IV. de Præfag. ex Puls.

discriminis habere; & si hæc adfit, non tamen esse tales pullationes lethales, sed laborantem tantum sub morbi onere naturam indicare; ubi vero pulsus parvus est, ac imbecillis, vel simul magnitudine inæqualis, quocum uno & solo eum observari, mihi videtur supponere GALENUS, cum tali vix quenkquam servari, utique illi concedendum existimo. An acurem tetigerim, & in quibus omnino morbis se exhibeant, a Tua exspecto insigni peritia. Sane equidem nondum explorata hæc esse atque comperta artificibus arbitror, & vellem diligentius annotari; quid suis quemque usus, docuerit, eum in modum, quo videmus fecisse GALENUM (*), ubi si omnia ex rei veritate essent tradita, res foret mire proficua. Et hic quidem venit mihi in mentem diligentissimi ac celeberrimi MALPIGHII observatio; qui (†) pulsus inæqualitatem (de ea, quæ in magnitudine est, loqui videtur) esse ex obstructis pulmonum vasis asseruit. Quod si ita est, uti quidem mihi per videtur verosimile, non tantum ob viri summam auctoritatem, sed etiam quia rectæ rationi cumprimis consentaneum est, crassitiem, & coagulationem sanguinis inde licebit certo colligere.

Atque ex hoc rursus firmitudinem accipit ac fidem eorum placitum, qui malignitati coagulationem sanguinis comitem perpetuum esse mecum existimant. Pulsus enim intermittentem non minus quam inæqualem aut naturali proximum, aut in principio statim præter rationem exilem malignitatis notam esse, experientia docti Medicinæ antistites omnes consentiunt. Quandoquidem igitur & hic, ubi periculo vacat affectio, adeoque malignitas abest, coagulatio pulsus cogit intermittere, hinc ejus in universum causæ datur existimandi copia, quam illam esse conjicitur, malignitatis enim documentum fieri intermittentem non alia gratia apparet, quam quia coagulatio ei adjuncta est.

[*] *Libr. de Puls. ad Tyroch. & de Causis Puls. Libr. IV.*

[†] *Epist. de Pulmonibus.*

est. Idem vero mirifice confirmant illæ nunquam non simul occurrentes angustię, respirandique difficultas, quæ febres ejusmodi malignas tam individue comitantur ut etiam ad pathognomonica ejus constituenda concurrant.

De pulsu autem intercurrente recte dixisse GALENUM arbitror, naturæ laborantis, sed cum morbo pugnantis signum esse, adeoque sæpe judicationem attulisse. Ceterum de pulsu inequali idem, quod MALPIGHIUS, & ipsum sensisse deprehendens, si evolvere non grave fuerit (*).

Et vero quid vetat, quo minus illa ipsa verba apponam, Teque B. L. ab hac aliunde ista petendi molestia liberem? præsertim cum obscuriora sint paulo, & desiderent fortean illustrari. Sunt autem ista, CRUSERIO interprete: *Ad aliud præpero genus, quod ex fluxione dixi oriri. Communem habet hoc omnium inæqualitatem pulsuum. Obstruuntur enim facile, & constringuntur, atque comprimantur per eas fluxiones principes arteriæ. Nec minus ob humorum copiam majorem facultate: quod scilicet tam conjunctum pulmone sit, & confluxum habeat per magna ostia. Ac inæqualitas quidem communis est omnium fluxionum, quæ impingunt in pulmonem, eaque nunc major, nunc minor est, pro crassitudine & abundantia. Vides ipsum arguentem obstructionem vasorum pulmonalium, quod inæqualitatem pulsus efficiat, & quidem fluxionem pulmone incumbentem hujus rei causam esse, quam duplicem recenset: unam desuper in ipsos pulmones, serosam vel quæcunque tandem opplere pulmonem possit, de qua dicit *comprimi & constringi* principes arterias; alteram ipsius sanguinis ex corde influentis nimia copia, quo pertinent reliqua: *Humorum copia major facultate, & quod tam prope conjunctus cum corde sit pulmo, & confluxum habeat per magna ostia.**

Quibus nihil poterat dici aptius ad illam inæqualitatem

[*] Libr. IV. de Prodig. & Puls.

tatem intermittentis pulsus significandam; quæ in juvenibus robustis citra periculumprehenditur: utpote quos summe plethoricos esse, vel crasso sanguine laborare non est dubitandum. Hanc paulo latius vero extendit GALENUS inæqualitatis causam, ad omnes fluxiones eam pertinere asserens, de quodubito, & expendendum accuratius esse arbitror. Saltem in tussi & phthisicis, qui inter initia cum defluxionibus perpetuis sæpe satis diu colluctantur, intermittentem pulsum nunquam videor observasse.

Et hic jam possem acquiescere, nisi ad novam disquisitione me invitaret clarissimi BELLINI assertum. quo HIPPOCRATEM fuisse perquam diligentem pulsus observatorem vult nobis persuasum. Quod an veritati sit conveniens, non arbitror Tibi ingratum fore, si paulo diligentius indagem. Non autem nudius tertius demum hæc res in questionem venit, sed jam olim doctissimis viris varie est disputata atque ventilata. THEOPHILUS *Græcus Medicus*, in libro de pulsibus in hunc ferme sensum scribit: HIPPOCRATES, *divinus Medicus, pulsum notitiam non habuit, sed latera & frontem manu contingebat*. Cui concinens GALENUS (*) eodemque ultimo HIPPOCRATEM *nihil de pulsibus tradidisse*, inquit; quanquam sibi non constans (**). HIPPOCRATEM *omnium primum, quod ipse sciverit, nomen pulsus scripsisse, neque eam, quæ in eo est, artem videri ignorasse*. Taceo alios, quibus, prout videntur amoris divini lenis plus aut minus dedisse aut indulgisse, modo hoc, modo aliud visum est asserere. Interea loci non sine causa opinor GALENUS usus est ambigua loquendi formula, dixitve eum artem illam *non videri* ignorasse: ostendit enim hoc ipso, non satis se fuisse certum, ut absolute assereret. Quibus si addas loca, ab ipso BELLINIO adducta, quam in partem inclinaverit potius, clarissime apparebit. Quæ profecto

[*] *Libr. de Crisib. III. cap. 11.*

[**] *Libr. de Gener. & Diff. Puls. cap. 1. scribit.*

fecto ejus dubitatio haut parum rem omnem reddit suspectam. Si enim is, qui HIPPOCRATEM tam legit diligenter, ut nullus alius, & summo cum judicio, quin & permultos ejus libros commentario dilucidavit, certa doctrinæ de pulsu vestigia non potuit deprehendere tum temporis, non sit verosimile, repertum iri, qui hodie id possit. Sed vedeamus tamen illa, quæ doctissimus BELLINUS nobis offert loca, quo ea de re securius pronunciemus. Quæ sane omnia sunt talia, ut pulsus quidem aliquando fuisse HIPPOCRATI animæversum ostendant, doctrinæ vero de pulsibus, hujus quidem, de qua hætenus egi, aliquam eum notitiam habuisse, longissime abest, ut ullum faciant indicium. Quæcunque enim adducuntur, non de Pulsu naturali & a Medicis observari solito loquuntur, sed illo, qui prorsus præter naturam se exhibet. Nam quod ad primum attinet, ex *Prognostico* allatum, qui alias, Liber aureus, omnibus reliquis ejus argumenti longe præferendus est, quis non videt, quoniam *perturbationem animi aut delirium indicare* dicitur, *si in præcordiis observetur*, præternaturalem eum designare, cum ibi nullo non tempore continuo cor sese exerceat, & indefesso palpitet motu? Dicat aliquis, eum hic velle intellectum pulsus vehementius concitatum: Ergo primum est falsa illa assertio. Non enim omnis pulsus vehemens delirium portendit. Deinde cur non addidit: Majorem quam esse solet, vel magnum, vel elatum, aut aliquid ejusmodi? Denique cur in præcordiiseum vult observari, & non potius in carpo, aut in temporibus, nisi hæc invicem commercium alere, & esse unum eundemque ignoravit; aut potius, nisi longe aliud quid voluit sibi, quam pulsus vehementem cordis describere, cum alias longe facilius in modo nominatis partibus sentiretur: in præcordiis igitur quod dixit, satis ostendit, aliquid plane inusitatum ibi eum observasse. Sane ex his apparet, aut HIPPOCRATEM non nisi in deliris

cor pulsare autumasse, aut aliud quid in præcordiis deprehendisse, palpitationem nimirum quandam toto genere præter naturam, ubi delirium institit: utrumque autem eque facit ad ostendendum, veram pulsus rationem ipsi fuisse ignoratam.

Idem plane sentiendum de eo, quod ex *Coacis* quarto adducit loco, n. 282. utpote quod plane cum hoc consentit, & ex uno in alterum librum videtur transcriptum, uti quidem pleræque in *Coacis* extantes sententiæ alibi etiam in Scriptis HIPPOCRATICIS leguntur. Verum etiam quod tertio loco legitur ex *iisdem*, num. 128. *Si venæ temporum pulsant in febribus, longum fore morbum, &c.* ejusdem est ordinis: Quis enim nescit, in omnibus febribus, imo & extra eas omni vitæ tempore venas temporum pulsare? Quod si scivisset HIPPOCRATES, non in quibusdam tantum, longis videlicet febribus id fieri pronunciasset; ut nihil dicam de ipso; quod inde format, prognostico. Nam neque hoc fecisset, si vel leviter perspectam habuisset rationem pulsus naturalis in corpore.

Quod quintum adducit, ex *II. Epid.* *Qui venæ in cubito conspicuum pulsum habet, is furibundus, in acerbam iracundiam facile præceps est*, iterum præter omne naturæ institutum fieri, neque ad pulsum nostrum pertinere, sed plane esse præternaturale quid, perspicuum est. Et quid dicam de his: *Vena quæ ad splenem est, in cubito distendebatur*: quæ ex eodem libro attulit: quod HIPPOCRATIS non in his tantum, sed anatomicis in universum ignorantiam prorsus ostendit. Quenam enim in splene vena est, ad cubitum extensa? Ecquis sequentium seculorum decursu unquam, non dicam hoc observavit fieri, sed omnino in cubito aliquam venam pulsasse? Sed forte eam intellexit, quæ in carpo micat: quid ergo vult illud distendi? an pulsasse in huius? quid opus erat monere, si non ignorabat, ex perpetua id naturæ lege fieri. An aliud? quid ergo ad nostram

stram id facit controversiam? an ex talibus colligere licet, eum pulsus notitiam habuisse?

Porro ex *V. Epid.* quæ profert: *Tempora non admodum pulsabant*, nihil minus mihi videntur velle, quam quod vult clarissimus vir. Non scilicet pulsus imminutum depingit HIPPOCRATES, sed auctum, verum id leviter. Præmittit enim: *Febris parva*. Ubi-
cunque vero febris adest, ibi nunquam pulsus imminuitur, sed fit major, præsertim initio. Accessit autem febris tertia die, ut solet in ejusmodi. Sed neque unquam observatur pulsus minui a compressione cerebri cum febre: quod experientiam consulentem non potuisset latere. Ex eo igitur nimis manifesto licet colligere, HIPPOCRATEM non nisi auctam p.n. pulsationem temporum & hic intelligere, atque alibi spectasse.

Longe vero nos certiores reddit ejus rei alterum illud ex *VI. Temporum venæ non consistentes*. Quas non aliter accipi posse quam pro pulsantibus arteriis cum agnoscat ipsemet BELLINIUS, quid multis est opus? Putavit ergo HIPPOCRATES, easdem non pulsare, sed consistere, si non futurus sit in articulos decubitus, adeoque quoties pulsarent, invita natura id fieri censuit. Quibus sane non video quid possit esse magis apertum.

Librum de Humoribus potius esse collectoris cujusdam HIPPOCRATICI, quam ipsius HIPPOCRATIS, cum aliis viris doctis plane persuasus sum; sed demus clariss. BELLINIO, eum non mentiri auctorem suum, non tamen, quum dicit pulsus observandum, constat, eum naturalem pulsus intellexisse. In tam obscura enim scriptoris brevitate id non licet dijudicare, præsertim cum eodem loco multa alia prorsus præter naturam contingentia observare jubeat, ipsosque etiam vermes. Potuissent & plura ejusmodi testimonia acervari, ut *VII. Epid.* σφυγμός ἐν κροτάφοισιν ὡς λεπτοῦς δερμῆς, & *VII. Aph.* 21. ἐπὶ ἰχθυῶ σφυγμῶ

ἐν ταῖσιν ἔλκεσιν αἱμορραγίαν, κακόν; sed quæ nihilo plus ad rem facere videantur, cum plane sint ex eorum numero, de quibus prudenter pronunciavit GALENUS. (*) Hoc modo quando legimus apud veterem aliquem Medicum, socampulsare inflammatam partem, aut motum tantum inflammatione arteriarum eos pulsum appellare, in corpore autem sano hoc vocabulo uti nunquam, non omnem motum arteriarum colligimus, sed aut magnum, aut vehementem, aut quem ipse potest ægrotus animadvertere, pulsum vocari. Quibus utique HIPPOCRATEM adnumerandum esse, ex dictis patet. Quare causa nulla erat, quod his talibus fisis testimoniis noster, contra viros pereruditos quamplurimos non assereret tantum, Hippocratem pulsus doctrinam cognovisse, sed & illos blaterasse ajat, ubi contrarium statuere: quod sane verbum posset æquos animos non leviter offendere. Equidem ex eo, quod de pulsibus nulla nobis reliquit Hippocrates præcepta, & cum de febribus alias tam prolixè, tam frequenter, & in innumeris locis agat, omniaque, vel rarissime contingentiâ tam sollicitè prosequatur ac pene superstitiose, nihil tamen unquam de pulsibus ne verbulo quidem ullo tetigit, firmiter satis, ni fallor, colligitur, eum omnem hanc rationem ignorasse: cum ex nulla alia re certiora non in his tantum, sed omnibus omnino morbis salutis aut mortis indicia petere liceat.

Qua in sententia etiam fuit Ludov. Mercatus, & focer meus, Herm. Conringius, vir, si ullus alius, in antiquorum libris versatissimus, veterumque sententiarum verus & unicus promus condus. Uterque enim horum Herophilum primum doctrinam de pulsibus accuratorem in artem introduxisse ait, quamvis ille etiam Praxagoram nominet. (*) Alios celeberrimos auctores, &

[*] Lib. de Diff. Puls. IV.
 [*] Liber de Puls. initio.

- - Quibus Phœbi chorus assurere
xerit omnis,

nūm jam prætereo.

Maneat igitur lausilla *Hippocrati*, non omnino nunquam eū pulsum observasse; sed pro symptomate præternaturali eundem ipsum habuisse fateamur: ad enim ex dictis, ni fallor, abunde patet: de naturali vero; de quo nunc egimus, pulsu, ejusque attributis ac conditionibus ipsi constituisse; nemo adhuc fuit, qui firmo ejus rei allato argumento evicerit. Quamvis enim ex illo loco, quem ex *Prorrhet. II.* affert *Bellinius*: *Deinde manibus tum ventrem, tum venas attrēctantem minus falli convenit quam qui non attrēctavit*: conijcere aliquis posset, saltem hic pulsum naturalem intellexisse *Hippocratem*: mihi tamen secus videtur. Agit enim ibi de cognoscendis erroribus in diætā commissis, quos dicit vix ulla arte posse certo deprehendi, quamvis manibus ventrem & venas attrēctantem minus falli contingat: Ubi an non venas vere sic dictas intelligat, dubium esse potest; ex earum enim intumescencia & duritie multo certius forte quam ex arteriarum pulsu nimix cibationis argumentum quis petat.

Quæ omnia non in eum finem affero, ut vel *Hippocratis*, vel *Bellinii* laudibus quicquam detrahā: cui utrique lubens assurgo & ego; quin & pietatem hujus, & propensum in istum animum probō. Omnino enim dedisse hoc affectui videtur vir doctissimus, quo *Hippocratem* more, bene multis nunc in reliquæ vetustatis omnis contemptu & odio usitato, unice prosequitur.

Et quidem ipse ego artis parentem magni quoque facio, non tamen cum quibusdam eū & omnia peripeta habuisse, & nunquam fefellisse, patior mihi persuaderi, cum aliter se rem habere, assidua ejus lectio me doceat. Scripta sane ejus saluberrimis præceptis & observationibus refertissima, quemvis æquum lectorem in
admi-

admirationem trahunt, sed vicissim etiam, si fateri volumus, quod res est, in anatomicis eum fuisse maxime rudem, & ex physiologicis parum ipsi constituisse, nemo poterit negare. Cum autem pulsus doctrina ad hanc classem pertineat, quis miretur, eum hic quoque aliquid latuisse? omitto Pathologica, quæ, etsi observationibus constent, quam tamen sæpe sint imperfecta & levia, alias ostendetur.

De cetero postquam tanta diligentia in *Hippocratis* aliorumque notitiam pulsuum inquisivi, operæ pretium fore judico, pauca quædam commemorare de Anglo quodam *Davido Abercrombio*, cujus *de variatione & varietate pulsus observationes* anno MDCLXXXV. Londini prodire. Hunc perexiguum libellum ex propriis potissimum observationibus natum esse, persuasum cupit. Duplex autem tractatio est, prima de variatione pulsus secundum clima, tempus, temperamentum, ætatem, diætam, passiones animi & morbos. Altera de varietate pulsus inscribitur, agitque de inæquali ejus micatione, cum celerioris, tum fortioris, aut languidioris in digitos incurfus ratione: de interrupto pulsu: de intenso & remisso; quæ ipsi loquendi formulæ est, (id vero est frequenti & raro) profundo porro & superficiali, subsultorio, tremulo, erratico. Quæ nomina ut medicis scholis fere ignota sunt, ita difficultatis plurimum adferunt. Id vero ipsi evenit nimio studio latinitatis, quod ut non quidem damnandum, potior tamen est rerum & doctrinæ, facilitatisque habenda ratio. Etenim stylo utitur perquam eleganti, & fere *Celsi* æmulo, ad ipsa vero, quæ tradit, præcepta si respicias; maxima diversitas occurrit. Vereor enim, quantamcunque etiam experientiam jactitet, non tamen expectationi & eventui responsuram, siue incitiam, siue præsumptio nimia fuerit errandi occasio. Quis enim ei adhærenti credat, in Gallia atque alibi senibus sævientibus ventis trepidare quodammodo pulsum, aut a somno quidem liberio rem, interdum vero adeo mutabilem

esse, ut alia sit lucente sole, alia nubium objectu oculis subtracto, diastoles ac Systoles reciprocatio.

Idem prope de *Nova Medicinæ Clavi*, seu arte explorandi ex solo sapore Medicas plantarum ac corporum quorumcunque facultates, quam huic opusculo subiunxit, judicaverim: nimirum ipsa etiam elegantius quam verius congesta atque descripta esse. Decipit etiam lectorem suum, cum in præfatione novam hanc methodum esse, nullumque ejusdem apud ullum auctorem, vel leve vestigium se reperisse ait. Etenim de saporibus non pauci, nec paucis ante eum egerunt, ut ipse in præfatione fatetur, quia primordia, & ea ipsa, quæ adfert, artis hujus nova fundamenta jam ante Galenus ipse tradiderat, opere illo ingeniosissimo de *Facultatibus Medicamentorum*. Cui Successores ejus assidue inhæserunt, & ut signa, e quibus virtutes Medicamentorum cognoscerentur, plantarum maxime, eadem, ubicunque fuit occasio, diligenter tradiderunt. Quæ causa fuit, cur plagii noster publice accusatus sit, ut jam dicam. Cæsalpinus sane ex his multa, quæ huc plurimum faciunt, Libro de *Medicamentorum Facultatibus* tetigit: aliqua & I. B. Montanus: etsi hunc totum exscripsisse Abercrombium, quod alicubi proditum lego, nimis liberaliter de eo dictum esse, comperiam. Taceo alios, quorum permulti se in isto argumento prosequendo occuparunt. Præterea utroque opusculo nimis succincte de his egit, quam ut amplius inde fructus quis sperari possit: itaque tyronibus paucarum horarum labor erit proponendus, sed plenam certamque notitiam inde haurire poterit nemo.

F I N I S.

NOI REFFORMATORI

Dello Studio di Padova.

A Vendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approbazione del P. F. Paolo Tommaso Manuelli Inquisitor General del Santo Ufficio di Venezia nel Libro intitolato: *Nova Observationes circa vitium prædictionem ex pulsu &c. Accedit D. G. C. Schellhameri &c. Disquisitio Epistolica de Pulsu*, non v'esser cosa alcuna contra la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro; niente contro Principi, e buoni costumi, concedemo Licenza a Tommaso Bettinelli Stampator di Venezia, che possi esser stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dato il 1. Ottobre 1753.

(GIO: EMO PROC. REF.

(MARCO FOSCARINI CAV. PROC. REF.

(ALVISE MOCENIGO 4. CAV. PROC. REF.

Registrato in Libro a Carte 28. al Num. 193.

Gio: Girolamo Zuccato Segret.